

A VERSES EDDA

Ó-SKANDINÁV EREDETIBŐL

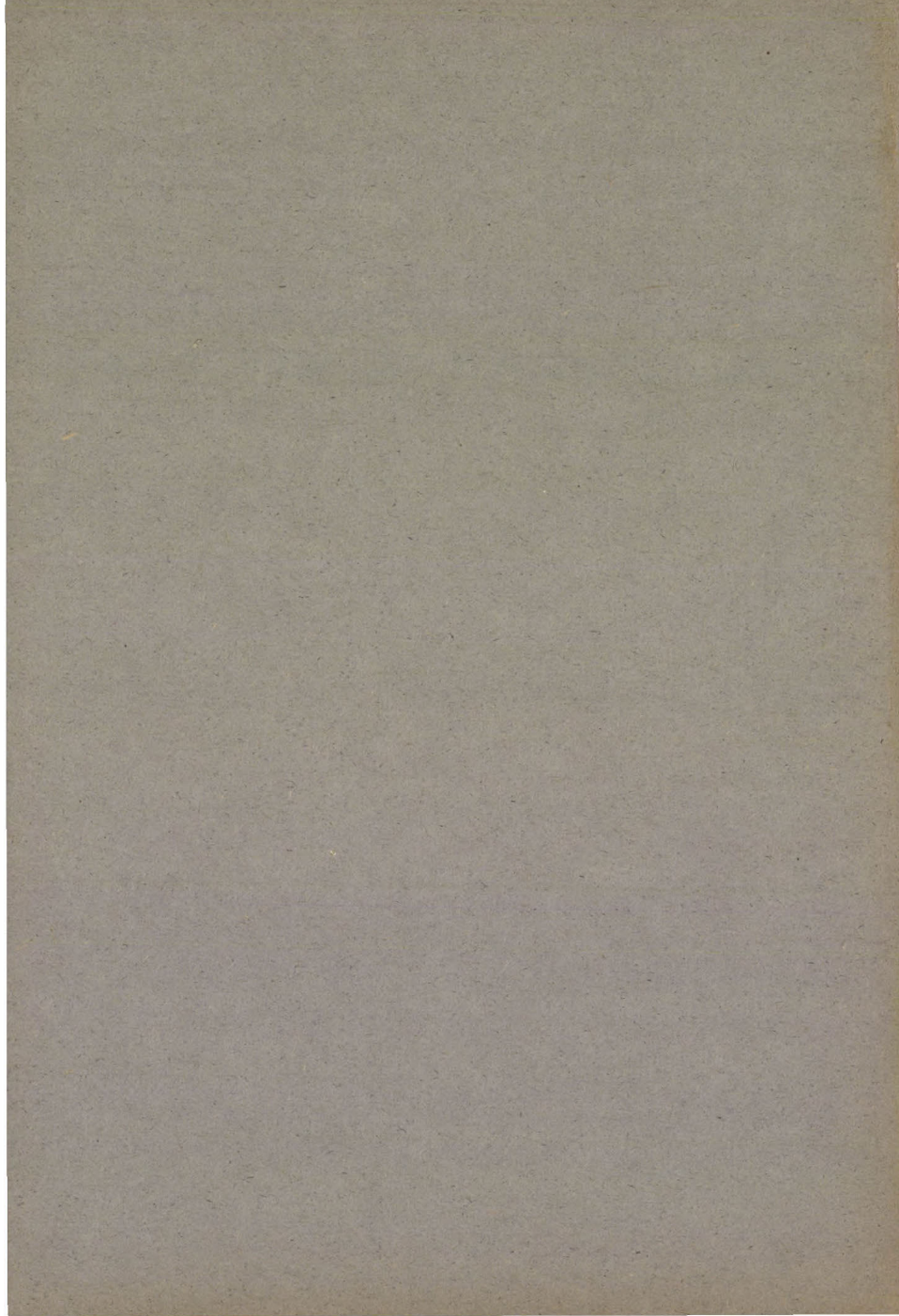
FORDÍTOTTA

SZÁSZ BÉLA

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

BUDAPEST

1938

A MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVKIADÓ VÁLLALATA

SZÁSZ BÉLA
A VERSES EDDA

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

BUDAPEST

1938

A VERSES EDDA

Ó-SKANDINÁV EREDETIBŐL

FORDÍTOTTA

SZÁSZ BÉLA

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

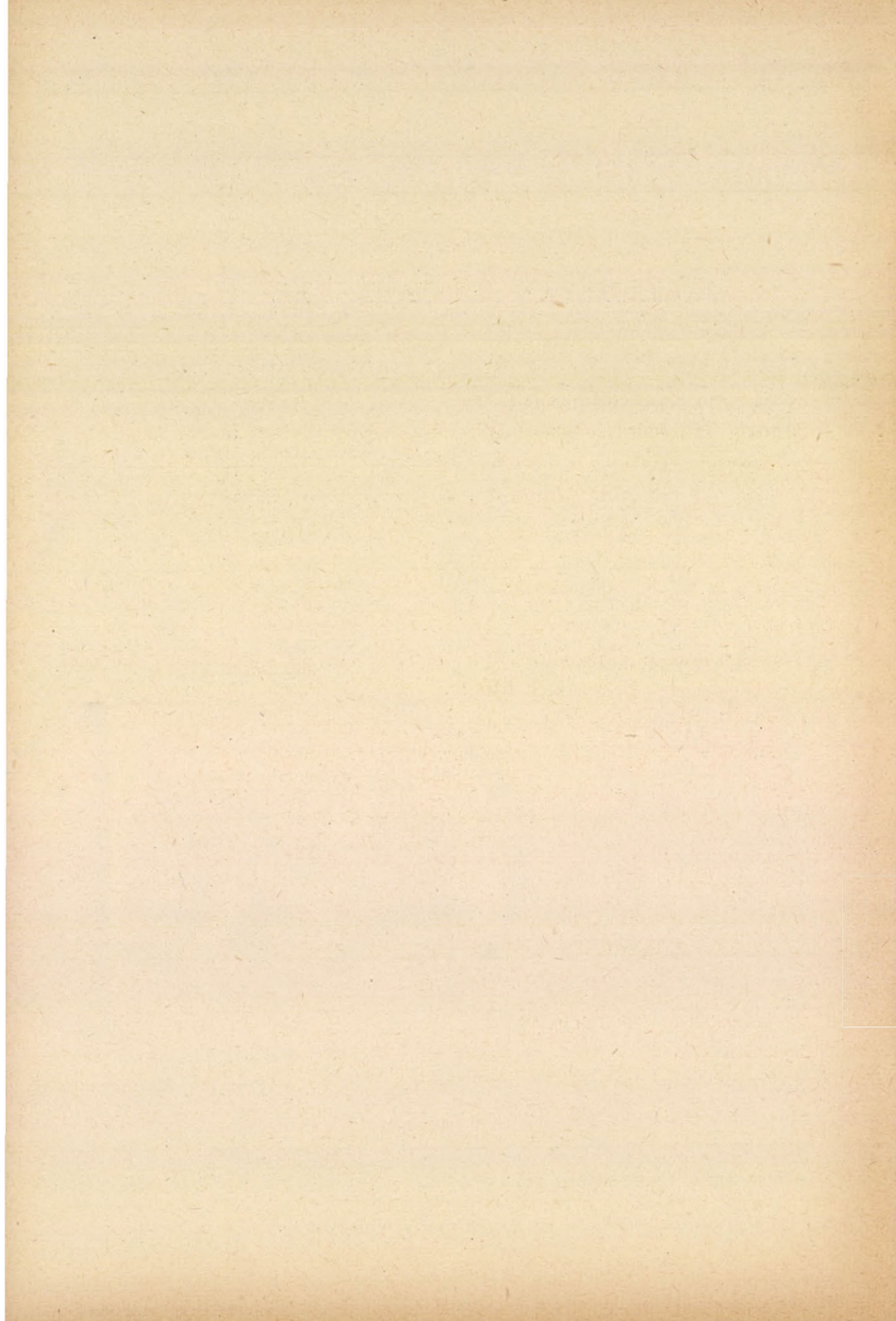
BUDAPEST

1938

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

RÖVIDÍTÉSEK MAGYARÁZATA.

Akv.	=	Atlakvidha	HH.	=	Helgakvidha Hiör-
Alv.	=	Alvissmál		=	vardssonar
Am.	=	Atlamál	HH. I.	=	Helgakvidha Hun-
Bald.	=	Baldrs draumar		=	dingsbana I.
Br.	=	Brót	HH. II.	=	Helgakvidha Hun-
Dr.	=	Dráp Niflunga		=	dingsbana II.
Faf.	=	Fafnismál	Hk.	=	Hymiskvidha
Fi.	=	Fiölsvinnsmál	Hl.	=	Harbardslíódh
Ghv.	=	Gudrunárhvöt	Hyn.	=	Hyndlulíódh
Grim.	=	Grimnismál	Lok.	=	Lokasenna
Grip.	=	Gripisspá	Odd.	=	Oddrunargrátr
Gróg.	=	Grógaldr	Reg.	=	Reginsmál
Grot.	=	Grottasöngur	Rig.	=	Rigsthula
Gud. I	=	Gudrunarkvidha I.	Sdf.	=	Sigdrifumál
Gud. II.	=	Gudrunarkvidha	Sf.	=	Frá dauda Sinfíötla
		II.	Sig.	=	Sigurdarkvidha en
Gud. III.	=	Gudrunarkvidha		=	skamma
		III.	Skir.	=	För Skirnis
Ham.	=	Hamdismál	Thr.	=	Thrymskvidha
Hav.	=	Havamál	Vaf.	=	Vafthrudnismál
Hel.	=	Helreidh Brynhil-	Vk.	=	Völundarkvidha
		dar	Völ.	=	Völuspá

BEVEZETÉS.

1. *Történeti előzmények.* Midón Norvégiában 872-ben Harald Háfagri (a széphajú) király magához ragadta az egyeduralmat, a szabadságszerető, keménynyakú norvég nép legjobbjainak egy része elhagyta hazáját és a kevéssel azelőtt felfedezett Izland szigetére költözött, hová magukkal vitték nemcsak a szabadság szeretetét, hanem a régi hagyományokat és mondákat is, részint még nyers állapotban, úgyhogy új hazájukban öntötték verses alakba. Ennek a fellendült költői tevékenységnek egyik hajtása az Edda-dalok vagy Verses Edda néven ismert ének-csoport is. Ezek a dalok lassanként feledésbe merültek, de szerencsére egészen és örökre el nem veszték. Bryniolf Sveinsson skalholti püspök 1643-ban talált egy pergament-kéziratot 29 isten- és hősmonda énekkel. A kéziratnak címe nem lévén, a püspök az Edda nevet adta neki, mert azt hitte, hogy verses előzője a Snorri Sturluson (1178—1241) híres skáld, tudós és államférfiú Edda című művének, melynek címét némelyek a Snorri neveltetési helyének, Oddi községnek, mások az egyik Edda-dalban a parasztnak ósanyjaként szereplő Edda asszony nevével hozták kapcsolatba, de leghelyesebb költészettannak értelmezni, mert a Snorri könyve a mitológián és egy dicső éneken kívül főként a skáld költészet szabályainak foglalata. A dalok szerzőjét sem ismervén, Bryniolf

Bryniolf
Sveinsson.

Snorri
Sturluson.

Saemund
Sigfusson.

azt hitte, hogy az nem lehet más, mint a tudós Saemund Sigfusson (1056—1133). Így kapta a gyűjtemény és az utóbb hozzá csatolt több darab is a Saemundar-Edda nevet, bár ma már kétségtelen, hogy azokhoz Saemundnak semmi köze, úgyhogy sokkal helyesebb régibb vagy Verses Eddának nevezni, bár az Edda név is tulajdonképpen csak a Snorri könyvét illeti meg, melynek neve Snorra-Edda.

Bryniolf az általa talált 45 levélből álló pergament-kéziratot 1662-ben a koppenhágai kir. könyvtárba küldte, ahol azt ma is őrzik Codex regius címen. Ezekhez az Edda-daloknak nevezett énekekhez csatolták aztán a később felfedezettek közül is azokat, melyek hozzájuk hang és tartalom tekintetében hasonlóak és melyek főként az Arna-magnäi könyvtárban őrzött pergamentlapokon és az ú. n. Codex Wormianus-ban, a Flateyjárbókban és későbbi papírkéziratokban maradtak fenn, de kétségtelen, hogy igen sok hasonló ének elveszett. A megmaradt énekek közül is sok több helyen meg van csonkítva, minélfogva egyes énekekben észrevehető hiányok vannak.

Az Edda-dalok némelyikén ugyan tagadhatatlanul érezhető a keresztyén hatás és a régi vallás erejének hanyatlása, de mégis majd mindenikben eleven pogányság lüktet, úgyhogy a Verses Edda a pogányság hattyúdálának tekinthető. A dalok szelleme kemény és durva, mint északon a természet maga is ; és az istenekből és emberekből erős szenvedélyek törnek ki, vágy, gyűlölet, dac, bosszú, büszkeség. Meg nem tört, meg nem zabolázott belső világ, nagy tettekre és nagy tragédiákra teremtve.

2. *Az ó-germán költészet.* Az Edda-költészet egyik ága, sőt talán legnevezetesebb fennmaradt terméke

az ó-germán költészetnek, mely nem annyira időbeli, mint inkább kultúrfogalom, és amelynek legfőbb ismérvei, hogy művelői világi férfiak, tárgya sem egyházi, alakja nem a római műformák utánzata, szóbeli előadásban szállt szájról-szájra és verselése az alliteráción alapszik. Alsóbb fajához tartoznak különösen: a rontó vagy gyógyító, átkozó vagy áldó varázsigék; rituális és liturgiai énekek; az életböleséget, gyakorlati tanácsokat tartalmazó gnómikus versek; az emlékezet támogatására szolgáló katalógizáló, különösen neveket felsoroló énekek és a szórakoztató, vagyis gúnyoló, mocskoló, humoros dalok. Magasabb fajúak, melyekben már finomabb az irány és verselés, több a lélektani jellemzés, különösen: a bőkezű pártfogókat dicsérő, de némi tárgyi elbeszélésekkel is vegyített énekek; a panaszének vagy elégia; az isten- és hős-mondákat vagy történeteket tartalmazó elbeszélő énekek; a visszatekintést vagy jóslást tartalmazó hősi helyzetdalok és végül a látnok-énekek.

Az északi ó-germán költészet felosztható eddai- és skáld-költészetre is. De azért téves az Edda-dalok szerzőit a közös thulr elnevezés alatt akár a feldolgozott tárgy, akár működésük ideje tekintetében ellentétként szembeállítani a skáldokkal. Mert a thulr szó jelentése nem szabatos, eredetileg nem felelt meg a költő fogalmának, általában a sokat tudó és azt jól előadni képes embert jelentette, és csak annyiban illik rá az Eddadalosokra, hogy azoknak is sok mondai és mítoszi tudással, valamint jó előadói képességgel kellett bírniok, de már a thulr szó magukban az Edda-dalokban is sok helyen csak a gyakorlott beszédű öreget, sőt néhol a fecsegőt, míg másutt a sokat tudót vagy — rendesen a szürkehajú jelzővel ellátva — a költőt vagy varázslót

Északi
ó-germán
költészet.

Thulr,
Skáld.

jelenti. A skáld pedig általános kifejezés a költő fogalmára, de azért a skáld sem volt valamely hivatalos költői rendnek tagja és nem feltétlenül volt udvari költő.

Az eddai és a skáld költészet közt a különbség főleg az, hogy : az eddai tárgyilagosabb, általánosabb, hívebb az ó-germán alakhoz, szellemhez és hagyományokhoz, formája egyszerűbb, sőt ódonszerű, a szerzők neve ismeretlen, és az egész költészet elsősorban a szabad és büszke parasztokhoz szól, de akik még a fejedelmekről szóló énekeket is érteni és élvezni tudták, mert némelyike a maga családfáját a kis királyokig vagy earlökig vitte fel, és általában értettek a fegyverforgatáshoz, voltak haditetteik és ifjúságuk néhány évét valamelyik hadvezér seregében töltötték el. Ezzel szemben a skáld-költészet szubjektívebb, tárgya különösen a fejedelmeknek — kiknek udvarában a skáldok énekeltek — és a vitézeknek tettei és dicsérete, formája, stílje, verselése művészibb és a szerzők nevei is ismereteseek. És különösen jellemzi a skáld költészetet a kenningek (ismertető jelek, képes kifejezések) — pl. hajó helyett : a hullámok paripája ; vihar helyett : az ágakat tördelő — merészsége és halmozottsága, míg ilyenek az eddai énekekben csak elvétve fordulnak elő. (Különösen a HH. és HH. I.-ben, míg az Alvissmál csupa szinonimák halmazata.)

Természetes azonban, hogy ezek a fajok — alsóbb vagy magasabb rendű eddai vagy skáld-költészet — mereven el nem különíthetők és igen sokszor keverve is előfordulnak. A legdrámaibb lüktetésű, vagy a legméltóságosabb eposzi-folyamatú hősénekbe is vegyülhetnek varázsigék, gnómius vagy gúnyoló-részek, dicsérő-ének szólhat a gazda családjáról vagy a falus

gazdaságról is, és a híres skáldok is énekeltek régi istenekről.

3. *Az Edda-dalok.* Az Edda-dalok nyelve a 13. századbeli izlandi nyelv, mely ott a késői középkorig használatban és az akkori norvég nyelvnek alig eltérő nyelvjárása volt, melyet, mint a norvég törzsek régi nyelvét, leghelyesebb ó-skandináv nyelvnek mondani.

A Bryniolf által talált kézirat valószínűleg egy régibb, hihetőleg még a 13. század elejéről való, de elveszett eredetinek az 1270. év körül egyik izlandi kolostorban valamely izlandi által készített másolata, és mind az eredeti, mind a másolat annak a leíró tevékenységnek az eredménye, amely a latin betűknek az angolszászoktól Norvégiába a 11. században történt eljutása folytán Izlandban a 13. században hatalmasan fennülv. A leíráshoz használt latin írásjegyekhez Izlandban csak néhány betű adatott az izlandi nyelvben előforduló külön hangok megjelölésére. Az ú. n. rúnák. Rúnák. jegyekkel azonban, melyek a folyamatos írásra nem is alkalmasak, hosszabb szöveget valaha is aligha jegyezték föl. Ezek a rúna-jegyek — melyek az újabb megállapítás szerint a Kr. u. 200. év körül a görög és latin írásjegyekből az alsó-Dunánál lakó gót törzseknél keletkeztek és a 300. év körül jutottak el Norvégiába, melyek tehát nem lehetnek azonosak a Tacitus szerint (meghalt Kr. u. 117-ben) a germánok által a jóslásoknál vesszőkbe vésett jegyekkel (Germania 10.) — legfeljebb kőbe, fába vagy érbe vésett rövid feliratokra, különféle tárgyakba, mint fegyverek, ivóeszközök, kormánylapátok, mítikus jelek bevésésére használtattak, különösen pedig jóslásoknál és varázslatoknál mint mágikus jelek, és utóbb a jelek azonosoknak vették magával a varázslati tudománnyal. (Bald. 4., Hl.

20., Hav. 143. és köv. Reg. 20—25., Sdf. 6. és köv. versszak.) A jóslást a régi izlandiak különösen az elhaltak sírjainálűzték (Bald. 4., Gróg. 1., Hyn 1. versszak) abban a hitben, hogy a halottak rejtelmes titkokról tudnak, de jósoltak a madarak repüléséből is, sőt a madarak, melyekben az ő hitük szerint meghaltak lelkei éltek, élszóval is jósoltak nekik (H. H. I. 5., 6., Faf. 32—38., 40—44.).

Az Edda-dalok közül a legrégebbi a 850., a legújabb az 1250. év körül keletkezhetett. A legrégebbiek közül való a Grímnismál, Thrymskvidha, a Havamál első része, a Völundarkvidha, Atlakvidha és Hamdismál, mely két utóbbi valószínűleg még régebbi elveszett énekek újabb kidolgozása; a legújabbak közé tartozik az Alvismál, Hyndluljóð és Grippspá, míg a legtöbb a 10. századból való. A dalok közül a legrégebbiek még Norvégiából valók és onnan vándoroltak át az új hazába, némelyik, mint különösen a Rígsthula, a Helgakvidha Hiörvordsonor egyik része és az Atlamál az északi skót szigeteken, a nyugati tenger valamelyik szigetén, illetve Grönlandban készült, de a legtöbb Izlandban nyerte vagy mai alakját, vagy legalább első kidolgozását, úgyhogy a dalok hazájául nagyban és egészen Izland tekinthető.

A dalok keletkezése helyének és idejének különböző volta az oka annak is, hogy az egyes dalok tartalma közt több ellentmondás is észlelhető. És különösen a hősmonda-dalok anyagának messze földről bevándorlása az oka az ily dalokban előforduló földrajzi tévedéseknek.

Az egyes dalok jelzése: spá (jóslat), kvidha (elbeszélő-ének), senna (veszekedés), líódh (ének), mál (beszéd), thula (böles beszéd) vagy grátr (panasz), de

a dalok tartalma nem mindig felel meg ennek a jelzésnek.

4. *Mitológia.* Az Edda-dalok első csoportja, amely isten-mondakör név alatt foglalható össze, az istenek dolgaival foglalkozik és részben kozmogoniát (a világ teremtése) és eschatológiát (a világ vége) foglal magában, részben egyes istenek kalandjait tartalmazza.

Az kétségtelen, hogy egy olyan rendszeres ó-skandináv mitológia (az ős pogány hit rendszeres előadása) és olyan ó-skandináv Olympus és istenrendszer, mint az Edda-dalok némelyikében is, de különösen a Snorri Eddájában elő van adva, a nép közös hitében és tudatában sohasem létezett, és éles különbség teendő egyrészt az általános közhit s az ezzel járó kultusz, másrészt a mitológiai költészet adatai és bizonyítékai közt, mert a mitológiai költészet gyakran csak az egyéni képzelet alkotása. Viszont azonban kétségtelen az is, hogy a mitológiai költészet sokat felvett magába a közhitből is, hiszen igazi hatása csak így lehetett.

Mint minden régi vallás, a régi skandináv népek hite sem volt valami lezárt, állandó és egységes dogma, hanem folyton változott. Az ő vallásuk fejlődésének is egymásra rakódó, de azért egymásra folyton ható és egymással sokszor vegyülő rétegei voltak, mégpedig : a természeti tárgyokban és jelenségekben működő erőknél élő lények gyanánt felfogása, a démonokban való hit, a holtak lelkeiben való hit és végül a személyes, a természeti elemeken és jelenségeken kívülálló s legtöbbször emberi alakban elképzelt (anthropomorph) istenek tisztelete. Ennek a fejlődésnek mindenik fokán az emberben az a gondolat él, hogy hitének tárgyaival szemben ő maga tehetetlen, de azokra mégis valamely módon hatást gyakorolhat, azok haragját megengesz-

telheti, jóindulatukat megnyerheti és meghálálhatja, és e végből azokkal érintkezésbe vágyik lépni. Erre szolgál az ima és az áldozat, mely kezdetben magánügy, utóbb azonban közös, nemzeti áldozatokban nyilvánul és így lassan kifejlődik az áldozatok végzésére a külön papi-rend és a külön szent-helyek, majd a templomok intézménye, és ezekből áll a kultusz.

Kultusz.

Mitosz.

A természeti jelenségeknek élő és cselekvő lényekül elképzeléséből származnak a mitoszok, melyek az északi népeknél a körülöttük levő természet jelenségeinek megfelelően eléggé komorak és zordak voltak. Ilyen mitoszok az Edda-daloknak az isten-mondakörbe tartozó darabjaiba is vannak beleszöve, de vannak a dalokban olyan mítoszok is, melyek valószínűleg nem gyökereznek a néphitben, hanem csak későbbi elképzelések, de hogy melyik tartozik az egyik vagy a másik csoportba, azt ma már majdnem lehetetlen eldönteni. Sőt egész határozottsággal még az sem állítható, hogy az Edda-dalok kérdéses részei tényleg valamely mítoszt foglalnak magukban, mert ez — ma már — teljes biztonsággal ki nem mutatható, és így a kérdéses helyeknek mítoszok gyanánt felfogása és magyarázata inkább csak feltevés, bár sok esetben eléggé indokolt feltevés. Ilyen mítoszok az Edda-dalokban különösen:

Egyes
mitoszok.

az egész világegyetemnek egy élő örökzöld fa gyanánt felfogása (Yggdrasil), mely fának kiágazásai tartják és táplálják az egyes világokat és látják el azokat az élethez szükséges nedvességgel;

Odhin egyik szemének Mimirnél zálogba adása a tengerbe lenyugvó napot jelképezi (Völ. 28.);

Baldr, a fényes ég-isten, megöletése a napnak elhomályosítása az éj vagy a tél által (Völ. 31—33.);

az egész ragnaröknek alapja talán csak egy nagy

természetmítosz, a természet téli haláláról (Völ. és Hyn.) ;

a Thór kalapácsának, a Morzsolónak ellopása és megkerítése a Thrymskvidhában azt jelenti, hogy télen nincs villám, s a villámnak a tavaszi viharok közt első megjelenése véget vet a tél hatalmának, mert a Thór kalapácsa a villám, mely ha egy-egy szikladarabot ledönt, Thór az óriások fejeit (különösen a Hrungrirét, Hl. 14—15.) veri be, és a Thór kecskefogatának dübörgése a mennydörgés ;

és a Hymiskvidhában az Aegir üstjének hazahozatala, a télen befagyott tengernek tavasszal a jégtől megszabadulása, és szintén erre vonatkozik ugyanott a Thór küzdelme a tengeri szörnnyel és a Thór egyik kecskéjének megsántulása ;

a megkötözött Loki hánykódása a földrengés (Lok.) és a Thór feleségének, Sifnek ugyanott és a Hl.-ban említett aranyhaja az aranykalászos mező ;

az egész För Skirnis egy nagy természeti mítosz a télen a fagy (jég-óriások) hatalmában levő földnek és tenyészetnek (Gerdr) a tavaszi napsütés által való megszabadításáról, és Skirnir a napsugár, s azért oly rövidéletű, — s ugyanennek egy másik változata van a Fiölsvinnsmálban ;

a törpéknek a napfénynél kővé változása (Alv. 36.) annak jelképes kifejezése, hogy a képzelet az éj sötétjében törpéket lát a kövekben, míg a felkelő nap fénye a valóságról meg nem győz ;

a Grottasönggrben szereplő óriás-lányok a hegyekről szikladarabokat legörgető zuhatagok, és a sötét órló malomnak a tengerbe süllyedése magyarázza, hogy miért sós a tenger vize.

Sok mítoszba azonban, mint a most említett Grotta-

Monda.

söngörbe és a társadalmi rendek megteremtéséről szóló Rigsthulába, mondai elem is vegyül. A monda alapja is gyakran nem egyéb, mint valamely természeti vagy helyi jelenségnek naív magyarázata, és így a mítosz és a monda némileg rokonok, de a monda már magasabb szellemi működés eredménye és inkább az isteneknek, félisteneknek vagy országokat alapító vagy megdöntő hősöknek tulajdonított cselekményekből szövődik, melyekbe aztán vándor- vagy helyi-mondák és mese-motívumok is beleolvadnak, és így — amennyiben valási képzetekkel kapcsolódnak össze — a vallás fejlődésének inkább már magasabb fokain képződnek.

Démonok.

Az ember, hitbeli képzeleinek bizonyos fejlődésével, a természet egyes részeiben (mint tenger, hegyek, erdők) vagy jelenségeiben, különösen a rendkívüliekben, szellemi lények (démonok) létezését tételezte föl, melyek azokban működnek és hatnak, de még azoktól el nem választhatók. Ilyenek voltak a régi skandináv népeknél különösen: Mimir, az ősvizek forrása, kinek levágott feje, mint az őshit szerint a holtak jól megőrzött feje általában, bölcs tanácsokat ad; Midgardsormr (földkígyó) a földet körülfogó óceán, melynek hánykódása a tenger háborgása; a jég-óriások; a vízi-démonok, mint Aegir, Rán, Hymir; a vihar-démonok: Kári és Hresvelgr (Hullafaló, kinek szárnylebbenése a szél, Vaf. 37.); a törpék és álfok (többnyire jótékony fény-szellemek) egész nemzetsége; a hattyú-szűzek és a harcosokat megbénító valkirök, kikben különben tán a harcos amazonok lelkei éltek tovább; és — mivel már az ősgermánok is az asszonyokban bizonyos szentséget véltek lakozni — az isteni és emberi sorsokat intéző nornák és ezeknek alsóbbrendű változatai, a jöstehetségű és varázsló-erejű óriás asszonyok, a völ-

vák, kiknek neve később átment azokra az élő asszonyokra is, akik kalandos öltözetben, nagy kísérettel házról-házra jártak, leültek a varázs-székre és a kíséretük énekével megidézett szellemek beszédéből jósltak.

Némelyik démon később az istenek sorába emelkedett, így pl. — némely feltevés szerint — maga Odhin is eredetileg csak egy, a halottakat felfaló démon volt. Némelyik démon pedig beleolvadt valamelyik mondába, így a régi norvég népmonda szerint az ős óriásnak (Fornjótr) egyik utóda Norr (kitől Norvégia a nevét kapta) s ennek leszármazói Hlér (a tenger), Logi (a tűz), Kári (a szél), Jokull (a jégmező) és Frosti (a hideg).

Ezeket a néphitbeli démonokat az Edda-dalok már mint önálló személyeket szerepeltetik, akik kilépnek az őket eredetileg magukba záró elemekből és önállóan cselekedeznek, külön történetük van, külön országokban élnek vagy uralkodnak, külön rendeket alkotnak, sőt az Edda-dalok még tartózkodásuk vagy működésük helyeit is leírják, sőt fel is díszesítik.

Így lettek a személyes óriások (vagyis thurzák, más néven iötun, ami falánkot jelent) : Aegir, más néven Gymir, a tenger ura, mondhatni : istene, és felesége, Rán s kilenc leányuk, a hullámok, akik Heimdall istent szülték (Hyn. 37—41.), Thrym és Hymir jégóriások (utóbbi a befagyott tenger) ; Muspell és Surtr a tűz-óriások ; Vafthrudnir, a bölcs óriás, Hrungnir (a szikla-óriás), Thiassi, Suttung, Brimir (az Iszákos) és a többiek. Így lett Mimir a tudás forrása (mert régente is jósltak a vizek folyásából), így lettek az óriás asszonyok és leányok : Gunlöd, Skádi (a Thiassi leánya, később Niörd felesége, Grim. 11.), Gerdr ; az istenek remekművű kincseit (az Odhin dárdáját, a Freyr össze-

hajtható hajóját, az Evezőst — Grim. 43. — amely a felhő — a Freyja arany-vadkanát, a Sif aranyhaját) készítő törpék és több külön is szereplő törpe, mint Tüzes (Sindri. Völ. 37.) és Alvis (Alv.); a három személy szerint megnevezett norna: Urdr, Verdandi és Skuld, akik a sors fonalát fonják, s akiket egy későbbi, alighanem téves magyarázat a Mult, Jelen és Jövő megszemélyesítésének tartott; és lettek a valkürok az Odhin harcós szolgálányaivá, akik a kiválasztott hősöket védik és segítik, és ha elesetek, Odhinhoz viszik.

Így lett a régi néphitben szereplő három világból kilenc: az emberlakta föld (Midgard), az ázók, óriások, törpék, álfok (különféle tündérek és fényszellemek), vánok, tűzszellemek és az alvilág lakóinak két országa.

De az eddai költészet ezeken kívül még megszemélyesítette: a nap és a hold, a tél és a nyár, az éjjel és a nappal atyjait (Vaf. 23., 27., 25.), a nappalt és éjjelt hozó lovakat (Vaf. 12., 14.), a szelet hozó óriást (Hresvelgr. Vaf. 37.). Továbbá a napot húzó lovakat, a nap előtt hordott ernyőt (Húsító) (Grim. 37., 38.), a világra (Yggdrasil) lombjait legelő szarvasokat és gyökerét rágó kígyót (Nidhögg) és egyéb szörnyeket, a fán szaladgáló és híreket hordó mókust (Fent-fogú, Rata-tosk) és a fa leveleivel táplálkozó s az elesett hősöket tejjel ellátó Légi-Kecskét, a napot és holdat kergető szörnyeket (Vágyó és Fojtó-farkas) és a Felhőző szarvast, melynek homlokából az összes folyók erednek. (Grim. 25., 26., 32—35., 39.)

A primitív emberben hihetőleg az álomnak előtte megfeythetetlen titka keltette azt a hitet, hogy az emberben lakik egy második én, mely a testből kiléphet és önállóan jöhet-mehet, cselekedhetik, sőt a testnek halálával sem szűnik meg létezni. Ez a második én,

ez a kísérő, védő szellem a *fylgja*, mely az Edda-dalokban is szerepel (HH. 30., 35.). Ebből a képzetből támadt az ember alakváltoztatási képességében, a holtak visszatérésében és a holtak lelkeiben való hit és fejlődött ki a holtak és ősök tisztelete, melynek első kultusza a halottak mellé, sírjaikra ételnek-italnak letétele volt, mert azt hitték, hogy a holtaknak éppen olyan szükségleteik vannak, mint az élőknek. A primitív ember a szelek zúgásában is a holtak lelkeinek repülését vélte hallani, és így lett a szelek démonából a holtakat vezető démon.

Fylgja.
Halottak
tisztelete.

Az álmoknak — melyek a primitív ember vallási fejlődésére oly nagy hatással voltak — elég nagy szerepük van az Edda-dalokban is, különösen a rosszat jelentő és jósló álmoknak (pl. Bald. 1., Br. 56. és köv., Gud. II. 38. és köv., Am. 15. és köv.).

A halottak tisztelete hozta magával a holtak különféle tartózkodási helyeiről való képzeteket is, melyek szerint a halottak egy része a föld alatt, más része a hegyek közt vagy a tenger mélységeiben lakik, de a régi germán felfogás nem ismerte a halál után a jóknak jutalmazását, csak a gonoszok büntetését.

Az Edda-költészet itt is folytatta a maga megsemmélyesítő és költői képzelettel bíró tevékenységét. Így lett az éles kardokkal tele Slid (Kárviz. Völ. 36.) folyóntúli alvilág a Hél országa, a természetes halállal elhaltak földalatti lakhelye (néhol Niflheim, Ködhon név alatt, Vaf. 43.), melynek egy része a Halálpárt — Naströn d. Völ. 38., 39. — azoknak a bűnösöknek, kik a földön a bűnhődést kikerülték — kínzóhelye, s amely alvilágnak Hél a fejedelme; valamint Rán a tengerbe fúltak országának fejedelmnöje, és lett a harcban elesett és a hegyek közt tovább élő hősök tartózkodási

helyéből a Fellegező folyó (a levegő-ég) által, (melyben Fenrir hala, vagyis a szörny által üldözött nap, úszik, Grim. 21.) körülvett és 540 kapuval bíró pompás palotájú Valhalla, ahol majd félmillió választott vitéz (einherir) közt örökös a harc és a mítikus kecske tejéből és vadkan húsából való lakmározás (Grim. 18., 21—23.).

Anthropo-
morph
istenek.

Mikor a germánok a történelemben először szerepelnek, már eljutottak az anthropomorph istenek tiszteletéhez. Három istenük volt (valószínűleg Tiwaz, a világító ég-isten, Wodanaz, a szél és holtak istene és Thonaraz, a vihar istene), kiket Tacitus a római Marsal, Mercurral és Herculessel azonosít (Germania 9.) és tiszteltek egy istennőt, a földanyát is, aki Tacitus szerint Isis vagy Nerthus volt (Germ. 9. és 40.), de az előbbi alighanem Frijával, illetve Friggel azonos, kiknek valamennyinek áldoztak, sőt Mercurnak és Nerthusnak még embereket is, és Julius Caesar is emlékezik, bár más nevek (Sol, Vulcanus és Luna) alatt ilyen germán istenekről (Bell. Gall. VI., 21.).

Odhin.

A három kultusszal bíró, tehát a néphitben is élő és tisztelt ősgermán istenből lett az ó-skandináv Tyr, Odhin és Thór. Eredetileg a fő-isten Tyr volt, de ennek tisztelete északon csakhamar háttérbe szorult és helyét Odhin foglalta el, aki, mivel a szélben a holtak lelkeit hitték szállani, szélistenből a halottak vezetője, később a hősi halottak országának uralkodója, és mint ilyen, a harc és győzelem, de amellet mint a rúnák állítólagos feltalálója és a költészet italának megszerzője és a versekben történő varázslatoknak tudója, a tudás, költészet és varázslat istene is lett. Az Edda-dalokban gyakrabban használt mellékevei: Hadúr, Vándor, Íjesztő (Igg), Használó, Hár (Főnséges), Harbard (Szürkeszakál), Viharos (Vidrir), Győzedelmes (Sigfödur), Nagy-

szakállú (Sidgráni), Szúró (Hnikár). Különösen sok neve van felsorolva némelyik énekben (pl. Grim. 46—50., 54. Reg. 18.).

Thór északon a nép igazi, nagyon kedvelt istene, Thór. megszentelt napja a csütörtök, templomai és szent helyei voltak, képe a lakóház legdíszesebb helyén volt bekarcolva, csontból faragott kis kalapácsa amulett volt, mellyel egyes dolgokat vagy ünnepélyes cselekményeket (minő a házasságkötés vagy temetés) megszenteltek. Róla egész sereg monda és mese keletkezett, nem egy eléggé humoros, melyekből a népnek a szeretett istennel szemben nagy bizalmaskodása, sőt pajtáskodása tűnik ki, és jellegzetes volt nagy evés-ivása. Apja Odhin, anyja a föld (Jörd, Fjörgin vagy Hlodyn). Melléknevei az Alvissmálban Kocsihajtó, egyébként Veor (Szentelő), Vingthór (Suhintó).

Hihetőleg régebben a népnél nagy tiszteletben állt Ullr is (Nyilas. Grim. 5.), mert gyűrűjére még sokáig esküdtek, valamint Forseti, az igazság istene (Grim. 15.).

Valószínű, hogy két északi törzs közt, melyek közül az egyik az isteneket a közös *áz*, másika pedig *ván* név alatt tisztelte, lefolyt kultuszháborúnak lett a vége egy olyan egyesség, hogy mindkét törzs közös főistene Odhin lett, de az Odhin-imádók is felvettek az istenek közé néhányat a vánok közül. Erre céloznak az Eddadalok is, és az elfogadott ván-isteneket túszok gyanánt szerepeltetik. Ezeknek a vánoknak tisztelete azután a régi skandináv népeknél még erősödött is, sok szent-helyük és templomuk lett. Ilyenek különösen Niörd (Vaf. 38., 39.), utóbb a barátságos, hajózható tenger, és Freyr, utóbb a termékenység istene, kikről azonban meg lehet, hogy a régi Nerthus istennőnek férfialakban megjelenő változatai.

Ázok
és vánok.

Loki.

Nem eléggé tisztázott azonban még ma sem a Loki alakja. Eredetileg alighanem tűz- és fényszellem volt, erre mutatnak egyéb nevei (Logi, a láng, Loptr, a fénylő ég, Lodur, a villám) és a néphit sok természeti jelenséget fűzött hozzá (pl. a földrengést). Később a költészet a Loki alakját a néphit, a vándor-mesék és talán a keresztyén mondák (Lucifer) anyagából szőtte össze. A legújabb etimológia szerint Loki annyit jelent, mint befejező, bezáró, tehát mindennek a vége, és így lett a megsemmisítés istene.

Istennők.

Az ősgermán Frija-Frigg, az isten-anya, az ég úrnője, kinek megszentelt napja a péntek, alakja északon többfelé ágazott el, megmaradt ugyan Frigg, az Odhin felesége, de valószínűleg az ő alakjából vált ki Jörd, és talán Freya is, akit csak a norvég törzsek tiszteltek és állítottak női alakul Freyr mellé mint a termékenység, a tavasszal újra születő nap és természet istennőjét, akit sokszor magával Friggel zavarnak össze és akinek megint több mellékalakja van, mint pl. Menglód.

Költészeti
istenek

és istennők.

Ezekhez a kultusszal bíró istenekhez és istennőkhöz az Edda-költészet alkotott még sok újat is, egész családjaikkal együtt, mint : Heimdall, az istenek őre és Rig név alatt a társadalmi rendek megalkotója, így tehát az emberek ősatyja (Völ. 1.), kinek jeladó kürtje a Harsogó (Gjallar) kürt ; Baldr, Odhin fia és fény-isten ; Vidár az Odhin és Váli a Baldr megbosszulója ; Hödr a vak isten, a Baldr önkénytelen gyilkosa ; Hönir, ki az első emberpár megteremtésénél és a kincs történeténél Odhinnal és Lokival együtt szerepel (Völ. 18. és Reg. bevezetés) ; Bragi, a költészet istene és neje Idún, az örökifjúság istennője ; Sif a Thór felesége, Saga a monda és Gefion a szűzen halt leányok istennője. A Loki családja pedig részint a régi mítoszokból átvett, de leg-

nagyobbrészt csak a költői képzeletből merített alakokkal ugyancsak megnépesedett, és lettek : anyja Laufey (Lombos-fa), felesége Sigyn és Angrboda, fivére Byleiptr (dörgés, villámlás) és gyermekei : Hél, Midgardsormr, a Fenrir farkas és Nári és Nárfi. És lettek az istenek szolgálai is : Eldir (Tüzes), Fimafengr (Fürge), Byggvir (Hajlító), Beyla (Púpozó), mind a Lokasennában és Skirnir (Skir.).

De a mellett a költészet némely istennek egyes tulajdonságait külön személyekké tette. Ilyenek Vili és Vé, az Odhin testvérei, de eredetileg csak az Odhin értelme és akarata, Magni és Módi (Erős és Bátor. Vaf 51.) a Thór fiai, eredetileg a Thór ereje és bátorsága. És az Odhin alakjából váltak ki annak állatjai, a Nyolclábú ló, a valhallai farkas, Eszme és Emlék holló és a kígyó, a gyorsaság, erő és tudás jelképei. (Grim. 19., 20.)

És az Edda-költészet megalkotta az istenek lakhelyeit is (Grim. 4—17., 24.) és a mítoszokból mondákat alkotott, teremtve ezekhez újakat is, regélt az istenekről különféle kalandokat (különösen : Lok. Hl. Thr. Hk. és Hav. énekekben), megalkotta a maga világ- és isten-rendszerét, a földi királyságok mintájára elképzelt birodalommal, melynek királya Odhin, és a költészet teremtő erejével megalkotta a világrend történetét, keletkezésétől végéig.

Ez a történet az Edda-dalok közül főként a Völuspából, a Vafthrudnismából és a Grimnismából röviden összeállítva a következő :

Kezdetben volt az ásitó mélység (ginnungagap) és élt a Viharos (Elivagar) vizétől keletkezett ős-óriás Ymir (vagy Aurgelmir, Mélyen-morgó), kinek csodás módon lett utódai közül Morgó-medve, mikor Ymirt az ázok megölték, ennek kiomló véréből (talán az

A világ
kezdete
és vége.

özönvíz) ladikban menekült meg és így lett aztán az újabb óriások őse (Vaf. 29., 31., 33., 35. versszak). Azután Búr fiai — Odhin és fivérei — a mélyből kiemelték a földet és kijelölték az égitestek helyeit és útját, s az általuk megölt Ymir óriás testének egyes részeiből teremtettk a hegyeket, fákat, felhőket, égboltozatot és tengert, míg két más óriás véréből és testéből lettek a törpék. Az istenek, vagyis ázok, boldogan éltek az Ida-mezőn, és közülök hárman két fából megteremtették az első emberpárt, mígnem jött a Végzet három nornája és a Gulveig (Arany-asszony) óriásnő meggyilkolása miatt ki nem tört az ázok és vánok közt a háború, mely ugyan békével végződött és az ázok és vánok egyesültek, de az istenek megszegették a harcban ledőlt váruk felépítése végett az óriásokkal kötött alkut és ezzel kihívták s meg is érdemelték a végzet bosszúját. Mint a harc előfutárai, vágtnak a valkürok, a gonosz Loki a vak Hödurral megöleti az ártatlan Baldrt, kukorékolnak a harc és pusztulás kakasai, ugat a pokol ebe, reszket az Yggdrasil, az emberek egymás ellen támadnak és bűnbe merülnek, Odhin hiába zálogosítja el egyik szemét és kér tanácsot a Mimir levágott fejétől, a rettenetes tél, a fimbulvetr (Vaf. 44.) után felszabadulnak az eddig leláncolt szörnyek és a többi szörnnnyel együtt a nagy Harcmezőn (Vaf. 18.) az istenek ellen támadnak: a Fenrir farkas és az égitesteket felfaló fajzatja, a jég- és tűzóriások, a Midgardsormr. Az istenek legjobbjai: Odhin, Thór elesnek, a nap elsötétül, a föld a tengerbe merül, az eget lángok nyaldossák. Ez a ragnarök. De azután új föld merül föl a tengerből, az égre új nap jön, a réGINEK leánya és az életben maradt és az új ázok s a veszedelemből megszabadult

emberpár (Vaf. 45.) utódai megint boldogan élnek, egy újabb aranykorban . . .

Az Edda-dalokban az isten- és a hősmonda-kör darabjai közt választóul tekinthető a Havamál, amely Odhin néhány kalandjának elbeszélésén kívül legnagyobbbrészt böles mondások és életszabályok gyűjteménye.

5. *Hősmondák.* Az Edda-dalok második csoportjába sorozhatók a hősmondák, melyekben a hősök nem kalandokra mennek, hanem, mint az igazi északi hősökhöz illő, sötét sejtéssel, büszke daccal, sőt bizonyos vad-sággal a sokszor előre tudott, de mindig zord és kérlelhetetlen végzet elé. Innen az egyes dalok erős tragikuma. Sokszor közbelépnek maguk az istenek is.

A hősmondák a maguk anyagát a költői képzeleten kívül a mítoszokból és a történelemből merítik, de vegyülnek beléjük mesemotívumok is. A mítosz vagy maga a főtárgy, vagy csak mellékes elem.

Így különösen az Edda-dalokban oly nagy szerepet vivő Sigurd (a német Sigfrid) — a legtöbb hivatásos Edda-magyarázó véleménye szerint — nem történeti személy, nem is isten-alak, hanem egy természeti mítosz megszemélyesítése. Egy sárkány megölése s azzal nagy kincs elnyerése, de aztán a hősnek a sötétség démonai által meggyilkolása és kincsének elszedése minden árja-mitológiából jólismert megszemélyesítése annak a természeti eseménynek, hogy a tavaszi viharokban a megszakadt felhőkből (a megölt sárkány) ömlik a termékenyítő eső (a sárkány vére) és kifejlődik a nyári vegetáció (a kincs), de a derűs nyár után jó ismét a sötét tél és véget vet a vegetációnak. A sötétség démonai a Niflungok, a köd fiai.

Mitoszi
elemek.

Egy szűz megmentése a tűzön áthatolással sokszor el van mondva az istenekről is (Skir. Fiö.) és szintén a természetnek a tél hatalmából kiszabadulását jelképezi, a páncél felmetszése pedig a vizeken levő jégkéregnek a napsugarak által megtörése, a felébresztés az alvó természet felköltése. Mítoszi elem van még a kincs eredetének a Reginsmálban elmondott történetében, míg a Völundárkvidhában a tavasz harca a téllal van elrejtve és szintén alighanem mítoszi alapja van a valküröknek a Helgi dalokban való szereplésének.

Némelyek azt tartják, hogy a Sigdrifumál tulajdonképpen a Csipkerózsza meséjének változata, mások pedig, hogy az Attila fiainak anyjuk által megölése és apjuknak feltalálása az Atreus—Thyestes vagy Tereus—Prokné mondák utánzata.

6. *Történeti alapok.* Csak röviden jelezzük a hősmonda-énekek történeti alapjait.

Burgundmonda.

A burgundok (keleti germán törzs, a gótok rokonai) 413-tól fogva a Rajna balpartján, a mai Rheinpfalz környékén laktak, ahol 437-ben királyukat, Gundihariust, egész családjával együtt és majdnem az egész népet a húnok megölték. Ebben ugyan Attila maga részt nem vett, de a monda azt mégis az ő személyéhez fűzte és az eseményt csakhamar összekötötte azzal a történeti ténnyel, hogy Attila a germán Hildikóval kötött házassága nászéjszakáján 453-ban meghalt, amiről már akkoriban is azt híresztelték, hogy Hildikó ölte meg, és a monda csakhamar megtette Hildikót a burgund király nővérének és a gyilkosságot a burgundokért vett bosszú művének. A burgund királyok az Edda-dalokban Giukiak, Attila Átli, a felesége Gudrún.

Ermanarikmonda.

Ermanarik (az Edda-dalokban Jörmunrek) keleti gót király, kortársa Ammianus történetíró szerint

375-ben a hún betöréstől való félelmében halálra sebezte magát, de már Jordanes úgy adja elő, hogy a tőle elpártoló egyik törzsfőnök feleségét, Sunildát, lovakkal széttépette, amiért ennek fivérei, Sarus és Ammius, megölték.

Némelyek azt is mondják, hogy Sigurd (Sigfrid) is történeti alak, még pedig Sigibert, a Brunhild férje, akit a híres Fredegunda 575-ben meggyilkoltatott, de ez téves feltevés és legfeljebb az fogadható el, hogy a merovingi Chilperik (uralkodott 571—584) kinek országa Neustria volt, de Sigibert megöletésével Austrasiát is megszerezte, azonos azzal a Hialpekr királlyal, aki mint a Sigurd nevelőatyja szerepel.

7. *A mondák keletkezése és változatai.* Kissé bővebben kell szólni az egyes mondák keletkezésének helyéről és idejéről, fejlődéséről, vándorlásáról, kapcsolódásáról és változatairól.

A Wieland- (északon Völund) monda eredeti alapja a tavasz és a tél harcának mítosza, Völund már az ind és görög mitológiában is szereplő tűz-démon. A híres kovács nagyon régi mondai alak, szerepel az angol Beovulf-énekben is. A monda igazi hazája Alsó-Szászország, Vesztfália, ahonnan a 7. században jutott el északra, de ott az idegen anyag már egészen skandináv alakra változott át. A Völundar-kvidhában két régibb ének van összekapcsolva, egyik a három hattyúleány, másik a Völund elfogatásának és bosszújának története.

A Helgi-énekek ó-dán hősmondákon alapulnak, de bár a Hiörvardsonarban szereplő Helgi szülői Hiörvard és Sigrlinn, kedvese pedig Sváva, az Eylimi lánya, a Hundingsbanában pedig Helgi szülői a völsungi Sigmund és Borghild, és kedvese Sigrún, a Högni leánya, és így a két Helgi két külön személynek látszik, mégis

Völund-
monda.

Helgi-
énekek.

mind a két énekből úgy tűnik ki, hogy az utóbbi Helgi és Sigrún nem mások, mint az újraszületett előbbi Helgi és Sváva, de ez csak az énekek prózai részében van, ami pedig nem mindig hiteles része az eredeti szövegnek, mégis ha elfogadjuk, akkor északon a két Helgi-monda összekapcsolatott. A mellett a Helgi-mondák, bár nagyon lazán, hozzákapcsoltattak a Sigurd-mondához azáltal, hogy Sigurd mint a völsungi Sigmund fia és Eylimi unokája szerepel.

A Burgund-monda, mint a nevek is (Frankhon, Rajna, Worms) mutatják, a rajnai frankoknál keletkezett, akik 437-ben a burgundok északi szomszédai voltak, és csakhamar középrajnai földterületüknek örökösei lettek, mégpedig rövid idővel a 437-ben történt pusztulás után. Ebbe a mondába csakhamar bekapcsolódott a Sigfrid-mítosz, bár inkább már mondai alakban, de még mindig sok csodás elemmel vegyülve (óriások, törpék, sárkány), de a kincs eredete délen nem állapítottatott meg úgy, mint északon, és a kincsel inkább az a régi rege hozatott kapcsolatba, hogy a Rajna vize azért olyan gazdag aranyban, mert királyok kincseit süllyesztették belé. És hihetőleg nem sokkal az Attila halála után keletkezett az Attila-monda is és olvadt egybe a más két mondával azáltal, hogy a burgundok kiirtására a királyok kincse után való vágy sarkallta a húnokat, hogy a kiirtást maga Attila végeztette és hogy a Sigfrid özvegye lett az Attila felesége. Így született meg a rajnai frankoknál a Nibelung-monda, melyben a Nibelungok elnevezés alatt még csak a kincset bíró burgund királyok és azok népe értetett.

Ez a Nibelung-monda fejlődésének különböző fokán és két különböző időben jutott el északra, amire abból lehet következtetni, hogy az Edda-dalok szemmel-

láthatólag a német mondának két különböző alakját őrizték meg. Az első ilyen átvándorlás talán már a 6. század végén, a második a 9. vagy 10. században történhetett. A Nibelung-mondának a fennmaradtak közül legrégebb feldolgozása az, amelyik az Edda dalokban van meg, és itt maradt meg az eredeti monda legtisztábban, mert annak mítoszi alkatrészei is inkább fennmaradhattak a pogány északon, mint a keresztyén Németországban, ahol a keresztyénség mellett a lovagkor szelleme, a római és udvari kultúra is befolyásolták.

De a Nibelung-monda fönn északon több irányban ki is bővült, bár lehetséges, hogy ezek az elemek már a régi német mondában is legalább részben megvoltak, de abból idővel kiestek. Ilyen a kincsnek a Reginsmálban és Fafnismálban elmondott története, minek folytán Niflungok (Nibelungok) alatt most már Fafnir és Regin is értetett, mert a kincs előbb a Fafniré volt. Ilyenek a Sigurd (Sigfrid) születésére, neveltetésére és ifjúkori tetteire vonatkozó adatok. Ilyen az Odhin és a két másik az szereplése, az Otr, Andvari és Hreidmár alakja és több mellékszemély is, míg a valkür-motívumok a Helgi-mondákból, és a tűzön átlovaglás a Skirnismálból van véve. Északi hozzáköltés az is, hogy Sigurd felkölti és eljegyezi magának az alvó Sigdrifát, és ha ez a Sigdrifa csakugyan azonos Brynhilddel, úgy ezzel egy nagyon erős újabb indok van szolgáltatva arra, hogy Brynhild ezen eljegyzés felbontása miatt is kívánja a Sigurd halálát. De ez az azonosság még ma sem egészen tisztázott kérdés, bár az Edda-dalokban a két személy azonosságára látszik mutatni az is, hogy a Gripispá szerint is Sigurd előbb Brynhilddel van szerelemben és a Helreidhben a Hialmgunnár megölését,

amit a Sigdrifumál szerint Sigdrifa hajtott végre, Brynhild mint saját tettét említi.

És igen lényeges változtatás történt északon azáltal is hogy míg a német mondában Krimhild a férjéért, Sigfridért áll bosszút a testvérein, az Edda-dalokban Gudrún a testvéreiért áll bosszút a második férjén, Átlin.

Jelentéktelenebb változtatás, illetve hozzáadás az, hogy az Edda-dalokban Brynhild az Átli testvére, és mikor az alvilágba megy, völvák szunnyadnak Hél kapujánál, úgyszintén a nornák és a rúna-varázslat, valamint a Gunnárba szerelmes Oddrún, szintén az Átli testvére, egész szereplése, végül a Gudrúnna hűtlenséggel gyanúsítása és a forró-üst-próba, amilyen próba különben több északnémet régi mondában is előfordul.

Az Átli-énekek közül az Atlakvidha a régibb és a burgundok pusztulásának ránkmaradt legrégibb feldolgozása, míg az újabb Atlamálon az látszik, hogy a Nibelung-mondának már későbbi alakja után készült, amire mutatnak némely keresztyén képzetek, a rossz álmok szerepe, a burgundoknak hajón utazása és a hajóknak visszabocsátása.

Ermanarik-
monda.

Az Ermanarik-monda gót eredetű és északra legkésőbb a 8. században jutott, ahol már a 9. században összefűződött a Nibelung-mondával azáltal, hogy a Jörmunrek (Ermanarik) felesége Svanhild s ennek testvérei a Gudrún gyermekei lettek Jónakr királytól, és ezért a Svanhild fivéreit, Hamdirt és Sörlit, Gudrún biztatja rá a Jörmunrek megölésére, és valószínűleg északi hozzáadás az, hogy Jörmunrek a Bikki eseliszövénye folytán gyanúsítja Svanhildot az első házasságból született fiával, Randverrel, és hogy a Gudrún

fiai útközben összevesznek Erppel, a Jónakr természetes fiával és azt megölik.

8. *Verselés és fordítás.* Az Edda-dalokban háromféle versszak-alak van: a fornýrdislag (4 hosszú vagy 8 rövid sor, egy hosszú sorban 8—9 szótag), a lióðhahattr (6 rövid sor, a szótagok száma nincs szigorúan megszabva) és a malahattr. Fő-jellegzetesség azonban az, hogy a rím helyét az alliteráció, vagyis egy hosszú, illetve két rövid sorban két vagy több hangsúlyos szónak ugyanazon mássalhangzóval kezdődése — pótolja, míg az összes magánhangzók egymással alliterálóknak vétetnek. Az alliterációs verselési formát a fordításban én is megtartottam, sőt igen sok helyen több alliterációt alkalmaztam, mint az eredetiben van, és mint azt az Edda-költészet verstana egyáltalán megengedi, és a fordítást egész vagy fél alexandrini sorokba foglaltam s a vers ütemességét vagy rohamosságát még, ahol helyénvalónak láttam, daktilusi lejtéssel is erősítettem, s néha több festői jelzőt is használtam, mint az eredetiben van. Igen jól tudom, hogy mindezzel megváltoztattam az eredeti alakot, melynek sajátossága a szűkszavúság, fanyarság és keménység, de mindenesetre mentségemre szolgálhat az, hogy egyik főcélom volt esztétikailag is élvezhető fordítást adni a magyar olvasó kezébe. Különösen halmozva vannak az alliterációk a Thryms-kvidhában, de ez itt — szerintem — még csak emeli a költemény komikai hatását.

Az alliterációknak ezzel a halmozásával eltértem az eredetinek verselési szabályaitól, mert az eredetiben egy-egy hosszú soron belül rendszerint két vagy három alliteráció van, míg a fordításban négy, sőt öt betűrímes sor is van. És az eredetinek alliterációs szabályaitól abban is eltértem, hogy míg az eredetinek hosszú

soraiban az első fél-sor alliterációval a második fél-sor első hangsúlyos szava alliterál, addig a fordításban sok helyen a második hangsúlyos szóra van helyezve a betűrím.

Az eredetiben előforduló majdnem ezer név közül csak azokat tartottam meg eredeti alakjukban, melyek a magyar olvasó előtt is ismeretesek, de itt is némelyeket a kimondhatóság végett kissé megváltoztattam, mint pl. Freyr, Baldr, Hódr helyett Frey, Baldur, Hódur. A többit a nevek értelmének és jelentésének megfelelően magyarra fordítottam, nem akarván a szöveg olvasását a magyar olvasó előtt érthetetlen és így semmit sem jelentő s legfeljebb külön jegyzetekkel megmagyarázható sok idegen szóval és névvel, melyek néhol egész tömeggel torlódnak össze (mint pl. a törpék, valkirök, a Heimdall anyjai, az ősszülektől származott fiúk és leányok, folyók, hajók, lovak vagy az Odhin nevei — Völ. 10—16., 30. Grim. 36. Hyn. 39. Rig. 12., 13., 21., 22., 39. Grim. 27—29., 30.) — megterhelni.

Az egyes dalokat és néhol azokban az egyes versszakokat is olyan sorrendben állítottam össze, amint azt a történeti folyamatosság és a logikai következetesség megkívánta.

A fordításnál eredetileg ugyan régibb szövegkiadásokat használtam, de a végleges átnézésnél a Neckel Gusztáv által Heidelbergben 1927-ben kiadott szöveghez ragaszkodtam, iparkodva azt lehetőleg sorról-sorra adni, és némi csekély eltérést csakis a sorrendben tettem, az említettem szempontból. A Neckel-féle kiadás hű követése bírt rá arra is, hogy a gyűjteményből kihagytam a Hrafnagaldr Odhins című éneket, melyet

eredetileg felvettem, de amely a Neckel-féle új kiadásban nincs benne.

Szinte természetes, hogy az eredeti szövegben több helyen olyan kifejezések vannak, melyeket a mai ízlés illetleneknek tarthat, de amelyek egy természetes népfiainál (milyenek az Edda-dalok szerzői és hallgatói is voltak) meg nem róhatók. Ezeket a kifejezéseket némely fordító egyáltalán mellőzte, én azonban a szöveghűség szempontjából szükségesnek láttam azoknak is, bár néhol kissé szelidített alakban való lefordítását.

Azonban míg a verses részeket sorról-sorra adtam a két prózai darabot és a több énekben előforduló prózai betoldásokat kissé megrövidítettem, mert mindezek hihetőleg úgyis csak a leírók utólagos betoldásainak tekinthetők.

A jegyzetekkel a lehetőségig takarékoskodtam, bár eredetileg teljesen kimerítő jegyzeteket készítettem, de a kiadásnál az volt a célom, hogy az olvasást a sok jegyzet mellőzésével is könnyítsem. Ezért adtam valamivel többet a bevezetésben, hogy az olvasó így előre megismerkedhessék a tárggyal és a főbb személyekkel s ne kelljen ezekről külön jegyzetekben keresnie a felvilágosítást. Az olyan személyekről és dolgokról, melyek magából a szövegből megérthetők, vagy oly jelentéktelenek, hogy magyarázatokkal felesleges lenne az olvasót terhelni, vagy melyekre nézve kielégítő magyarázat úgysem igen adható, sem a bevezetésben nem emlékeztem meg, sem külön jegyzetekben magyarázatot nem adtam. Némelyik éneknél azonban bevezető jegyzetül röviden összegeztem az ének tartalmát, vagy a hozzá tartozó mítosz ismertetését, vagy legalább utal-

tam a Bevezetés illető részére. A könyv végéhez pedig csatoltam egy név- és tárgymutatót, melyben fel vannak sorolva mindazok a nevek és dolgok, melyekről akár a Bevezetésben, akár a jegyzetekben magyarázat, illetve magában a szövegben magyarázatul szolgáló előadás van és meg van jelölve az a lapszám, ahol ez a magyarázat található.

ISTEN-MONDA-KÖR.

I.

Völuspá.

— A látnoknő jövődölése. —

- ¹ Feszült figyelemmel figyeljeteK fent, lent
Magszentelt magzati magasztos Heimdallnak.
Rendelte Hadúr, hogy a régi regékből
Tegyek tanúságot tova tűnt időkről.
- ² Ősi órjasoknak lévén ivadéka,
Ismeretim vannak időtlen időkről,
A kilenc világról, kilenc külön ágról
Földnek fenekéből felágazó ős-fán.
- ³ Időknek elején éltében Ymirnek
Hűs hab, homok nem volt, nem hullámza tenger,
Föld nem vala még lent, fent sem fényes égbolt,
Feneketlen űr volt, fű nem fakadott még.
- ⁴ Mikor Búr fiai, felvonva a földet
A mélyből, Midgardot azon megépíték,
Szelíd déli nap szórt szikrát a sziklákra,
S fakadott a földön fűk, fák koszorúja.
- ⁵ A hó nap az égen, hű társa a holdnak,
Próbálta vezetni pompás paripáit,

¹ Heimdall magzatai az emberek.

² Az ősfa az Yggdrasil.

A tündöklő nap még nem tudta tanyáját,
Halvány hold se, háza s hatalma hogyan van,
Csillagok csapatja, csillognia hol kell.

⁶ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
Boldog, büszke azok bölcsen megbeszéltek :
Fényt váltsa homály föl, változzon a hold is,
Hajnalra derüljön dél, s estre hajoljon
Ismét ez, időnek fölmérni futását.

⁷ Istenek menének az Ida-mezőre,
Ott házakat, oltárt ormózni magosra,
Mindent megpróbáltak, minden mene nekik,
Készítenek kürtöt, kovácslanak ércet,
Csinálva csavart és csípő-vasat egyként.

⁸ Jó kedvűn ott járta javában a játék,
Szín-arany szerszámuk, játék-szerük szint' úgy,
Míg a három norna, a három hatalmas
Óriás-lány nem jött óriás-országból.

⁹ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
Boldog, büszke azok bölcsen megbeszéltek :
Teremteni törpét testéből Ymirnek,
Vörös véréből vagy a vastag-húsából.

¹⁰ Öreg Ős-erő lett ezekből az első,
Terv-kovács követte, és ketten e törpék
Emberi-alkatra alkottak a földből
Törpéket, Terv-kovács tanácsira többet.

¹¹ Hold-tölte, Hold-fogyta, s hozói szeleknek,
Nap-kezte, Nap-nyugta, dús Dél, deres Észak,
Álmodó, Álmok, ádáz Állhatatlan,
Rengető és Rázó, Rejtő s rettentő Rém,
Fekete Föld-szellem, falánk Farkas-fajzat.

¹² Szelet vető Csélesap, s a csodás Szín-szóró,
Hatalmas és Hasznos, Hadakozó, Hangzó,
Tudákos, Töprengő, Tolvaj s a Tanácsló.

- Eddig a törpéket elmondtam egész' jól.
- ¹³ Konok, Kalandozó, Kitartó, Kedélyes,
Kavaró, Keverő, Kohós, Kalapácsos,
Faragó, Forrasztó, Fércelő, Fagyasztó,
Termelő, Tápláló, Tüzelő, Tündöklő.
- ¹⁴ Ideje idéznem itten a törpéket,
Kebléből kik lettek komor Ködözőnek,
Kevély Kérkedőig, kemény kő-házukból
Földnek fölszínére föl-föl igyekvőket.
- ¹⁵ Növesztő, Nedv-osztó, növények nemtői,
Gyümölcsöző, Gyűjtő, Gyökerész, Gyógyító,
Csillámló, Csöppentő, Csábos, Csinosító,
Gondúzó, Gerjesztő, Gondtelt, Garaboncás.
- ¹⁶ Vízöntő, Vitorlás, Viharos és Visszhang,
Havas, Homokszóró, Harmatos, Hegyhágó.
— Most már, míg az ember megmarad a földön,
Ismertek Kérkedő összes ivadéki...
- ¹⁷ — Három hatalmas az hazuról elindult,
S lelték a szép Szilfát és a kemény Kőrist,
Mégkötve a földhöz, még nem mozdúlhattak,
Sorsukról sem volt még semmi sem végezve.
- ¹⁸ Ezekben nem élt még ész, érzelem, érzék,
Vörös vérük nem volt, s virulat az arcon,
Odhin ada lelket, Hőnir heves érzést,
Virulást arcukra s a vért Lodur adta.
- ¹⁹ Ismerem Yggdrasilt, az öreg kőrisfát,
Fehér felleg fészkel a fa koronáján,
Honnan a harmat hull völgyekre, hegyekre,
Örökzölden ott áll az Urd forrásánál.
- ²⁰ Törzse alatt tudok egy tágas teremről,
Hol háza a három hatalmas nornának,

¹⁸ Lodur = Loki.

Egyik Urd, Verdandi, Skuld is vele vannak.
 Rúnáikat rójják, rovásra rovás jó,
 Intézik emberek éltét, elmúlását,
 Sorsokat kimérnek, senkit se kímélnek.

- ²¹ A világon első véres viadal volt,
 Hogy dús Arany-asszonyt a dárda ledöfte,
 Tornyos teremekben testét elégették,
 Háromszor égették, háromszor élt újra,
 Sokszor égessék bár, sose semmisül meg.
- ²² Hol betért a házba, hívták Ragyogónak,
 Varázsoló völva s veszélyt-hozó volt bár,
 Űze mindenféle ügyes álnokságot,
 Kéjt keresőknek volt kedveltje, kegyence.
- ²³ Lándzsáját lakából Odhin lelöké most,
 S kegyetlen, kemény harc kitört legelősször,
 Bátyája ázoknak bomolva beomlott,
 Hogy hadaik' hozták a harcias vánok.
- ²⁴ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
 Boldog, büszke ázok bölcsen megbeszélték :
 Adjanak az ázok bírságot a bűnért,
 S összes isteneknek áldozzanak eztán.
- ²⁵ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
 Boldog és bölcs ázok beszéltenek arról :
 Építő órjásnak oda ki ígérte
 Fényét a világnak s a fiatal Freyját?
- ²⁶ Thór, a türelmetlen, tombolva tüzelt most,
 Nem szokott meg szótlán' szívlelni ilyesmit.
 Halomra hullt eskű, holt betű : hit, hűség,
 Ketté-tört a világ összekötő kapcsa ...

²³ A lándzsa-lelökés a harcrahívás jele.

²⁴ Az ázok és vánok közti egyezség.

²⁵ Az ázok a bedőlt falak kijavításáért az óriásoknak ígérték a napot és Freyját, de az alkut, a Thór tanácsára, megszegették.

- ²⁷ Tudok Heimdall hangzó, harsogó kürtjéről,
 Őrizve örök-zöld és szent-fa tövében,
 Hadúr zálogából zuhogó zúgását
 Tudom folyamoknak. Vágytok tudni többet?!
- ²⁸ Egyedül ültem künn, s az öreg Odhin jött,
 Töprengve, tünődve. Szemébe tekinték.
 «Mért kutatsz, mért kérdezzs, kísértni kívánva?
 Tudok mindent, tudom, szemed' hova tetted.
 Ott van, Odhin, Mimir mély, méla vizében.»
 Méhsert merít Mimir minden virradatkor
 A letett zálogból. Vágytok tudni többet?!
- ²⁹ Ada akkor Odhin aranyat és ékszert,
 Javakat szerző szót, jós-szellemet szintén.
 Lent s fönt, ami volt, s lesz, lelkem szeme látja.
- ³⁰ Robbanva rohannak robogó valkűrök,
 Részt venni vitézi, véres viadalban,
 Vezetőjük Vérvágy, Zivatar a zászlós,
 S jó Dördület és Düh, Dárdavető, Dögvész.
 Ezek az Odhinnak asszony-katonái,
 Világokon végig vágatató valkűrök.
- ³¹ Tudok a végzetes végről, ami vára
 A fénynek fiára, fenséges Baldúrra.
 Felnőtt a fenyéren fáknál magasabban
 A karcsú fagyöngynek kedves, kecses ága.
- ³² Erről nyelve a nyíl, mely a nyomort hozta,
 Halálos hatású, Hódúr keze lőtte.

²⁷ Hadúr záloga az Odhin szeme, a nap.

²⁸ A méhsér az északi népek kedvelt erjesztett szeszes itala.

³¹ A fagyöngy — mistilteinn — élősdű növény, hogy itt mint karcsú fa szerepel, botanikai tévedés, alighanem azért, hogy az izlandiak fagyöngyöt sosem láttak. De a régi babona szerint a fagyöngy gyógyerejű, és így kártékony, sőt ölésre alkalmas is lehet. Némelyek az eredeti mistilteinn szót itt valami bűvös kardnak magyarázzák.

- De a Baldúr öccse egy éje hogy éle,
S bátyjáért, Baldúrért bosszúra kiszálla.
- ³³ Fürtjét se fésülte, kezét se füröszte,
Míg a gyors gyilkosnak máglyát nem gyújtottak.
De Frigg Fensalirban fennen keseregte
A Valhalla vesztét. Vágytok tudni többet?!
- ³⁴ Kietlen kopáron láncra kötve láttam
Ármányos árulót Loki alakjában,
Felesége, Sigyn, szomorún, szenvedve
Tünődve ült nála. Vágytok tudni többet?!
- ³⁵ Hurkolják már a harc s halál kötelékít,
Kemény kötelékek, készítve belekből.
- ³⁶ Keletről kardokon s köveken foly' Kár-víz,
Mérges mélységekben, vize mély és metsző.
- ³⁷ Északon Éj-honban aranyból alkotott
Teremben tanyázik Tüzes törpe törzse,
Lennebb, Láva-lejtőn lakik és láng-szomját
Ott oltja örökké az Iszákos órjas.
- ³⁸ Tudok még egy termet, mely távol a naptól,
Északra az ajtó, ott a Halál-part van,
Mérges csepp csordúlva csorog a csurgóról,
Förtelmes kígyókból fent, lent fala fonva.
- ³⁹ Derékig dermesztő vízben dideregnek
Az orvúl-ölők és az eskü-szegők ott,
A csalárd csábítók, a csalfa barátok.
Szívja hullák vérét Nidhögg, míg szaggatja
Tetemük' a farkas. Vágytok tudni többet?!
- ⁴⁰ Nap-keltén, nevelve Fenrir farkas fáját,
Ősi Vas-erdőben ül egy öreg asszony,

³² A Baldúr öccse Váli, akkor még csak egynapos volt.

³³ A holtakat máglyára tették, tehát a máglyára tétel halált — itt megölést — jelent.

³⁷ Láva-lejtő lávával borított hegyoldal.

- Szülötteiből lesz szörnyek közt legszörnyebb,
Fölfalója napnak, falánk fene farkas.
- ⁴¹ Hizlalva a holtak hulló teteméből,
Végig az ég alját vérrel vörösíti.
Nyár lesz, de nyájas nap nem nyíla az földre,
Több s több vihar tombol. Vágytok tudni többet?!
- ⁴² A halmon a hárfa húrjait csapkodja
Az órjasok őre, az örvendő Egdir,
Fölötte a fákon fészkelve Fiallár,
Ragyogó rőt madár, rémítve rikoltoz.
- ⁴³ A gazdag tarajú Gullinkambi hangja
Hősöket hív harcra a Hadúr házában,
S holtak hazájában, hol Hélnek a háza,
Korom-színű komor kakas kukorékol.
- ⁴⁴ Hél ebe ordítóz odvában üvöltve,
Széttörnek a láncok, szörnyek szabadulnak.
Én messzire látok, megmondom ma is már
Ázok viadalmát, világoknak végét.
- ⁴⁵ Testvér tör testvérré, gyilkolva, tiporva,
Rohan rontására rokon a rokonnak,
Födi vérfertőzés förtelme a földet,
Ketté-törött pajzsok, kard- és kopja-kora,
Bűn s bosszú előzi a világ bomlását,
Ember ember ellen, öldösve le egymást.
- ⁴⁶ Háborog, hánytorog habja a tengernek,
Világoknak veszte, vége közelget már,
Harsányan fú Heimdall a harsogó kürtbe,
Mormolva szól Odhin most a Mimir-fővel.
- ⁴⁷ A roppant Yggdrasil roppan, recseg, reszket,
Az öreg fa ott nyög, mert oldva az órjas,

⁴¹ Ez a fimbulvetr.

⁴², ⁴³ A harc és halál különböző madarai.

⁴⁴—⁵⁷ A ragnarök leírása.

Reszket az alvilág, hogy robog rohanva
Falánk Fenrir-farkas, felfalni a fő-áz.

⁴⁸ Hol vannak az ázok, hol vannak az álfok?!

Őrjöng órjas-ország, ázok összegyűlnek,
Kő-kapún keresztül, keresve a nyílást,
Törpék nyöszörögnek. Vágytok tudni többet?!

⁴⁹ Hél ebe ordítóz, odvában üvöltve,

Széttörnek a láncok, szörnyek szabadúlnak.
Én messzire látok, megmondom ma is már
Ázok veszedelmét, világoknak végét.

⁵⁰ Keletről közelg Hrym, az óceán órjas

Férge hánykolódik hatalmas haraggal,
Sikolt a sovár sas, halavány hullákat
Szaggat szét, szabadult a Halál hajója.

⁵¹ Más hajóban jönnek magzati Muspellnek,

Közelgve keletről, Loki a kormányos,
Jó rémek fajzatja a Fenrir-farkassal,
Byleipt bős bátyja borzolja a tengert.

⁵² Törtet délről Surt is, tündöklő tűzzel,

Villogó szablyája vészt hozva világol,
Ormok leomolnak, órjasnők reszketnek,
Mind meghal az ember, megnyílik a menny is.

⁵³ Fenyegeti Frigget más fájdalom is még,

Odhin az ordító ordasra mikor csap,
S a Béli-ölő Frey birkózik bős Surttal.
Frigg édes öröme, Odhin — oda van már.

⁵⁴ De vívni jön Odhin vitéz fia Vidár

A falánk Fenrirrel, s a fene farkasnak
Tátogó torkán át tör szívébe kardja,
Véres visszatorlást így vesz az atyjáért.

⁴⁷ A fő-áz Odhin.

⁵⁰ Az óceán férge a Midgardsormr. Hrym itt az óriások vezetője.

⁵¹ A Byleipt bátyja Loki.

- 55 Ekkor Odhin izmos, erős fia Thór jó,
 Harcol a hatalmas, hánykodó kígyóval,
 De keményen csapkod a kegyetlen kígyó
 — Mérgétől mindenki meneküljön messze! —
 S a förtelmes féreg farkának csapása
 Daliás, derék Thórt dobja kilenc öltre.
- 56 Feketül a nap fent, mélybe merül a föld,
 Csillagi az égnek csakhamar eltűnnek,
 Támadva, tördelve tombol a tűz-tenger,
 Csillogva, csapongva, csapkodva az égig.
- 57 Hél ebe ordítóz odvában üvöltve,
 Széttörtek a láncok, szörnyek szabadultak,
 Én messzire látok, megmondom ma is már
 Istenek alkonyát, ázok aláhulltát ...
- 58 De látom im' újra lebegve kikelni
 Tenger fenekéről friss zöldben a földet.
 Sebes vizek fölött sikolt a sovár sas,
 A hullám-hegyeken halakra halászva.
- 59 Ázok Ida-mezőn összegyűlve szólnak
 Földet körülfogó félelmes féregről,
 Emlékezve annyi erőszakos tettről,
 S fő-istentől rendelt ős, régi rúnákról.
- 60 S a csodás táblákat csillogó aranyból
 Fűve közt a földnek ott föllelik újra,
 Miket boldog ázok birtok ős-időkben.
- 61 Magot hoz magától, munka nélkül a föld,
 Bú, baj, bűn eltűnik, Baldúr mikor eljő,
 Hogy Hódúrral lakják hatalmas Hadúrnak
 Tündöklő termében. Tudjátok, az mit tesz?

55 A kígyó a Midgardsormr. Muspell a tűz-óriás.

58-63 Az új arany-kor.

59 A fő-isten Odhin.

61, 62 Az aranykorban a régi ellenségek, Baldúr és Hódúr is kibékülnek.

- ⁶² A végzet vesszejét Hónir veszi kézbe,
És Hódúr és Baldúr engesztelten élnek
Tiszta, tágas égben. Tudjátok, ez mit tesz?
- ⁶³ Látok im' egy termet tündöklő tetővel,
Rá tüzelő nap tűz — az Ékköves-ormon,
Ott laknak a bátrak, a bölcsék, a bízók,
Az örökös üdvnek örvendő örökkön.
- ⁶⁴ S eljő oda-fentről amaz erős isten,
Ki mindent igazgat, s mindeneket ítél.
- ⁶⁵ S a sűrű sötétből Nidhögg sárkány kígyó
A rémek honából ragyogva kiröppen,
Szirtek felett szálldos, szárnyán hullákat visz,
S a mélybe merülve eltűnik örökre...

II.

Baldrs draumar.

— Baldur álmai. —

- ¹ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
Jöttek istennők is jámbor jó tanácsra,
Azon tanakodtak, töprengtek az ázok,
Baljóslatú álmok Baldúrt miért bántják.
- ² Távozott termükből Odhin, a teremő,
Nyergelte Nyole-lábút, nyerítő szép ménjét,
Vágtatva ment véle vészes alvilágba,
Szembe szürke eb jött szűk odú szájából.
- ³ Vörös volt a melle a vértől az ebnek,
A varázslók atyját vonítva ugatta,
Odhin nyargalt nyergén, nyomán nyög a föld is
— Így ére el Hélnek hatalmas házához.
- ⁴ Keleti kapúhoz közelíte ottan,

⁶⁴, ⁶⁵ Talán későbbi, keresztyén hozzá-toldás.

Jól tudva, hogy ott van jeles jósnő sírja,
Idézte a holtat ígésző ígét itt.

Kedvetlenül kelt ki a halott, és kérdé :

⁵ «Ki az ismeretlen, ki kényszerít arra,
Kelletlen kikelnem s tennem kinos útát?
Hó behavazott már, zápor zuhogott rám,
Harmat hull a rég-rám, halott vagyok régen».

⁶ «Vándor vagyok, fia vitézek-védjének,
Magasról jövőnek mit mondhatsz a mélyről.
Csillámló gyűrűkkel, csillogó arannyal
Padló és pad mért van pazarúl beszórva?»

⁷ «Mégfőzve Baldúrnak a méz-izű méhser,
Födve a fölséges, fényes ital pajzsza.
Kín és kétség kezdi ázokat kinozni.
— Nem szívesen szólok, hallgatni szeretnék».

⁸ «Ne hallgass, holt jósnő, hadd hallanom azt még,
Mit tudni kívánok, — mindent nekem mondj el.
A gyönyörű gyermek gyilkosa ki lészen,
Vérét ki veendi, vesztét ki okozza?»

⁹ «Hódúr hozza ide híres fa hajtását,
A gyönyörű gyermek gyilkosa ő lészen,
Vérét ő veendi, vesztét ő okozza.
— Nem szívesen szólok, hallgatni szeretnék».

¹⁰ «Ne hallgass, holt jósnő, hadd hallanom azt még,
Mit tudni ma vágyom, mindent nekem mondj el.
Boszút ki veend majd a borzasztó bűnért,
Ki gyújt máglyát Baldúr gyáva gyilkosának?»

¹¹ «Szép, szálas fiút fog Rind szülni Odhinnak,
Váli egy éjt ér csak s fog vívni vitézül,

⁶ Odhin, ki-létét titkolni, mond álnevet. Az alvilágban már tudták a Baldúr közeli halálát és azért megfelelő pompával várták a halottat.

¹⁰ A máglya-gyújtás a megölést jelenti.

Fürtjét se fésüli, kezét se förösztí,
 Máglyára mig nem jut Baldúr megölője.
 — Nem szívesen szólok, hallgatni szeretnék».

- ¹² «Ne hallgass, holt jósnő, hadd hallanom azt még,
 Mit tudni ma vágyom, mindent nekem elmondj.
 Ki lányai lesznek, kik legtöbbet sírnak
 S nyakukat nyújtják ki, s az eget nyaldossák?»
- ¹³ «Nem vagy Vándor, a ki velem szólsz, úgy vélem,
 Tudom már, ki vagy te, Odhin, a teremő.
 «Te se vagy valódi jósnő, se varázsló,
 Hanem anyja három hires óriásnak».
- ¹⁴ «Eredj haza, Odhin, hízelgve hirednek,
 Jól tudom, nem jár itt, nem jó ide senki,
 Míg Loki láncait letépi, lerázza,
 S ázokat öldöklő szörnyek szabadúlnak».

III.

Vafthrudnismál.

— Vafthrudnir-ének. —

- ¹ *Odhin.* Mit mondasz, Frigg, hozzá, ma menni szeretnék
 Megnézni Vafthrudnirt,
 Vágyam van vitázni ő-s ismeretekről
 Az okos órjással.
- ² *Frigg.* Intelek, maradj honn istenek házában,
 Hősi hadak atyja,
 Órjasok közt egy sines, észben ki erősebb
 Volna Vafthrudnirnál.
- ³ *Odhin.* Útaztam, vizsgáltam én már elegendőt,

¹² Az égig csapkodó hullámok értendők.

¹³ A jósnő egy völva, óriásnő, volt.

- Isteneket is már,
 Hő vágyam megtudni, hatalmas házában
 Hogy' van vén Vafthrudnir.
- ⁴ *Frigg.* Egészséggel indulj, egészséggel utazz',
 Egészséggel érkezz'!
 Erős legyen elméd, idők atyja, míg szótt
 Váltasz Vafthrudnirral. —
- ⁵ *Elindula Odhin,* ismerni tudását
 Legokosb órásnak,
 Hamar ért a házhoz, hol lakott Im atyja;
 Ide ment Ijesztő.
- ⁶ *Odhin.* Köszöntlek, Vafthrudnir, kívántalak látni,
 Lakodba belépve,
 Vágyom azt vizsgálni, bírálni, mi bölcs vagy,
 Mindentudó thurza.
- ⁷ *Vafthrudnir.* Kiaz, ki hozzám jött, kérdezni kíváncsi?
 Innen haza élve
 Úgy érsz csak, ha magad' mutatod mindenben
 Okosabbnak, mint én.
- ⁸ *Odhin.* Használónak hívnak, hozzád hosszú úton
 Elepedve értem.
 Fogadd figyelemmel a fáradt vándorlót,
 S vendégeld, Vafthrudnir.
- ⁹ *Vafthrudnir.* Kerülj a küszöbtől közelebb, Használó,
 Térj termembe, s ülj le.
 Vizsgáljuk, vajh'! melyik okosabb, a vendég
 Vagy a vén varázsló.
- ¹⁰ *Odhin.* Szegény a gazdaghoz szállva, szóljon bölcsen,
 Vagy fogja be száját,
 Bőbeszéd bajt hozhat bárkire, ha bölcs és
 Goromba a gazda.

⁵ Im atyja Vafthrudnir. Ijesztő: Odhin.

⁸ Odhin megint álnevet használ.

- 11 *Vafthrudnir*. Szólj hát a küszöbről, kívánva szeren-
Kisértni, Használó. [cséd'
Neve mi a lónak, ki a nappalt hozza
Népekre naponta?
- 12 *Odhin*. Lángsörényű a ló, ki a nappalt hozza
Népekre naponta,
Látszik a világon legtüzesebb lónak,
Sörénye villámlik.
- 13 *Vafthrudnir*. Mondd hát, küszöbömről kívánva mu-
Mi böles vagy, Használó, [tatni,
Hogy hívják a lovat, ki hozza keletről
Ázoknak az éjjelt?
- 14 *Odhin*. Komor Dér-sörényű, ki hozza keletről
Ázoknak az éjjelt,
Hull róla hab-tajték, innen van a harmat
Hajnalkor a völgyben.
- 15 *Vafthrudnir*. Mondd hát, küszöbömről kívánva
Mi böles vagy, Használó, [mutatni
Mely folyó választja istenek földjét el
Óriás-országtól?
- 16 *Odhin*. Fagyttalan folyó az, földnek választója
Ázok s órjasok közt,
Öröktől-örökkön ömlik vize árja,
Jég sohasem jön rá.
- 17 *Vafthrudnir*. Mondd hát, küszöbömről kívánva
Mi böles vagy, Használó, [mutatni,
Hogy' hívják a mezőt, hol harcol Surt bátran
Boldog istenekkel?
- 18 *Odhin*. Harc-mező ama hely, hol harcol Surt bátran
Boldog istenekkel,
Száz mértföld négyszögben, ilyen mező illik
Ilyen mérkőzőknek.
- 19 *Vafthrudnir*. Böles vagy, vándor, beljebb jőjj padom-
[hoz bátran,

Beszélgessünk ülve.

De a bölcsességért folytatott birokban

A betét a fej lesz.

²⁰ *Odhin.* Mondd nékem először, eszed ha eléri,

S tudod, vén Vafthrudnir,

A föld lenn s fönn égbolt formálva hogyan lett?!

Beszélj hát, bölcs órjas.

²¹ *Vafthrudnir.* Húsából Ymirnek hasítva a föld ki,

A hegyek lábából,

Koponyájából van kerek ég kerítve,

Véréből a tenger.

²² *Odhin.* Mondd most már másodszor, mind ezt ha te

S tudod, vén varázsló,, [érted,

Honnan a halvány hold, mely népekre néz le,

S honnan van a hó nap?

²³ *Vafthrudnir.* Hivják Mozgatónak a halvány hold

S a szép napét szintén, [atyját,

Minden nap az égen mennek körül, így lett

Mértéke időnek.

²⁴ *Odhin.* Harmadszor hát halljuk, ha hívnak okosnak,

S tudod, tudós thurza,

Honnan a hó nappal s hűs éjjel, a mindig

Megújuló holddal?

²⁵ *Vafthrudnir.* Hajnalt-hozó nemzé a nappalt, az éjnek

Aggasztó az atyja,

Hold-töltét, hold-fogytát, hogy az időt mérjük,

Okos ázok adták.

²⁶ *Odhin.* Negyedszer mondd nékem, ha neveznek

S tudod, vén Vafthrudnir, [bölcsnek,

Hogy' tűnt tunya tél fel, s nyomán a nyájas nyár

Ázoknak is elsőbb?

²⁷ *Vafthrudnir.* Deres Dermesztő a tél apja, derűs, dús

Nyaré pedig Nyájas.

- 28 *Odhin.* Ötödször azt mondd, ha ösmernek okosnak,
S tudod, vén Vafthrudnir,
Ázok vagy az órjas Ymir ivadéki
Lettek legelőször?
- 29 *Vafthrudnir.* Föld-teremtés előtt töméntelen téll
Megvolt Morgó-medve,
A Mogorva-morgó volt apja, s az őse
Merész Mélyen-morgó.
- 30 *Odhin.* Hatodszor hát halljuk, hogy ha hívnak
S tudod, vén Vafthrudnir, [bölesnek,
Mint lett Mélyen-morgó minden órjas őse?
Beszélj hát, böles órjas!
- 31 *Vafthrudnir.* Viharos vizéből, mely mind maró méreg,
Lett az első órjas,
Eredetünk innen, ezért minden órjas
Mogorva és mérges.
- 32 *Odhin.* Hetedszer hadd hallom, ha hívnek okosnak
S tudod, vén Vafthrudnir,
Szülőtti hogy' lettek, ha szerelmét órjas
Szűznek sose birta?
- 33 *Vafthrudnir.* A hires órjasnak hónaljából jöttek
Hajadonok s ifjak,
S hat-fejű gyermekét hozá a világra
Húsából lábának.
- 34 *Odhin.* Nyolcadszor nyilatkozz', nyilván ha okos vagy,
S tudod, vén Vafthrudnir,
Mondd meg, mindenek közt mi volt legelőször,
Mindent-tudó órjas?
- 35 *Vafthrudnir.* Tudtomra legelső, föld-teremtés előtt
Töméntelen téll,
Mikor az ár megnőtt, mogor Morgó-medvét
Megmenték ladikban.

²⁹ Az évet a telek szerint mérték.

- ³⁶ *Odhin.* Kilencedszer kérdem, ha kiváló böles vagy
S tudod, vén Vafthrudnir,
Honnan száll a szél, mely szágúld viz színén, bár
Szem sose szemléli?
- ³⁷ *Vafthrudnir.* Hullafaló órjas hallgatag sasként ül
Határin az égnek,
Szárnyát szét lebbentvén, száll a szél — mint
Világokon végig. [mondják —
- ³⁸ *Odhin.* Tizedszer tudasd hát, tudója világok
Végének, Vafthrudnir,
Népéhez ázoknak nagy Niörd hogyan jött
(Temploma tömérdek, szentélye is számos)
Ha valaha ván volt?
- ³⁹ *Vafthrudnir.* Ván-honba való volt, vitéz vánok vitték
Túszúl az ázoknak,
De vissza fog térni világoknak végén
Az okos vánokhoz.
- ⁴⁰ *Odhin.* Tizenegyedszer mondd, te tudós, böles thurza,
Hősök hova jutnak,
Hol holtig harcolnak, s harcból haza térve,
Úlnak együtt békén?
- ⁴¹ *Vafthrudnir.* Választott vitézek a Hadúr házában
Vivnak mindenik nap,
Harcolnak halálig, s harcból haza térve,
Úlnak együtt békén.
- ⁴² *Odhin.* Tizenkettedszer mondd, honnan tudod végét
Világnak, Vafthrudnir,
Óriás-rúnákból, isten-ítéletből
Meríted tudásod', minden-tudó órjas?
- ⁴³ *Vafthrudnir.* Óriás-rúnákból, isten-ítéletből
Mondok igazságot,
Kilenc világokat véges-végig jártam,
Köd-hon folyamáig.

- Ahol a halottak Hélhez lehajóznak.
- ⁴⁴ *Odhin.* Útaztam, fürkésztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Mondd : földet fagyasztó hosszú hideg télben
Halandó hogy' él meg?
- ⁴⁵ *Vafthrudnir.* Lét-erő s Lét-vágyó lappangani fognak
Lombos Mimir-erdőn,
Est-harmat az étkük, abból fognak élni,
S tőlük lesz több ember.
- ⁴⁶ *Odhin.* Vitáztam, kérdeztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Fog jőni az égre új fény, a napot ha
Fenrir már felfalta?
- ⁴⁷ *Vafthrudnir.* Létet ad egy lánynak a nap, mielőtt még
Fenrir őt felfalta,
Ha már istenekre alkony szálla, indul
Anyja útján a lány.
- ⁴⁸ *Odhin.* Útaztam, kérdeztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Kik a szűzek, kik a tenger színén szállnak,
S éles értelműek?
- ⁴⁹ *Vafthrudnir.* Hármassal csapatokban hatolnak a házba,
Hol várnak utódot,
Embert oltalmaznak, ámbár órástól
Születtek e szűzek.
- ⁵⁰ *Odhin.* Útaztam, kérdeztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Mely az igazgatja istenek örökjét,
Ha lohadt Surt lángja?

⁴⁵ A fimbultvetrt túlélő ember-pár, kiktől az újabb emberi-nem származik.

⁴⁹ Alighanem valamely jóindulatú nornákról van szó.

⁵⁰ Ha már a világnak a tűz végét vetett, akkor a tűz kialszik.

- ⁵¹ *Vafthrudnir*. Vidár s Váli laknak istenek lakában,
Ha lohadt Surt lángja.
Kapják Erős s Bátor apjuk kalapácsát,
Hős Thór ha halott már.
- ⁵² *Odhin*. Útaztam, kérdeztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Hogyan hal Odhin meg, ha harag s harc közt jó
Istenek alkonya?
- ⁵³ *Vafthrudnir*. Felfalja a farkas az emberek atyját,
De Vidár boszút vesz,
A toportyán tágas torkát tépi ketté,
S elpusztúl az undok.
- ⁵⁴ *Odhin*. Útaztam, kérdeztem én már elegendőt,
Isteneket is már.
Máglyára fektetett fiának fülébe
Mit mormola Odhin?
- ⁵⁵ *Vafthrudnir*. Senki se sejtheti, sok éve mit súgtál
Fülébe fiadnak.
Halálra-szánt szájjal szóltam ős-időkről
S világok végéről,
Odhinnal akartam eszem' össze-mérni,
— Te vagy legtudósabb.

IV.

Grimnismál.

— Grímnir-ének. —

Hraudhung királynak két fia volt ; a tíz éves Agnár és a nyolc éves Geirröd. Ezek egyszer csolnokon halászni mentek, és a szél ismeretlen parthoz hajtotta a csolna-

⁵⁴ Az Odhin fia Baldúr. Odhin végül olyan kérdést ad fel Vafthrudnirnak, melyre az nem tudhat felelni, s megtudja, hogy az ismeretlen maga Odhin és így ő halálra van szánva, mert a fejükbe fogadtak arra, hogy ki a tudósabb.

kot, ahol kiszálltak s egy paraszt ember-párnál maradtak. A paraszt, aki nem volt más, mint Odhin, Geirrödöt vette gondjai alá és tanítgatta, az asszony pedig — aki Frigg volt — Agnárt. A tél elmúltával a paraszt adott nekik egy hajót, melyen szerencsésen elértek apjuk országához. Itt Geirröd hirtelen kiugrott a partra, s a hajót, melyen Agnár még rajta volt, visszalökte a vízre, aztán felment atyja palotájába, s mivel az atyja nem rég meghalt, Geirröd király lett.

Odhin és Frigg a palotájukból nézték a világot, és Odhin büszkélkedett vele, hogy az ő neveltje, Geirröd, király lett. De Frigg mondta, hogy oly fösvény, hogy még a vendégeit is éhezteni. Ezt Odhin nem hitte el, mire fogadtak. De Frigg titokban elküldte egyik cselédjét Geirrödhöz, hogy óvakodjék attól a varázslótól, aki hozzá fog jőni, s akit arról lehet megismerni, hogy még a legharapósabb kutya sem bántja. Geirröd aztán el is fogatta azt az embert, akit a kutya nem bántottak, és aki Odhin volt, de magát Grimnirnek nevezte, de más egyebet nem mondott magáról, és két tűz közé ültette, ahol nyolc napon át maradt, étlen és szomjan, míg a Geirröd Agnár nevű fia egy pohár italt nem vitt neki, és azt mondta, hogy az atyja igaztalanul bánik az ártatlan idegennel. Grimnir ivott, mire a tűz olyan közel ért hozzá, hogy a köpenyege égni kezdett. Ekkor Grimnir így szólt :

¹ Heves, haragos vagy, harapós vagy, hőség,
Te tűz, távozz tőlem!
Kezd a kabát égni, köpenyem is ég már,
Akárhogyan óvom.

² Nyolc éve nyaldos már e nyomorúlt tűz, s csak
Agnár ada innom,

De csak Geirröd fia leszen gótok földjén
Gazdag fejedelmük.

³ Üdv! üdv neked, Agnár, im' üdvöd' ohajtja
Az emberek atyja,
Korty italért kedvesb, kitünőbb jutalmat
Kapni sose fogsz te!

⁴ Szent föld, mit szemem lát, szomszédja egészen
Ázok s álfok földje,
Az Erő-ország ez, Thór talál tanyát ott
Világok végéig.

⁵ Ternyő-völgy, hol csinos csarnokot csinála
Csoda-lövő Nyílas.
Álf-hont ősidőkben az istenek adták
Ajándokul Freynak.

⁶ A harmadik háznál takarták a termet
Istenek ezüsttel,
Vitéz-vár, választá, építé magának
Odhin űs-időkben.

⁷ Negyedik Viz-öntő, hol hús habu hullám
Halkan hull, — naponta
Odhin ott és Saga örömök közt isznak
Aranyos pohárból.

⁸ Ötödik Örömhely, aranytól világló
Valhalla van ottan,
Hadúr oda hívja naponta a hőst mind,
Harcán aki elhullt.

⁹ Tüstént megtalálja, ki Odhinhoz tér be,
Tündöklő termét,
Gerely a gerenda, pajzsokból a padló,
Padokon páncélok.

¹⁰ Tüstént rá találhat, ki Odhinhoz tér be,
Tündöklő termére,

- Farkas függ nyugatra az ajtón, felette
Lebegve a sas leng.
- ¹¹ Hatodik a Hangzó, hol hajdan Thiassi
Hatalmas órjas élt,
De most Skádi, a szép isten-ara székel
Apja vén várában.
- ¹² Hetedik Ragyogó, Baldúr rakatá fel
Rajta remek termét,
Borzalomtól, büntől, bár merre tekintesz,
Tartomány nincs tisztább.
- ¹³ Nyolcadik hó Ég-hegy, hol hős Heimdall trónol
— Mint hirdeti hír azt —
Az istenek őre ott issza mulatva
A méz-izú méhsert.
- ¹⁴ Kilencedik Nép-hegy, hősök helyét ott meg
Freyja határozza,
Elvérzett vitézek felét ő választja,
Odhiné másik fél.
- ¹⁵ Tizedik Tündöklő, terme ezüst boltját
Tartják arany ívek,
Fenn Forseti székel, s fenforgó vitákat,
Viszályt kiegyenlít.
- ¹⁶ A tizenegyedik Hajó-hely, hol háza
Hatalmas Niördnek,
Ott a folt-nélküli fejdelem felrakta
Fenséges oltárát.
- ¹⁷ Burjánok és bokrok borítják Vad-rétet,
Vidárnak a földjét,
Lováról lepattan, s biztosan, bátran megy
Boszúlni az atyját.
- ¹⁸ Lég-fia Láng-üstben főzi a Lé-dúsnak
Széles szalonnáját,

Mert többen nem tudják, mivel táplálkoznak
Valhalla vitézi.

- ¹⁹ Falánk s Faló farkast ellátja falattal
Hadúr, a hatalmas,
Táplálja tisztán bor, s tartja fenn a fényes
Fegyverzetű Odhint.
- ²⁰ Emlék s Eszme hollók hirt hozni leszállnak
Minden nap a földre,
Féltem Eszme hollót, felszállni sosem fog,
Emléket még inkább.
- ²¹ A Fellegező zúg, de még fényben fürdik
Fenrir hala benne,
Csak nehezen lábol a nagy vizen által
Népe Valhallának.
- ²² A komor Halál-kert kő-fal kerítése
Szent, s kapuja szinte,
Rácsán régi závár, s rejtélyes örökre,
Hogy zárja miként zár.
- ²³ Ötszáznegyven ajtó veszi körül várát,
S vezet Valhallához,
Nyargal ki mindnyáján nyolcszáz vitéz, vívni
A veszett farkassal.
- ²⁴ (Terem ötszáznegyven van a Thór házában,
Tágas Villámlóban,
Fedett házak között, miket felsoroltam,
Fiamé legtágasb.)

¹⁸ Lég-fia a valhallai szakács, aki a hősöknek a mítikus vadkan húsát főzi, amely vadkan elfogyasztás után ismét megelevenedik. A nevek az eredetiben is arra mutatnak, hogy a valhallai táplálék a levegő, tűz és víz összetétele, melyek a skandináv mitológia szerint is az ős-elemek voltak, melyekből minden lett.

¹⁹ Falánk és Faló az Odhin farkasai.

²² Halál-kert a Valhallát körülvevő kert.

- 25 Lakában Hadúrnak legeli Yggdrasil
Lombját Légi kecske,
Megtölti méhserrel minden nap a sajtárt,
S az ital el nem fogy.
- 26 Fenn Felhőző szarvas falja Yggdrasilnak
Levelét és lombját,
Szarvából Fakadó freccsen, minden forrás
S folyam is abból foly'.
- 27 Zuhogó, Zubogó, Zavaros és Zajló,
Zúgó, Zajgó, Zengő,
Csillogó, Csillámló, Csobogó és Csergő,
Rohanó, Robogó, Rettenetes, Rontó
Folynak ázok földjén,
Fagyasztó, Fakasztó, Forगतagos, Fénylő
Patakozó és Pezsgő.
- 28 Hullámozó az egyik, Haragos a másik,
A harmadik Habzó,
Dagadó, Dermesztő és a dacos Dárdás,
Suttogó, Sistergő, Siető és Sodró,
Kerengő, Kavargó, Kígyózó, Kóválygó,
Emberek földjénél e folyamok folynak
S habjuk lehull Hélhez.
- 29 Ár, Örvénylő, Ömlő, miken átalgázol
Naponta a nagy Thór,
Mikor Yggdrasilhoz, a kemény kőrishez
Ítékezni indul,
Mert mintha az égen égne ázok hídja
S szinte forr a szent víz.
- 30 Nyargaló, Nyerítő, Nyihogó és Nyerges,
Vágtató és Villám,

29, 30 Az ítélező-helyre a többi az lovon megy, de Thór gyalog, és a vizen át kell lábolnia, mert ég a híd, vagyis a szivárvány, amely a ráeső napsugaraktól égni látszik.

- Patás, Patkós pompás paripák, nyergökbe
 Pattannak az ázok,
 Ítékezni ilykép' érnek Yggdrasilhoz,
 A kemény kőrishez.
- ³¹ Yggdrasil gyököt hajt, három felé hármat,
 S három helyet főd be :
 Hélt, jégóriások honát s harmadikkal
 Hazáját embernek.
- ³² A Fent-fogú mokus fut fürgén föl és le
 Fáján Yggdrasilnak,
 Haragos Nidhöghöz hordja a hirt, mit hall
 Oda-fönn a sastól.
- ³³ Felső leveleket föl-felé nyúlt nyakkal
 Fogyasztja négy szarvas :
 Halasztó, Hervasztó, Halványító, Hulló,
 Ahogy' hívják őket.
- ³⁴ Több féreg tanyázik Yggdrasil tövén, mint
 Tudatlanok tartják :
 Rágcsáló, Rohasztó, Romboló, Revesztő,
 Sorvasztó, Senyvesztő, sovár Sebesítő
 Fogyasztja a fának gyökét s ágát folyton.
- ³⁵ Több kint kell kiállni a kemény kőrisnek,
 Mint képzei ember,
 Rágnak fönn szarvasok, reves kérge rothad,
 Rontja lenn rém Nidhögg.
- ³⁶ Kínáljon kehelylyel Kőd, Kelevész, Kardos,
 Üldöző, Üvöltő, Ijjas, Égig-érő,
 Hadbontó, Bénító, Bárd-rázó, Borzalmas
 Valkűrök, kik visznek Valhallába méhsert
 Választott hősöknek.

³³, ³⁴, ³⁵ Az Yggdrasilt fogyasztó, pusztító állatok és szörnyek
 a. mulandóság és rombolás jelképezői.

- 37 Serény, Sebes húzzák a napot sietve
 Az égen, izzadnak,
 De hordnak a hónuk alá jeget ázok,
 Hevöket hűsíteni.
- 38 Hűsítőnek hívják a nap előtt hordott
 S hevét hűtő pajzsot,
 Lángot vetne a hegy, lángolna a tenger,
 Ha leesnék egyszer.
- 39 Vágyó farkas úzi világ vadonáig
 A világló istent,
 Fenrir fia, Fojtó farkas fut feléje
 Az ég arájának.
- 40 Ymir véreből van a viharzó tenger,
 Húsából a föld lett,
 A hegyek lábából, hajából az erdők,
 Homlokából ég-bolt.
- 41 Ázoknak szavára szem-szőriből Midgard,
 Hol emberek élnek,
 Teremtve sok terhes, tornyosodó felleg
 Az agy-velejéből.
- 42 Nyilas s összes ázok áldják, ki elsőnek
 Erős tüzet oltja,
 Az ázok meglátnak azonnal, ha innen
 Az üst elemelve.
- 43 Ácsolák Evezőst elején időknek
 Ügyes ivadéki,
 A felséges hajót nagy Niörd fiának,
 A fényteli Freynek.
- 44 Yggdrasil legjobb fa, Odhin az első áz,
 Szivárvány legszebb híd. Nyolclábú legjobb ló,
 Elsők közt is első:

³⁹ A világító isten a nap, az ég arája a hold.

⁴² Északon a háztetőn levő nyíláson megy ki a füst, de most a nyílást elzárta az oda felakasztott üst.

- Evezős hajók közt, Brági a költők közt,
 Huhogó héjják közt, Hél ebe ebek közt.
- ⁴⁵ Arcom' fölemeltem erős istenekhez,
 Az óhajtott segélyt ím' ezzel elértem,
 Leszállnak az ázok lakába Aegirnek,
 És lakomájához.
- ⁴⁶ Valék Varázs-vesszős, Változó, Vitázó,
 Vakító, Vándorló,
 Hajók- s Habok-ura, Hadvezető, Hangos,
 Hurkoló, Hadbontó,
- ⁴⁷ Altató, Alakos, Elesettek-atyja,
 Álarcos, Árasztó,
 Szelíd-szem, Szikrás-szem, Szürkeszakáll, Szúró,
 Tapasztalt, Teremtő,
- ⁴⁸ Óhajoknak-ura, Isteneknek-atyja
 És Igazat-látó,
 Nevem nekem sok volt, népek, nemzetek közt
 Amióta járok.
- ⁴⁹ De a gaz Geirrödnél Grimnirnek neveztek,
 Asmundnál Ádázna,
 Szirtek-ura voltam, hogy vontam a szánkát,
 Tudós a tanácsban, a tusákban Győztes,
 Daldús, Diadalmas,
 Szeszélyes, Szakálas nevem isteneknél.
- ⁵⁰ Csatárnál Csalavér, amikor megcsaltam
 Az ősz, öreg órjást,
 És a Merész méltó fia megölője,
 Mind ez magam voltam.
- ⁵¹ Ittas vagy, gaz Geirröd, igen sokat ittál,
 Sokakat megcsaltál. Sokakat elűztél,

⁴⁷ és köv. Odhin felsorolja a saját neveit.

⁴⁹, ⁵⁰ A kalandok, melyekre itt célzás van, ismeretlenek.

Elvesztéd segélyem',
 Választott vitézek s az Odhin védelmét.

- ⁵² Sokat kijelenték, kidobta eszedből,
 Hittél hízeltőknek,
 Látom volt-kedvencem kardját kipirulva
 Végig vörös vértől.
- ⁵³ Kard veszt el, s kezébe kerülsz Ijesztőnek,
 Ha elhagy az élet,
 Üldöznek bős árnyak, — ösméred Odhint már,
 Jőjj hát, ha tudsz jőni.
- ⁵⁴ Odhin vagyok én most, ki Kegyetlen voltam,
 Az előtt Árasztó,
 Ijesztő, és Intő, Sorvasztó, Senyvesztő,
 Üdvözölt azok közt,
 Első eredetje mindennek tőlem van,
 Tudom, hogy tőlem van.

Geirröd király ott ült, térdén kardjával, amely a hüvelyből félig ki volt vonva. Amikor hallotta, hogy Odhin van előtte, felállt és el akarta vonni a tűztől. Közben a kard kisiklott kezéből, úgy hogy annak hegye állt fölfelé. A király megbotlott s előre bukott, a kard azonban átszúrta és megölte őt. Odhin aztán eltűnt és Agnár király lett és sokáig uralkodott.

V.

Harbardsliódh.

— Harbard-ének. —

Thór keleti útjáról jött és egy tengerszoroshoz ért. A szoros másik oldalán volt a révész a ladikkal. Thór kiáltott :

¹ Felelj, ki vagy ott túl, fickóknak fickója!?

Amaz felelt:

² Ki pöröl ott túlról, parasztok parasztja?!

³ *Thór.* Vagy által a vizen s vendégem léssz még ma.
Kitűnő kis koszt van koszámban hátul.

Könnyen szólok, otthonn korán vala kosztom:

Zab-kenyér és héring, zablátlan' zabáltam.

⁴ *Odhin.* Kérkedel korai koszttal, mint hős-tettel,
Nem tudod a többit,

Hiba történt otthonn, hiszem, anyád halva.

⁵ *Thór.* Mondod, mit legrosszabb megtudni mindennek,
S hirdeted hencegve, hogy az anyám halva.

⁶ *Odhin.* Nem hiszem azt, hogy honn három házad
[lenne,

Még csak csizmád sincsen, csavargó-ruhád van,
Nincsen nadrágod sem.

⁷ *Thór.* Hajózz' ide, látom, hol itt hely kikötni.
Ki csolnaka, melynek csúcsán csücsülsz ottan?

⁸ *Odhin.* Hajóm ura Harcos, a híres, okos hős,
Hadterv-helyben él ő s a hajót rám hagyta,
Tekergőket vinnem s tolvajokat tiltá,
Csak ki tisztességes s tudjuk, mi törzsből van.
Mondd, hogy' hívnak, hogy ha át akarsz hajózni.

⁹ *Thór.* Erre felé itten üldözött vagyok bár,
Nevemet megmondom s minden nemzetségem'.
Odhin fia vagyok, Felséges fivére,

¹ Az énekben Odhin Harbard (Szürke szakáll) név alatt mint a harcias és kalandozó nemesség képviselője van szembeállítva a békés és egyszerű parasztságot képviselő Thórral.

³ A kórikum kedvéért használom a «koszt» szót.

⁴ Thór anyja Jörd, a föld, még halva van, mert Thór még nem jött haza, ami azt mutatja, hogy még nem kezdődtek el a tavaszi viharok, tehát még tél van.

⁹ Thór még az óriások földjén van, ahol az óriások még üldözhetik.

Az Erősnek atyja, a nagy, erős isten.

Veled Thór vált most szót. S most kérdem, ki vagy te?

¹⁰ *Odhin.* Nevem Szürke-szakáll, szám sose titkolja.

¹¹ *Thór.* Mért titkolnád, hogyha tilosat nem tettél.

¹² *Odhin.* Tettem vón tilosat, nem tartanék tőled,
Ha végzetem másként végezve nem volna.

¹³ *Thór.* Lenne kevésbbé rossz, lábolnom át innen
S lueskosítani testem',
Gúnyodért, gaz fickó, gorombán fizetnék,
Volnék a vizen túl.

¹⁴ *Odhin.* Helyt állok és hívlak, hősebb fiút nem lelsz,
Hogy Hrungnir halott már.

¹⁵ *Thór.* Hozod az eszembe, harcolék Hrungnirral,
A kemény őrzással, kinek feje kő volt,
Mégis leterítém, lábam előtt láttam.
— Mondd meg, Szürke-szakáll, mit művelél addig?

¹⁶ *Odhin.* Öt évig éltem az Elővigyázóval,
Szerencsés szigetén, a szép Örökzöldön,
Harcolánk, és sok hőst a halálba küldénk,
Jót-rosszat megjátszánk, lyányok után jártunk.

¹⁷ *Thór.* Szólj, Szürke-szakáll, volt szűzeknél szerencséd?

¹⁸ *Odhin.* Biz' volt köztük bátor, bár bölsebb lett volna,
Szép szellemű is volt, lett volna szelídebb,
Kívántak homokból kötelet készíteni,
Vagy a völgy-fenékről vágytak földet vágni.
Okosabb voltam, mint az összes lány együtt,
Mind a hét nővérrel háltam a házuknál,
Gyöngéd gyönyörökben gyakran vala részem.
— Tudni vágyom, Thór te az alatt mit tettél?

A ¹⁶, ¹⁸, ²⁰ versszakban említett kalandok egyébként ismeretlenek.

¹⁸ Homokból kötelet fonni vagy a völgyből földet ásni a hiábavaló munkát jelzi.

- 19 *Thór.* Levágtam Thiassit, a vakmerő thurzát,
Szemeit felszórtam a szép szelíd égre,
Ma is még meglátja mindenki az égen.
— Mondd meg, Szürke-szakáll, mit művelél addig?
- 20 *Odhin.* Bősz boszorkányokat бүвös babonával,
Csalfa csalárdsággal csábíték magamhoz,
Hosszú-szakáll, híres órjas ide adta
Varázs-vesszejét, s én az eszét vevém el.
- 21 *Thór.* A jót, hozzá jutván, jutalmaztad rosszal.
- 22 *Odhin.* Cserből cserbe oltva, jó cserét csinálunk.
Mindenki magának. — Mit művelél addig?
- 23 *Thór.* Órjas asszonyokat öltöm keleten meg,
Kik hozni hamar bajt a hegyekre hágtak.
Volna sok órjas, ha megvón valamennyi,
S nem élne már ember ide lenn a földön.
— Mondd meg, Szürke-szakáll, mit művelél addig?
- 24 *Odhin.* Harctéren voltam, hol hadban hadakoztam,
Harcra sok hőst hívtam, békét csak bontottam,
Elhullt előkelők Odhin elé mentek,
Thórhoz szolgák törzse.
- 25 *Thór.* Egyenlőtlen' osztván azok közt az embert,
A határozáshoz ha volna hatalmad.
- 26 *Odhin.* Merő erő Thór bár, mersze nem ér messze.
Bátortalanságból bő kesztyűbe búttál,
S nem tudtad, hogy Thór vagy,
S szepegve, hogy szörnyű Színlelő meghallja,
Pisszenni, prüsszentni, posszantni se mertél.
- 27 *Thór.* Hengegő himpellér, Hélhez hajítnálak,
Hozzád ha elérnék.
- 28 *Odhin.* Haragod mért, hisz' nincs harc, háború köz-
— Tudasd, Thór, mit tettél? [tünk.

²⁶ Célzás Thórnak a Snorra-Eddában elmondott kalandjára, ahol Thór annyira megijedt, hogy a Színlelő óriás kesztyűjébe bújt.

- 29 *Thór.* Voltam keleten s ott védtem a víz partját,
Félelmes fiai ellenünk fordulván.
Hajgáltak kövekkel, hanem nem volt haszna,
Korán kelle nekik koldulni a békét.
Mondd meg, Szürke-szakáll, mit művelél addig?
- 30 *Odhin.* Keleten kószáltam. S kedveskedém egygyel,
Sok titkos találkám volt a tündöklővel,
Kedvre kelt a kincsem, és kaptam elég kéjt.
- 31 *Thór.* Asszonyokkal édes ismeretséged volt.
- 32 *Odhin.* Támogatásod, Thór, tudom jót tett volna,
Hab-fehér hajadont hódítnom használt vón.
- 33 *Thór.* Szívesen szolgáltam volna, ha egy szót szólsz.
- 34 *Odhin.* Hittem vón, ha hitet s hűség-esküet nem törsz.
- 35 *Thór.* Mint rossz régi cipő, nem vagyok oly rongyos.
- 36 *Odhin.* Tudni vágyom, Thór, te az alatt mit tettél?
- 37 *Thór.* Öldöklék Habszirten sok örzöngő asszonyt,
Szörny-dolgokat szóttek, számosat rászedtek.
- 38 *Odhin.* Gyávaság, gyalázat gyilkolni a nőket.
- 39 *Thór.* Nem nők, nevezhetném nőstény-farkasoknak,
Horgonyzó hajómat habokba sülyeszték,
Vas botokkal vágtak, Thialfit elverték.
— Mit tettél mindaddig?
- 40 *Odhin.* Sürgék a seregben, mely ide sereglett,
A pajzsot kitűzni, pengét pirosítani. [zesz?
- 41 *Thór.* S nem gondoltad, nekünk gonosz gondot szer-
- 42 *Odhin.* Károdért kar-kötőt kapsz majd kárpótlásul,
Ahogy a böles bíró el bírja bírálni.
- 43 *Thór.* Szúró szavaidat ugyan hol szerezted?
Nem gondolnám, hogy van gonoszabb gúny ennél.

37, 39 A vasbuzogányokkal vagdalkozó asszonyok a hajókat el-sülyesztő s a parton levő termést is romboló viharos hullámok. Thialfi a Thór szolgálja, a földművelést jelképezi.

40 A pajzs-kitűzés a hadizenet jele.

- 44 *Odhin.* Vettem a vénektől,
Kik híres hazájuk halmaiban laknak.
- 45 *Thór.* Hantolt sír-halmokra hű neveket használsz,
Hogy őket a haza halmainak hívod.
- 46 *Odhin.* Az ilyen dolgokról így szoktam ítélni.
- 47 *Thór.* Nyelved nyilván hozna nyomorúságot rád,
Ha a túl-oldalra át tudnék taposni,
Vészesben vonítnál mint valami farkas,
Ha kicsikét kapnál a kalapácsomtól.
- 48 *Odhin.* Szerelmeskedik szép Sif a szobájában.
Ez ügyet az első lenne elintézni.
- 49 *Thór.* Bántni engem beszélsz bolond száddal bőven,
Hallgass, hitvány, minden hangod egy hazugság!
- 50 *Odhin.* Mind való, mit mondék. — De mulasztasz
[már is,
Hamarább haladnál, hogy ha hajón mennél.
- 51 *Thór.* Te tátogó tacszó, ne tartóztass többé!
- 52 *Odhin.* Nem tudtam, hogy tudná tartóztatni Thórt föl
Egy tátogó tacszó.
- 53 *Thór.* Hallgass a szavamra, hajtsd ide hajódat,
Végezzük vitánkat, vidd át Erős atyját.
- 54 *Odhin.* Siess el a parttól, sajkát sohasem kapsz.
- 55 *Thór.* Már ha velem nem mégy, mutasd meg az utat.
- 56 *Odhin.* Kurtán küldélek el, az út kissé hosszabb.
Egy óra az ormig, egy óra a völgyig.
Eredj balra, s érsz az ember-lakta földhöz,
Föld-anyja ott fogja föllelni fiát, Thórt,
S őseinek útját Odhinhoz megmondja.
- 57 *Thór.* Egy nap elég ehhez?
- 58 *Odhin.* Fáradtságot sose sajnálva, sietve,
S menve mindjárt s mindig, míg nap van az égen.

56 Azaz : hegyen-völgyön kell menni, ami az út hosszúságát és nehézségét jelzi.

- ⁵⁹ *Thór.* Csekély szót cseréltünk, mert te csupán csúfolsz.
Mert át még se vittél, megfizetek máskor.
- ⁶⁰ *Odhin.* Megrontó manókhoz menj ma mindenestül.

VI.

Hymiskvidha.

— Hymir-ének. —

- ¹ Ázok összeültek a vadászat végén,
Akartak vón inni, oltni erős szomjuk',
Vetének hát sorsot, vizsgálták a vesszőt,
S úgy látták, hogy lehet lakmározni Aegirnél.
- ² Órjas Aegir ott ült, örvendve gyerekként,
Aki bámul bambán, nagy birka-szemekkel.
Szólítja szilaj Thór, s így szól a szemébe:
«Isteneknek inni adj bőven azonnal.»
- ³ A barátságtalan boszús, bőszt lett erre,
— Esze akkor is járt ázok megrontásán —
Szólt hát Sif férjének: «Szállítsad az üstöt,
S mindenkinek mindjárt megfőzöm a méhsert.»
- ⁴ Hanem a hatalmas, hangos hírvű ázok
Kézhez kapni könnyen nem tudták a katlant,
Míg végre titokban a tündöklő Thórnak
Tyr ezt a tanácsot, tudós tervet adta:
- ⁵ «Pirosló peremén a pirkadó égnek
Viharos vizénél ül a velős Hymir,
Ott az én atyámnál egy iszonyú üst van,
Megy öblibe méhser, mert mélye egy mértföld.»

³ Az Aegir üstje vagy katlana, a tenger, mely most — télen — be van fagyva, tehát a jég-óriások birtokában van.

⁵ Az énekből úgy látszik, hogy Tyr isten a Hymir óriás fia volt.

¹¹ Veór = Thór.

- ⁶ «Vajjon elvehetnők víz-forraló üstjét?»
 «Bizonyyal, barátom, bölcs ravaszkodással.»
- ⁷ Sebten útra keltek, sietve serényen,
 S menének mind addig, míg értek Egilhez,
 A bökö bakokat bízták vala erre,
 S haladtak a házhoz, ahol laka Hymir.
- ⁸ Itten találta Tyr útált öreg-anyját,
 A félelmes nőnek feje kilencszáz volt,
 De fényle Tyr anyja, a fehér szemöldű,
 S felszolgálá frissen méhsert a fiának.
- ⁹ «Téged, Tyr, és társad', Thórt, a tüzes bátrát,
 Elrejtlek azonnal alája az üstnek,
 Mert fájdalom, férjem fősvény a vendéghez,
 S teljesen türhetlen természetű többször.»
- ¹⁰ Későn került vissza a komor kedélyű,
 Hűs, haragos Hymir haza vadászatról,
 A csarnokba lépve jég-csapok csillogtak
 Zizegő szakállán, s a zuzmara zörgött.
- ¹¹ «Üdv! Üdv! Hymir, örvendj, légy ma előzékeny,
 Tágas termeidbe tulajdon fiad jött,
 Kit mi messze útról már minden nap vártunk,
 S vele jött a vitéz, veszedelmes ellen,
 Emberek védője, a vitézi Véor.
- ¹² Lássad, hogyan ülnek lappangva, lapulva
 A sutba', sarokba', oszlop-sorok alján».
 — Az órjas szemétől oszlop összeroppan,
 S dől, törve darabra derékban, a dúc is.
- ¹³ Kilenc katlan közül ketté törik ott nyolc,
 Keményen kalapált katlan marad egy ép.
 A vendég előjön. Vadul veszi szemre
 Erős ellenségét az ősz, öreg órjas.

¹² Az oszlopoknak a Hymir tekintetétől összeroppanása a jég repesztő erejét jelképezi.

- 14 Jó jelnek nem jóslá, hogy jött hozzá az, ki
Órjás-asszonyoknak ada annyi gondot,
Három ökröt mégis hozatott hamar be,
S főzni parancsolta füstös fazekakban.
- 15 Mindjárt megkurtíták mindnyáját egy fejjel,
S hogy főjjenek frissen, forró tűzre tették.
Sif férje, mielőtt szenderre szunyad le,
Kettőt költ el Hymir kész ökrei közzül.
- 16 Nem vélte valóban valami kicsinynek
A Véor vendégi vacsoráját Hymir.
«Holnap vacsorára harapni valónk az,
Mit halászva hárman horogra kapunk mi.»
- 17 Véor vállalkozott a vízre evezni,
Csak adjon csábító csal-étket az órjás.
«Menj magad a nyájhoz, ha mersz, hegy-órjások
Csodás leverője, csinálni csal-étket!
- 18 Cseppet se csodálnám, ha csülkös ökröknek
Csapnád a fejét le, csinálni csal-étket.»
— Sűrű erdőbe ment sebtén, sietőn Thór,
S egy fekete ökör fordult ott feléje.
- 19 Az öldöklő ottan az erős ökörnek
Szép szarvakkal szegett fejét szakítá le.
«Munkába merülve még mordabbnak látszol,
Híres hajó-hajtó, mint hallgatag ülve!»
- 20 A kecskék gazdája kívánta, még kijebb
Hogy a hajót hajtsa híres Hymir órjás,
De a vén órjástól válaszul azt vette,
Kevés már a kedve keményen evezni.
- 21 A hatalmas Hymir horgával hamar most
Két haragos cet-halt húzott ki a habból.
Odhin fia addig a sajka farában
Feszíté fonalát hal-fogó horognak.

15 Sif férje = Thór.

- 22 Tulok fejét tette, tűzé a horogra
Embereket védő, kígyót vesztő Véor.
Csapva rá, csattogva kapá a csal-étket
Ázok gyölölője, földnek gyűrűzője.
- 23 Kemény kézzel vont ki a kevély kígyót
Hajó tetejére a hatalmas, hős Thór,
S a farkas fivére, a félelmes kígyó
Kemény koponyáját veré kalapácsal.
- 24 Dobbant hegyek döngtek, sziklák dübörögtek,
Maga az öreg föld fölnyögve megingott...
— — És a mérges kígyó merüle a mélybe.
- 25 Komor volt az órjár, kifelé készültek,
Hymir a hajóban hallgatagon üle,
Szorítja a kormányt ép' szembe a széllel.
- 26 «Mely részét teszed meg a mai munkának,
Cipeled a cetet haza. Vagy cölöphöz
A lengő ladikot láncolod le inkább?»
- 27 Fogta Thór a sajkát, s félig fenék-vízzel,
Víz-merő vederrel, vezető kormánynyal,
S a két cettel kapta könnyedén vállára,
S haza felé mentek horgos, hegyes úton.
- 28 De a vén óriás vágyott vetélkedni
Ön-fejűn még egyre a Thór erejével.
«Az erős evezés nem elég, erős az,
Ki a kemény kupát ketté törni képes.»
- 29 Kézbe kapta s dobta karsú kő-oszlophoz
A kemény kupát Thór. Ketté tört az oszlop.
Ülve suhintá meg, de a súlyos serleg
Sértetlen' kerüle vén Hymirhez vissza.

22, 24 A Thór küzdelme a Midgardsormir-ral alighanem szintén régi mítosz a földet körülvevő óceán téli nagy viharainak a tavasz jöttével megszeliülésére, de a szörny kiszabadul és tovább hanykódik. A megszabadulásról szóló sor a 24. versszakból elveszett.

28 A Hymir kemény kupája a téli jeget ábrázolja, melyet a Thór által képviselt tavaszi időjárás végre mégis megtör.

- 30 De az ősz órjának szép asszonya erre
Tanácsot adott most, mely tőle télék csak :
«Hajítsd homlokához nagy hasú Hymirnek,
Kerek koponyája keményb a kupánál.»
- 31 Leguggolva erre gazdája gidáknak,
S összeszedte összes isteni erejét.
Félelmes Hymirnek feje meg se fájdult,
De a díszes serleg tört dirib-darabbá.
- 32 «Kedves kincsem' vesztém, hogy kelyhem' elébem
Dobtad, Thór, tördelve diribre-darabra.»
S tette hozzá tompán : «Többé, soha többé
Nem mondhatom : mily jó, mily mézes a méhser!»
- 33 «Van még végső próba — vihetitek aztán —
Erőtök ha elég — elvinni az üstöt!»
Tyr kétszer kísérté mozdítani a katlant,
De az mind a mellett maradt mozdulatlan.
- 34 Erős izmos atyja megfogta az üstöt,
S lassan lépve ment ki lefelé a lépcsőn,
Fején amint vitte Sif férje az üstöt,
Fényes fogantyúja függött le a földig.
- 35 Messze még nem mentek, s magzatja Odhinnak
Hogy hátra tekinté, hát látta Hymirnek
Számos fejű sergét szirteken, sziklákon
Keresztül-kasul ott közegni keletről.
- 36 Az üstöt letette, ott állt. S az öldöklő
Kalapácsal kettőt körül-kanyarított,
S véle agyon-vágta vad népét a vénnek.
- 37 Messze még nem mentek, mikor Thórnak egyik
Futós kecske-bakja felbuka félholtan,

34 Erős, a Thór egyik fia.

37 A kecskefogat dübörgése a mennydörgés, tehát a kecske megsántulása talán azt jelenti, hogy a tél még visszatérni próbál s így a tavaszi mennydörgés el-elmaradozik.

A sebesen futó sinylődve sántított.

— Ebben is lest-hányó Loki volt a lúdas...

³⁸ — Tudtúl véhetétek. Ki tudna még többet
Tudtotokra adni tetteiről Thórnak?!

Mi szörnyűen szenvedt a szikla lakóktól,
Fizetve két fénylő, fiatal fiával.

³⁹ Gyorsan ment a győztes ázok gyűlésébe,
És vitte vidáman a vén Hymir üstjét.
Az istenek ebből Aegir teremében,
Tetszésük ha tartja, tobzódhatnak télig.

VII.

Lokasenna.

— Loki veszekedése. —

Aegir, másnéven Gymir, miután megkapta nagy üstjét, az ázoknak sört főzött. A lakomához eljött Odhin, és felesége Frigg is. Thór nem jött el, mert éppen keleti útján volt, de ott volt Sif, a Thór felesége, Brági és a felesége, Idún, Tyr, a félkezű (az egyik kezét a Fenrir farkas harapta le), Niörd és a felesége, Skádi, Frey és Freyja és Vidár, az Odhin fia, és sok más isten és istennő, és ott volt Loki is. Tűz helyett az arany világított és a sör saját magát hordta föl. Freynak két szolgája volt, Hajlító és Púpozó, és Aegirnek is kettő: Fürgé és Tüzes. Mind nagyon dícsérték az Aegir szolgálát, de Loki ezt nem hallgathatta és agyonütötte Fürgét. Erre az ázok kiűzték Lokit az erdőbe, maguk pedig tovább ittak. Loki visszatért és odakünn találta Tüzeit. Loki így szólt hozzá:

¹ Add tudtomra, Tüzes, tapodtat se lépve
S távozva e helyről,

Dáridózva sörnél mivel dicsekesznek
Diadalmas ázok?

² *Tüzes.* Dícsérik fegyverik', dalják dicsőségük'
Diadalmas ázok,
De benn levők rólad bizony nem beszélnek
Barátságos szóval.

³ *Loki.* Be akarok lépni lakába Aegirnek,
Lakmázókat látni.
Bút, bajt, bosszúságot keverek kedvükbe
S méhsörükbe mérget.

⁴ *Tüzes.* Tudd meg, ha belépnél lakába Aegirnek
Lakmázókat látni,
Szidod és viszályt szítsz szelíd istenek közt,
Szárazon nem hagynak.

⁵ *Loki.* Tüzes, ha egymással összetűzünk itten,
S viszályban szót váltunk,
Fösvény nem leendek fanyar feleletben,
Ha fecsegsz még, fickó.

Erre Loki belép a terembe, de mikor a bennlevők
meglátják, mindnyájan elhallgatnak.

⁶ *Loki.* Szörnyű szomjjal jövök és száraz torokkal
Hosszú, hegyes úton,
Isteneket kérni, hogy adjanak innom
Méz-ízű méhserből.

⁷ Mért néztek oly némán, nem nyitva ki szátok',
Ti nagy nevű ázok?
Engedjetez ülnöm és adjatok innom,
Vagy üzzetek innen.

⁸ *Brági.* Itt ülnöd és innod ázok nem engednek
Téged soha többé.
Mert már kitanúlták, hogy kérni kit is kell
Vidám vendégséghez.

- ⁹ *Loki.* Emlékezel Odhin, hogy az ős-időkben
Vért vegyíték véled,
Esküvél, nem izlelsz italt, ha csak együtt
Nem iszol én vélem.
- ¹⁰ *Odhin.* Állj fel fiam, Vidár, fogjon helyet itten
A farkasnak atyja,
Csak hogy Loki többé csúnyán ne csúfoljon
Aegir csarnokában.
- Vidár erre felállt és töltött Lokinak, de ez, mielőtt
ivott, így szólt az ázokhoz :
- ¹¹ Üdv! istenek, nektek, s istennők, s itt minden
Megszentelt istennek,
Ki csak egyet veszek, ki közöttünk itt van,
S ez Brági barátom.
- ¹² *Brági.* Kardot s kanca-lovat kínálok kincsemből
S kötbérnek egy gyűrűt,
Hogy ne gyalázkodjék, gyűlöletre gyűjtva
Lakománkon Loki.
- ¹³ *Loki.* Kardból s karkötőből korán kifogysz, Brági,
Kanca-lovad sem lesz,
Mert kik körben ülnek,
Fenséges ázokból nincs, ki úgy fut hareból,
S félne fegyvert, mint te.
- ¹⁴ *Brági.* Ha oda künn lennék, s nem itt benn az Aegir
Oszlopos termében,
Fejed' már kezemben fognám, fizetésül
Hitvány hazugságért.
- ¹⁵ *Loki.* Tudsz támadni ülve, de tunya a tettben,
Te — dísze a padnak.

⁹ A vér-barátság megkötésénél a felek megvágott karjaikból
vért bocsátottak, azt földdel keverték és a keveréssel nagy eskük
közt egymást megkenték.

¹⁰ Loki a Fenrir farkasnak az atyja.

- Hívj harcra hamar hát, ha haragszol, hősök
Habozni nem szoktak.
- ¹⁶ *Idún.* Békélj, Brági, bölcsen, kérlek kedvesidre,
S gyöngye gyermekidre.
Gyűlölön, gyalázón Lokit ne gyújtssd dühre
E gyönyörű házban.
- ¹⁷ *Loki.* Ne szólj, Idún, tudjuk, néembernek nagyobb nincs
Nőszdűhe, mint néked,
Gyöngyös karjaiddal gyöngéden ölelted
Gyilkosát bátyádnak.
- ¹⁸ *Idún.* Lokihoz nem szólék szidalmazó szóval
Lakában Aegirnek,
Csak Brágit csitítám, ki ivott csordúltig,
Csúnyán ne csatázzék.
- ¹⁹ *Gefion.* Nem értem, az azok mért illetik egymást
Szidalmazó szóval,
Loki szitokszóró, bajszerző, azért őt
Nem szereti senki.
- ²⁰ *Loki.* Csitt! Gefion, tudjuk, hogy' csábíta kéjre
Az a csinos ifjú,
Kitől ékszeret kaptál, hogy körül kígyóztad
Két keceses lábaddal.
- ²¹ *Odhin.* Őrülsz és észtelen vagy, Loki, gúnnnyal dühre
Gefiont gerjesztve,
Ki a világ végét és végzeteket ép' úgy
Isméri, akár én.
- ²² *Loki.* Hallgass, Odhin, nem hűn osztád harcosok közt
A hadi szerencsét,
Gyakran a gyöngébbnek, gyávábbnak — gyalázat! —
Győzedelmet adottál.
- ²³ *Odhin.* Gyakran, ha — mit tennem gyöngeség volt —
Győzelmet gyáváknak, [adtam

- Te nyolc telet töltél mélyében a földnek
 S teheneket fejtél
 Szolgálóként, s szültél gyereket is számost,
 Mint szokta egy asszony.
- 24 *Loki.* Beszélík, Samseyben házakba benéztél,
 Mint bőjti boszorkány,
 Búbájoskodással bolondítál számost,
 Mint szokta egy asszony.
- 25 *Frigg.* Mi történt a múltban, miért mutogatni
 Mindenki előtt most,
 Ős-időknek dolgát emberektől rejtse
 Örökre az áz el.
- 26 *Loki.* Frigg, hallgass, futál te féktelen vágyakkal
 Férfi után folyton,
 Viharosnak neje, Vilinek és Vének
 Voltál szeretője.
- 27 *Frigg.* Lásd, Loki, lakában Aegirnek ha lenne
 Bátor, mint Baldúr volt,
 Nem hagynád el ázok házáat hamar, úgy hogy
 Hős harera ne szállj ki.
- 28 *Loki.* Nem félsz-e, Frigg attól, hogy fűzöm tovább még
 Tréfáim'? Én tettem,
 Tanácsba hogy többé lovagolni Baldúrt
 Nem látod e létben.
- 29 *Freya.* Szűnj Loki, őrvöngni, szólva szörny-tettéről, mi
 Szégyenedre szolgál.
 Jól tudja a múltat Frigg, s a jövődöt, bár
 Nem jár el a szája.

²³ A célzás talán valamely ismeretlen mítoszra vonatkozik, mely szerint Loki, mint a tűz istene, a hő-forrásokat földalatti tehenekből feji, s valami ilyesre vonatkozhatik a Loki anyasága is.

²⁶ Viharos = Ódhin, testvérei Vili és Vé tulajdonképpen csakis az ő tulajdonságai és így a Loki vádja rosszhiszemű. Általában az énekekben felhozott vádak, ha bírtak is némi alappal, leginkább túlzott ferdítések.

- ³⁰ *Loki.* Fogd be szájad' Freyja, folt rajtad elég van,
Ismerlek egészen,
Kik itt szemben ülnek, számos áznak, álnak
Szeretője voltál.
- ³¹ *Freyja.* Hazudik a nyelved, de hiszem, nem hoz rád
Jót a jövőben.
Bosszús is rád minden böcs isten, istennő,
Bizony, bajba jutsz még.
- ³² *Loki.* Fogd be szájad', Freyja, félelmes boszorkány,
Förtelemmel telve,
Szemlélték bátyáddal szoros szerelemben,
S magad' elszellentéd.
- ³³ *Niörd.* Csodálni való nincs, hogy egy csinos asszony
Csinálhat ilyesmit,
Különösb, hogy közénk kerülhet oly áz, ki
Gyereket szült gyakran.
- ³⁴ *Loki.* Kussolj, te Niörd, kit keletre küldének
Kezesnek az ázok,
Hymir szűzinek mint éjjeli szolgáltál,
S szájadba csináltak.
- ³⁵ *Niörd.* Kárpótol az, hogy bár keletre küldének
Kezesnek az ázok,
Szép fiam születék, kit szeret mindenki,
S ázok közt az első.
- ³⁶ *Loki.* Hiú hetvenkedést, hős Niörd, hagyj abba,
Nem titkolom többé,
Húgoddal háltál te, s hozzá fűzött hithez
Illő fiad így lett.

³² Freyja bátyja Frey; hogy köztük szerelmi viszony lett volna, arról mitsem tudni.

³⁴ Hymir szűzei a gletscher-patakok, melyek a tengerbe ömölnek, melynek Niörd is egyik istene, s talán ezen alapszik a vastag tréfa.

³⁵ Niörd fia Frey.

- ³⁷ *Tyr.* A legjobb lovag Frey, látogatja ázok
Lakát lovagolva,
Lányt, nőt léhán nem bánt, s a lomha raboknak
Láncait leoldja.
- ³⁸ *Loki.* Tyr, nem tudnád tenni azt, hogy törekedjék
Közös célra kettő,
Jobb kezéd', jól esik jelezni, lefalta
Fene Fenrir farkas.
- ³⁹ *Tyr.* Karomat vesztém én, te a kedves farkast,
Kárt vallánk mind ketten,
Fenrirnek sem legjobb, lekötözve láncon
Várja világ végét.
- ⁴⁰ *Loki.* Figyelmeztetlek Tyr, hogy a feleséged
Fiat fogant tőlem,
S fejkendő't, fillért se fizeték, te gyáva,
Gyalázati bérül.
- ⁴¹ *Frey.* Folyam folyásánál a farkas már fogva
Világok végéig,
Hamar ott hánykódol te is, ha nem hallgatsz,
Bósz, bitang bűn-szerző!
- ⁴² *Loki.* Kincsekért kapád meg Gymir kecses lányát,
S kiadtad a kardod',
Majd ha Muspell-fiak mennek a Mély-erdőn,
Hogyan harcolsz, hitvány?!
- ⁴³ *Hajlító.* Lenne származásom s székem itt oly fényes,
Mint fejedelmi Freynek,
Széttépném velődet, te szemtelen varjú,
S tagjaid' széttörném.

³⁷ Frey, mint a termékenység istene, a téli fagytól leláncolt természetet tavasszal feloldja.

³⁸ Tyr félkezű lévén, két keze együtt nem dolgozhatik. De különben is a háború, tehát a viszálykodás istene.

⁴² Lásd a Főr Skirnis című éneket.

- ⁴⁴ *Loki*. Ki e fark-csóváló fickó, aki fennen
Tátogva tutulgat?
Függ fél-fülén Freynek, vagy malomban munkás
Nyomorútan nyögve.
- ⁴⁵ *Hajlító*. Hajlítónak hívnak, hamar megfelelek
Áznak és embernek,
Hiúvá tesz, hogy hol gyermeki Hadúrnak
Isznak, velök ülök.
- ⁴⁶ *Loki*. Hallgass, hős Hajlító, halandóknak ételt
Hamisan osztasz te,
Szalmába szorultál, színed' sose látták,
Ha harcra hívának.
- ⁴⁷ *Heimdall*. Ittas vagy, s az eszed' vette, Loki, mért nem
Engedsz okos érvnek?!
- Fontolni nem tudja, mit fecseg a részeg
Féktelen nyelvével.
- ⁴⁸ *Loki*. Hallgass, Heimdall, régen, reggelén világnak
Rád rossz sorsot róttak:
Hogy állj vizes vállal, vigyázva és várva,
Mint istenek őre.
- ⁴⁹ *Skáði*. Kedélyes vagy, Lóki, de kóbor kutyákként
Koloncot fogsz kapni,
Fognak s fokra kötnek, felnégylet fiadnak
Fagyasztott belével.
- ⁵⁰ *Loki*. Fokra azt kötik ki felnégylet fiának
Fagyasztott belével,
Ki legtöbbet teve ama támadásban,
Thiassi hol meghalt.

⁴⁴ A malomban dolgozás a legrosszabb rabszolga-munka volt.

⁴⁸ Heimdall a szivárvány őre, és mivel a szivárvány eső idején mutatkozik. Heimdall sokat ázik.

⁴⁹ Lásd a befejező prózát.

⁵⁰, ⁵¹ Thiassi óriás, a Skáði atyja, egyszer elrabolta Idúnt, amiért az ázok reátámadtak és agyonverték.

- 51 *Skádi*. Te legtöbbet tettél ama támadásnál,
Thiassi hol meghalt,
Hímes mezőimről, hűvös hajlokomból
Hideg végzet jó rád.
- 52 *Loki*. Szívesebben szóltál Lombosfa fiához,
Fekhelyedhez híva,
Ha itt hangoztatjuk minden hitvány tettünk',
Említsük úgy ezt is.
Most Sif tölt Lokinak és mondja :
- 53 Légy köszöntve, Loki, s e kristály kupából
Köszöntsd rám a méhsert,
Hogy istennők közül engemet egyetlen
Hiba nélkül hagyta.
- 54 *Loki*. Szitkot nem szórtam rád, szűzi szemérmesnek,
Szigorúnak tudván.
De ismerek egyet, és ismerem azt jól,
Ki hős Thórnak is hált hús ágyas házában,
S ez — Loki, a léha.
- 55 *Púpozó*. Hegyek hánykolódnak, hiszem, hogy útjá-
Hős Thór haza jó már, [ról
Csinál csendet ez majd annál, ki esúnyán most
Csúfol istent, embert.
- 56 *Loki*. Szűnj szólni, Hajlító szilaj szeretője,
Szenny s szemét van rajtad,
Ázok színe előtt nem volt személy szörnyűbb,
Szemtelen szolgáló!
Erre belép Thór, és szól :
- 57 Hallgass, hitvány, hangod' elfojtja különben
Kemény kalapácsom.

53 Lombosfa, a Loki anyja. Hogy Loki és Skádi közt lett volna valami, arról nem tudni.

54 Loki egyszer belopódzott Sifhez és levágta aranyhaját, ami azt jelenti, hogy a meleg a vetést megérleli a learatásra.

Koponyán koppintlak, hogy kiszáll kebledből
Egyszerre az élet.

- ⁵⁸ *Loki*. A föld fia megjött. Félelmes Thór, mondd, mért
Tombolsz, toporzékolsz?
Félsz majd a farkastól, ki a Győzedelmest
Gyomrába begyűri.
- ⁵⁹ *Thór*. Hallgass, hitvány, hangod' elfojtja különben
Kemény kalapácsom.
A kezembe kaplak s keletre hajítlak,
Hogy senki se lásson.
- ⁶⁰ *Loki*. Kérlek, ne kiáltsd ki, hogy keleten jártál,
Jobb tartani titkon,
Kesztyű hüvelyébe húzóda a hős ott,
S nem tudta, hogy Thór ő.
- ⁶¹ *Thór*. Hallgass, hitvány, hangod' elfojtja különben
Kemény kalapácsom.
Halált hoz kezem rád, a Hrungnir-ölővel
Csörgetve a csontod'.
- ⁶² *Loki*. Hiszem, hosszan élek, habár fenyegeessen
A félelmes fegyver.
Szorosnak találtad Szájasnak a szíjját
S étel nélkül majdnem éhen vesztél épen.
- ⁶³ *Thór*. Hallgass, hitvány, hangod' elfojtja különben
Kemény kalapácsom,
A Hrungnir-ölővel Hélhez ha leküldlek,
Holtak kapujához.
- ⁶⁴ *Loki*. Istenek s istennők előtt kibeszéltem
Magam' kéjjel s kedvvel,

⁵⁸ A farkas a Fenrir, a Győzedelmes Odhin.

⁶⁰ Lásd: Harbardsliödh 26. versszak.

⁶¹ Thór a kalapácsával Hrungnir óriás fejét is bezúzta.

⁶² Thór egyszer együtt utazván Szájas óriással, ez a Thór ételét is a maga hátizsákjába tette és azt olyan erősen beszíjazta, hogy Thór nem tudta kinyitni és így majdnem éhenhalt.

Kitérek előled, kinek kalapácsa

Lesújtani képes.

Méhsert főztél máma, mogor Aegir, máskor

Lakomákat nem látsz.

Mindened', mid itt van, mardossa a tűz meg,

S nyargaló láng nyalja nyelvével a hátad'!

Ez után Loki, aki lazaccá változtatta magát, elbújt a Ragyogó-patak vízesésébe, ahol az istenek megfogták, és aztán megkötözték fiának, Nárinak beleivel, míg másik fiát, Narfit farkassá változtatták. Skádi vett egy mérges kígyót és azt felakasztotta Loki arca fölé, úgy hogy a méreg reá csöpögött. Sigyn, a Loki felesége, leült mellé és egy csészét tartott a méreg alá, s mikor a csésze tele lett, kivitte a mérget kiönteni belőle, a közben azonban a méreg Lokira csepegett. Ilyenkor Loki kínjában oly erősen rázkódott össze, hogy az egész föld megremegett belé. Ezt nevezik most földrengésnek.

VIII.

Thrymskvidha.

— Thrym-ének. —

¹ Vad, dühös volt Vingthór, hogy végre virradva,

Hiában kereste kemény kalapácsát,

Rengett rőt szakála, rázta remek fürtjét

A föld fia, folyton katatva, kutatva.

² Szónak az első volt, mit szóla a szája

«Meghallgasd most, Lóki, mit majd mindjárt mondok :

Füves föld nem tudja, sem a fényes ég fönn,

Ellopták az áznak erős kalapácsát.»

³ Fordúlt fehér Freyja fényes csarnokába,

Szónak az első volt, mit szóla a szája :

- «Add fehér toll-inged', fényes Freyja, kölesön,
Talán megtaláljuk eltűnt kalapácsom'.»
- ⁴ «Od'adnám örömmel ingem', arany vón bár,
Bár fehérén fénylő ezüsből vón fonva.»
- ⁵ Sebesen szállt Lóki, suhogott a toll-ing,
Háta mögött hagyta házait ázoknak,
S az erős órjasok otthonát elérte.
- ⁶ Dombon ült Thrym, thurzák termetes királya,
Ebeire örvnek arany-övet aggat,
Simítgatja serény lovai sörényét.
- ⁷ «Hogy' élnek az ázok, hogy' élnek az álfok,
Ide hogy' érkezted óriás országba?»
«Rosszul élnek ázok, rosszul élnek álfok.
— Hova tetted, Thrym te, a Thór kalapácsát?»
- ⁸ «Tudd meg, én tevém el a Thór kalapácsát,
Nyelével hol nyugszik, nyole mértföld mély nyomja,
El sem viszi innen ember fia egy sem,
Ha nem hozza hozzám hú hitvesül Freyját!»
- ⁹ Sebesen szállt Lóki, suhogott a toll-ing,
Elmaradt mögötte messze órjas-ország,
S megpillantva ázok pompás palotáit,
Termének küszöbén találta tüzes Thórt.
Szónak első volt, mit szólt szilárd Thór szája :
- ¹⁰ «Kívánt kimenetelt ért-e küldetésed?
Kedvező hírt kapván, kiáltsd le a légből!
Felejti, mit végze, ki a földön fekszik,
S hamar hazugságot hirdethet az ülő.»
- ¹¹ «Kívánt kimenetelt ére küldetésem.
Thrym tevé el, thurzák ura, kalapácsod'.
El sem viszi onnan ember fia egy sem,
Ha nem hozza hozzá hú hitvesül Freyját.»

³ A Freyja tollinge a felhő.

- ¹² Fehér Freyja fényes termébe fordúlt Thór,
Szónak az első volt, mit szóla a szája :
«Tedd fejedre, Freyja, arák fehér fátylát,
Menni kell mi-nékünk óriás-országba.»
- ¹³ Fehérebb lett falnál, s fúja fényes Freyja,
Hogy reszkete, renge ázok remek terme,
S nyomban a nyakáról nyakéke lepattant :
«Férfik után futó féktelen nő lennék,
Elmenve veled most óriás-országba.»
- ¹⁴ Gyorsan az istenek gyűlésbe gyűlének,
Jöttek istennők is jámbor jó tanácsra,
Bölcs ázok beszélték, bizton hogy' lehetne
Kézhez kapni Thórnak kemény kalapácsát.
- ¹⁵ Felszólalt felséges, fényes, fehér Heimdall,
— Előre tud, ismer mindent, mint minden ván :
«Thór tegye fejére arák fehér fátylát,
Fűzzön föl nyakára fényes függő-éket.
- ¹⁶ Kössön a karjára karikába kulcsot,
Szorítsa derekát szép színű szoknyába,
Kebelére tűzzön kék-kövű kösöntyűt,
Födje fejét fénylő, fodoros fej-dísszel!»
- ¹⁷ Türelmetlen' tört ki a természetes Thór most :
«Némbernek neveznek nevetve az ázok,
Fejemre fölrakva arák fehér fátylát!»
- ¹⁸ Felelt a furfangos, fürge eszű Lóki :
«Hallgass hamar, Thór, el s hallgass a tanácsra,
Beveszi bűsz órjas ázok birodalmát,
Ha korán nem kerül kézhez kalapácsod.»
- ¹⁹ Thór fejére tették arák fehér fátylát,
Fűztek föl nyakára fényes függő-éket,
Kötöttek karjára karikába kulcsot,
Szoríták derekát szép színű szoknyába,

- Kebelére tűztek kék-kövű kőson tyűt,
 Fődték fejét fénylő, fodoros fej-dísszel.
- ²⁰ Felszólalt furfangos, fürge eszű Lóki :
 «Komorna-köntösben követve kísérem,
 Együtt indulunk mi óriás-országba.»
- ²¹ Hamar a kecskéket hegyről haza hajták,
 Fogták a fölherchez a frissen futókat,
 Sziklák szakadoztak, szikráza a föld is,
 Odhin fia így ment óriás országba.
- ²² Thrym, thurzák természetes fejedelme szóla :
 «Álljatok föl s helyet adjatok órjasok!
 Hozzák fehér Freyját hozzám feleségül,
 Niörd halvány lányát híres Hajóhelyből.
- ²³ Ólamban üszőim, arany-szarvúk, esznek,
 Éj-szín ökrök, erős órjas öröme,
 Nem kevés a kincsem, kőson tyúm, karékem,
 Csak hó-nyakú Freyja hiányza házamból.»
- ²⁴ Közelgve az este, korán beköszöntött,
 Adtak italt, ételt órjasok elébe,
 Thór nyomban egy ökröt s nyolc lazacot nyelt el,
 S asszonyoknak eltett összes édességet,
 S megivott rá menten három akó méhsert.
- ²⁵ Thrym, thurzák természetes királya szólt tüstént :
 «Lányt így lafatyolva láttatok lakmározni?
 Féktelen falánk ily fehérszemély nem volt,
 S mennyasszony, ki méhsert ivott ily mértékben.»
- ²⁶ Az okos komorna ott üle azonban,
 Ki találón tudott tüstént megfelelni :
 «Nyolc napja nem nyelt már nyalánságot Freyja,
 Annyira epedt ő óriás-országért.»

²⁶ A nyolcas szám nyolc téli hónapot jelzi, melyek alatt a Thór működése, a villámlás, szünetel.

- ²⁷ Csiklandva vágy, csókot csattantani, Thrym most
Fölveti Thór fátylát, és fut feje-vesztve.
«Szeme mért szikrázik oly szörnyen a szűznek,
Mint ha lángoló tűz lövelne lobogva?!»
- ²⁸ Az okos komorna ott üle azonban,
Ki találón tudott tüstént megfelelni:
«Nyugtalan' nyolc éjet nyitott szemmel tölte,
Annyira epedt ő óriás-országért.»
- ²⁹ Előjött az órjas öreg ocsmány anyja,
S merészt megkérni menyasszony móríngját.
«Add ide a gyöngyös, gyönyörű gyűrűket,
Szerzed szeretetét a szíves öregnek,
S kapod kényesztető, kedves kegyit érte.»
- ³⁰ Thrym, thurzák természetes királya szolt tüstént:
«Szép szűzem' szentelje a szent kalapács föl,
Menyasszony mellé most Morzsolót tegyétek,
Frigg keze kösse meg keményre kötésünk'.»
- ³¹ A merész Thór szíve mellében mosolygott,
És kapva kezébe kemény kalapácsát,
Thrymet, thurzák urát, a földre teríté,
Aztán meg az összes órjást agyonverte.
- ³² Megölte az órjas öreg ocsmány anyját,
Menyasszony móríngját ki kérni merészlé,
Fillér helytt fizetve fejbe-csapásokkal,
Gyöngyös gyűrűk helyett gyilkos ütésekkel...
— Így kapá Thór vissza kedvenc kalapácsát.

³⁰ A Thór kalapácsával szentelték föl a házasságokat. — Frigg a házasság istennője és védője is volt. — Morzsoló: a Thór kalapácsa.

IX.

Alvissmál.

— Alvis-ének. —

- ¹ *Alvis.* Hintve a hímes pad, szép hitvesem immár
Haza jöhet hozzám,
Ha tán hamarosnak hihetni jövéssem',
Honn majd pihenendek.
- ² *Thór.* Hé! fiú, hogy' hívnak? Halvány vagy, az éjjel
Holtakkal háltál tán?!
Szinte órjas vagy bár, szép ara számára
Születve te nem vagy.
- ³ *Alvis.* Honn hívnak Alvisnak, házam hideg földben
Kemény kőből készült,
Kevély Kocsi-hajtót keresem, ne törjön
Kemény kötést senki.
- ⁴ *Thór.* Az eskű erőtlen, adva arát atyja
Akaratja ellen,
Honn nem valék, hogy őt hozzád adák, róla
Én rendelkezem csak.
- ⁵ *Alvis.* Ki vagy te, ki kérkedsz, tilthatni ma tőlem
Tündéri arámat.
Csak nem ösmerhetek csúnya csavargókat.
— Hol loptad a gyűrűd'?

¹ A pad behintése az ünnepélyhez való előkészület.

Alvis (Teljes bölcs) törpe a Thór távollétében eljegyezte annak leányát. A hazatérő Thór ahhoz köti beleegyezését, hogy Alvis — tudását igazolandó — megmondja, hogy az általa megjelölt dolgokat hogyan nevezik a különböző lények a maguk világában és nyelvén. Ezek a különböző világokat lakó különböző lények: az emberek, azok (istenek), álfok (tündérek), törpék, óriások (Suttung fiai név alatt is), vánok és a Hél birodalmának, vagyis a pokolnak (alvilág) lakosai. Alvis meg is felel a kérdésekre, de Thór ezzel rászedi, mert közben elmúlik az éj és feljön a nap, ami a törpéket kővekké változtatja (lásd: Bevezetés 16. old.).

- ⁶ *Thór.* Vingthór vagyok én, a világokat járó,
Az én apám Odhin.
Akaratom ellen adák oda lányom',
Nem egyezem ebbe.
- ⁷ *Alvis.* Hozzá-járulásod' hamar kinyerendem,
Mert hévvel óhajtom,
Vágyom bírni végre, s nem veszteni végkép'
A hó-színű szűzet.
- ⁸ *Thór.* A tündöklő lánykát nem tiltom el többé
Tőled, tudós vendég,
Csak világosíts fel, mit vágyom véghetlen
Világokról tudni.
- ⁹ *Alvis.* Tégy próbára hát, Thór, s tapasztalhatod majd,
Hogy mit tud egy törpe.
A kilenc világot körül kalandoztam
S kitanúltam mindent.
- ¹⁰ *Thór.* Mondd, Alvis, te minden világ megjárója,
Mint hívják a földet,
Mely messze kiterjed, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- ¹¹ *Alvis.* Ember anya-földnek, az mondja mezőnek,
Vánok vallják útnak,
Termékenynek az álf, tűzegnek a törpe,
Órjas örök-zöldnek.
- ¹² *Thór.* Mondd, Alvis, ki minden világot megjártál,
Mint hívják a mennyet,
Mely megvala mindég, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- ¹³ *Alvis.* Ember égnek, mondják mennyezetnek azok,
Szél-szövőnek vánok,
Felső-honnak órjas, álf fényes fődélnek,
Mi csupán csurgónak.

- 14 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe — [titkot
Hogy' hívják a holdat, melynek ember hódol,
Minden más világban?
- 15 *Alvis.* Holdnak a halandó az az aranyosnak,
Hél hívja keréknek,
Órjás iramlónak, álf idő-mérőnek,
Törpe tündöklőnek.
- 16 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe, — [titkot
Mint hívják a napot, mit néznek a népek,
Minden más világban?
- 17 *Alvis.* Napnak ember, nálunk népünk rontójának,
Istenek izzónak,
Fény-forrásnak azok, forgó fénynek álfok,
Órjás örök-tűznek.
- 18 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe — [titkot
Mint hívják a futó felhőt fönn az égen
Minden más világban?
- 19 *Alvis.* Föld fia fellegetnek, az az futó foltnak,
Ván vizet vivőnek,
Álf eső-adónak, órjás öntözőnek,
Hél homály-sisaknak.
- 20 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe, — [titkot
Hogy' hívják a szelet, a száguldva szállót,
Minden más világban?
- 21 *Alvis.* Ember szélnek, azok szerte szökdelőnek,
Mi nyers nyerítőnek,
Órjás ordítóinak, álf bűgva bolygónak,
Hél hír-hordozónak.

17 A nap a törpék megrontója, mert őket kövekké változtatja.

- 22 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe, — [titkot
Mint hívják a szelíd, szendergő szélcsendet
Minden más világban?
- 23 *Alvis.* Emberek szélcsendnek, az szenderítőnek,
Ván vihar-végének,
Órjás csitítónak, álf csillapítónak,
Törpe tikkasztónak.
- 24 *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe, — [titkot
Hogy' hívják a tengert, habján ha hajóznak,
Minden más világban?
- 25 *Alvis.* Tengernek az ember, tükörnek az ázok,
Ván víz-medencének,
Órjás hal-hazának, álfok hullámmzónak,
Mi mérhetlen mélynek.
- 26 *Thór.* Tudasd, tudós törpe, titkoknak tudója,
A tüzet hogy hívják,
Mely melegít mindig, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- 27 *Alvis.* Ember tűznek, törpe tartja tél-űzőnek,
Ván világítónak,
Álf fogyasztó fénynek, óriás falánknak,
Pokol pusztítónak.
- 28 *Thór.* Mondd, Alvis, ki minden világot megjártál,
Mint hívják az erdőt,
Mely magasra megnő, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- 29 *Alvis.* Erdőnek az ember, az tűz-táplálónak,
Hél hegyháti nádnak,
Ván vesszőnek; órjás ormok-sörényének,
Álf áldott ágasnak.

- ³⁰ *Thór.* Mondd, Alvis, — már sejtem, mi minden mély
Tudsz te, tudós törpe, — [titkot
Hogy hívják az éjet, (Aggasztó az atyja) —
Minden más világban?
- ³¹ *Alvis.* Ember éjnek, órjas édes altatónak,
Törpe takarónak,
Áz szendert-adónak, álf álom-szövőnek,
Hél hívja homálynak.
- ³² *Thór.* Tudasd, tudós törpe, titkoknak tudója,
Mint hívják a vetést,
Mely a magból megnő, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- ³³ *Alvis.* Emberek termésnek, törpék tápláléknak,
Istenek életnek,
Órjas rengő rétnek, álf ringó rügyeknek,
Hél hajladozónak.
- ³⁴ *Thór.* Tudasd, tudós törpe, titkoknak tudója,
Mint hívják a méhsert,
Mit megiszik ember, minden más világnak
Lakói maguk közt?
- ³⁵ *Alvis.* Ember sörnek, Suttung fia szédítőnek,
Mi mámor-adónak,
Vánok vidítónak, órjas erjesztettnak,
Hél hűvös-habzónak.
- ³⁶ *Thór.* Több tudásra még nem találtam, te törpe.
Hanem rászedtelek ravaszsággal rútúl.
A nap halál néked. Nem látod-é, mint néz
Nevetve a házba?

X.

Fő Skirnir.

— Skirnir útja. —

Frey, a Niörd és Skádi fia, palotájából az óriások földjére tekintvén, ott egy szép szűzet látott, amint éppen atyja házából a női-terembe ment. Freyt azonnal nagy méla-bú lepte meg. Niörd meghagyta Skirnirnek, a Frey szolgájának, hogy bírja szóra Freyt. Ekkor Skádi mondá :

¹ Fuss, Skirnir, s fiunkat feleletre vedd rá,
És hozd hamar hírül,
Hogy aki egyébként okos ifjú, most mért
Mérges és mogorva.

² *Skirnir.* Hűs, haragos választ hozhatok csak, hozván
Fiad' feleletre,
Megkérde, hogy ő, ki máskor okos mindég,
Most miért mogorva.

³ Felelj nekem Frey most, istenek fejdeme,
Föld s ég ura, föld fel,
Mért ülsz most magadban a magas teremben,
Én uram, egész nap?

⁴ *Frey.* Mért földni neked föl, fiatal fickó te,
Fájdalmat e szívnek?
A messze világló mindig ragyog, még sem
Arra, mire vágnám.

⁵ *Skirnir.* Bánatod bár mily nagy, bűd bármily bor-
Bátran kibeszélhedd, [zasztó,
Boldog gyermek-korból barátok vagyunk, hát
Bennem lehet bíznod.

⁴ A messzevilágló a nap.

⁶ *Frey.* Kertjében Gymirnek kedves kicsi lány jár,
Két karja ragyogva
Reá veti fényét a remegő légre,
Rengő, ringó habra.

⁷ Kívánatosb, kedvesb korok kezdetétől
Ifjúnak lány nem volt,
S azok, álfok közül nem akarja egy sem
Élnem vele együtt.

⁸ *Skirnir.* Frey, add lovadat hát, feketén lobogó
Lángon át futtatni,
S magától suhintó, sebet osztó kardod',
Lesújtani órjást.

⁹ *Frey.* Fickó, vidd lovamat, feketén lobogó
Lángon át futtatni,
S magától suhintó, sebet osztó kardom',
Segíteni a bátrat.

Skirnir szól a lóhoz :

¹⁰ Künn komor éj, most kell keresztül utazni
Ködös hegyen által,
Véghez visszük dolgunk', s visszajövendünk, vagy
Elfog erős órjas.

Skirnir elvágat óriás-országba, Gymir udvarához,
ahol harapós kutyák voltak megkötve a kerítéshez.
Odalovagolt a dombon ülő pásztorhoz és így szólt :

¹¹ Kérdelek, óh! pásztor, ki ülsz a kőszirten,
S körülnézve kémelelsz,
Szót hogyan szólhatnék szép szűzzel, kit Gymir
Szelindeke őriz?

⁶ Gymir óriás a tél, mely a tenyészetet (Gerd) még hatalmában tartja s kivirulni nem engedi. Frey a tenyészetet életre hozó termékenység istene, Skirnir az általa előreküldött napsugár.

¹⁰ A harapós kutyák alighanem a tavaszi nap-éj-egyenlőség idején tomboló viharok.

- ¹² *A pásztor.* Halálod' óhajtod, vagy már halvány holt
Számodra lehetlen szót szólani Gymir [vagy?
Szép szende szűzével.
- ¹³ *Skirnir.* Becsesb balga jajnál bátor útnak
Bízó eltökéltség.
Életem én-nékem egyetlen egy nap csak,
— Ennyire van szabva.
- ¹⁴ *Gerd.* Mely dobogó dörgést hallok dübörögni,
Döngetve a házat,
Hogy reszket a föld is, s rezzenve remeg meg
A remek Gymir-kert?
- ¹⁵ *A szolgáló leány.* Egy lovas van ott künn, leszálla
S legelni kicsapta. [lováról,
- ¹⁶ *Gerd.* Kérd, hogy közeledjék, kérd, kerüljön beljebb,
Kínálj neki méhsert,
Bár félek, a bátyám bőszy gyilkosa van künn,
Bebocsátást várva.
- ¹⁷ Vajon álf vagy-é, mondd, vagy valami áz vagy,
Vagy valóban ván vagy,
Ki lobogó lángban lovagolni mertél,
Lakomat hogy lássad.
- ¹⁸ *Skirnir.* Soha álf nem voltam, semmiféle áz sem,
Sem ván sose voltam,
Ki lobogó lángban lovagolni mertem,
Lakodat hogy lássam.
- ¹⁹ Tartok itt tizenegy tiszta arany-almát,
Te-néked adom Gerd,
Venni válaszod', hogy valamennyi közt Freyt
Választani vágyod.

¹³ A napsugár élete csak egy nap.

¹⁶ A Gerd bátyja Béli volt, akit Frey ölt meg.

¹⁹, ²¹ Az arany-almák és a gyűrű a termékenység jelképei. —
Odhin említett fia Baldúr.

- ²⁰ *Gerd.* Kerek almáidból nem kell nekem egy sem,
Kérő sem kell nékem,
Freyjel se kívánok keresztül az élten
Kettesben én élni.
- ²¹ *Skirnir.* Od'adom a gyűrűt, Odhin fia melylyel
Ott ége a máglyán.
Kerekedik ebből ily kerek nyolc minden
Kilencedik éjen.
- ²² *Gerd.* Od'adhatod másnak, Odhin fia melylyel
Ott ége, a gyűrűt,
Aranyat apám is adhat akár mennyit
A gymiri kertben.
- ²³ *Skirnir.* Látod-é kezemben ezt a kidíszített
Karcsú, kemény kardot?
Nyakadról fejedet nyesem le én nyomban,
Nyakas ha maradsz még.
- ²⁴ *Gerd.* Kényszert el nem tűrtem se korán, se későn
Kérőnek kedvéért,
De vélem, ha véled összejön véletlen'
Gymir, gonosz harc lesz.
- ²⁵ *Skirnir.* Látod-é kezemben ezt a kidíszített
Karcsú, kemény kardot?
Elmetszi az éle éltét az atyádnak,
Az öreg órjásnak.
- ²⁶ A varázs-vesszőnek verése majd rá-vesz,
Vágyam' valósítani.
Menj mielőbb messze, el messze, ahol majd
Meg nem láthat ember.
- ²⁷ Hajnalban a sasnak hegyére űlj, honnan
Hél felé hunyorgatsz,

²³ A kard a tél hatalmát kettévágó napsugár.

²⁶ Ha a tenyészet a nap melegének nem enged, örökre elrejtve marad a föld mélyében. A Hresvelg-sas hegye, ahonnan a hideg, fagyasztó szelek jönnek, az alvilág kapujához közel volt.

- Essék ott az étel émélyítőbben, mint
Embernek a kígyó.
- ²⁸ Szörny léssz, szűk helyedről ha tán szabadúlnál,
Undorodik tőled, utál ember, órjas,
Rád ismer mindenki, ha a rozsdás rácson
Kandikálsz keresztül.
- ²⁹ Sínylődj, sírj, sohajtozz, sovárogyva senyvedj,
Sopánkodva sorvadj!
Várj, míg kimondom rád kettős keserűség
Kínozó keservét.
- ³⁰ Rút rémek röpködve rémítsenek egyre
Óriás-országban,
Jég-óriásoknál jajjal jársz minden nap,
Bolyongsz boldogtalan', bú- s bánatban élve,
Kedv helyett keserűség keserve kínozzon,
S könny kísérje kínod'.
- ³¹ Három-fejű órjas legyen hálótársad,
Vagy halj hajadonként,
Gyalázatra gyújtó gyönyör-vágy gyötörjön.
Száradj el, mint kóró szára, mit a szélvész
Szóra szerte-széjjel!
- ³² Voltam veszedelmes vadon-erdő mélyén
Varázs-vesszőt vágni, varázs-vesszőt vágtam.
- ³³ Fejedre a fő-áz, Odhin dühe fordul,
Gyűlölni fog Frey is,
Előbb mint elérne istenek borzasztó
Bosszúja, botor lány.
- ³⁴ Hadd hallják órjasok, havas jégórjasok,
Fiai Suttungnak, azok minden fajja,
El van ettől zárva, el van ettől véve
Közösség emberrel, kívánság embertől.

²⁸ Az ígéretek után következnek a fenyegetések, melyek arra céloznak, hogy a földből ki nem kelt, vagy csak elkésve és rosszul kikelt magnak és tenyészetnek milyen siralmas sorsa van.

- 35 A Jég-óriással jegyezd el magad', lent
 Jaj-országban, ottan
 Koldusok kínálnak korhadt fa-gyökérből
 Kecske-vizelettel,
 Más italt ne élvezz, alávaló asszony,
 Akaratom szerint, akaratod szerint.
- 36 Rúnát rovok hármat, s rejtelmes ígéket
 Rád olvasok róla :
 Vágy, Vergődés, Vének.
 Amint rá karcoltam, ki is kaparhatnám,
 Kedvem ha kívánná.
- 37 *Gerd*. Üdv! ifjú, ürítsd ki eme jég-serlegből
 A jó öreg méhsert!
 Valóban nem hittem, hogy valaha egy vánt
 Válasszak magamnak.
- 38 *Skirnir*. Ügyemet előbb itt elvégzem egészen,
 Úgy indulok útra.
 A férfias Freyjel mikor fogod fonni
 Szorosra szerelmed'?
- 39 *Gerd*. Bimbózó-berekről bizonynal tudjuk mi,
 Bűvös, biztos bűv-hely.
 Kilencedik éjen Gerd keblin ott üdvét
 Felleli Frey, mint férj.
Skirnir ez után haza lovagolt. *Frey* oda-künn állt
 és kérdezte :
- 40 Mondd, *Skirnir*, mi előtt leszállva lovadról
 Lépnél csak egy lépést :
 Mit tettél oda-át óriás-országban
 Üdvöst nekem s néked?
- 41 *Skirnir*. Bimbózó-berekről bizonynal tudjuk, hogy
 Bűvös, biztos bűv-hely,

37 A ván = Frey.

Kilencedik éjen Gerd keblén ott üdvét
Fölleli Frey, mint férj.

- ⁴² *Frey.* Hosszú egy éj, hosszabb a második, hát még
A harmadik éjjel!
Egy hónap hamarább haladt el, mint várva,
Virasztva egy éj most!

XI.

Grógaldr.

— Gróa varázs-éneke. —

- ¹ «Hú nő, Gróa, ébredj! Hallgatag halottak
Háza előtt hivlak.
Hiszen helyben hagytad, hogy fiad itt kérjen,
Hantod előtt állva».
- ² «Ide mely aggály űz, egyetlen fiam te,
Mely átok ül rajtad,
Hogy hivod anyád', ki elhagyta a földet,
S hantok alatt hamvad?»
- ³ «Csúf játékot űze vélem a csalárd nő,
Akit apám csókol,
Mennem kell az útra, min még senki sem ment,
Meglenni Menglödöt».
- ⁴ «Vár hosszú út, hosszú vándorlás, de hosszabb
A vonzalom és vágy.
Valósúlni fognak valóban, mit vársz, vágysz,
Végzeted ha enged».

¹ Az ifjú Svipdag (a gyors nappal), aki már ifjan el volt jegyezve Menglöddel, s akit mostohája most a menyasszony megszerzésére küldött el, meghalt anyja Gróa (talán az éj, mint a nappal anyja) sírjához megy, hogy tőle az útra jó tanácsokat, útbaigazítást és a veszélyektől védő varázsigéket kapjon. Menglöd a tél hatalmából szabadulást váró napot jelképezi.

³ A csúf játék a mostoha valamely csele.

- ⁵ «Végy, anyám, ajkadra varázsló igéket,
Védd fiad' s védelmezd,
Hogy halnom ne kelljen hosszú úton, hisz' még
Ifjú vagyok arra».
- ⁶ «Im' mondom az elsőt, áldást ad, Dermedtnek
Dallá a Dagály azt :
Vesd le a válladról, mi veszélyes, vészes,
S védd magad' vitézül.
- ⁷ Másodikat mondok, hogy ha még magányos
Útadon, ez óvhat,
Nem bocsát hozzád bút, sőt bánatot és bajt
Urd elzár előled.
- ⁸ Harmadikat hallgasd, félelmes folyók ha
Fenyegtetnek vésszel,
Fordúlnak förtelmes Hélhez, és elfogynak
Vészes vizeik mind.
- ⁹ Negyedik jó néked, ha ellen elzárja
Előled az utat,
Hozzád hajlik, és dől hatalma halomra
S bűnbánón kér békét.
- ¹⁰ Az ötödik őriz, csörgő bilincsekbe
Csuklóid' ha csukják,
Lábadról lehullnak a láncok e szóra,
S a lakat lepattan.
- ¹¹ A hatodik hathat, ha a tenger vészesb,
Mint véli az ember,
Háborgó habokon hatalmat nyersz ezzel,
S hajózhatol békén.
- ¹² Hetedik, hegyek közt ha ér a hideg fagy,
Haláltól megmenthet,

⁶ Gróa elkezdí mondani a védő varázsigéket, melyeket magukat ugyan nem hallunk, hanem inkább csak azt, hogy mi ellen védenek. Dermedt a fagyos földet, Dagály, a tengert jelzi.

⁷ Urd, egyik norna, itt mint a Svipdag védőszelleme szerepel.

- A húst-metsző hideg hajlékonynak hagyja
 Tested minden tagját.
- ¹³ Nyolcadik nyugtot hoz, ha nyargal elébed
 Az éjben, a ködben
 Halott asszony árnya, akadályt nem hoz rád
 És átka nem árthat.
- ¹⁴ Kilencedik jó, ha kardra kész órjással
 Vitázva vetekszel,
 Elég oltalmat ad emlékezet, elme
 Szódnak és szivednek.
- ¹⁵ Vész, veszély kerüljön az úton, amelyre
 Vágyad vezet és von!
 Sírkőmre könyöklék sírom küszöbénél
 Susogva igém'.
- ¹⁶ Menj, s miket most mondék, vidd útra magaddal,
 Mélyén kebelednek.
 Szerencse kísérend, szivedben ha őrzöd
 Szavait anyádnak».

XII.

Fiölsvinnsmál.

— Fiölsvid-ének. —

- ¹ Vár-őr veszi észre, órjasok várához
 Valaki jó, s rá szól:
 «Vizesebb úton menj vissza, itt nem várják
 Vendégül a vándort».

¹³ A halott asszony valamely kísértet vagy boszorkány.

¹ Svipdag elért Menglöd várához, amely egy dárdának a hegyén forog és lángokkal van körülvéve, itt magát Tél-hidegnek nevezi és a vár őretől, Fiölsvidtől (Figyelmes) mindenfélet kitud a vár dolgairól és lakóiról, s hogy oda csak a Menglöd várt vőlegénye, Svipdag mehet be. Erre megmondja valódi nevét, mire a kapuk kinyílnak és Menglöd örömmel fogadja várt vőlegényét. A jelképes érte-

² *Svipdag*. Mi szörny szól felülről, a szilaj vad lángot
Körül szaladgálva?

Figyelmes. Kit keressz, kit kérdezzs, kitől kérsz
Te társtalan útas? [tanácsot,

³ *Svipdag*. Mi szörny, aki nem szán a szegény vándornak
Vendég-barátságot?

Figyelmes. Távol leend mindig a tisztelet tőled.
Távozz' haza innen!

⁴ *Figyelmes* vagyok én, felettébb bölcs fickó,
Fukar csak ételben.

A belső terembe bejutni sosem fogsz,
Fuss vad farkasokhoz.

⁵ *Svipdag*. Két szemének kékjét nem hagyja könnyen, ki
Kellemest, kedvest lát.

Ragyog az arany ház rácsa, remek lenne
Itt élnem örökkön.

⁶ *Figyelmes*. Fickó, ki fia vagy, és mi féle fajzat,
Melyből fakadál te?

Svipdag. Tél-hideg én, apám Tavasz-hideg, annak
Több-hideg az apja.

⁷ Felelj hát, *Figyelmes*, fődj fel nekem mindent,
Mit megtudni vágyom :

Ki parancsol itten e páratlan, pompás,
Pazar palotában?

⁸ *Figyelmes*. Menglöd az, az anyja méhébe fogadta
Fakasztó fiától,

Ő parancsol itten e páratlan, pompás,
Pazar palotában.

lem talán az, hogy télen maga a nap is a jégóriások hatalmában van
s onnan csak a tavasz (a gyors, hosszabb nappal) tudja kiszabadítani.
— A vizesebb út azt jelzi, hogy itt — a Menglöd váránál — tűz állja
el az utat, amely tűzön áthatolni csakis a választott hős képes.

- ⁹ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel nekem mindent
Mit megtudni vágyom :
Mi a rács neve, nincs rettentőbb, rémítőbb
Ázok országában.
- ¹⁰ *Figyelmes*. Csapó az, — csikorog, fiai csinálták
Csillám-vakitottnak,
Meggöti vas-láncként, ki belépni vágy, vágy
Lakatját letörni.
- ¹¹ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
A falat hogy' hívják? Félelmetesb nincs fönn
Fenséges ázoknál.
- ¹² *Figyelmes*. Rés-záró az, rakva Agyag-óriásnak
Rengeteg testéből,
Áll erősen, s álland, amíg el nem múlik
Embereknek élte.
- ¹³ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Két kutyád' hogy' hívják, kik a kapút őrzik
Tátogó torokkal?
- ¹⁴ *Figyelmes*. Dühödt neve egynek, Dühös a másiknak,
Megtudtad már mostan,
Őrködnek, s őrködnek örökre, mig eljő
Alkonya ázoknak.
- ¹⁵ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Mehet-é be mégis ember, mikor mérges
Ebeid alusznak?
- ¹⁶ *Figyelmes*. Pontos porkolábok, parancsolva nékik
Fölváltva pihenni,
Egyik mikor alszik, a másika ébren,
S így senki se jó be.

- 17 *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Csalogatni nincs-e csalétek s becsúszeni,
Míg csendesen esznek?
- 18 *Figyelmes*. Fa-kígyó húsából falnának falánkan,
— Megtutd most már azt, —
Csalogatni ez a csalétek, s becsúszeni,
Míg csendesen esznek.
- 19 *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Mi neve a fának, mely fakadó ággal
Födi be a földet?
- 20 *Figyelmes*. Mimir-fája, melyről meg nem mondja senki,
Mély gyökere merre,
Azt sem, mi elejti, — nem támadja tűz meg,
S a vas el nem vágja.
- 21 *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Mit tehet termése, tűz ha nem támadja,
S a vas el nem vágja?
- 22 *Figyelmes*. Gyümölcse, ha tűzre teszik, gyógyulást hoz
Gyötrődő asszonynak,
Kivül kerül, a mi belül késett, e fa
Ily csodát csinálhat.
- 23 *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Mely fénylik aranyként, s ott fészkel a fán fönn,
Mi féle kakas, mondd.
- 24 *Figyelmes*. Fa-kígyó a neve, fénylik arany fényben
Fönn a Mimir-fáján,

18 Fa-kígyó a Mimir fáján ülő és az örökösést jelképező ragyogó kakas.

20 Mimir-fája alighanem az Yggdrasil, melyet Mimir öntöz, itt azonban alighanem inkább a tudást vagy a megifjodást jelképezi.

Szörnyű szorongásban tartja szünet nélkül
Szurtost és Szurtosnőt.

²⁵ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :

Nincs fegyver, mely fogja Fa-kígyót, hogy tőle
Hél házába hulljon?

²⁶ *Figyelmes*. Vész-ága levágná, mit Loki kovácsolt
Halál-kapujánál,
Szurtosnő a Szomjas kilenc szoros zárú
Szekrényében őrzi.

²⁷ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Visszakerülhet-e valaki, ki menne
Vész-ágot elvenni?

²⁸ *Figyelmes*. Visszakerülhetne valaki, ki menne
Vész-ágot elvenni,
Valamit ha vinne — mi rettentő ritka,
A rettegett nőnek.

²⁹ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Van-e oly felséges, ami fölvidítná
A fakó órjásnőt?

³⁰ *Figyelmes*. Fénylik fényes fark-toll Fakígyó farkában,
Toll-tokja tövében,

²⁴ Szurtos (az eredetiben Surt, tűz-óriás) és Szurtosnő alighanem a felesége, akik félnek az éber kakastól, aki az óriások támadását kellő időben észrevenné és jelezné.

²⁶ Vész-ága alighanem nem valamely fa-ág, hanem kard, melyet Loki készített az alvilág kapujánál. Szomjas (Saegiarn, a tenger megívására szomjas) valamely óriás.

^{28, 29} A rettegett, fakó órjásnő = Szurtosnő.

³⁰ A Menglöd várába bejutás lehetetlenségét ez a circulus vitiosus jelzi, hogy a kutyákat csak Fa-kígyó húásával lehetne megszelídíteni, ezt azonban csak a kakas tolláért Szurtosnőtől megkapható Vész-ággal lehet megölni.

Vidd azt Szurtošnőnek, s szívesen od' adja
Vívásra Vész-ágot.

³¹ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Csarnokot hogy' hívják, melyet körül-esapkod
Csodás, csillogó láng?

³² *Figyelmes*. Forraló a neve, forogni soká fog
Feltűzve lándzsára,
Csak hallomásból tud ember e csillámló,
Csillogó csarnokról.

³³ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
A falat, mely fönn áll s fénylik csoda fénynyel,
Föl kik építették?

³⁴ *Figyelmes*. Falazó, Fahordó, Faragó, Földásó,
Meszelő és Mérő,
Vakoló, Vigyázó, Robbantó, Rettentő
És a ravasz Lóki.

³⁵ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
A hegyet hogy' hívják, hol fenn ül hallgatva
A hölgy, a híres szép?

³⁶ *Figyelmes*. Gyógyító-hegy, gyakran gyógyulást adott
Sebre, sajgó kínra, [már
Fojtó fájdalmából felépüle sok nő,
Fölmenve e hegyre.

³⁷ *Svipdag*. Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Lábánál' Menglődnék legjobb együtt-létben
Kik azok a lányok?

³⁴ A felsoroltak valamely törpék.

³⁶ Célzás a nap gyógyító erejére.

- ³⁸ *Figyelmes.* Egyik Arany-osztó, Megmentő a másik,
Harmadik Hó-tiszta,
Békés, Barátságos, Csillogó, Csillámló,
Védő, Világító.
- ³⁹ *Svipdag.* Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Segítnék azon, ki sűrűn áldoz nékik,
Ha sürget a szükség?
- ⁴⁰ *Figyelmes.* Szívesen segítnék, szolgálnak annak, ki
Szentélyükben áldoz,
Volna bármily vészben vagy veszedelemben,
Ők védik az embert.
- ⁴¹ *Svipdag.* Felelj hát, Figyelmes, fődj fel ma itt mindent,
Mit megtudni vágyom :
Kinek lesz pihenő-párnája pihegő
Menglőd puha keble?
- ⁴² *Figyelmes.* Egynek lesz pihenő-párnája pihegő
Menglőd puha keble,
Svipdag az, ki a szép, szende, szelid nőnek
Szánva van már férjül.
- ⁴³ *Svipdag.* Szaporán nyisd hát ki széles kapú szárnyát,
Svipdag áll itt szemben,
Menj Menglődhöz menten, megkérdeni, kész-e
Kedvességre, kéjre?
- ⁴⁴ *Figyelmes.* Van itten egy vándor, vagy valami vendég,
Menglőd, menj fogadni,
A kutyák örülnek, a kapúk kinyílnak,
Szerintem — Svipdag jött.
- ⁴⁵ *Menglőd.* A bitófán száradj bitangúl, s böles holló
Szedje szemedet ki,

³⁸ A lányok mint az öröm és béke nemtői tűnnek fel.

- Ha hazudsz, hogy végre hozzám jött házamba
Hőn ohajtott hőszám.
- ⁴⁶ Honnan jössz, hol voltál eddig, hogyan hívnak
Hazádban, hadd hallom.
Nevezd meg ismervül neved', nemzetséged',
Nőül ha ohajtasz.
- ⁴⁷ *Svipdag*. Nevem Svipdag, nemzóm neve Nap-fény,
Nedves, hideg úton, [jöttem
Végre kell hajtani végzését vén Urdnak,
Volna bár nehéz az.
- ⁴⁸ *Menglöd*. Üdv! vándor, hát végre valóra vált vágyam.
Vedd tőlem e csókot,
Ohajtott arc annak örömet szerez, ki
Szerető szívvel van.
- ⁴⁹ E hegyen rég' ülök, hiven és hőn várva
Napról-napra téged,
De végre a vágyam im' vála valóra,
Hős, hogy hozzám jöttél.
- ⁵⁰ Sovárgék, sohajték sokáig utánad,
Mint értem te égtél,
Ámde itt vagy, együtt élünk így egymással
Örömben örökre!

XIII.

Rigsthula.

— Rig ének. —

Amint régi regékben írva van, egyszer egyik az, akit Heimdallnak hívtak, valamelyik tengerparton járt és egy tanyához ért, ahol magát Rignek nevezte. Erről beszél ez a rege.

Az ember már meg volt teremtvé, de még nem voltak meg az egyes társadalmi rendek és osztályok. Ezeket teremtette meg Rig (Heimdall), akit ezért az emberek atyjának neveznek.

- Mint zengve regékben, ment zöld füves úton
 Az eszes, az okos, értelmes, erős ág,
 A gyaloglást győző, a gyors, a ravasz Rig.
 Sietett sebesen, serényen az úton.

² Kis kunyhót ért, fából készült az ajtó-fél.
 Lép a kicsiny lakba, lobog a tűz lángja,
 Ott ül egy ember-pár: Ős-anya, Ős-anya,
 Hajdani szokásként hátra-kötött hajjal.

³ Rig tuda tanácsot töméntelent adni,
 Közéjük ült a pad kellős közepére,
 S hallgatták szavait a házasok híven.

⁴ Ős-anya kínál most nagy kerek kenyérből,
 Keményre dagasztva durva dara-lisztből,
 Hoz más holmit is még s hordja az asztalra,
 Terjedelmes tálból tányérba levest tölt,
 Fölrak frissen főtt húst és fűszeres ételt.

⁵ Fölkeltek s készültek korán lefeküdni.
 Tuda Rig tanácsot töméntelent adni,
 Közibéjük feküdt a káka-kötegre,
 Két oldalon pedig a házasok háltak.

⁶ Három éjjel aztán a házuknál hála,
 S aztán ment sietve, serényen az úton,
 És követve egymást kitelt kilenc hónap.

⁷ Ős-anya fiút szült s szóra vizet arra,
 Mint szentelt szokás az, s nevezte Szolgának.

⁸ A fiú fejlődött és felnőve gyorsan,
 Kezein és karján korcot vete bőre,
 Pufók a pofája, —

² Ősatya és Ősanya az eredetiben Ái és Edda.

⁷ Az ős-germánoknál már a pogány-korban is a gyermekekre, mikor nevet adtak nekik, vizet öntöttek.

⁸ A leírás a lapp és finn népre illik. Legrégibb népnek a skandináv népek által szolgaságban tartott finn népet tartották.

- Görbe volt a háta és görcsös az újja,
 Lőcs-lábú, lúd-talpú és csúf, csunya csülkű.
- ⁹ Korán az erejét kezdé kimutatni,
 Kötelet készíté kemény kötegekre,
 És haza minden-nap husángokat horda.
- ¹⁰ Megjött a mezőről a mezítlábas lány,
 Repedt volt a sarka, rücskös vala arca,
 Széles orra, szája, — Szolgálónak hívták.
- ¹¹ Pihenni leüle padkánál a padra,
 A ház fia hamar hozzája huzóda,
 Vigan vihogának, s vetve meg az ágyat,
 Szolga és Szolgáló szépen együtt háltak.
- ¹² Gyönyörűen éltek s gyermekeik lettek.
 Fiaik nevei: Fattyú, Faragatlan,
 Gőboly, Golyvás, Görbe, Bőgöly, Büdös, Barna,
 Tohonya és Tuskó, Oritó, Otromba.
 Ezek rögit túrtak, ezek raktak turfát,
 Kertet kerítették, legeltettek kecskét,
 Csúrhét, disznó-csordát.
- ¹³ A lányok nevei: Lompos, Lármás, Lomha,
 Tüskés, Tagbaszakadt, Babonás, Babráló,
 Kiváncsi és Kajla.
 Ekép' teremtetett törzse a szolgálóknak ...
- ¹⁴ Sietett útján Rig, sebesen, serényen.
 Házhoz ért, faragott fából a homlok-fa.
 Lép a derék lakba, lobog a tűz lángja,
 Ott ült egy ember-pár munkába merülve.
- ¹⁵ A férj fát faragott fonó-szék fogának,
 Fésült a szakála, fején haja fodros,
 Szűk szájú az inge. Szép láda a falnál.
- ¹⁶ Forgatta az orsót a férj felesége,
 Szorgosan, szaporán a szálát eresztve,
 Főköttő a fején, a derekán fűző,

- Kabátka a keblén, a nyakán kis kendő.
 Férj neve Nagyatya, Nagyanya a nőé.
- ¹⁷ Tuda Rig tanácsot töméntelent adni.
 Fölkelt a szőnyegről s szúnyadni feküdtek.
 Közéjük került Rig az ágy közepére,
 Két oldalt heverve a házások háltak.
- ¹⁸ Három éjjel aztán a házuknál hála,
 És követve egymást kitelt kilenc hónap.
 Szült fiút Nagyanya, s szórt szent vizet arra,
 Pólyálta pokrócba, nevezte Parasztnak.
 Piros és pozsgás volt s fénylett szeme párja.
- ¹⁹ A fiú fejlődött és felnőve gyorsan,
 Hajtotta az ökröt, hol hajsza, hol csára,
 Csinos házat ácsolt, csinált csúrt és pajtát,
 Kovácsolt ekét is, kocsit is készített.
- ²⁰ Elhozták az asszonyt, kulesokkal a karján,
 Kecske-bőr ködmönben, s lett a Paraszt párja.
 Neve néki Meny volt, nemez ruha rajta.
 Váltottak gyűrűt és vagyonuk közös lett,
 Háltak egymás mellett s házat építettek.
- ²¹ Gyönyörök közt éltek s gyermekeik lettek.
 Fiaik nevei: Férfias, Földműves,
 Szabados, Szakálas és szép Szélesvállú,
 Jámbor, Józan és Jó, Markos, Munkás, Mester.
- ²² Neve a lányoknak: Negédes és Némber,
 Erélyes, Erényes, szép Szende, Szemérmes,
 Bizakodott, Büszke, Goromba és Gőgös.
 — Rendre ekép lett meg rendje parasztoknak...
- ²³ Sietett útján Rig, sebesen, serényen.
 Kastélyt ért, kítárva keletre az ajtó,
 Fordul feszes bőrrön, függ gyűrű a félfán.
- ²⁴ Belép a csarnokba, beszórva az bőven.

- Ujjaikkal játszva, egymás arcát nézve,
 Az úri házaspár: Apa, Anya ül ott.
- 25 A házi-úr húrját hallgatja az íjnak,
 Nyelez és nyeseget nyílvesszőket hozzá.
 Ruháján függött a feleség figyelme,
 Hogy feszüljön karján s finom legyen fodra.
- 26 Fején magas fejdísz, a mellén meg melltű,
 Szoknyája uszályos, színe szelid ég-kék,
 Szemöldöke fénylőbb, szemei fényesbek,
 Fehérebb a nyaka mint frissen esett hó.
- 27 Tuda Ríg tanácsot töméntelent adni,
 Közéjük települt pamlag közepére,
 S hallgatták szavait a házások híven.
- 28 Anya az asztalra tarka terítőt tett,
 Világos vászonból vakító színűet,
 Fölszelt finom és friss fonatos kalácsot,
 Fehér búzalisztból s föltette eléjük.
- 29 Föltett tálakat is, futtatva ezüsttel,
 Pirított szalonnát, pompás pecsenyét,
 Ezüstös kannából kupákban bort kínált,
 Boroztak, beszéltek, s beállta az este.
- 30 Tuda Ríg tanácsot töméntelent adni.
 Felkele és feküdt friss és finom ágyba,
 Kettőjük közt feküdt az ágy közepében,
 Két oldalon pedig a házások háltak.
- 31 Három hosszú éjjel a házuknál hála,
 S aztán ment sietve útjára serényen,
 És követve egymást kitelt kilenc hónap.
- 32 Anya szép fiút szült s szórt szent vizet arra,
 Selyembe sodorta s nevezte Nemesnek.
 Finom volt a fürtje és fényle az arca,
 Szeme szikrázott, mint szokása kígyónak.

- 33 Nagyra nevededett Nemes a kastélyban,
 Tanult védni pajzsával, vágni a pengével,
 Hegyezett nyilakat, hűrt húza az íjja,
 Illett a kezébe kard, kelevész, kopja,
 Megülte a mént jól, markolta a kardot,
 Ebeket uszíta s úszott a mély árban.
- 34 Eljött az erdőből sebesen, serényen
 A ravasz Ríg, rovás- s rúnák ismerője,
 Adta nevét néki, ösmerte övének,
 És az ősi vagyont örökébe adta,
 A jeles javakat, jó földü jószágot.
- 35 A hős ifjú ment most hús, homályos úton,
 Havas hegyek között ért kevély kastélyhoz,
 Forgatja a pengét, föltartja a pajzsot,
 A paripa prüszköl és pengnek a pengék,
 Vész, viadal, vívás, a mező vörös lesz,
 Hull holtan az ellen, hódítva a föld már.
- 36 Tulajdona telkes birtok tizennyole már,
 Kisérői között kincseket kioszta,
 Délceg paripákat, drága követ dúsan,
 Gyöngyöt és gyémántot, gyönyörű gyűrűket.
- 37 Hírnökök szét mentek hús, harmatos úton,
 Hűbér-úr házához, hol szembe találták
 A szűk övü szűzet, a szende szelidet,
 A darázs-derekút, kit Derék-nek hívtak.
- 38 Hamar haza vitték s Nemesnek lett nője,
 Felvette a fénylő, fehér ara-fátyolt,
 Éltek örömök közt az ősi örökben,
 Nemzének fiakat s nemzetségük nagy lett.
- 39 Első fiúk Magzat, Maradék a másik,

³³ Ríg maga jött az ifjú Nemest tanítani, akit örökbe fogadott, ráruházta a nevét is, ami kelta nyelven királyt jelent.

- Hős, Hires, Hatalmas, Dús, Deli és Délceg,
 Utód és Örökös, jó kedvűen játszó,
 Majd a kevély Kardos, s Király az utolsó.
- ⁴⁰ Nevekedtek, nőttek fiai Nemesnek,
 Pányváztak paripát, hordtak pajzsot, páncélt,
 Lődözni tanultak és lökni a lándzsát.
- ⁴¹ Ifjú Király tudta a rovást, a rúnát,
 Régi bajt orvoslót, rendbe hozót, rontót,
 Tompítani tudta a támadók kardját,
 Csapatát ácsenni, csitítani a tengert.
- ⁴² Madarak beszédét mind megmagyarázta,
 Szavára megszűne szenvedés, szilaj tűz,
 Nyolc ember erejét nyeré el az égtől.
- ⁴³ Vitáza már Riggel végzetes rúnáról,
 Többet tudta tőlük mint a tanítója,
 Jól tudva azokat úgy jutta a joghoz,
 Hogy Rigne nevezze; a rúna-tudónak.
- ⁴⁴ Ifjú Király künn járt ködös kerek erdőn,
 Lövöldöze nyíllal, lesett madarakra.
- ⁴⁵ Károgva köszönté közelről egy varjú:
 «Ifjú Király, miért kergetsz károgókat,
 Illőbb lenne ülni erős lóra, s üzni,
 Üldözni az ellent.
- ⁴⁶ Dán és Danp kastélya díszesebb és dúsabb,
 Tieteknél több van tulajdonuk, telkük,
 Élet és értékét esmérük a kardnak,
 Sebesen hajóznak, súlyos sebet ütnek ...»

⁴⁶ Dán és Danp dán királyok voltak és így a varjú arra biztatja az ifjú királyt, hogy a dán királyság elnyerésére törekedjék. Az ének elveszett befejezése alighanem azt tartalmazta, hogy az ifjú király meghódította Dániát és ott király lett.

XIV.

Hyndlulíóðh.

— Hyndla-dal. —

- ¹ *Freyja*. Ébredj, szép szűz, ébredj szeretett barátném,
 Bús barlang lakója, Hyndla hugom, ébredj!
 Sűrű sötét éj van, sebesen nyargaljunk
 Magas Valhallának magasztos helyére.
- ² Kérjük ki kegyelmét a kegyes Hadúrnak,
 Ki a kiválóknak kedveskedik kincscsel,
 A vitéz Hermódnak ada vasat, vértet,
 S a szőke Sigmundnak széles, erős szablyát.
- ³ Egynek diadalmat, másnak dísz, dús kincset,
 Ennek ékes-szólást és éles észt annak,
 Déli szél hajósnak, dalnoknak dicső dalt,
 Tevékenynek küzd-tért, tett-erőt többeknek.
- ⁴ Tisztelem én Thórt is, áldozva oltárán,
 Hogy legyen hajlandó, Hyndla hugom, hozzád,
 Bár nem oltalmazza órjasok aráit.
- ⁵ Félszerből egy farkast hozz elő, hadd fusson
 Nyargalvást nyargalva nyájas nyergesemmel.
Hyndla. Kanod isteneknek útján kidől könnyen,
 S kimélni kívánom kedvenc paripámat.

¹ A költemény első része (1—30. versszak) az Ottár genealógiájának előadása, aki Argantyrrel nagyban fogadott arra, hogy melyiknek van több öse. Freyja Ottárt a maga aranyszőrű vadkana alakjára változtatta át és úgy vitte el Hyndla varázsló óriásnőhöz, akivel együtt a Valhallába mennek, ahol a jósnő felsorolja az Ottár őseit. — A második rész (31—46. versszak), melyet a kis Völuspá-nak szoktak nevezni, egyes kiszakított mitológiai részeket tartalmaz.

² Hermód Odhin egyik fia. Sigmund a Sigurd atyja, kinek Odhin egy remek kardot adott, melynek darabjaiból készült később Sigurd híres kardja: a Grám.

⁵ Az óriásnők gyakran levagolnak farkasón.

⁶ Ravasz, rossz vagy, Freyja, rá akarnál szedni,
Szúró szemed szól így, szemeimbe nézve,
Hogy hívedet hozod holtak hús útjára,
A fiatal Ottárt, a fiát Innsteinnak.

⁷ *Freyja*. Hóbortos vagy, Hyndla, azt hiszem, hogy
[álmodsz,

Hogy hívet hoznám holtak hús útjára.
Vadkanom sár-arany sörteje csillámlik,
A Csata-vadkané, mit két csunya törpe
Csinált meg pompásan : Potrohos és Púpos.

⁸ Nyargalva nyeregben, nyelvünk szóljon gyorsan
Hercegek, harcosok hős nemzetségéről,
Istenektől eredt emberekről egyben.

⁹ Ottár és Argantyr arra fogadának,
Melyiknek megy messzebb családja a múltban ;
Hozzá kell segítnem a hőst, hogy megkapja
Apái örökjét, amelybe fogadtak.

¹⁰ Számomra is szentélyt készítettete kőből,
Csillogó üvegként csillámlik a csempé,
Befösvetve vörösre barmok bő vérével.
Istennőket imád s áldoz nekik Ottár.

¹¹ Regéld el a régi nemzetségek rendjét,
Faját és fajtáját a főbbeknek född fel,
Kik a Skiöldungok és kik a Skilfíngék,
Kik hát az Ödlingek és kik az Ylfíngék,
Szabad származásuk, hercegi szülöttek,
Kik legkitűnőbbek itt a kerek földön.

¹² *Hyndla*. Ifjú Ottár, neked az atyád Innstein volt,
Innsteinnak az atyja Álf, az öreg ember,

¹¹ A Skiöldungok a mondai Skiöld király leszármazói, aki a monda szerint Odhin fia, Géfion istennő férje és a dán királyi család ősapja volt. A Skilfíngék fejedelmi család állítólag Skelfir keleti (oroszországi) király utódai. Az Ödlingek állítólagos őse Audi. Az Ylfíngék (farkas-fiak) az a család, melyből Helgi is származott.

- Álf atyja Ulf, Ulfé Saefari, a szürke,
Vén Saefari atyja vala a vörös Sván.
- ¹³ Diszíté anyádat drága és dús ékszer,
Ha jól tudom, hívták Hledisnek, s papnő volt,
Fródi volt az apja, Friant volt az anyja,
Tisztelt, tudott törzsből támadt valamennyi.
- ¹⁴ Hajdan Áli volt a leghatalmasabb hős,
Előtte Hálfdán volt, az első Skiöldung,
Híres harcokat vítt, híre hatott édig,
Tetteiről tudnak térségin a földnek.
- ¹⁵ Segítvén sógora, a sisakos Eymund,
Sigtrygget szúrá le széles szablyájával,
Felesége Álmveig, a felséges nő volt,
Tizennyole fia lett tőle hős Hálfdánnak.
- ¹⁶ Innen Skiöldungok, innen a Skilfingek,
Innen az Ödlingek, innen az Ynglingek,
Szabad-származásuk, hercegi szülöttek,
S kik legkitűnőbbek itt a kerek földön.
— Ezek őseid mind, te ostoba Ottár.
- ¹⁷ Hildigun volt Friánt anyja, úgy emlékszem,
Kit szép Sváva szüle híres Saekonungnak.
Ezek őseid mind, te ostoba Ottár.
Vigyázz szómra, vágysz még valamit megtudni?
- ¹⁸ Nagy Dag neje Thóra, ez a nemes nő volt,
Híres harcosokat hozott a világra,
Kevély Fradmar, kis Gyrd, s a két Freki köztük,
Ám, erős Jósurmár és az öreg Álf is.
Vigyázz szómra: vágysz még valamit megtudni?
- ¹⁹ Ketill volt a férje, a Klyp örökösse,
Ez volt az anyádnak anyai nagyatyja,

¹⁶ Az Yngling-család alighanem az Ylfing helyett áll, bár volt Yngling-család is, melynek őse az Ynglinga-saga szerint Frey isten volt.

- Előtte volt Fródi, és előbb volt Kári,
De az öreg Álf volt ezek közt az első.
- ²⁰ Nannát is nevezem, Nökkvi nemes lányát,
Fia nőül vette az atyád nővérét,
Szólhatok a vén törzs számos ágáról még,
Ezek őseid mind, te ostoba Ottár.
- ²¹ Isólf, Ásolf voltak fiai Ölmódnak,
A szép Skárhildától, Skekkil leányától,
Számítsd ezeket is szép számú ősidhez,
Ezek őseid mind, te ostoba Ottár,
- ²² Gunnár, a Válasz-fal, vén Thórir, a Vas-vért,
És Grim, a Goromba, és Úlf, az Ásító.
- ²³ Hervard, Hjörvard, a hős Hráni és Angantyr,
Búi, Brámi, Barri és a bátor Reifnir,
Tind, Tyrfing és a két Haddingi testvérek.
Ezek őseid mind, te ostoba Ottár.
- ²⁴ Szép Bolm szigetétől keletre születtek
Fiai Arngrimnak fényes Eyfurától,
Őrjöngő öldöklés, iszonyú harc-lárma
Tombolt földön, vizen, mint terjed a tűzvész.
Ezek őseid mind, te ostoba Ottár.
- ²⁵ Beszélhetek bátor Hörfírről és Bróddról,
E két hős kísérte komoly, komor Hrólfot.
- ²⁶ Jó, jeles fiai voltak Jörmunreknek,
— Szómrá figyelj szépen — Sigurd veje volt ez,
Hirhedt Fafnirt ölő hős hírű harcosnak.
- ²⁷ A hatalmas herceg Völsung-ivadék volt,
Haudung házából születék Hiördis,
Eyrimi meg egykor eredt Ödlingektől.
Ezek rokonid mind, te ostoba Ottár.

²⁶ Jörmunrek azonos a történeti Ermanarik gót királlyal, akinek neje Svanhild volt, a Sigurd lánya.

²⁷ Völsungnak a fia volt Sigmund, ezé pedig Sigurd, a hatalmas herceg. Hiördis az Eyrimi lánya és Sigurd anyja volt.

- ²⁸ Giuki gyermeke Gunnár s gonosz Högni,
 Ugyanazé Gudrún, emezek nővére,
 De nem vala Guthorm Giuki magzatja,
 Bár a két férfinak fél-vérbe fivére.
 — Ezek rokonid mind, te ostoba Ottár.
- ²⁹ Hvedna fiai közt Háki a leghíresb,
 Hvedna meg származott házából Hjörvardnak.
- ³⁰ Harald, a Harapós, Hrörek herceg sarja,
 Az Aud gyermeke a Gyűrűket-osztó,
 Igen gazdag Aud leánya Ivárnak,
 S Rádbard vala régen Randvernek az atya,
 Áldozva valának ezek isteneknek.
 Ezek őseid mind, te ostoba Ottár!...
- ³¹ — — Tizenegy maradt még törzséből azoknak,
 Miután Baldúrt már máglyára tevék föl,
 De Váli villám-gyors vala a bosszúra,
 S bátyja gyalázatos gyilkosát legyőzte.
- ³² A Baldúr atya volt a Búr örökösse,
 Gerd, Frey nője, gazdag Gymirnek volt lánya,
 Aurboda adta az öreg órjának,
 Rokonuk rettentő, rémítő Thiássi,
 Ennek volt szülötte a szelid, szép Skádi.
- ³³ Tanítalak sokra, többet is tudhatsz még,
 Vigyázz szómra ; vágysz még valamit megtudni?
- ³⁴ Lángoló s Ló-tolvaj Fagyasztó fájából.

²⁸ A Giúki-családjáról bőven szól a Hős-monda-kör több darabja is.

²⁸ Guthorm a Giúki feleségének más férjtől való fia volt.

³¹ Az azok száma tizenkettőre úgy tehető, ha Niörd és Frey, akik eredetileg vánok voltak, és Hönir, aki a vánokhoz ment túsznak és az ellenséghez pártolt Loki közékük nem számítatik. Akkor a tizenkét az : Odhin, Thór, Baldúr, Hódúr, Heimdall, Brági, Forseti, Hermöd, Tyr, Ull, Váli és Vidár.

³² A Baldúr atya Odhin, a Búr fia Gerd és Gymirre nézve lásd För Skirnir. A Gerd anyja Aurboda. Thiássi óriást az azok megölték és leányát, Skádit, Niördhöz adták nőül.

³⁴ Fagyasztó egy óriás.

- ³⁵ Erdei-farkastól vannak varázslónők,
Varázslók Vágy-fától, a Fekete-fejtől
Vannak jósok, jóslók s jövőbe jól látók,
Összes óriások Ymirtól erednek.
- ³⁶ Tanítalak sokra, többet is tudhatsz még,
Vigyázz szómra. Vágysz még valamit megtudni?
- ³⁷ És születék még egy, elején időknek,
Erőre az első az isteni nemből,
Kiváló, kitűnő. Kilenc óriás lány
Szülé a világra, szélén a világnak.
- ³⁸ Tanítalak sokra, többet is tudhatsz még.
Vigyázz szómra. Vágysz még valamit megtudni?!
- ³⁹ Szülé őt Szélvészes és a Homok-szóró,
Hullámozó, Háborgó, Verdeső, Viharzó,
Vas-késű, keményen ki metszeni képes,
Ködös s a rémséges Rettentő szülek őt.
- ⁴⁰ Táplálta termőföld a tűzzel tündöklőt,
A jég-hideg tenger s a jótékony napfény.
- ⁴¹ És így jöve létre, jobb mint valamennyi,
Táplálta erővel televény termő-föld.
Összes emberek őt ős-atyjuknak hívják,
Rendjeiket régen remekül rendezte.
- ⁴² Tanítalak sokra, tudhatsz többet is még.
Vigyázz szómra. Vágysz még valamit megtudni?
- ⁴³ Lokinak a fia a félelmes farkas,
S nyerges Nyerítőtől nyeré a Nyolc-lábút,

³⁵ Erdei farkas, Vágy-fa és Feketefej egyébként ismeretlen óriások.

^{37, 39, 40, 41} A kilenc óriás lány a tenger hullámain jelzi, akiktől született Heimdall, az istenek és a szivárvány öre, a hajnali derengésnek is istene, és így a keleti ég szélén született, és mivel úgy a szivárvány, mint a hajnalfény a láthatár szélén kezdődik, ahol föld és tenger érintkeznek, s fényüket a nap adja, ezért mondhatni, hogy Heimdallt a föld, a tenger és a nap táplálja. Heimdall — Rig név alatt — a társadalmi rendek megteremtője és így az emberek ős-atyja is (lásd: Rigsthula).

- De számos szörnyek közt a legszörnyűbb az volt,
 Ki származa szintén Byleipt bátyjától.
- ⁴⁴ Füstölgó parázs közt egy félig-elégett
 Nő-sívet lelt Lóki, s felfalta falánkan,
 E rossz nő szívetől szülé ama szörnyet,
 Akitől származnak a legszörnyebb szörnyek.
- ⁴⁵ Viharzik a tenger, vize eget verdes,
 A földet faldossa, fagyasztja a léget,
 Hordja havak halmát a haragos szélvész,
 Istenek alkonya érkezett immár!
- ⁴⁶ De eljön egy isten, erőre az első,
 Megmondani annak nevét sem merem most.
 Kevés, ki tovább lát, és többet tud annál,
 Hogy összechap Odhin s az ordító ordas...
- ⁴⁷ *Freyja*. Az emlékezetnek italát add inni
 Társamnak, hogy tudja, mire tanítottad,
 Harmadik hajnalon ha majd Argantyrral
 Összes őseiket számba szedik szépen.
- ⁴⁸ *Hyndla*. Eredj az utadra, aludni akarnék,
 Tőlem ugyan többet nem fogsz soha tudni.
 Borús éji időn botorkálsz, barátném,
 Mint bak után kószál a koslató kecske.
- ⁴⁹ Ód után futottál epekedve, égve,
 De a kötőd alatt keresgete más is!

⁴³ Loki fia a Fenrir farkas. A Snorra-Edda szerint Nyolclábú, az Odhin lova, Lokitól és az óriások Nyerítő nevű lovától származott. Byleipt bátyja Loki. A kérdéses szörny alighanem a Midgardsormr.

⁴⁴ Ez a monda egyébként nem ismeretes.

⁴⁵ A ragnarök.

⁴⁶ Némely magyarázók szerint itt a keresztyénség istenére történik célzás, de akkor ez későbbi betoldás lenne, úgy hogy lehet, hogy csak a megújult pogány-világ új-pogány-főistenéről van szó. Odhin a ragnarökben a Fenrir farkassal vívott, aki fölfalta.

⁴⁹ Ód a Freyja kedvese vagy férje, a szerte csapongó szél és a szerelmi kéj istene.

- ⁵⁰ *Freyja*. Vészes lánggal veszlek körül, varázslónő,
Hogy hiában horkansz, nem érsz haza innen.
- ⁵¹ *Hyndla*. Látok lobogó fényt, láng csap föl a földön,
Hogy menteni éltét menekül mindenki.
— Adom az italt hát, hadd igyék Ottárod,
Vegyüljön méreggel és vesztire váljon!
- ⁵² *Freyja*. Bármí rosszat kívánsz, bármí rémes romlást,
Átkod ne árthasson, órjasok arája!
Előnyire légyen az ital Ottárnak,
Az összes istenek áldják, oltalmazták!

XV.

Grottasöng.

— Grotti-dal. —

Fródi királynak, aki a leghatalmasabb király volt északon és mindenfelé békét teremtett, melyet Fródi-békéjének hívtak, volt egy Grotti nevű malma, amely azt őrlött, amit akartak. A két malomkő oly nagy volt, hogy senki sem tudta őket hajtani. Ekkor Fródi két rableányt vásárolt (a malom-hajtás rabszolga-munka volt), Fenja és Menja nevűt, s megparancsolta, hogy neki a malmon aranyat, békét és szerencsét őrljenek. De a lányok Fródinak háborút őrltek, mert még azon éjjel megjött hadával Mysing király és Fródit megölte, a malmot pedig hajóra rakatta és sót őrltetett vele addig, amíg a hajó el nem süllyedt. Azóta van egy örvény, ahol a tenger a malomkő nyílásába ömlik, és azóta lett a tenger vize sós.

¹ A király házához két leány kerüle,
Jövőbe jól látó, jósló Fenja s Menja,

- Fródinál, a Fridleif fiánál, rabnő lett
 A remek, rettentő rém-erejű két lány.
- ² Malomba vitette mindjárt mind a kettőt,
 Fordítani, forgatni malomkövet folyton,
 Parancsolá nekik percet se pihenni,
 Haladó munkának hadd hallja a hangját.
- ³ Zajgatták a zúgó, zakatoló malmot.
 Kívántak megállni, de a király menten
 Parancsolá, tovább pergetni a pitlét.
- ⁴ A kemény köveket körbe kanyargatták.
 Szolgák, szolgálányok már szépen szunyadtak,
 S Menja, malmot hajtva, megkezdte a dalt most :
- ⁵ «Örömet, aranyat örölnünk parancslá,
 Szertelen szerzeményt a Szerencse-malmon,
 Míg pihen ő párnán, puha pihén, pelyhen,
 S örüljön, ha ébred, hogy eleget órlénk.
- ⁶ A király kívánja, karddal ki se küzdjön,
 Ne legyen gyalázat, gyász, gyilkolás itten,
 Senki se sebezzon senkit se, bár kötve
 Tulajdon testvére gyilkosát találja.
- ⁷ Parancslá, pihenni ne próbáljunk többet,
 Csak amíg a kakuk kétszer kiált ott künn,
 Vagy amíg dudolva dalolunk egy dalt el.»
 — Fródi is elalvék, s folytatta a lány most :
- ⁸ «Emberek barátja, óvatos eléggé,
 Vigyázó sem voltál, Fródi, a vételnél,
 Külsőt néztél, kiben kemény erő látszott,
 De nem tudtad tőlünk törzsünk' tudakolni.
- ⁹ — Bátor vala Bunkós, bőszebb vala atyja,
 De tudom, Thiassi még túl-teve rajtok,

⁸ A lányok óriás-lányok voltak, akik béke és kincs helyett harcot és halált öröltek Fródinak. Némely magyarázat szerint a lányok a hegyekről szikladarabokat lesodró zuhatagokat képviselik.

Munkás, Melegítő mind rokon mi-vélünk,
 Híres hegy-órjasok hajtási vagyunk mi.

- ¹⁰ A malomkő most is meredek hegy mélyén
 Feküdne a földnek fekete odvában,
 És nem örölnének órjas-lányok itten,
 Távolról ha tudnád, mely törzsből támadtunk.
- ¹¹ Kilenc télen játszánk kemény föld keblében,
 S nőttön növe nálunk az erő, míg nagy lett,
 Mérhetetlen munkát mívelénk, mi lányok,
 Hegyeket helyükről odább hengergetve.
- ¹² Órjasok házához hegyeket hordottunk,
 Hogy rázkoda a föld, és reszkete, renge,
 Hajtánk, hajigálánk hatalmas sziklákat
 Lent lakó lakosok lakhelyei közzé.
- ¹³ Az után jós-szemmel a jövőt jól látva,
 Segíteni mentünk svédek seregéhez,
 Pengénkkel átvágtunk paizsot és páncélt,
 Szürke vértésekkel szálltunk vala szembe.
- ¹⁴ Egy királyt támadva, a mást támogatva,
 A vitéz Gothormot viadalban védjük
 S nem hagytuk, míg holtan elleni elhulltak.
- ¹⁵ Fél-évig folytattuk folyton-folyvást így ezt,
 Hadakozásunknak hős híre hallék is,
 Sebet sokat ejte súlyos, sebes dárdánk,
 S vitézek vérével vasunk' veresítők.
- ¹⁶ De most a királyhoz kerülénk mi ketten,
 Rablányokként velünk rosszúl, rútúl bánik,
 Géمبرít a görcs már, és gázolunk vízben,
 Búnkra, bánatunkra Béke-malmot hajtunk.

⁹ A felsoroltak különböző hegyóriások.

¹³ Az óriásnőknek általán (különösen pedig a völváknak) jóstehetséget tulajdonítottak. Úgy látszik, hogy a lányok harci-amazonok (valküörök) is voltak.

¹⁴ Gothorm királyról másutt nincs szó.

- 17 Kezek, pihenjete, ne kerengj, kemény kő,
Eleget öröltem, abba is hagyhatnám,
Örölnöm kellene örökkön-örökké,
Kitölteni kapzsi Fródi kívánságát.
- 18 Fogjatok, kezek ti, félelmetes fegyvert,
Min a csata-harmat csöppjei csillognak,
Hamar, Fródi, ébredj, ha hallani vágyod
Riadni dalunkban a régi regéket!
- 19 Keletről már látom kigyúlni a lángot,
Hadak hirdetőjét, harcokra hívólag,
Keletről nem késve közelget az ellen,
Hogy tűzbe temesse termét a királynak.
- 20 Nem tartod soká meg tündökölő trónod',
Kerek gyűrűk kincsét, kincs-készítő malmod'.
Rajta, leány, rajta, rándítsuk a rúdat,
Hős harcok harmatja hadd hullna kezünkre!
- 21 Két lánya apánknak kemény kövön őrlött,
Tudva, sok hős hal meg hamar hősi harcban.
— Szorítva bár vasba, szétszakadt a szekrény,
Több tengelye eltört — — örölni tovább csak!
- 22 Forgassuk, fordítsuk! — — Fródin megbosszulja
A Halfdán halálát hős fia Yrsának,
Nevezni majd — nekünk nincsen titok abban —
Fogják fivérének s ép' úgy a fiának.»
- 23 Öröltek a lányok örült nagy erővel,
Dühe dúla bennök dacos órjasoknak,
Rúdak repedeztek, a tengelyek törtek,
Szekrény és szörnyő kő szétszakadott ketté.
- 24 Órjasok arája ekkor ekép' szóla:

²² Halfdán a Fródi testvére volt, akit megöletett, hogy az egyeduralmat megszerezze. Yrsa királylány a saját apjától szült fiát (a rokonságot akkor nem ismervén) és így a fiú Yrsának fia, de féltestvére is volt.

²⁴ Az óriások arája Menja.

«Eleget öröltünk, abba hagyjuk, Fródi,
Majd mondják, a két lány mit tett a malomban!»

XVI.

Havamál.

— Hár beszédei. —

- ¹ Bemenvén, körül-nézz, kémlelj ki kijárást,
Amelyen kijuthatsz,
Ki tudja, nem ül-e ott benn pörös ellen
A padon, a padkán.
- ² Üdv! Üdv az adónak! Ím' érkeze vendég,
Hát helye hol lészen?
Könnyen tovább megy, kit hellyel se kínálnak,
S a küszöbön kinn áll.
- ³ Messziről most jöttet melegítse jó tűz,
Mert meredt a térde,
Étel, ital, öltöny kell néki, ki jára
Kérges, köves úton.
- ⁴ Vár vízre a vendég, kéz-törlő kendőre,
Kedves kínálásra,
Szíves és szép szóért járhat viszonzásul
Jó hír a vándortól.
- ⁵ Legyen elég ésszel ellátva az utas,
Otthonn ülni könnyű.

¹ Hár (Fönséges) az Odhin egyik neve. A Havamált valamely gyűjtő különböző énekekből szedte össze, de sok a későbbi betoldás is. Tartalma: életszabályok, Odhin kalandja Billing leányával és Gunlöddel, bölcs tanácsok Lodfalfnir részére, elmondása annak, hogyan jutott Odhin a rúnák (a rejtélyes tudás) birtokába és végül néhány büvölő mondás hatályának ismertetése.

² Üdv az adónak — szavakkal üdvözli a vendég a házi-gazdát, akinek szíveslátására számít.

Oktalan, oktondi örökös gúny tárgya
Okosak közt ülve.

⁶ Kérkedni ne kezdjen kiváló eszével,
Szerény, szemes légyen,
A körültekintő, kevés szavú vendég
Kisebbséget nem lát,
Mert a józan észnél jobb baráthoz nem jut.

⁷ Az óvatos ember ülve az asztalhoz,
Hegyzí fülét s hallgat,
Szemeivel szemlél, fülével fülelget,
Keres, kutat, kémlel.

⁸ Szerencsés, szép szerrel aki maga szerze
Dícséretet és dísz,
Bízzál csak magadban, bizonytalan birtok,
Mit mi mástól várunk.

⁹ Aki az élethez értelmet és észet is
Eleget bír, boldog,
Tévútra térített többször a tanács már,
Mit más monda nekünk.

¹⁰ Butyornak biztosabb bármi más egyébnél
Bölcsesség, belátás,
Házon kívül különb a kincsénél, s a bajban
Barát és biztonság.

¹¹ Jobb mindennél jóni, járni vele egyként,
Józan ész, józanság,
Súlyos teher sörrel tele töltött hassal
Indulni el útnak.

¹² Jónak nem olyan jó, mint jócskán javallják,
Ital az embernek,
Minél többet önt le s tölt magába, annál
Tudatlanabb tőle.

¹³ Lakmázók felett leng a feledés gémje,
S elveszi az észet is,

Szárnyait széttárta felettem is Suttung
Leánya lakában.

- ¹⁴ Részeg lettem, roppant, rettenetes részeg
Ravasz Rejtelmesnél.
Teljes tiszta fejjel térni haza legjobb
Lakziból, lakmából.
- ¹⁵ Király fia komoly, kegyes, kedves légyen,
Hadban és harcban hős,
És éljen emberül, vitézen, vidáman,
Míg vár a vég rája.
- ¹⁶ Hátrál hadból, harctól a gyáva, hivén, hogy
Így élhet örökké,
A késő kor még sem kíméli, kard élet
Habár kikerülte.
- ¹⁷ Bámul csak a bamba, lakomán leülve,
Vagy morog magában,
Nyelve, sok sört nyelve, oldik, s nyilváná lesz,
— Nyavalyás — mily balga.
- ¹⁸ Több távol tartományt ki bejárt s tapasztalt,
Tudja egyedül csak,
Ezer élccel élhet az, ki elegendőn
Elég észszel bírja.
- ¹⁹ Kehelylyel kezedben kóstolgass kis kortyot,
Helyén szólj vagy hallgass,
Rosszúl nem ítélik, rovást se kap az, ki
Korán kerül ágyba.
- ²⁰ A falánk, feledve mindent, magát mindig
Falja fél-betegre,
Biz' elég gyakran gyűjt gyalázatot gyomra
Bölcsek közt bolondra.

¹³ Suttung lánya Gunlód. Lásd alább a 104. és köv. versszakot.

¹⁴ Rejtelmes valószínűleg a Suttung mellék-neve.

- 21 Menni mikor kell már, a marha megérzi,
S megy már a mezőről, —
Nem bírja a balga belátni, bendője
Bevenni mennyit bír.
- 22 Galád ember gonosz gondolkozásával
Gúnyt csinál mindenből,
Nyomorúlt nyavalyás nyomára sosem jó,
Hogy ő se hibátlan.
- 23 Töprengve, tünődve tölti el az éjet
A tudatlan ember,
Fáradt, mire a nap feljön, de siralmas
Sorsán nincs segítve.
- 24 Ki rá kezd mosolygni, képzei a balga
Biztos barátjának,
S nem sejti, hogy róla sok rosszat susognak
Okosak közt ülve.
- 25 A balga olyant, ki beszédjére bólínt,
Biztos barátnak tart,
S a tudós tanácsban tudja meg, távol sincs
Szíves szószólója.
- 26 Bölcsnek hiszi magát a balga, zugába
Bizton behúzódva,
S kitűnik, hogy teljes tudatlan, próbára
Ha teszi tudósabb.
- 27 Bölcsen tesz a balga baráti körén túl
Befogva a száját,
Tudatlansága nem tűnik ki, ha el nem
Árulja ön-ajka.
(Baj csak, hogy a balga nem tudja, beszéljen
Vagy befogja száját.)
- 28 Vélnek bölcsnek, választ ha velőst adsz, s kérdést
Viszont bölcsen vetsz föl,

- Titkolni te-tőled úgy nem tudja senki,
Tudása hogy mennyi.
- ²⁹ Aki sose hallgat sokszor mond selejtes,
Silány semmi dolgot,
Fecsegő nyelv, hogyha nem fékezik, munkál
Maga megrontásán.
- ³⁰ Sose sérts meg senkit, ne sebezzen meg gúnynyal
Sörös-asztalnál se,
Bölcsnek hiszi magát sok, ha nem bizgatják,
S ül bántatlan bőrrel.
- ³¹ Bölcs, ki bor-ivásnál bántva bárkit gúnynyal,
Futva fut, mert félhet,
Fecsegése hogy rá hamarább, mint hinné,
Hoz halálos ellent.
- ³² Kik jó, kedves társak különben, kancsónál
Könnyen kötekednek.
Az összetűzésre okot ad, ha vendég
Vendéggel vitázik.
- ³⁴ Bőven reggelizzék, aki nem bizalmas
Barátjához indul,
Mert különben ott ül étlen', s kérdésre
Kevés lesz a kedve.
- ³⁴ Roppant hosszú, rongált út visz rossz rokonhoz,
Háza bár egy hajtás,
Hozzánk hű hívünkhöz rövid, remek út visz,
Messze kell bár menni.
- ³⁵ Vegyen búcsút jókor a vándor és vessen
Vendégségnek véget,
Hosszú maradással hamar szakad széjjel
A szíves barátság.
- ³⁶ Szeresd házad', szűk bár, szoros és szegényes,
Otthonod, ott úr vagy,

- Kis kunyhó s két kecske kedvesebb bizomnyal
Kínos koldulásnál.
- ³⁷ Szeresd házad', szűk bár, szoros és szegényes,
Otthonod — ott úr vagy,
Szíve szakad annak, ki szünetlen' koldul
Kegyelem-kenyérért.
- ³⁸ A harcos a harcban ne hagyja a fegyvert
Messzére magától,
Nem tudja, nem kell-é tovább, túl az úton
Kard, kelevész, kopja.
- ³⁹ Nincs oly adakozó, hogy az ajándékot,
Mit adnak, utálja,
Jószággal, javakkal oly jótékony senki,
Hogy jutalmat nem vár.
- ⁴⁰ Mit szerze, használja, szükségét ne lásson
Számos kincsesel senki,
Gyűlölteknek gyűjti, szeretteknek mit szánt,
Ritka remény vál' be.
- ⁴¹ Szablyát, színes ruhát, mi szemnek szép, szánjon
Barát a barátnak,
Ki ad, ki kap, egyként hasznos hívek holtig,
Ha segít a sors is.
- ⁴² Barátságért legyen barátság, s ajándék
Az adomány díja,
De csúfolkodásnak cseréje csak csúfság,
Csalásnak csalárdság.
- ⁴³ Barátoddal bánj te barátként, s barátod
Barátjával szintén,
De botor, és nem böcs, aki ellensége
Barátjában bízik.
- ⁴⁴ Hogy ha bírsz barátot, kiben lehet bíznod,
Kitől jó jön jóért,

- Nyisd meg szíved', nyájas ajándékot nyújts, és
Menj hozzá minden nap.
- ⁴⁵ Ha van, kiben kellőn kételkedel, s mégis
Vársz valamit tőle,
Szólj szívesen hozzá, színelve, s cserélj ki
Csalást csalárdságért.
- ⁴⁶ Ha van, kiben kellőn kételkedel s kételyt
Kelt a kedvessége,
Szólj szépen színléssel, s szembe hamissággal
Használd te hasonlót.
- ⁴⁷ Mint ifjú magamban menék és elvétém
Egy ízben az utat,
Vagyont ért, hogy szembe vándor jöve, vígasz
Embernek az ember.
- ⁴⁸ A bőkezű s bátor boldogan él, bú, baj
Sohasem sorvasztja,
Fél a félszeg, félénk, s fut az ajándéktól
A fukar, a fősvény.
- ⁴⁹ Rossz, rongyos ruháim' a réten függesztém
Furcsa fa-babákra,
Deli daliákként díszlének, mezetlen'
Miket megmosolygánk.
- ⁵⁰ Sziklán szárad a fa, szikkad, és lehullik
Lomb és levél róla.
Ki másnak már nem kell, kit kerül mindenki,
Minek is él az még?
- ⁵¹ Bűnös barátok közt a béke csak öt nap
Ég, mint éltető tűz,
Hatod-napra hamvba hullik, s befagy béke
És boldog barátság.
- ⁵² Kis költséggel kaphatsz kedvességet, nem kell
Dicsérethez dús kincs,

- Karajnyi kenyérrel, kicsi korsó sörrel
Több társra tehetsz szert.
- ⁵³ Kis vízben kevés van kerek kő, kevés ész
Ember-koponyában,
De azért közöttük van elég különbség,
Kevés, mi egyenlő.
- ⁵⁴ Túl-sokra ne törj te, még a tudásban sem,
Keresd a középszert,
Boldog az s békén él, ki bár nem tud mindent,
De mit tud, jól tudja.
- ⁵⁵ Túl-sokra ne törj te még a tudásban sem,
Keresd a középszert,
Többször bús, ki töpreng s töri fejét egyre,
És tudós túlon-túl.
- ⁵⁶ Túl-sokra ne törj te még a tudásban sem,
Keresd a középszert,
Jövvőjét jós szemmel ki se lássa, hogy jól
Éljen a jelenben.
- ⁵⁷ Tűz terjed a tűztől, tapláléka míg tart,
Láng lobban a lángtól,
Társakkal társalgva tanulunk, magunkban
Maradunk mi balgák.
- ⁵⁸ Korán keljen az föl, ki kívánja másnak
Vagyonát vagy vérét,
Fekvő farkas nem fog zsákmányt, hanyag harcos
Hadakat nem hódít.
- ⁵⁹ Korán kelj, ha kevés szolgád van s két kézzel
Markold meg a munkát,
Későn kelő kárt lát, amíg fél-gazdagság
Felkészülni frissen.
- ⁶⁰ Házat ha építész, tudd meg, hozzá hány kell
Hársfa s hasított fa ;

- S tudd meg azt még nyáron, télre tüzelőnek
Mennyi tölgyfa-tönk kell.
- ⁶¹ Jól-lakva, de józan' jere a tanácsba,
Gazdag gála-gúnya gondot ne okozzon,
Szerény és szegényes ruha nem hoz szégyent,
Kancád se, keszeg bár.
- ⁶² A sirály sovárgva, sikongva tekint a
Sekély tenger-partra,
Tanácstalan' töpreng tömegben, ki nem bír
Szerető szószólót.
- ⁶³ Kérdezzon s feleljen kellőn, aki kíván
Tartatni tudósnak.
Higyj egynek, a másik ne hallja, ha hárman
Tudják, nem titok már.
- ⁶⁴ Bánik erejével bölcsen, beosztással,
Aki okos ember,
Tudja, ha kerül sor kemény küzdelemre,
Van nála vitézebb.
- ⁶⁵ Mit meggondolatlan' monda másnak, számos
Szenvedett a szóért.
- ⁶⁶ Sok jó helyre jöttem jókor nagyon is még,
Míg máshova későn,
Fogytán volt a friss sör, vagy még főzve sem volt,
Nem kap, ki nincs kegyben.
- ⁶⁷ Harmadik helyre is hívtak, ha hozzájok
Hozok mit harapni,
Ha hozok hatalmas két sonkát a házhoz,
Ahol egyből ettem.
- ⁶⁸ Vigan lobogó tűz, világító napfény
A világon legjobb,
Boldogabb boldognál, kit betegség nem bánt,
S bűn terhe se búsít.

- 69 Bár még a beteg sem boldogtalan épen,
Baráti ha vannak,
Vagy jeles fiai, vagy javakban gazdag,
Vagy jót ha tehet még.
- 70 Jobb fenn, mint a földben, fejhet tehenet még
Ki a földön fenn jár,
Már láttam gazdagnál garmadában sok jót,
S a gazda halott volt.
- 71 Bicegi lovat hajt, Béna őriz barmot,
Siket is ver serget,
Tűtű-vak is több még a tűzben égőnél,
Nincs haszna a holtnak.
- 72 Származék szerencse, szülessék bár apja
Elhúnyta után is,
Sír-émlék a síkon sehol, soha sincsen,
Ha rokon nem rakja.
- 73 Nyer kettő egy ellen. Nyelv fejet fölfalhat.
Öltönynek alatta ott érzem az öklöt.
- 74 Ki tart tartalékot, nem tart az a téltől.
A könnyű hajónak keresztfája kurta.
Esős az éj ősszel. Öt nap időváltást
Hozhat, hát egy hónap.
- 75 Nem tudja tudatlan, az arany már mennyi
Mímelő majmot szült,
Kincseket bir egyik, másik koldús, még sem
Méltó megrovásra.
- 76 Jóságod elpusztúl, jó barátod elhal,
Jó magad is meghalsz,
De híre halállal nem hervad el annak,
Ki derék s dicső volt.

73 A nyelv halálos veszedelmet hozhat a fecsegőre. Az öltöny alatt rejlő öklötől (a titkos ellenségtől) óvakodni kell.

- ⁷⁷ Jóságod elpusztúl, jó barátod elhal,
 Jó magad is meghalsz,
 Egy él csak örökké, és ez az ítélet,
 Hozva halottakról.
- ⁷⁸ Csodáltam telt cserényt, csúrt kincsesel bírónál,
 Kik koldusok immár,
 Pár perc, s a pénz pusztúl, és megbízhatatlan
 Bizonytalan barát.
- ⁷⁹ Negédes embernél, néha nagyobb vagyont
 Vagy nő-kegyet nyerve,
 A nagyralátás nő s balga büszkeség, de
 Bölcsesség bizony nem.
- ⁸⁰ Tanít tapasztalás s tudomány, mit róttak
 Isteni rúnákba,
 S a remek regélő rajzola, hogy : nincsen
 Hallgatásnál hasznosb.
- ⁸¹ Napot este dicsérj, — nőt, hogyha nem él már,
 Pengét próba után, arát mikor asszony,
 Jeget partra jutva, — méhsert, ha megittad.
- ⁸² Viharosban vágj fát, széllal szállj tengerre,
 Szeretkezzél este (számos szemű a nap),
 Penge való vágni, paizs védelemre,
 Ladik csolnakázni, lányka csókolódzni.
- ⁸³ Tűznél kell sört inni, télen koresolyázni.
 Pengét rozsdásan végy, paripát rossz húsban.
 Kancát hizlalj háznál, kutyát házon kívül.
- ⁸⁴ Ne bizd el magad' lány biztató szavában,
 Bizony ne bizakodj' asszony beszédében,
 Kerengő kerékre van kötve a szívük,
 Kitanúlt kacérság lakik kebelükben.

⁸⁰ A remek regélő Odhin. A rúnákat inkább rajzolták, mint írták.

⁸³ Mert a rozsdás kard és sovány ló olcsóbban kapható és utóbb megjavítható.

⁸⁴ A kerengő kerék az állhatatlanság jelképe.

- ⁸⁵ Töredező íjban, terjedező tűzben,
 Tátogó farkasban, taplósodó fában,
 Rikoltó varjában, rőfögő vadkanban,
 Növekedő árban, nő szava árjában,
- ⁸⁶ A beteg borjában, bugyborékló üstben,
 Kidobott kopjában, kerengő kígyóban,
 Árnak apályában, udvarias úrban,
 Medve játékában, máma fagyott jégben,
- ⁸⁷ Ketté-törött kardban, kullogó kutyában,
 Kitanúlt cselédben, király csemetében,
 Jót jósló jósnőben, elesett ellenben,
 Gyanútlan kék égben, gyászoló kéjnőben,
- ⁸⁸ Félig égett-házban, futós hátszlóban,
 (Használhatlan a ló, ha lába kitörve)
 A testvérgyilkosban, tilosban találva,
 Bizony botor, balga, bolond, aki bízik.
- ⁸⁹ Koránkelt vetésben, korán ért gyermekben
 Botorúl ne bízzál,
 Gyümöleshöz napfény kell, gyermek esze nőjjön,
 S gyakran esik másként.
- ⁹⁰ Csinos, csábos, csalfa, csélesap nő szerelme :
 Pajkos, patkolatlan paripa a jégén,
 (Két éves s kevésbé van csak kitanítva),
 Kormánytalan hajó, kidobva a ködbe,
 Sikos úton sánta, vad után sietve.
- ⁹¹ Kereken kimondom, ismerve mind kettőt,
 Csalfa a férfi is, csapodár és csélesap,
 Szava szép és szíves s gonosz gondolatja,
 S tapasztalt tettetés a tudáson túltesz.
- ⁹² Vakmerőn hizelgjen, vagyont is ígérjen,
 Aki valamely nő vonzalmára vágyik,

⁸⁷ Lehet, hogy az elesett ellenség még nem halott, és így felkelhet és árthat.

- Dicsérje szemérmét a szép, szelid szűznek,
S megkapja, amit kér.
- ⁹³ Csöppet se csodáljuk szerelem ügyében
Egymásnak izlését,
A bolond nem vágy rá, a bölcslet meg vonja
Bűvös, buja szépség.
- ⁹⁴ Csöppet se csodáljad, meg ne mosolyogd, mi
Minddel megtörténhet :
Bölcslet bolonddá tesz, szorítja a szívét
Szerelem, mely szédít.
- ⁹⁵ Csak a lélek látja, mi lakik a szívben,
S ész érti az érzést,
Baj és bú a bölcsnek, ha kelteni kedvre
Már semmi se képes.
- ⁹⁶ A susogó nád közt vártam én is, vágyva
Nyerni nyájasságot,
Életem, üdvöm volt a bölcs lány, birása
Boldoggá még sem tett.
- ⁹⁷ Billing lányát leltem lefekve, tündöklő
Napként tűnt elébem,
Kincs, korona semmi, kedvesb sokkal e lány,
Nélküle nincs kedv, kéj.
- ⁹⁸ «Megszerezni vágyva szerelmét a szűznek,
Éjjel jere, Odhin,
Mert hiba, ha látja egy harmadik ember
Az ily együttes bünt».
- ⁹⁹ Szót fogadék szépen, szívét szerelemre
Hajlítani hívém még,
Lelkem előtt lenge, hogy lelek a lánynál
Örömet és üdvöt.

⁹⁶—¹⁰² versszak : Odhin esete a Billing leányával, aki egyébként ismeretlen.

- 100 Visszatértem éjjel, — virasztva, vigyázva
 Ott áll a az őrség,
 Fáklyák fénye jelzé, felfödve, elállva
 Örömmnek útja.
- 101 Viradatig vártam, visszamentem akkor,
 Szenderben a szolgák,
 Kedvesem helyén egy kis kutyát találtam
 Kötözve az ágyhoz.
- 102 Próbára tedd, s látod, a pompás nő csalfa,
 Férfi-csaló, csélesap,
 Rájöttem én erre, a ravasz lányt kéjre
 Megkapni kívánva.
 Gúnyt úze a gonosz gondolatú, s kapni
 Mit se tudék tőle.
- 103 Vig légy otthonn s vídám, szíves a vendéghez,
 De ügyes, értelmes,
 Jó ész és jeles szó, jártasság, műveltség
 Megszerezhet mindent,
 Félszegek fajából filkó s félbolond az,
 Aki halként hallgat.
- 104 A vén óriásnál voltam, visszatértem,
 Hallgatás nem használt,
 De hasznomra szolgált, mit szavakkal szerzék
 Suttungnak házánál.
- 105 Rágesit rá vettem, hogy rést rágjon a szirten
 S útam' egyengesse,

104 és köv. Suttung óriás egy sziklába elzárva őrizte a költészet italát, Odhin Rágesival (talán valami ürge vagy patkány) lyukat rágatott a sziklán és a lyukon át kígyó-alakban bebújt, megnyerte a Gunnlód (a Suttung lánya) szerelmét s az ő segítségével hozzájutott a költészet italához, melyet meg is ivott. Ifjító a költészet italának a neve. Odhin a kalandnál Gonosztevő név alatt szerepelt. Mikor az ital elorzását az óriások megtudták és elmentek Odhint kérdőre vonni, ez esküvel bizonyígtatta ártatlanságát. Az eskü rendszeren a gyűrűre — különösen az Ull gyűrűjére — történt.

- Órjasok ösvénye előtttem, utánam,
 Bemenni így birtam.
- ¹⁰⁶ Szín-arany széken ült s szívesen kínála
 Mesés méhsert Gunnlöd,
 Gondoskodásáért, gazdag ellátásért
 Gonoszúl fizettem.
- ¹⁰⁷ Részeg lett a szép lány, s ravaszúl rászedtem,
 Sok sikerül bölcsnek,
 És az ittasító Ifjító így használt
 Az erős istennek.
- ¹⁰⁸ Már kínza a kétség, ki hogyan kerülök
 Óriás-országból,
 De hasznomra volt most hozzám hajló Gunnlöd,
 Ki karolt keblére.
- ¹⁰⁹ Rá-jövő nap jöttek a jégóriások
 Hár házába hírért,
 Gonosztevő megjött, vagy gonoszúl pusztult
 A gazdag Suttungnál?
- ¹¹⁰ Gyűrűre — gyanítom — gyorsan Odhin esküdt,
 — Hitének hogy' hinni?! —
 Suttungot rászedte, szüresölve a méhsert,
 S Gunnlöd juta gondba...
- ¹¹¹ —Itt van az ideje szólnom a szószékről
 Urd friss forrásánál.
 Fontolgatva néztem, figyelve füleltem
 Fensőbbek szavára,
 Regéltek rúnákról, tárva elém titkuk',
 Hár házában íme én ezeket hallám.

¹¹¹ és köv. A következő rész eredetileg külön ének volt és Lodd-fafnismálnak nevezték. Lodd-fafnir valami vándor énekes lehetett. Urd norna forrása, vagy kútja az Yggdrasil-fa tövében volt, ahol az istenek is tanácskozni szoktak és a hová, úgylátszik, egy szószéket is képzeltek.

- 112 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod :
Kelj éjjel csak úgy, ha kémlelni kell ellent,
Vagy kényszerít szükség.
- 113 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg.
Hasznot húzhatsz abból :
Ne hálj varázslónő házánál, hó karja
Hogy be ne hálózzon.
- 114 Félelmes csábjától figyelni felejtesz
Törzsed tanácsában,
Étel, ital nem kell, elkerülsz embert is,
Szomorún szendergesz.
- 115 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod :
Csalfán sose csábítsd csalárd szerelemre
Csinos nejét másnak.
- 116 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hasznot húzhatsz abból :
Ha mégy hegyen, halmon, hajón, vigy magaddal
Elég eleséget.
- 117 Ne bízd rossz emberre, bizakodva benne,
Bánatodat, búdat,
Nem jutsz ahhoz, hogy az jóhiszeműséged'
Jutalmazza jóval.
- 118 Hallám, hogy egy embert halálra harapott
Egy haragós asszony,
Rágalmazó rossz nyelv ragadta romlásba,
Nem vétke veszté el.
- 119 Ha birsz oly barátot, bátran kiben bizhatsz,
Siess hozzá sűrűn,
Mert gyep s gyom veri föl a gyalogutat, hol
Gyakorta nem járnak.

- 120 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hasznot hozhat az rád :
Tedd a becsült embert bizalmas baráttá,
Dicsérete dísz hoz, s hasznot, ha hallgatsz rá.
- 121 Ne légy te az, aki a lelki barátság
Láncait letépi,
Szomorúság száll rád, ha nincs, kivel szólhass,
Szívedet kitárva.
- 122 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod :
Szellemtelenekkel és szívtelenekkel
Ne szállj szóvitába.
- 123 Romlott, ravasz ember rágalommal, rosszal
Jutalmaz a jóért,
A derék dolgozik azon, hogy fizessen
Dicsérettel, díszszel.
- 124 Benső a barátság, ha beszélsz őszintén,
S kebledet kitárod,
Hamisság, s nem használ s nem hoz barátságot
A hitvány hizelgés.
- 125 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hasznot hozhat az rád :
Ne válts három szót se vitázva vétkessel,
Bölcs félre áll békén, hol a balga bök már.
- 126 Csizmát, csata-kardot sose csinálj másnak,
Csupán csak magadnak,
Csizma szűk csülökben, csata-kard kicsorbúl,
Átkoznak azért is.
- 127 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod :
Valld be, ha kárt vállal,
S ne kiméld az ellent.

- 128 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hasznot húzhatsz abból:
Ne törtess előre mást tönkre tehetni,
Törekedj' a jóra.
- 129 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hamar hasznot hozhat:
Fejedet ne fordítsd fölfelé a harcban,
Szembe nézz szünetlen', vagy megigéz szörnyen
Szemével az ellen.
- 130 Kivánsz a kedvestől kellemetes órán
Kapni kegyet és kéjt,
Szépet ígérj s szódat ne szegd, szivességet
A szűz szívesen lát.
- 131 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Hasznot húzhatsz abból:
Óvakodj', de ne félj: először: ivásnál,
Másodszor a mások hites házastársa,
Harmadszor haramják hamissága ellen.
- 132 Ne ne vess ki gúnynyal, ne vess meg, ne nézz le
Vendéget és vándort,
Ki a tűzhelynél ül, nem tudja, mi törzsből
Való vendég s vándor.
- 133 Vegyítve szívében visel minden ember
Valami jót s vétkest,
Hibátlan nincsen jó, de oly hitvány sincsen,
Hogy hasznot ne hozna.
- 134 Szürke szakálláért ne szöld meg a szólót,
Okos lehet az agg,
Dudának degesztve derék hangot adhat
Borjú, birka bőre,
Bár a rácsra húzva ringatta a szél rég',
S ráncok vannak rajta.

- 135 Tapácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod,
Kapúdtól közelgőt vissza sose kergess,
Szánd a szerencsétlent!
- 136 Melyet zárnak, nyitnak, zörgetve szünetlen',
Jó legyen a závár,
Kenni is kell néha, különben kíván rád,
Ki kimégyn, rosszat.
- 137 Tanácslom, Loddfafnir, s tanácsomat tartsd meg,
Használ, ha használod :
Sok sört iván, segít ereje a földnek,
— Fölszív nedvet a föld, — kórt távolít a tűz,
Tölgy szűntet szorulást, kalász szemmel-verést,
Veszetséget a vás, házi haragot hold,
Rontást rúna gyógyít, a gyom gyűlölséget,
Mert a folyadékot fölszívja a föld mind.
- 138 Hár szava elhangzott a Hárnak házában,
Hasznos embereknek, hasznos órjásoknak.
Üdv az elmondónak, üdv az ismerőnek!
Használja, ki hallá. Üdv a hallgatóknak! —
- 139 — — Tudom, fuvalomtól rázott fán függöttem
Kilenc kinos éjen,
Átszúrva gerelytől, szentelve Odhinnak,
Magam én magamnak.

139 A rúnákat — a tudást, megismerést — megszerezni Odhin magát felakasztotta az Yggdrasil ősfára és dárdával is átdöfte. Ezért hívják az ősfát Yggdrasilnak, vagyis Ygg (az Ijesztő, Odhin mellékeve) paripájának. Némely magyarázó a következő verseknek igen mély bölcséleti — speculativ — értelmet tulajdonít. A fára-függesztés a gondolatnak önmagába elmélyedése, a szellem elmerül az anyagba, hogy ezen ellentétből még gazdagabban térjen magába vissza és jusson a teljes tudáshoz. Odhin, misztikusan szólva : az ősa gyümölcse, melyen megérve, az önmagába mélyedés által teljes tudásra jutva, a tudást — a rúnákat — magához véve, mint ért gyümölcs lehullik. Némelyek pedig a fára-függesztésben és dárdával átdöfésben keresztyén reminiscenciákat látnak.

Senki se sejtí, hogy gyökere hol sarjad
A földben e fának.

- ¹⁴⁰ Senki se kínála kenyérrel, kupával,
Kémlelve lenéztem,
Szememmel szemlélve szívtam föl a rúnát,
S mint hulla lehulltam.
- ¹⁴¹ Fájó-tüske fia, Háncs-fonó fivére
Taníta meg engem
Kilenc tudományra, s a kitűnő méhsert
Ittam Ifjítóból.
- ¹⁴² Nőttem nagygyá s lettem létnek gondolója,
S egyre erősödtem,
A szó szülé a szót, a munka a munkát
Mozdítani kezdte.
- ¹⁴³ Találj és tanúlj meg sok tudós, tanácsló,
Híres és hatalmas, hathatós rúnákat,
Festé fő-varázsló, alkalmazták azok,
Főrajzoló rőtta :
Odhin az ázoknál, Altató álfoknál,
Törpéknél Tapasztalt, Túl-tudó thurzáknál,
— Rúnát én is róttam.
- ¹⁴⁴ Tudod, mint kell róni, rajzolni miként kell,
Hogyan kell festeni, fürkészni hogyan kell,
Hogy' kell imádkozni, áldozni hogyan kell,
Küldeni hogyan kell, s könyörögni, kérni?
- ¹⁴⁵ Jobb nem imádkozni, mint sokat áldozni,
Adás viszonzást vár,
Jobb semmit sem kérni, mint sűrűn könyörögni,

¹⁴¹ A fiú és fivér alighanem Mimir, a tudás ősforrása. — Az Ifjító néha maga a költészet itala, néha az edény, amelyben őriztetett.

¹⁴³ A rúnákat hol vették, hol rajzolták és festették. A fővarázsló és főrajzó: Odin, a felsorolt nevek az Odhin melléknevei.

¹⁴⁴ A rúnák készítésének többféle módjáról és céljáról van szó.

¹⁴⁵ Árasztó = Odhin.

- Igy írta Árasztó ős-idők előttte,
 Ahonnan ő eljött, fölszáll oda újra.
- 146 Bírok bűv-igéket, nem ismeri őket
 Fejedelmi asszony, sem földi halandó.
 Segít küzdelemben, segít a kétségben,
 És segít a kínban.
- 147 Tudok másodikat, múlhatlan azoknak,
 Kik kezelnek kórost.
- 148 Harmadik a harcban a halálos ellent
 Teszi tehetlenné,
 Tompítja a kardját, hogy többé ne vágjon,
 Semmit se sebezzen.
- 149 Negyediket tudok, kötözzék nehéz, nagy
 Láncra kezem', lábam',
 Magamban e mondást mormolom, s lepattan
 Láb lakatolt lánc, kezem kemény kapcsa.
- 150 Ötödiket tudok : dobjon dárdát, kopját,
 Kelevészt az ellen,
 Szálljon mint a szélvész, mégis megállítom,
 Csak lássam a légben.
- 151 Hatodikat tudok, ha halálos ellen
 Megront vad gyökérrel,
 Gyűlölöm' gyorsabban gyötri a varázslat,
 Én gyógyulok abból.
- 152 Tudok hetediket, ha a terem lángban
 Lakmázók felett már,
 Terjedjen a tűz bár, vést visszaparancslok
 E varázs-igével.
- 153 Nyolcadikat tudok, nyerhet vele nyilván,
 Ki követi nyomban :

¹⁴⁶ és köv. Megint csak a varázsigék hatásáról hallunk, de magukat a varázsigéket nem tudjuk meg.

¹⁵¹ Fagyökerekbe metszett rúnák különösen nagy megrontó erővel bírtak (lásd : Főr Skirnis).

- Hős harcosok közt ha harag dúl a honban,
 Hamar kibékítem.
- 154 Kilencedik kiment, ha küzdök az árban
 Hánykódva hajómmal,
 Szél elül szavamra, szelidül a hullám
 S elszűnnyad a tenger.
- 155 Tizediket tudok, mikor varázslónők
 Vágtatnak a szélben,
 Szavamra szét futnak szándékuk' feledve,
 S leplük' ledobálják.
- 156 Tizenegyediket, táborba ha szállok
 Tapasztalt társimmal,
 Tárcsámba kiáltom, s készek a küzdésre
 Bátran a bajtársak, s haza bizton mennek,
 Ha vége a harenak.
- 157 Tizenkettedikkel, ha fán függve fenn lóg
 Az akasztott ember,
 Rovást rovok, festek rúnát, s az akasztott
 Leszáll, szólni vélem.
- 158 Tizenharmadikat szóloom, vizet szórva
 Harcos szülöttjére,
 S mehet csapatával csatába, nem vész el
 Csapásától kardnak.
- 159 Tizen-negyedikkel nevezni a népnek
 Égieket értem,
 Ázokat, álfokat ismérem én jobban
 Bölcsnél bármelyiknél.
- 160 Tizenötödikkel Törzs-kapcsoló törpe
 Dallá álfok s ázok dicső diadalmát

¹⁵⁸ Az újszülöttnek vízzel meghintéséről már a Rigsthula 7., 18. és 32. versszakában is volt szó.

¹⁶⁰ Törzs-kapcsoló törpe alighanem az álom, mely mindenkit egyenlővé tesz, összekapcsol és a hajnal érkezése előtt működik leginkább. Hajnal-hozó a Nappalnak az atyja.

A Hajnalhozónak háza küszöbénél,
S a Hadúr hatalmát.

¹⁶¹ Tizenhatodikkal a bájos, a bölcс lányt
Bírom szerelemre,
Forditom felém én szívét, szenvedélyét
Fehér karú szűznek.

¹⁶² Tizenhetedik szól, hogy engem a szép szűз
Szeretni ne szűnjön.
Te e dalt, Loddfafnir, tán sose tudod meg,
Tudnod bár jó volna, megtanúlnod még jobb,
Megtartanod legjobb.

¹⁶³ Tizennyolcadikat nem tudja meg tőlem
Asszony-személy, szűз sem,
Zengem csak annak, ki zár szelid karjába,
És szerető húgom.
Legjobb, mit az ember maga tud, és ezzel
Ér véget az ének.

¹⁶³ Valószínűleg Frigg értendő, aki Odhinnak felesége, de nővére is. A versszakokat az eredetiből némileg eltérően rendeztem, hogy az «Ér véget az ének» kijelentés a költemény végére jusson.

HÓS-MONDA-KÖR.

I.

Völundarkvidha.

— Völund-ének. —

Egyszer volt Svédországban egy Nidud nevű király, akinek két fia és egy Bödvild nevű lánya volt. Volt ezidőben a finn királynak három fia: Slagfid, Egill és Völund. Ezek Farkasvölgybe jöttek és ott maguknak házat készítettek. Egyszer kimentek a vízpartra és ott három nőt találtak, akik fonalat fontak és mellettük voltak hattyú-ingeik, mert valkürok voltak. Kettő közülök Hlödvr király leánya volt, Hattyúfehér és Hadvédő nevű, a harmadik pedig, Rúnatudó, a vallandi Kiár leánya volt. A férfiak a leányokat magukkal vitték házukba, és Egill vette magának Rúnatudót, Slagfid Hattyúfehért és Völund Hadvédőt. Hét évig éltek ott az asszonyok, azután elszálltak, megtudni, nincs-e valahol háború, és sohasem jöttek többé vissza. Egill és Slagfid elmentek Rúnatudót és Hattyúfehért keresni, Völund azonban Farkasvölgyben maradt. A legügyesebb ember volt mindazok közül, akikről a régi regék tudnak. Nidud király azonban elfogatta, mint azt az ének elmondja:

Nidud itt svéd király, alább a niarák királya, ami talán úgy lehet, hogy a Nerike nevű svéd tartományban uralkodott. A három testvért az északi költő azért tette meg finn királyfiaknak, mert északon a finneknek varázstehetséget tulajdonítottak. A 10. versszak szerint Völund álf-ivadék, tehát szintén varázslatot-értő. A fordításnál a leányoknak az eredetiben szereplő jellegzetes melléknevet használtam.

- ¹ Szálltak szűzek délről, sűrű sötét erdőn,
Hósi hattyú-szűzek, harcokat ébresztők.
Pihenni leültek puha tenger-parton,
Fehér fonált fontak deli déli szűzek.
- ² Egillt ölelé meg közülök az egyik,
Remek Rúnatudó, a ragyogó keblű,
Másik Hattyúfehér, hó-szín hattyú-tollal,
Szíve szerelmével Slagfidot szerette,
Harmadik Hadvédő, hős, harcias húguk,
Völund fehér nyakát fonta körül forrón.
- ³ Hét telet ott tölte a három hattyú-lány,
De a nyolcadikban vágy nyomta a szívük',
Kilencediket nem képesek kivárni,
Vonta a vágy vissza vad, viharos erdőn
Hős hattyú-szűzeket, a harcra hívókat.
- ⁴ Vadászatról jöttek vészt, vihart megjóslók,
Otthonát üresen Egill, Slagfid lelte,
Kijöttek, bementek, keresve, kutatva,
Keletre Egill ment kedvesét keresni,
Délre Slagfid, haza Hattyúfehért hozni,
Mogor Farkasvölgyben maga maradt Völundő.
- ⁵ Fényes ékköveket foglalt arany fémbe,
S füzé a gyűrűket háncsára a hársnak,
Úgy várta vágyódva, hogy vissza mikor jó
Házába Hadvédő, a fehér hattyú-lány.
- ⁶ Megtudta azt Nidud, niarák királya,
Maga maradt Völund mogor Farkasvölgyben.
Csöndes éjjel ment el csapatja, csillogtak
A csodás holdfényben pajzs, pikkelyes páncél.
- ⁷ Nyeregből leszálltak az ajtó-nyílásnál,
Nyomultak a házba, a hosszú terembe,

¹ A valkürök általában délről jötteknek tartattak s ezért Dél leányainak is neveztettek.

Felfedezték ott a fonalra felfűzött
Hétszáz gyűrűt, mik a híres hőse voltak.

⁸ Fonalról lefűzték és felfűzték újra,

Egy ragyogó gyűrűt raboltak csak róla.
Vadászatról megjött vészt, vihart megjósoló
Völund, a vadász most, hosszú vala útja.

⁹ Medve-húst hozott, hogy megsüsse magának,
Szóra a tűzhelyre szélről szárított fát,
Vígán lobog a láng a vitéz Völundnál.

¹⁰ Fekszik fekhelyére, forgatja gyűrűit
Álfok ivadéka, s észreveszi — egy nincs,
Hiszi, hogy már hordja a Hlödver leánya,
Mert Hadvédőt hó vágy haza hozta mégis.

¹¹ Hosszan hever ottan, hogy végre elalszik,
De a fölkelése fölöttébb fájdalmas,
Kötél van kezein, megkötve keményen,
És látja, lábára lakatolva lánc van.

¹² «Ki volt, ki kötött meg, mely király küldöttje,
Hársról hántott hánсот hurkolva hurokra?!»

¹³ Szólt néki Nidud most, niarák királya :
«Szülötte álfoknak, számolj, hol szerezted
Farkasvölgyben a mi fényes aranyinkat?!
Nyargalva nyeregben kincset itt nem nyerhetsz,
Földem messze fekszik a Rajna folyótól!»

¹⁴ *Völund.* «Több kincsünk is volt még, tudhatnád,
[töméredek,

Házunkban, hogy éltünk hű hitveseinkkel,
Kiár király lánya Rúnatudó, s Hlödver
Lánya Hattyú-fehér s hó-fehér Hadvédő.»

¹⁵ Künn állt a királynak kevély felesége,
De tüstént betoppant a tágas terembe,

¹³ Célzás a Rajna vizének aranyban gazdagságára, vagy a Niflungoknak a Rajnába sülyesztett kincsére.

Megállt és hallatta, halkítva, a hangját :
 «Vad és veszedelmes, ki jó a vadonból.»

Nidud király a leányának, Bödvildnek adta azt a gyűrűt, melyet a Völund háncs-fonaláról vett le, maga pedig azt a kardot viselte, amely azelőtt a Völundé volt. Ekkor szólt a királyné :

- ¹⁶ «Csattog foga, csillog csikorgva, ha látja
 Kardját s Bödvild kezén a karika-gyűrűt,
 Szeme szikrát szór, mint a sziszegő szörnyé,
 Vágjátok el lábán vastag-inát vassal,
 S vigyétek vágatva a Vízparti-helyre!»

A Völund láb-inait elvágták és őt a Vízparti-helynek nevezett szigetre vitték, ahol a királynak mindenféle ékességet kovácsolt. Senki sem mert hozzá menni, csak maga a király. Völund szólt :

- ¹⁷ «Nidud csatolá föl a csillogó kardot,
 Melynek én értőleg élesítém élet,
 Melyet két kezemmel keményre kovácslék,
 A szép fényű szablya számomra már veszve,
 A Völund kovácshoz nem kerül az vissza.
- ¹⁸ Feleségem fényes gyűrűje ma fénylik
 Bödvild kezén, érte nem kapok kárpótlást.»
- ¹⁹ Kerülte az álom, kemény kalapácsal
 A Nidud királynak kovácsola folyton.
- ²⁰ Versenyt vágatának a Vízparti-helyre
 Két fia királynak, kémlelni az ajtón.
- ²¹ A műhelybe mentek, meglelték a kulcsot,
 Benéztek bámulva, biz' ez balsorsuk lett,

¹⁵ A vadonból jövő = Völund, a vadász.

- Csodálták a fiúk a csillogó, csengő,
Gyémántként tündöklő gyönyörű gyűrűket.
- ²² *Völund*. «Jertek jókor reggel, jöttén a jó napnak,
Adok az aranyból, amennyit akartok,
Ne mondjátok nőknek, ne a házi népnek,
Tartsátok titokban, hogy ti ide jöttök.»
- ²³ Korán kelt s egymásnak kiált a két gyermek :
«Gyerünk gyönyörködni gyönyörű gyűrűkben!»
A műhelybe mentek, meglelték a kulcsot,
Kegyetlen kárt vallott a kíváncsiságuk.
- ²⁴ Fejük' a fiúknak *Völund* lefejezte,
Testüket a tágas tűzhely alá tette,
De a fejük csontját, fészkét a fűrtöknek,
Foglalta ezüstbe s elküldte *Nidudnak*.
- ²⁵ Szikrázó ékkövet szerkeszte szemükből,
S küldötte a király kevély asszonyának,
Fényes fogaikból fülön-függőt formált,
S *Bödvildnek* küldötte, boldog s büszke volt ez.
- ²⁶ Kevélyen kérkede *Bödvild*, de ketté-tört
Szép vörös gyűrűje, vitte hát *Völundhoz* :
«Mondani, mutatni nem merem ezt másnak.»
Völund szólt :
- ²⁷ «Megesinálom csonka, csorbult gyűrűd' újra,
Hogy tulajdon atyád tündöklőbbnek tartja,
Aranyát az anyád ékesbnek ítéli,
Szemed is százsorta szemfényvesztőbb szépnek!»
- ²⁸ Kábítva italtól, mit kajánul kínált,
A szende, szelíd szűz elszunyada székén.
«Bosszút vettem minden bánalomért, búért
Hitlen hitványokon, hátra még csak egy van.
- ²⁹ Volna csak — szólt *Völund* — vastag-inam ép még,
Király katonái melyet ketté-vágtak!»
S kiszálla a légbe, kedvére kacagva.

Keserves könnyek közt került haza Bödvild,
Félve ádáz apja s álnok Völund átkát.

³⁰ Künn állt a királynak kevély felesége,
De tüstént betoppant a tágas terembe,
S szólt puha pamlagon pihenő férjéhez :
«Nem alszol-é, Nidud, niarák királya?»

³¹ «Ébren vagyok egyre, elkerül az álom,
Ha hozom eszembe, hogy két fiam halva.
Fáj a fejem, fázom, — félre vitt tanácsod.
Egy van, mire vágyom : szót váltani Völunddal.

³² Felelj, Völund, álfok fényes fejedelme,
Friss, fiatal, féltett fiaim hol vannak?»

³³ «Előbb esküdjél meg az összes esküvel,
Hajód párkányára, pompás paizsodra,
Pengédre és patkós paripád lábára,
Fenyíteni nem fogod Völund feleségét,
Hitvesét kínozni, kergetni halálba,
Neked lányod az bár, aki nekem nőm lett,
S nálad nevednék a nekem szült gyermek.

³⁴ Menj a műhelyhez, mit munkámhoz építél,
Fölleled a fúvót, fröcskendve be vérrel,
Fejét lemetéltem féltett fiaidnak,
Testüket a tágas tűzhely alá tettem.

³⁵ De a fejük csontját, fészkét a fűrtöknek,
Kerítém ezüsttel, s küldtem, király, néked,
Szikrázó ékkövet szerkeszték szemükből,
S küldöttem királyi kevély asszonyodnak.

³⁶ Fényes fogaikból függőket formáltam,
S Bödvildnek küldöttem, büszke és boldog lett.

²⁹ Völund, elmetesztet inaiával járni nem tudván, madarak tollai-
ból szárnyat csinált magának.

³³ Völund itt már feleségének nevezi Bödvildet.

Mehet most már Bödvild, magzattal méhében,
Kettőtök egyetlen kedves kicsi lánya.»

³⁷ «Szörnyebb szenvedést még szó nem szerze nékem,
Mit borzasztón, bőszen büntetni szeretnék,
De lovas nem ér el, lova lába gyors bár,
Lövész le nem lőhet, látó szeme jó bár,
Mert fönn futó felhők fátyla főd be téged!»

³⁸ Kelt szárnyra Völund most, kedvére kacagva
S Nidudot ott hagyta néma, nehéz búban.

³⁹ Nehezen szólt Nidud, niarák királya :
«Szaladj, Szives szolgám, jó, jámbor jobbágyom,
Szólítsd szép Bödvildet, a szőke szemöldút,
Szólni szeretnék a szépen diszítettel.

⁴⁰ Bátran beszélj, Bödvild, a beszéd való-é,
A Vízpartihelyen voltál-e Völunddal?»

⁴¹ «Valóban — szólt Bödvild, valót valla Völund,
A Vízparti-helyen voltam vele együtt.
Végzetes nap, nékem bár ne viradt volna!
De tenni nem tudtam, nem tudhattam róla,
És ellene állni eszem, erőm nem volt!!»

II.

Helgakvidha Hiörvardssonar.

— A Hiörvard-fia Helgiről szóló ének. —

Hiörvard királynak több felesége is volt, és ezektől
fiai: Hedin, Humlung és Hymling. Hiörvard meg-
fogadta, hogy azt veszi még nőül, aki a legszebb nő.
Megtudta, hogy Svafnir királynak van egy lánya,
Siglin, aki a legszebb nő. Elküldte hát Átli nevű vezérét,

hogy Siglin kezét megkérje neki, de a leány kezét megtagadták. Átli, mikor hazafelé ment, egy fán egy madarat látott. A madár hallotta, hogy az Átli emberei a Hiörvard feleségeinek szépségét dicsérik, mire így szólt Átlihoz :

- ¹ «Szemedbe nem tűnt-é Siglin, Svafnir lánya,
Szebb, szendébb más szűznél e széles országban,
Hogy a híres hősök hitvesit Hjörvardnak
Csinosként csodálják Csillogó-berekben?»
- ² «Akarsz-é Átlival, az Idmund fiával,
Böles madár, beszélni bizalmasan, bátran?»
«Úgy igen, ha Átli áldozni nekem kész,
S kiadja, mit kérek, királya házából.»
- ³ «Ne kívánd a királyt, kedves fiait se,
Se házából hites hitvesit Hjörvardnak,
Egyetlen asszonyt se az uralkodótól.
Becsületes alkút kössünk, mint barátok.»
- ⁴ «Tornyos templom kell csak és tömérdek oltár,
Aranyszarvú üsző uradnak óljából,
Ha a kedves Siglin karja között alszik,
S követi a királyt jó kedviből önként.»

Mikor Átli hazaért, a király hírek után tudakozódott. Átli szólt :

- ⁵ «Sok fáradságunk volt, a siker meg semmi,
Magas, meredek hegy méneink' megrontá,
Lomhán lábolánk át lápokon a lankán,
S kezét, amit kértünk, mi még se kapók meg
A gyűrűs, a gyöngéd, gyönyörű Siglinnek.»

Bevezetés. Akkoriban az északi pogányoknál, kivált a királyoknál, a többnejség nem volt ritka.

A király azt parancsolta, hogy még egyszer el kell menniök, és maga is velük ment. De mikor oda értek, látták, hogy Sváva-ország, a Svafnir király országa, el van pusztítva. Hrodárnak hívták azt a királyt, aki Siglinnek szintén kérője volt, és őt nem kapván meg, megölte Svafnir királyt, és országát elpusztította. Átli megmentette a menekülő Siglint, akit aztán Hiörvard király feleségül vett, Átli pedig nőül vette a Svafnir egyik vezérének leányát, Álofot. Hiörvardnak és Siglinnek nagy és igen szép fiuk lett, de néma volt. Mikor egy dombon ült, kilenc valkür lovagolt hozzá, kik közül egy a többinél különb volt, és ez így szólt :

- ⁶ «Későn kerítéd meg, oh! Helgi, a kincset,
Vitézek virága, a Villogó-völgyben.
Korán kiált a sas, s te konokul hallgatsz,
Bár bátor az érzet bensődbe, királyfi.»
- ⁷ «Helginek neveztél, és nékem e névhez,
Szép ara, szokásos ajándéku mit szánsz?
Felelni most mit fogsz, fontold figyelemmel,
Nekem mivel nem kell nélküled a név sem.»
- ⁸ «Szablyák vannak rejtve Sigar-szigetében,
Kerek ötvennél csak négygyel kevesebb kard,
Köztük különb egy, keményebb, mint többi,
Vértek veszedelme, bevonva aranynyal.
- ⁹ Hüvelyében hírnév, hegyén hősiesség.
Éle ijeszt attól, ki tartja kezében,
Vasán vérrel föstött veszedelmes féreg,
Két lapján fa körül kanyaródzó kígyó.»

⁷ A királyfinak a Helgi-nevet a valkür adta, és szokásos volt, hogy a név-adásnál ajándékot is adjanak.

Eylimi királynak volt egy lánya, Sváva, aki valkür volt és légen és vizen át nyargalt. Ez adta Helginek a nevét, és azután is gyakran segítette harcaiban. Helgi most így szólt az atyjához :

- ¹⁰ «Hjörvard király, hasznot nem hoznak tanácsid,
Világ-hírű vagy bár, vitézek vezére.
Hercegek házait hamvukba fulasztád,
Kik pedig kárt néked keveset okoztak.
- ¹¹ S hagyta Hródmárt birni a hatalmas kincset,
Tudod bár, törzsünknek tulajdona volt az,
Bútlan s boldog ő most bátran abban bízva,
Hogy az örökösök eltűntek örökre.»

Ekkor Hjörvard király elegendő sereget adott Helginek, hogy anyai nagyatyját, Svafnirt, megbosszulja. Akkor Helgi felkereste a kardot, melyet Sváva megjelölt neki és Átlival hadba vonult, megölte Hródmárt s több hőstettet vitt véghez. Megölte Hátí óriást is és Átlival együtt hajókkal Hatafiördbbe ment. Mikor ott éjjel Átli őrségen volt, a Hátí óriás leánya, Hrimgerd, így szólt hozzá :

- ¹² «Hősöket hogy' hívják, kiknek Hatafjördben
Hajóin páncélul paizsok pompáznak?
Merészségre mutat. Mondd, ki a király itt?»
- ¹³ «Helginek hívják, de nem hiszem, a hősnek
Valamit véthetnél, vas védi hajóit,
Bizony, boszorkányok bajt nem okozhatnak!»
- ¹⁴ «S hogyan hívnak téged. — Hrimgerd kérdezé most —
Híres, hatalmas hős?
Bizhat' benned urad, hogy büszke hajóit
Bátran reád bizza.»

- ¹⁵ «Átli nevem, néked — átkozottnak — átkos,
Szörnyű a szörnyeknek,
Vitézkedtem sokszor vizen, és levágtam
Éji vágatatókat.
- ¹⁶ Hogy' hívnak, órjasnő, hullák harapója,
Hogy' hívták apádat?
Mértföldre kilencre merülj le, és nőjjön
Melledből mérges fa.»
- ¹⁷ «Hős Hrimgerdnek hívnak, atyám Háti, nem volt
Hatalmasabb órjas,
Házakból hajadont sokakat elhordott,
Míg Helgi levágta.»
- ¹⁸ «Hajónk alá bújtál, boszorkány, a tenger
Torkát torlaszolja,
Vitézinket vágytál vinni Ránhoz rútúl,
De átdöfe dárdám.»
- ¹⁹ «Csalódsz, Átli, így csak álmodba' cseveghetsz,
Csukva már szemhéjad.
Hajódnál anyám volt, míg Hlödvard vitézit
Vesztém én a vízbe.
- ²⁰ Ha herélt nem volnál, horkannál, Hrimgerd már
Csalogat, csábítgat,
Hátul van a szíved, bár hangot úgy hallatsz
Mélyen, mint a mén-ló.»
- ²¹ «Próbálnád erőmet, pompásabbnak látnád,
A partra ha szállnék,
Véresre vernélek, csalogató kedved
Csappanna csalódva.»

¹⁵ Az eredetiben az Átli és atall szókkal van szójáték. — Éji vágatatók a boszorkányok.

¹⁸ A vízbefúltak a másvilágon Ránhoz, a tenger istennőjéhez, jutottak.

¹⁹ Hlödvard alighanem Helgi szövetségese volt.

- 22 «Erődben ha bízol, Átli, állj a partra,
Vívjunk Varinsviknál,
Bordád bíz megbánja, ha kerülni fogsz majd
Karmaim közé te!»
- 23 «Elmegyek akkor, ha emberink ébrednek
Vezérre vigyázni,
Váratlan' valami boszorkány ne bújjék
Hajónkhoz a habból.»
- 24 «Ébredj, s elégtételt adj Hrimgerdnek, Helgi,
Háti haláláért,
Ha egy éjjel hálhat hős Helgivel Hrimgerd,
Kára kipótolva.»
- 25 *Helgi.* «Borzad tőled ember, barátkozz' Borzassal,
Erdei órással,
Szírt-lakók közt szörnyűbb, szemtelenebb másnál,
Szeretődnek illőbb.»
- 26 *Hrimgerd.* «Kíváncosb, kedvesb neked, ki kémlelte
Tegnap itt a tengert,
Erősebb én-nálam az aranyékű lány,
Itt kelt ki a habból, hajóidat óvni.
Ő az oka annak, hogy nem ölhetem meg
Király katonáit.»
- 27 *Helgi.* «Közöld a királylyal, ha kívánsz kárpótlást,
Hadd hallanom, Hrimgerd,
Egy volt, aki óvta hajóim' az éjjel,
Vagy volt vele több is?»
- 28 *Hrimgerd.* «Kilenceszer három volt, de kitűnt közülök
Egy vert-arany vértű,
A lovak lengették lebegő sörényük',
S hullt harmat a hegyre, eső az erdőkre.
A növény ettől nő. Néznem nekem rossz volt.»
- 29 *Helgi.* «Hrimgerd, nézz keletre! Helgi eltalála
Halált hozó szóval.

Védve vizen, földön, valahány hajóm van,
S vitézim is védve.

³⁰ Tartóztatánk téged, s itt a tündöklő nap!

Halálod ez, Hrimgerd.

Kikötő-jelző kő légy, mit kinevet majd

A hajós, ha látja!»

Helgi király nagyon hatalmas hadvezér volt. Aztán megkérte Eylimi király lányát, Svávát, és esküt tettek egymásnak s kölcsönös szerelmük csodálatos nagy volt. Sváva odahaza élt atyjánál, míg Helgi hadjáratokban volt. Hedin, a Hiörvard király másik fia otthon élt atyjánál, és egyszer a téli-napforduló napján az erdőben egy varázslónóval találkozott, aki farkason lovagolt, és felajánlotta kíséretét Hedinnek, de ez visszautasította. Akkor a varázslónó így szólt: «Ezért meglakolsz az áldozati kehelynél.» Este elővezették a Frey istennek szentelt vadkant, és a férfiak, kezükkel az áldozati kelyhen, fogadalmat tettek arra, hogy mit fognak áldozni az istennek, ha teljesíti kívánságukat. Hedin kívánsága pedig az volt, hogy megnyerje Svávát, a Helgi kedvesét. De ezt utóbb annyira megbánta, hogy vad úton délre bujdosott, ahol találkozott testvérével, Helgivel. Helgi így szólt:

³¹ «Üdv, Hedin! hadd hallom, hogy minő hírt hoztál

Hozzánk norvég honból,

Hazád' mért hagyád el, s mi hozott sietve,

Hogy eljere hozzám?»

³⁰ A felkelő nap néha az óriásokat is kővé változtatta, mint a törpéket. — A farkason lovagló óriásnő — úgy látszik — a Helgi védszellemé (fylgja) volt, mely még ha másnak jelent is meg, annak kinek védszellemé volt, közeli halálát jelentette.

- 32 «Én gonosz gaztettet gondolék ki s tettem
A kehelynél esküt, a kedves királylányt,
A te mátkádat, hogy megszerzem magamnak.»
- 33 «Magadat ne vádold, valóra válhat még,
Freynek mit fogadtál,
Hívott viadalra egy hős herceg engem
Harmadik éj multán, hívásra mennem kell.
Vissza sem térek tán. Így váltja valóra
Vágyaink' a végzet.»
- 34 «Hajdan mondád, Helgi, Hedin méltó arra,
Hogy adj ajándékot, adományt is néki.
Valóbb neked vasad' vérrel vörösíteni,
Mint engedned békén élni ellenséged'.»

Helgi így beszélt, mert sejté, hogy halála közel van, és hogy az ő kísérő szelleme kereste föl Hedint, mikor azt az asszonyt látta farkason lovagolni. Hrodmárnak volt egy fia, Álf, ez hívta ki páros viadalra Helgit a Sigar-mezőre. És Helgi szólt :

- 35 «Alkonykor egy asszony egy ordason ülve
Kívánta bátyámat kísérni, követni,
Varázsszeme látta, vesszni fog vitézül
Siglin szőke fia Sigar-mezején ma.»
Helgi heves harcban halálos sebet vett.
- 36 Követül királyi Helgi Sigart küldte
Eylimi egyetlen édes leányához,
Hogy hamar jójjön hát hazulról, ha élve
Kívánja királyi kedvesét találni.

Sigar szólt Svávához :

- 37 «Helgi küldött hozzád hírt hozni, hő vágya,
Személyesen szólni, szép Sváva, te véled,

Ohajtna ölelni — úgy mondta — utólszor,
Királyi kebléből még lelke ki nem száll.»

- ³⁸ «Híres Hjörvard fia, hős Helgi halálán?!
Mi szörnyű szenvedés szakadt a szívemre!
Örvény ha elnyelte, ellen ha elejté,
Bölcs, bátor uramnak boszulója lések.»

- ³⁹ «Ködös Farkaskónél kapott kora reggel
Halált hozó sebet a hatalmas hős ma,
Diadal, dicsőség díszíti ma Álfot,
Mind erre habár ő, mondhatom, méltatlan.»

Helgi szólt az odasiető Svávához :

- ⁴⁰ «Szép Sváva, szerelmem, szüntesd szenvedésed',
Veled való létem végső e világon,
Sűrűn, sebesen foly' sebeimnek vére,
Szívem közelébe szúrt a szilaj szablya.

- ⁴¹ Szépen kérlek, Sváva, könnyeidet szüntesd.
Hallgass híven arra, mit hős híved mond most :
Hedinnel osztd hűn meg a hitvesi ágyat,
Fogadd a fiatal fejedelmet szívedbe.»

- ⁴² Sváva. «Esküvel ígértem az apai háznál,
Győztes Helgi mikor gyöngyöt ada s gyűrűt,
Hogy Helgi ha halva, nem leszek hajlandó,
Hírnévtelen hősnek hogy hitvese légyek!»

- ⁴³ Hedin. «Csókolj meg hát, Sváva! Mert csak akkor
Csatahonba vissza, csillogó Naphegyhez, [térek
Hogyha megboszuáltam hős Helgi halálát,
Ki a kerek földön legkülönb király volt.»

Helgiről és Sváváról azt mondják, hogy ismét újra
születtek.

III.

Helgakvidha Hundingsbana. Fyrri.

— Első ének a Hunding-ölő Helgiről. —

- ¹ Régi regés korban sasok rikoltoztak,
Szent vizek szakadtak szirtjéről az égnek,
Hogy hozta világra a hős szívű Helgit
A bájos Borghilda a berkes Bralundban.
- ² Vak éj volt a várban, a Végzet-nők jöttek,
Kik a királyfinak idejét kimérték,
Hatázzák, hősök közt hírre első légyen,
Fejedelmek fölött fenségben a legfőbb.
- ³ Oly feszesen fonták fonalát a sorsnak,
Hogy berkes Bralundban bércek repedeztek,
Hímes aranyszálat hosszúra kihúzták,
S közepét hurkolták házára a Holdnak.
- ⁴ Keletre, nyugatra köték a két végét,
A király kastélya ott volt a közepen,
Híres Néri húga északon hurkolta,
Ez az egy itt eltart örökkön örökké.
- ⁵ Egy okozott aggályt erős Ylfing-sarjnak,
S a bájos Borghildnek, ki a bátrat szülte :
Mond a magas ágon egy holló a másnak,
— Éhesen ott ülve — «Én valamit érzek.

² A Végzet-nők nornák, nem a három fő-norna, hanem az egyesek sorsát intéző nornák.

³ A Hold háza az ég.

⁴ Néri húga egyike az itt szereplő nornáknak. A fonálnak északon meghurkolása talán azt jelenti, hogy a hősnek híre északon örökre élni fog.

⁵ Ylfing-sarj alatt Sigmund, a Helgi atyja értendő, ki ugyan Völsung-ivadék volt, de Helgi a régi mondák szerint Ylfing-ivadék volt, és az ének szerzője az Ylfing- és Völsung-nemzetséget azonosnak veszi.

- ⁶ Fegyvert fog a Sigmund fia gyorsan fogni,
Ma egy napos még csak. A mi napunk megjött.
Szép szúrós szemei hirdetik, hogy hős lesz,
Farkasok barátja. Félre bánat és bú!»
- ⁷ Vitézek is vélték, vezér született most,
Azt mondták egymás közt: «Eljött az arany-kor!»
Haza jött Sigmund is hadból, hősi harcból,
Földjének füveit hozván a fiának.
- ⁸ Nevezte Helginek és nékie adta
Nap-hegyet, Hó-hegyet, Menny-mezőt, Magashelyt,
Tanácstért, Tenger-részt, s a szép Sigar-földet,
Kardot is keményet kedves kis fiának.
- ⁹ Barátai keblén boldogan és büszkén
Nőtt föl mint nemes fa, fény és örömök közt.
Emberei között az aranyat osztá,
Nem kímélte harci kincsét a király most.
- ¹⁰ Hamar elhatárák harcolni hős haddal,
Tizenöt telet hogy betölte hős Helgi,
Hős harcban megölte hatalmas Hundingot,
Ki földnek s főbbeknek fejedelme soká volt.
- ¹¹ Helgitől fiai hatalmas Hundingnak
Követeltek mostan kárpótlásul kincset,
Értékes ékkövet, aranyat, ezüstöt
Hunding haláláért s a harci harácsért.
- ¹² Király a kárpótlást kurtán megtagadta,
Vérdíjat, váltságot sem ada a vérért,
Szürke gerely-eső fog szörnyen szakadni,
Haragja Odhinnak — Helgi így hirdette.

⁶ A Völsungok híresek voltak szúrós szemeikről. Farkasok barátja, aki sok zsákmányt ad a farkasoknak.

⁷ A fűnek átadása a földek átadását jelképezte.

¹⁰ A norvég jog szerint a fiú a tizenötödik évvel nagykorú lett. Hunding valószínűleg Jütlandban volt király.

¹³ A gerely-eső, Odhin haragja : a harc.

- 13 Vezérek víváshoz Lánghegyet választák,
Fegyverek zajába fúlt a Frodi-béke,
Az Odhin ebei, éhesen hullákra,
A kies szigeten körül kóboroltak.
- 14 Keselyű-kőnél ült a király, megölvén
Szablyást, szörnyű Álfot és Szigeti-farkast,
Sebes Seregvédőt, sarjait Hundingnak.
Kopjavető törzse kitörve tövestől.
- 15 Lánghegy fölött ekkor lángok lobogának,
S a villogó lángból villámok löveltek,
A légben sisakos lányok lovagoltak,
Szablyáik hegyein szikrák sziporkáztak.
- 16 Korán reggel kérdé a komor mezőben
Diadalmas király Dél daliás lányát,
Kész a királyt haza követni, kísérni
Dél daliás lánya? Dörrentek a dárdák.
- 17 Hős Helgihez szólt most a Högni leánya
Prüszkölő ménjéről — pihentek a pajzsok —
«Véghez vinni valónk van nekünk egyéb, mint
Gyöngyöző sört inni a gyűrű-törővel.
- 18 Engemet az atyám ím' már oda ígért
A gudúcos Granmár goromba fiának,
De én, Helgi halld meg, Hödbrodnak megmondtam,
Királynak olyan csak, mint karmoló kandúr.

13 Odhin ebei a farkasok.

14 A felsoroltak a Hunding fiai, Kopjavető maga Hunding, Helgi azonban nem ölte meg Hunding összes fiait, mert Sigmundot és Eylimit később Hunding-fiak ölték meg.

16 A valkürök délről jötteknek, és így a Dél lányainak tekintettek. Némely magyarázók szerint a valkürök valamely légköri tűneményt jelképeznek, talán a meteorokat, vagy a villámos felhőket.

17 Högni leánya Sigrún, valkür. — A gyűrűk eltörése és szétosztása a pazar nagylelkűséget jelzi.

18 Granmár hatalmas király volt, ennek egyik fia Hödbród.

- 19 El is jövend értem egy néhány éj múlva,
Ha csak, Helgi, hősi harera ki nem hívod,
S a szép szűzet tőle meg nem szabadítod.»
- 20 «Gyáván ne gyötrődjél Isung gyilkosától,
Hősen harcol érted, míg halva nincs, Helgi.»
- 21 Követeket király körös-körül küldö,
Szólni szövetségért szárazon és vizen,
Aranyát, ezüstjét osztatta özönnel
Öreg leventéknek, ifjú legényeknek.
- 22 «Gyűljenek föl gyorsan győzelmes hajókhoz,
Brandey kikötőbe, kiszállani készen!»
A vezér ott várta, míg jött valamennyi
Hatalmas számú hős Hedin-szigetéről.
- 23 Révbe gyűltek roppant, remek arany-díszű
Hajók Hajó-foknál hullámozó hab hátán.
Hívta Hiörleifet Helgi s kérdé tőle :
«Halljam, hányan vannak hős harcosok együtt?»
- 24 Kedves királynak felelte a kérdett,
Hogy hosszúra nyúlna nyúlánk nyakú számos
Hajót a haboknak hátán Örvasundnál
A szép Darúfokról szám szerint számlálni.
- 25 «Számláltam szablyákból tizenkétszer százat,
De hátrább Hatunnál majd harmadfél annyi
Vitézeink vannak. A viadalt várjuk.»
- 26 Fedél-fedő sátrat félre vonák fürgén,
Helgi hangját hallva ébredtek a hősök,
Viradatot látták vörös világával,
Vonták az árbocra a vitorla-vásznat
Vígan a vitézek — Varinni öbölben.
- 27 Lapátok csapkodtak, láncok csikorgtak,
Pajzs pendüle pajzshoz, pompásan eveztek,

19 Isung gyilkosa Hödbröd.

- Száguldva szárnyánál szélnek sebesebben,
 Hajók, hősök hamar hagyták el a partot.
- ²⁸ Hallani lehetett, hogyan hadakoznak
 Hajók és hullámok húgai Kolgának,
 Mintha hegy és hullám hasadozna széjjel.
- ²⁹ Vonatta még feljebb a vitorla-vásznat
 Helgi, hullámoktól hősök nem hátráltak,
 Bár rémle, rettentő Aegir rémes lánya
 A víz nyergeseit elnyeli ott nyomban.
- ³⁰ De szállva a széllel Sigrún a magasból,
 Hatalmasan védte hősöket s hajóik',
 Rán karmai közzül keményen kikapta
 Helgi hab-lovait sziklás Szirt-erdőnél.
- ³¹ Unavag-öbölbe úsztak este összes
 Hímesre díszített hajói a hősnek,
 De a Svarin-szirtről szomorún szemlélték
 Másik had vezéri hős Helgi hajóit.
- ³² A kevély királyfi Gudmund kérdezé most :
 «Mely hatalmas vezér hozza hajóit ránk,
 Szállítva szárazra számos hadi-népet?»
- ³³ A vitorla-rúdhoz verve vörös pajzsát
 — Szegélye szín-arany — Sinfíotli szólt most :
 — Éppen akkor ő volt az őr az öbölben,
 S vitéz vezérekkel vitázni is értett :
- ³⁴ «Mondd majd este, mikor eteted maglóid',
 S kuvasz kutyaídnak kínálod a koncot,

²⁸ Kolga a tenger-isten (Aegir) leánya, húgai a hullámok.

²⁹ Aegir lánya Kolga.

²⁹, ³⁰ A víz nyergesei és a hablovak a hajók. Az ily-körülírások a kenningek.

³⁰ Sigrún a Högni király leánya és valkür. Rán a tenger istennője.

³² Gudmund a Granmár egyik fia.

³³ Sinfíotli a Sigmund legidősebb fia a saját testvérétől, Signytől, tehát Helgi féltestvére (bővebben lásd : Sinfíotli halála).

³⁴ Az Yflingekre nézve lásd 5. versszak.

- Keletről eljöttek a kemény Ylfingek,
S sziklás Szirt-erdőnél szálltak meg harc-vágyón.
- ³⁵ Hamar ott találja Hödbród a hős Helgit,
A sose hátrálót, hajó-hada élén,
Sokszor, sűrűn táplált sebes sasokat már,
Míg te a malomban macákkal mulattál.»
- ³⁶ *Gudmund.* «Hozd eszedbe, herceg, ha vágysz hetven-
Valódi vitézre ne vess te valótlant, [kedni:
Erdei ordasok ételét evéd te,
Tetted láb alól el tulajdon testvérid',
Szopád a sebeket sokszor szomjas szájjal,
Szorongál száműzve szikla-hasadékban.
- ³⁷ *Sinfiötli.* Varinseyben te meg varázslónő voltál,
S rágalmakat költél, róka-ravasz asszony,
Sergeknek sorából senkit se sovárgál
Vadabb vágyban vértés vitézt, mint Singfiötlit.
- ³⁸ Voltál bős bosszorkány, vészes, veszett valkür,
Gyalázatos, gyűlölt Győzelmek-uránál,
Halálra hitt hősök halálig harcoltak,
Mindnyájan miattad, mérges, mocskos asszony'.
- ³⁹ Kettecskén nemzettünk kilenc kölyök-farkast,
Elismerem én azt : én voltam az apjuk.»
- ⁴⁰ *Gudmund.* «Fenrir farkas fajja nem tőled fogamzék,
Vénebb vagy bár, vén eb, valamennyi vadnál,
Mert, hetvenkedő hős, hamar kiheréltek
Tégedet Thorsesnél a Thursa-leányok.

³⁶ A Völsunga-saga szerint Sinfiötli egyideig az erdőben farkasalakban élt. Két testvérét akkor ölte meg, mikor azok az ő és az atyja, Sigmund, rejtekhelyét elárulták.

³⁷ Férfiaknak nővé változása többször előfordul az istenmondákban is.

³⁸ A győzelmek ura Odhin.

³⁹ Sinfiötli azzal gyanúsítja meg Gudmundot, hogy ő a farkasoknak az anyja.

⁴⁰ Fenrir farkas fajja, tehát a legvadabb farkasok. A Thursa-lányok óriás lányok.

- 41 Szomorún szorongva szűköltél a szalmán,
— Vadonban megszoktad, hogy' vonít vén farkas —
Nyomott nyomorúság, nyakadba szakadva,
Szúrtad át, szilaj szörny, szép testvérid szívét,
S tett sok gonosz, galád gaz-tetted híressé!
- 42 Mezőkön mén-lovak menyasszonya voltál,
Zihálva zokultad az aranyos zablát,
Nyargaltalak holtra a nyergedet nyomva,
Vágtatva a völgynek, vén, vemhes boszorkány!»
- 43 *Sinfjötli*. «Már fajtalan fickó voltál, mikor fejtéd
Keeskéit Gullnirnak, kores, komisz kölyök te!
Aztán órjás-asszony ágyának öltöztél
Cifra cafatokba. — Cimbora, civódjunk?!»
- 44 *Gudmund*. Kedvesebb vón nékem ködös Farkaskőnél
Hulládnak húsából hollókat etetni,
Mint kuvasz kutyákat kínálni a konecal,
Vagy etetni emsét. — Vitázz a vadakkal!»
- 45 *Helgi*. «Hidd el, hozzád illőbb harcolni, Sinfjötli,
Serget semmisíteni sasok örömére,
Mint szaporán száddal szidalmas szót szórní,
Bár gyűrű-törő is gyakran gyúl vitára.
- 46 Gyűlölöm én is bár gyermekit Granmárnak,
De vitézhez való csak a valót szólni.
Megmutatták azt már Mójnsheim mezején ők,
Serényen suhintnak, sebeznek a karddal.»
- 47 Sarkantyúzták sebes lovaik' sebesre,
Szélvészt s a szép Szilajt Sólheimig egészen,
Szép színes mezőkön, sziklás szakadékban,
Köd lova reszketett, hol rontva robogtak.

41 Sinfjötli akkor bújt a szalmába, mikor aztán testvérei elárulták. Egyébként lásd a 36. versszakot.

42 Gudmund azzal vádolja Sinfjötlit, hogy kancává változott.

43 Az itt említett esetek egyébként ismeretlenek.

47 Köd, egy valkür, lova, melyen ül, a föld.

- 48 Termének tornácán találták ép' Granmárt,
 Királylyal közölték, közelget az ellen.
 Künn állt Hödbród, s kérdé — készen vala, vértben —
 Vitégeit látva vágtatni veszettül:
 «Mért holt-halaványak a niflungi hősök?!»
- 49 *Gudmund.* «Földünk felé fordul félelmes hajó-had,
 Hatalmas árboccal, hosszú hárs-háncsokkal,
 Csiszolt evezőkkel, — cseng, csillog a pajzs már,
 A kevély Ylfíngek királya közelget.
- 50 Csak tizenöt csapat csapott ki a partra,
 Hanem az öbölben hét-ezer még hátra,
 Künn a kikötőben kékes sötét színű
 Vízi szörnyek várnak vert-aranyú díszszel,
 Rajtok rejtve ravasz ellenség nagy része,
 — Nem habozand Helgi, hogy harcra kiszálljon.»
- 51 *Hödbród.* «Futtassatok tüstént fejedelmi tanácsba!
 Nyargaljon Nyerítő nyirkos Nyerő-völgybe,
 Nyúlánknyakú, Nyerges messze Mélyverdőhöz,
 Mellettem ma itten ne maradjon senki,
 Ki a sebet-osztót sebesen suhintja!
- 52 Hívjátok el Högnit és fiait Hringnek,
 Ifjú Átlit, Yngvit és az öreg Álfot,
 Vágynak ezek mindig véres viadalra,
 Vitéz védelem kell Völsungiak ellen!»
- 53 Mint zúgó zivatar zúdultak egymásra
 Szikrázó szablyákkal szirtes Farkaskőnél,
 Emberei élén egyre előljára
 Hunding-ölő Helgi, hol a hősök vívtak,

48. Granmár és fiai nem Niflungok, a név tehát rájuk csak megtiszteltetésül van alkalmazva.

49. Ylfíngekre lásd 5. versszak.

50. Vízi szörnyek a Helgi hajói.

51. A lovak nevei alighanem a lovasok nevei helyett szerepelnek. Sebet osztó a kard.

52. Högni a Sigrún atyja. Völsungiak Helgi és testvérei.

- Harcolni az első, hátrálni utolsó,
 — A király keblében kemény vala a szív.
- ⁵⁴ Leszálltak a légből sisakos leányok
 Helgiért harcolni, had-zaj hangosabb lett,
 S a hullák halmáról, hova hollók szálltak,
 Szállni tudó Sigrún szólt most a királyhoz :
- ⁵⁵ «Hős herceg, üdv néked! Harcosidnak örvendj!
 Örülj az életnek, nagy Yngvi utóda!
 Hátrálni nem hajlót küldéd a halálba,
 Ki sok királyt ölt meg kemény küzdelemben.
- ⁵⁶ Most kérhedd magadnak méltán mind a kettőt :
 A kiváló kincset királyi aráddal.
 Bátor hős, bírd eztán boldogan és békén
 Högninek leányát s a híres Hringstádot.
 — Hódítva a föld már, hallgasson a harc-zaj!»

IV.

Helgakvidha Hundingsbana. Önnur.

— Második ének a Hunding-ölő Helgiről. —

Sigmund királynak, a Völsung fiának, felesége a
 bralundi Borghild volt, fiukat pedig Helginek nevezték,
 és pedig a Hiörvard fia Helgi után. Helgit Hagall ne-
 velte. Volt egy hatalmas király, Hunding, akiről Hund-
 landot nevezték el, s akinek sok fia volt és aki fiaival
 együtt folyton harcban állt Sigmund királlyal. Sig-
 mund király és törzse a Völsungi, vagyis Ylfingi nevet
 viselték.

⁵⁴ A valkürök is beleelegyedtek a harcba.

⁵⁵ Yngvi a Frey isten mellékneve és tőle származnak az Ynglin-
 gek, ez a vershely tehát Helgit Yngli-ivadéknak mondja.

Helgi, kikémlelés végett, titkon Hunding király udvarába ment. Heming, Hunding egyik fia, éppen otthon volt, de nem ismerték föl Helgit, még páncélt is adtak neki. Helgi, mikor hazafelé ment, egy pásztorral találkozott, és ahhoz így szólt :

Az ó-északi mondákban a fiúk sokszor nem otthon, hanem az apa valamelyik barátjánál neveltetnek.

- ¹ Vidd hírlül Hemingnek, hogy Helgi azt tudja,
 Ki volt, kire vértet vitézek adának,
 Szürke színű farkas szállt meg udvarában,
 Kiről Hunding király azt hitte, Hamál az.

Hamálnak hívták a Hagall fiát. Hunding király most embereket küldött Hagállhoz, hogy keressék meg Helgit, és Helgi, hogy megmeneküljön, leányruhát öltött és a malomba ment örölni. A Helgit keresőkhöz szólt a gonoszlelkű Blind.

- ² Szúrós szemekkel néz Hagall szolgálója,
 Nem földműves-fajta forgatja a malmot,
 Kövek ketté-törnek, rúdak repedeznek.

- ³ A kevély királynak a sorsa kemény lett,
 Délceg daliának darát kell örölni,
 Azt hiszem, illenék inkább e kezekbe
 Markolatja kardnak, mint most a malom-rúd.

- ⁴ *Hagall.* «A dolog nem csodás, hogy döngnek a deszkák,
 Mert királyi mátká mozgatja a malmot,
 Fenn lovagolt egykor fekete felhőben,
 Harcosok hadában hősileg harcolva,
 Míg félelmes harcon foglyúl ejté Helgi.

¹ A farkas célzás arra, hogy a monda szerint az Ylfíngek egy farkastól eredtek. A Blind alakja más mondákból van kölcsönözve.

² A Völsungok szemeire nézv. lásd H. H. 6. versszak.

Huga ő Höginnek s a hősi Sigarnak,
Az ylfingi szűznek szeme azért szúrós!»

Helgi megmenekült és egy hadihajóra ment. Megölte Hunding királyt és azóta Helgi a Hundingölő lett a neve. Egyszer seregével Brunavágban volt és ott a hajós-legénység számára marhát öltek s a húsát nyersen ették meg. Volt egy király, Högni, akinek a lánya, Sigrún, valkür volt. Ez az újra született Sváva volt. Sigrún a Helgi hajóihoz lovagolt és így szólt :

⁵ Hajóit habon át ki hajtja a parthoz.

Hajózó hősöknek hol, merre hazájuk,
Miért vesztegeltek, vártok Brunavágban,
Merre vágytok menni s megtenni az utat?

⁶ *Helgi.* Habon át hajóit partra Hamal hajtja,

Hajózó hősöknek Habszirt a hazájuk,
Valami jó szélre várunk Brunavágban,
Hajónk' kormányozni keletre kívánnók.

⁷ *Sigrún.* Király, hol keltéd föl a kemény küzdelmet,

Harc húgom hollóit hol, merre etetted,
A vérted miért van vérrel vörösítve,
Nyilasan, dárdásan mért nyeldestek nyers húst?

⁸ *Helgi.* Azt tette utóbb most Ylfing ivadéka

Tengertől nyugatra — tudnod hogyha tetszik —
Mégfogott sok mérges medvét Bragalundban,
S kardjával keresett koncot keselyűknek.
Most már hát megmondtam, mi az oka, hogy mi
Nyilasan, dárdásan nyeldestünk itt nyers húst.

⁴ Vagyis, hogy a lányruhában örlő személy azelőtt valkür volt.

⁶ Miért nevezi Helgi magát Hamalnak, nem tudni.

⁷ A nyershús-evés már akkor is csak vad népeknél volt szokás. Harc egy valkürnek a neve.

⁸ A mérges medvék alatt vad harcosok, az úgynevezett berserkek értendők, akik a monda szerint medvévé tudtak változni, hihetőleg pedig csak medvebőrbe öltöztek.

- ⁹ *Sigrún.* Harcokat hirdetsz te, hős Helgi kezétől
 Híres Hunding király haremezőn elhulla.
 Bősz harc volt, te bosszút barátidért álltál,
 Pengétek piros lett a patakozó vértől.
- ¹⁰ *Helgi.* Hogy' bírsz tudomással böles, bátor lány, arról,
 Hogy mi barátinkat bosszultuk bősz harcban?
 Van más elegendő vitéz a világon,
 Velünk versenyezni véres viadalban.
- ¹¹ *Sigrún.* Ma reggel nem voltam a mezőtől messze,
 Hol sok hatalmas hős hullott el a hareban,
 De ravasznak látszik, hogy regél ily rejtve
 A szörnyű harcokról Sigmund szép szülöttje.
- ¹² Láttam, hogyan hoztad hosszú hajód', melynek
 Padlata piros volt a párolgó vértől,
 A hideg hullámok hajód' hajigálták.
 Tőlem nevét a hős titkolni törekszik,
 De Högni leánya felismeri Helgit.

Granmár királynak fiai voltak Hödbród, Gudmund és Starkád. Hödbród a királyi gyűlésben eljegyezte magának Sigrúnt, a Högni leányát. Mikor Sigrún ezt megtudta, valkürjeivel ellovagolt Helgihez, aki akkor Logafiöldben csatázott a Hunding fiaival, közülök megölte Álfot, Eyjólfot, Hiörvardot és Hervardot, s a haretől fáradtan Arasteinnél ült.

- ¹³ Kedvre kapott királyt Sigrún fölkereste,
 Közelge Helgihez, két kezét megfogta,
 Csókkal üdvözölte a csillogó vértút,
 — A hős szíve ekkor hajóla a hölgyhöz.
- ¹⁴ Högni szép leánya szíve szerint szólt most :
 «Hő vágyam az, Helgi, hogy hozzám jó s hű légy.
 Szerelmes szívemben Sigmund fia volt már,
 Mielőtt megláttam magát a merész hőst.

- 15 A híres harcosok Hödbródnak ígértek,
 Más fejedelmi férfit óhajtok bár férjül,
 Rettegem rokonim rémes haragát most,
 Hő vágyát atyámnak hogy meghiúsítám».
- 16 *Helgi*. Hős hajadon, ne félj Högni haragától,
 Ne rettegd rokonid rémes haragát se,
 Én velem fogsz élni egész életedben,
 Fejedelmi fajodtól nem félt soha *Helgi*.

Helgi akkor nagy hajóhadat gyűjtött, és azzal Farkaskőhöz ment. Út-közben nagy vihar érte utól. Ekkor a levegőben kilenc valkürt láttak lovagolni, köztük *Sigrúnt*, mire a vihar elesendesült és ők épségben partra jutottak. *Gudmund*, a *Granmár* egyik fia, kémlelődni egy hegyre lovagolt, mikor a völsungiak éppen a parthoz értek. *Gudmund* szólt:

- 17 «Hajóit hab hátán mely hős király hozza,
 A lenge hajókon lengő lobogókkal?
 Hozzánk nem hoz békét a haragos harc-él,
 Vörös fény világít vízi vitézekre».
- Sigmund* fia, *Sinfiötli*, felelt rá:
- 18 Hamar itt találja Hödbród a hős *Helgit*,
 A sose hátrálót, hajó-hada élén,
 Óseid örökét, ősi örökséged'
 Hódította ő meg hősi harcok árán.
- 19 *Gudmund*. Vessünk tehát véget itt most a vitának,
 Jobb lesz Farkaskőnél fegyverrel folytatni.
 Bősz boszúra oka Hödbródnak van bőven,
 Rövidebbet húz rég 's ő része a rosszabb.
- 20 *Sinfiötli*. *Gudmund*, eredj inkább gondolni gidákat,
 Vagy kúszszál, kapaszkodj kő-hasadékok közt,

¹⁷ A vörös fény alighanem északi-fény volt, melyet nagy harc előjelének tartottak.

Mogyoró-fát markolj mocskos kezeidbe,
S ne kívánj vitákat karddal vágni ketté!

- ²¹ *Helgi*. Hozzád illőbb hősként harcolni, Sinfjötli,
Serget semmisíteni sasok örömére,
Mint szószátyár módon szidalmas szót szórni,
Vitéz vezérek is vitáznak bár néha.

- ²² Gyűlölöm én is bár gyermekit Granmárnak,
De vitézhez való csak a valót szólni,
Megmutatták már azt Mójnsheim mezején ők,
Serényen suhintnak sebet-osztó karddal.
Véres viadalban első a vitézség!

Gudmund haza lovagolt a hadi hírrrel, és Granmár fiai hadsereget gyűjtöttek. Sok király jött hozzájuk, köztük Högni, a Sigrún atyja, fiaival, Bragival és Daggal. Nagy csata volt és Granmár valamennyi fia elesett és minden szövetséges fejedelem is, csak Dagot kímélték, aki esküt tett a Völsungiaknak. Sigrún a csatatérre ment és ott találta Hödbródot haldokolva. Akkor így szólt hozzá :

- ²³ «Nem szorítod Sigrúnt, a sevafiöllit
Haldokoló Hödbród, hősi kebeledre,
Gazdag Granmár gonosz fiai elhulltak,
S a falánk farkasok falatjai lettek.»
Sigrún aztán felkereste Helgit és nagyon örült.

Helgi pedig szólt :

- ²⁴ «Nem mind úgy történt, mint tetszhetnék te-néked,
De az irigy nornák igazíták így ezt,
Reggel Farkaskőnél rideg földre rogytak
Högni s Bragi, rájok a halált én hoztam.

²³ Sevafiöll, mint Sigrún születési vagy lakhelye, csak itt emítetik.

- ²⁵ Harc-üregnél hullt el hős Starkad király is,
Hrollóg hős fiai Tengerparti-hegynél,
Vadabb vitézek még világon nem voltak,
Csak a csonka törzs vített, hogy fejök lecsapva.
- ²⁶ Hever hegyen, halmon elhullva mint hulla
Jeles rokonidnak jó részt java-része.
Te vesztél e harcon, úgy vala végezve :
Harcoljanak érted hatalmas nagy hősök».

Ekkor Sigrún sirt, Helgi pedig monda :

- ²⁷ «Ne szomorkodj', Sigrún, számomra szereztél
Szép diadalt ezzel.
Végzetén a vitéz sem tud változtatni.
Hívnám e hullákat életre örömmel,
Hogy pihegő kebled párnáján pihenjek
Puha karjaid közt.

Helgi nőül vette Sigrúnt és fiaik lettek. De Helgi sohasem öregedett. Dag, a Högni fia, áldozott Odhin-nak, hogy atyjáért boszút állhasson. Odhin oda kölcsönözte neki dárdáját, mellyel Dag átdöfte Helgit. Helgi elesett és Dag Sevafiöllbe vágatott és hírül vitte ezt Sigrúnnak.

- ²⁸ Nem szívesen hozok, Sigrún, szomorú hirt,
Kín nekem kicsalni két szemednek könnyét.
Ledőle ma reggel lankás Lánceligetben
Ki a kerek földön legkülömb király volt,
Nyert harcokban hősök nyakát lenyügözte.
- ²⁹ *Sigrún.* Fordúljon fejedre átkával az eskű,
Hős Helginek a mit hitedre fogadtál

²⁹ Villámló egyike az alvilági folyóknak, melynek vizére esküdni szoktak, valamint a Hablány szirtjére is, aki Aegirnek, a tenger istenének, lánya volt.

- Hél-beli Villámló villogó vizére,
Hűs, hideg szirtjére harmatos Habláynak.
- ³⁰ Hajó sose szálljon, ha rája te szállasz,
Kerekedjék ámbár kedvező kívánt szél,
Ló sose nyargaljon, ha te nyomod nyergét,
Üldözzön üvöltve akárhogy' az ellen.
- ³¹ Kard sose sebezzen, ha véle te sújtassz,
Sújtson sebesen rád, mikor te suhintod,
Helgi haláláért boszúlva leszek, ha
Bús bolyongva bújkálsz bérczek közt, mint farkas,
Támasz és társ nélkül, s temetetlen testek
Rothadt részét rágod a megrepedésig.
- ³² *Dag*. Túrhetetlen örült, tébolyúlt vagy, testvér,
Bátyádra borzasztó, bőszt átkokat ontva,
Szörnyű szenvedésnek Odhin a szerzője,
A rokonok közé rontó rúnát vetve.
- ³³ Kárpótlásul neked kincseket kínálók,
Váltságul Vész-völgyet s a Vándor-szentélyét,
Fájdalmadért felét fejedelmi földnek,
Gyermekidnek s néked, gyászoló gyűrűs-nő.
- ³⁴ *Sigrún*. Örömmel nem ülök öblös termeimben
Se korán, se későn, kívánva a létet,
Mig fejedelmi férjem fényes hada nem jó,
S hozza a hőst hozzám híres lova háta,
Hogy az arany-díszút ölembe öleljem.
- ³⁵ Úgy rettegték Helgit reszketve, remegve
Elleni s azoknak egész rokonsága,
Mint farkastól félve futtatnak a völgybe
S rohannak rémülten, riadva a kecské.
- ³⁶ Minden más vitéz közt magasan állt Helgi,
Mint törpe-fenyők közt terebélyes tölgy áll,
Vagy mint a vadonban valamennyi vad közt

A fiatal szarvas fejedelmi fejével,
Cifra címerével, mely égre cikázik.

Helgi teste fölött dombot emeltek, és amikor a Valhallába ment, Odhin felajánlotta neki, hogy ott vele együtt uralkodjék. Ekkor Helgi így szólt Hundinghoz :

- ³⁷ Hivatalod, Hunding, leszen : a hősöknek
Térdeit megmosni, a tüzet táplálni,
Láncolni kutyákat, lovat legeltetni,
Maglót megetetni, mi előtt mégy ágyba.

Sigrún szolgálánya egy este a Helgi sírdombjához ment, és látta, hogy Helgi számos vitézzel a dombhoz lovagol. A szolgálány szólt :

- ³⁸ Csupán csalódás-é, ami csodát láttat,
Vagy világok vége s vágtnak a holtak
Sarkantyúzva sebes, serény paripáik'
Vagy a vitéz király visszatért valóban?
³⁹ Helgi. Nem csupán csalódás, ami csodát láttat,
Vagy világok vége, vágtni habár látsz,
Sarkantyúzva sebes, serény paripáink',
De a vitéz király sem tért vissza végkép'.

A szolgálány haza ment és szólt Sigrúnhoz :

- ⁴⁰ Siess ki a sírhoz sebesen most, Sigrún,
Vitézek vezérét meglátni ha vágyol,
Fölhányt hant-halomból hős Helgi kilépett
Vérező sebekkel és vágyva vár téged,

³⁸ és köv. Helginek a sírból visszatérte az első irodalmi megjelenése a Lenóra-mondának és annak az eszmének, hogy a szerelem a síron túl is tart.

³⁹ A visszatérés a halálból nem végleges, hanem csak rövid búcsúzásra engedtetett meg Helginek.

Csörgedező vérnek csöppjét csillapítani.

Sigrún kiment a Helgi sírdombjához és szólt :

- ⁴¹ Oly nagy üdv te véled újra összejőnöm,
Mint az Odhin éhes ölyvei örülnek
Hősök hulláinak, a hús melegének,
Vagy a szem harmatos hajnal-hasadásnak.
- ⁴² Hadd csókolom hévvel halott hősömet meg,
Véres vértedet te mielőtt levetnéd.
Fejednek fürtjei fehérek a dértől,
Hullott a testedre hűvös síri harmat,
Jég-hideg a jobbja Högni jó vejének.
— Váltságúl, vitézem, vajon mit adhatnék?
- ⁴³ *Helgi.* Szerzője magad vagy, sevafjölly Sigrún,
Hogy Helgire hulla hűvös síri harmat,
Keserű, keserves könnyek árját öntöd,
Dél deli leánya, álmra ha dőlsz te,
A király keblére könnyed vérként hullik,
Metsző hidegével mint a maró méreg.

Ekkor Sigrún oda adta neki az ivó-szarut, és Helgi szólt :

- ⁴⁴ Örülök ím' újra az édes italnak,
Oda bár örökre uralom és élet.
E dombon a gyásznak dalát ne dalolják,
Súlyos sebeimmel hogy sírba jutottam,
Mert halmomon íme hű hitvesem itt van,
Hozva a hő vigaszt a hősi halottnak.
Sigrún a sírdombon ágyat készített és szólt :
- ⁴⁵ Nyoszolyád megvetve, nyughatol nyugodtan,
Ylfingi ivadék, hős Helgi, az ágyban.

⁴³ A hit, hogy a hátramaradottak könnyei a halott nyugalmát megzavarják, többször is szerepel a skandináv és német mondákban.
— A Dél leánya elnevezés célzás a Sigrún valkür-voltára.

Mi előtt elalszunk, úgy által ölellek,
Mint a királyt, míg élt, keblemre karoltam.

- ⁴⁶ *Helgi*. Valóban már semmi váratlan nem volna
Se korán, se későn kies Seva fjöllben,
Hogy a holt királynak karja között nyugszol
Hős Högni leánya a hús síri-hanton,
S mégis maradsz élő, mosolygó király-lány.
⁴⁷ De vágdatnom kell már a vér-vörös úton,
Nyargalva a légben, nyugaton kell lennem
Viharhegy hidjánál, Valhalla vitézit
A míg fel nem költi a kakas-kiáltás.

Helgi vitézeivel elvágdatott, a nők pedig haza mentek. Másnap este Sigrún a szolgálánynyal megint kiment a sírdombhoz, de hasztalanul várt. Végre Sigrún így szólt :

- ⁴⁸ Eljött volna eddig, ha akart vón jöni
Sigmund fia Odhin szép, széles terméből.
Visszatértét vágyva már hiába várom,
Sugár fák sudarán ülnek a sasok már,
S emberek elmennek álmok országába.
⁴⁹ *A szolgálány*. Esztelenül ide egyedül ne járj ki,
Hű hercegi hitves, halottak házához,
A holtak lelkei hamarabb hoznak bajt
Néma éjjelen, mint nappal, ha a nap jó.

Sigrún a fájdalom és szomorúság miatt rövid életű volt. Régi időkben az volt a hit, hogy a halottak újra születnek. Helgiről és Sigrúnról is azt beszéltek, hogy újra születtek, és az újra született Helgit Helginek a Hadding-hősnek, Sigrúnt pedig Káranak, a Halfdán

⁴⁷ A vérvörös út a hajnal fénye. Viharhegy hídj a szivárvány, amely közlekedési út az ég és a föld közt.

leányának hívták, mint az el van mondva a Kára-dalban, és hogy az újra született Sigrún is valkür volt. (A Kára-dal elveszett.)

V.

Fra dauda Sinfiötla.

— Sinfiötli halála. —

Frakkland, Frankhon, tulajdonképpen a mai Dél-Németország, ahol a frankok laktak. Az itt szereplő Gunnár nem azonos a Giúki törzséből való Gunnárral.

Sigmund, a Völsung fia, király volt Frakklandban. Sinfiötli volt a legidősebb fia, a második Helgi, a harmadik Hámund. Borghildnak, a Sigmund feleségének, volt egy öccse, Gunnár. Sinfiötli, a Borghild mostoha fia és Gunnár ugyanazt a nőt szerették, és ezért Sinfiötli megölte Gunnárt. E miatt Borghild el akarta űzni, de Sigmund vérdíjat ajánlott neki, amit el kellett fogadnia. A halotti tornál Borghild sört kínált föl és egy serlegbe mérget töltött, és azt Sinfiötlinek kínálta, de az bele nézett a serlegbe és észrevette, hogy mérég van benne és azt mondta Sigmundnak : «Az ital zavaros!» Sigmund vette a serleget és kiitta, mert — amint mondják — annyira edzett volt, hogy a mérég neki sem kívül, sem belül nem árthatott, míg fiai csak külsőleg voltak mentesek a mérég ellen. Borghild másik serleget hozott Sinfiötlinek, de az megint visszautasította. Végre egy harmadik serleggel kínálta és megfenyegette, ha nem iszik. Ekkor Sigmund azt mondta Sinfiötlinek : «Szúrd meg a bajúszodon, fiam!» Sinfiötli megitta és azonnal meghalt. Sigmund nagy darab úton a karjában vitte a holt-testet, amíg egy keskeny és hosszú tengeröbölhöz ért, ahol egy kicsiny csolnak volt, melyben egy ember

ült. Ez felajánlotta Sigmundnak, hogy átviszi a tenger-öblön, de mikor Sigmund a hullát bele tette a csolnakba, ez már egészen tele lett, az ember hát azt mondta Sigmundnak, hogy ő menjen gyalog a tengeröböl körül. Az ember elsietett a csolnakkal és csakhamar eltűnt. Sigmund azután elkergette Borghildot és feleségül vette Hiördist, az Eylimi király leányát, kitől Sigurd nevű fia született. Sigmund király elesett a Hunding fiaival vívott ütközetben, és Hiördis férjhez ment Álfhoz, a Hialprék király fiához. Ott nőtt fel Sigurd gyerek-kora óta.

Sigmund és fiai messze fölülmúltak minden más embert, úgy erőben és növésben, mint bátorságban és ügyességben. Sigurd volt köztük a legkiválóbb, és róla mondják egyhangúlag a régi regék, hogy valamennyi közt ő volt a legkitűnőbb hadvezér.

A csolnakban ülő férfi Odhin volt, aki eredetileg a holtakat vezette. A halottnak csolnakban elvitele emlékeztet a régi viking temetési módra, mely szerint a halottakat hajóra tették és a nyílt tengerre bocsátották (viking-hajók). — Eylimi, a Hiördis atyja, nem azonos a Sváva hasonló nevű atyjával, hanem egy jütlandi uralkodó. — Sigurd (a német Sigfrid) a következő énekek hőse.

VI.

Gripisspá.

— Gripir jövődölése. —

Gripirnek hívták Eylimi fiát, a Hiördis fivérét. Ez király volt és minden ember közt a legbölcsebb és a jövőt leginkább tudó. Sigurd egyszer magában kilovagolt és Gripir palotájához ért. A palota előtt állt Geitir, a Gripir szolgája. Sigurd ettől kérdezte:

Hiördis a Sigurd anyja, Gripir tehát Sigurdnak anyai nagybátyja volt.

- ¹ Szólj, szolga, ki székel e szép palotában,
Hatalmas urukat harcosok hogy' hívják?
Geitir. A gazdag, a gondos király neve Gripir,
Ő uralkodik itt országán s vitézin.
- ² *Sigurd.* Itthon időzik-é az okos király most,
A böles, a belátó beszélne-é vélem?
Egy idegen ember óhajtja tanácsát,
Szaporán szeretnék szót váltani Gripirrel.
- ³ *Geitir.* A kegyelmes király majd kérdezi Geitirt,
Kicsoda ott künn a kihallgatást kérő?
Sigurd. Sigurd, ki veled szól, a Sigmund szülötte,
S Hiördisnek hívják a hősnek az anyját.
- ⁴ — Akkor mene Geitir és mondta Gripirnek :
«Ott künn az ajtónál áll egy ismeretlen,
— Külsője kiváló — a ki, király, véled
Szeretne szaporán személyesen szólni».
- ⁵ Kiméne a király kastély kapujához,
S örömmel üdvözlé az érkezőt ottan.
Gripir. «Jőjj be, Sigurd, jőnöd jókorabb jobb lett vón.
Jászolhoz jó Gránit vezesd, jámbor Geitir».
- ⁶ Szívesen szólottak, számos szót váltottak,
Együtt mikor ültek, a két okos ember.
Sigurd. Add elő, ha érted, anyai nagy-bátyám,
Hogy' folyik, hogy' fordul éltém folyamatja?
- ⁷ *Gripir.* Merre nap jár, léssz jók, jelesek közt első,
Tekintélyed több lesz többi királyénál,
Szívesen szórsz kincset, nem szeretsz hátrálni,
Büszke a fenségben és böles a beszédben.
- ⁸ *Sigurd.* Beszélj bővebben, böles, a bátor kérdőnek,
Jövendő jövőmből jós szemed jól mit lát,

⁵ Gráni a Sigurd híres lova, a monda szerint az Odhin Nyolclábú nevű lovától származott.

- Szólj, mi lesz számomra az első szerencse,
Engem amely érend, e helyet elhagyva?
- ⁹ *Gripir*. Első, hogy apádért s Eylimiert egyben,
Büntetve a bűnt így, borzasztó boszút véssz,
Harcolva halálba hajszolod Hundingnak
Gyors fiait s győzől, bár ezek se gyávák.
- ¹⁰ *Sigurd*. Ne rejtse el a valót el a régi rokontól,
Barátként beszélünk bizalmasan itt mi,
Ha lesznek-e híres, harcias hőstettek
Éltében Sigurdnak, őt égis emelni?
- ¹¹ *Gripir*. Szablyáddal leszúrod a szikrázó szörnyet,
Gnitaheidban amely gaz, gonosz vágygyal vár,
Te fogod majd mind-két testvért letiporni,
Regint s a rossz Fafnirt. Nem regéket mondok.
- ¹² *Sigurd*. Kincs kerül elég hát, ha keresztül vittem
Mind a merész tettet, melyeket most mondasz.
De kutass, keress még, s kérdésemre mondd meg,
Sorold fel sorjában, sorsomról mit tudsz még.
- ¹³ *Gripir*. Bemegy a bösz Fafnir barlangjába bátran,
Találsz ott tömérdek tündökölő kincset,
Halomban hordod ki a Gráni hátára,
S vágtsz Giukihoz, vitézi vezér te.
- ¹⁴ *Sigurd*. A kérdő királynak, kérlek, kiváló böcs,
Magas röptű szóddal mondj el te ma mást is.
Giuki lesz gazdám, s ha elhagyom házát — —
Sorold fel sorjában, sorsom hova fordul.
- ¹⁵ *Gripir*. A szirten királyi szűz szunnyad, mióta
Hős Helgi halott már, s hord villogó vértet.

⁹ Sigurd atyja Sigmund és anyai nagyatyja Eylimi, a Hunding fiai elleni harcban estek el.

¹¹ A szikrázó szörny a Fafnir sárkány, a niflungi kincs őrzője, és ennek testvére Regin. Sigurd mindkettőt megölte. Lásd: Reginsmál és Fafnismál.

¹³ Giuki a Gunnár, Högni és Gudrún atyja.

- Mely megölé Fafnirt, a merészen metsző
 Pengével szétvágod a pompázó páncélt.
- ¹⁶ *Sigurd.* A páncél lepattan, a pompás nő szóland,
 Öröklőnek tetsző álmából ébredve.
 S mit szóland Sigurdnak a szép szűzi asszony,
 Ami szerencsét fog számomra szerezni?
- ¹⁷ *Gripir.* Rejtélyes és régi rúnákra tanítand,
 Többi embernek is mit tudni tanácsos,
 Nyújt nyájas tanítást nyelvekben, te nyersz így,
 S oktat orvoslásban. Élj üdvben, király te!
- ¹⁸ *Sigurd.* Sikerült. Sok tudást elsajátítottam.
 Vértben vagyok ismét, vágdatni tovább most.
 De kutass, keress még, s kérdésemre mondd meg,
 Jós szemed jól mit lát jövőmben, jeles böles?
- ¹⁹ *Gripir.* Hős, felkeresended Heimirnek a házát,
 S vídám vendége léssz, vitézi vezér te.
 Szőke Sigurd, többet nem szólhat a szám már,
 Tovább, többet is még ne tudakolj tőlem.
- ²⁰ *Sigurd.* Szomorúan hat rám a szó, amit szóltál,
 Mert messzebb jövőt is jós szemed jól lát még.
 Szerencsétlenség van számomra kiszabva,
 Még se mered nékem megmondani mind ezt.
- ²¹ *Gripir.* A fiatalságod fényben áll előtttem,
 Nehéz nem vala hát nekem bele nézni.
 Jogtalanul hívnak jós jóvendölőnek,
 És tartanak bölesnek. Tudomásom nincs több.
- ²² *Sigurd.* Nem tudok tudósbat, aki többet tudna
 S jobban lát jövőbe, mint jós-szemű Gripir.
 Ne rejtse el, mi rám vár, rossz bár s csupa romlás,
 Gyarlóság vagy gyász bár, vagy akár gyalázat.

¹⁵ A királyi szűz Sigdrifa (illetve : hihetőleg Brynhild), akit Odhin az álom-tüskével megszúrt, mire hosszú álomba merült. Lásd : Sigdrifumal.

¹⁹ Heimir a Brynhild gyámatyja.

- ²³ *Gripir*. Szégyen, szenny nem fogja szeplősíteni élted',
Jövődben, jeles hős, nincs bűn, jól jegyezd meg,
Végtelen időkig, végéig világnak
Neved, nemes vitéz, nem vész a homályba.
- ²⁴ *Sigurd*. Bátyám, ha bevégezed, bár mennyire búsít,
Beszédünknek vége, s búcsúzom a bölcstől.
Kimerve a sors. De — kérlek, kedves bátyám,
Mutasd meg az utat, a melyen mennem kell.
- ²⁵ *Gripir*. Meg kell hát most mindent mondanom Sigurd-
A kiváló király ha kényszerít arra. [nak,
Szám — tudod — nem szokott szólni hazugságot,
Nekem ninesen rejtve a nap, melyen meghalsz.
- ²⁶ *Sigurd*. Bosszantni, busítani nem vágytam a bölcset,
A tudós tanácsát tudakolni jöttem,
Vágytam, valót tudni, vígaszt ha nem ad is,
Változatlan véget, s végzetet, mely rám vár.
- ²⁷ *Gripir*. Hódítón szép hölgy él Heimirnek házánál,
A hős harcosok közt hívják őt Brynhildnek,
Büszke Budli király bár atyja, a bátor
És haragos hölgyet Heimir nevelé föl.
- ²⁸ *Sigurd*. Mit hozhat az én rám, hogy a hódítón szép
Hajadont házánál Heimir nevelé föl?
Mondd meg nekem most hát, mind ez reám mit hoz,
Hiszen a jövődőt jós-szemed jól látja.
- ²⁹ *Gripir*. Régi remek kedved' el fogja rabolni
A hókeblű hölgy, kit házánál Heimir tart,
Nem alszol, vitákat eldönteni únod,
Emberek elől futsz, egyedül őt nézed.
- ³⁰ *Sigurd*. Sigurd szenvedését szüntetni mi fogja?
Ha tudod a titkát, tárd föl, tudós Gripir.
Módomban nem lesz-é mórínggal megvenni
A híres királytól a hódító hölgyet?

²⁷ Budli király az Átli, Brynhild és Oddrún atyja.

- ³¹ *Gripir.* Esküdtök mindnyájan igen erős esküt,
Megtartani, mondom, még se fogjátok mind,
Egy éjet időznöd elég Giúkinál,
Hogy feledd a hölgyet házában Heimirnek.
- ³² *Sigurd.* Magyarázd meg, Gripir, miként mehet mind
Lakik-e lelkemben léha ingatagság, [ez?!]
Szavamat megszegjem, mit adtam a szépnek,
Szivem szerint akit szeretni hívék én?
- ³³ *Gripir.* Mások csalfa csele fog csábitni arra,
Fizetsz a furfangos Grimhild fortélyáért,
Menyasszonyúl melléd maga lányát adja,
A ragyogó fürtűt, ravasz rászedéssel.
- ³⁴ *Sigurd.* Családi kapocs fog csatolni Gunnárhoz,
Felséges Gudrún fog feleségem lenni,
Gyönyörben élnék, ha gyakran nem gyötörne,
Az adott és megtört eskünek emléke.
- ³⁵ *Gripir.* Befon fondor Grimhild fortélya egészen,
Rá birand, hogy balgán Brynhild kezét kérd meg
A gazdag gót király, Gunnárnak, részére,
S te meggondolatlan' mind ezt megigéred.
- ³⁶ *Sigurd.* Gonoszság lesz ebből, már gondolom, Gripir,
Akaratát Sigurd elveszti egészen,
Más király részére kérni kezét annak
A szűznek, a szépnek, akit szeret ő is.
- ³⁷ *Gripir.* Esküdtök mind hárman igen erős esküt,
Gunnár, a hős Högni és harmadikúl te,
Az úton az után alakot cseréltek
A gót Gunnár és te. Nem hazudik Gripir.

³¹ Az erős eskü alighanem az volt, hogy Sigurd eljegyezte Brynhildet.

³³ Grimhild, a Giúki neje és Gudrún anyja varázssítalt adott Sigurdnak, melytől az elfeledte a Brynhilddel kötött eljegyzést és belé-szeretett Gudrúnba.

³⁷ Sigurd felvette a Gunnár alakját és mint Gunnár kérte meg a Brynhild kezét.

- ³⁸ *Sigurd.* Mi végre való ez? Mondd, mi végből váltunk
Az úton egymással alakot és arcot?
Félek, folyik ebből más fondor fortély is,
Gonoszabb, gazabb még. Beszélj tovább, Gripir!
- ³⁹ *Gripir.* Öltöd föl a Gunnár alakját és arcát,
De marad a magad hangja s magas lelke,
Elgyűrűzöd Heimir gyönyörű gyámlányát,
S előre nem érzed, ebből mi lehet még.
- ⁴⁰ *Sigurd.* Leggonoszabb az lesz, hogy gaznak gondolnak
A hívek, a hősök, hajtva ilyent végre,
Nem szives-örömet szedem rá a szép lányt,
Kit én asszonyok közt elsőnek itélek.
- ⁴¹ *Gripir.* Menyasszonyi ágyát megosztod, de mégis
Mellette úgy alszol, mint az anyád mellett,
S minden időn által, míg emberek élnek,
Neved, nemes vitéz, nem vész a homályba.
- ⁴² *Sigurd.* Hű hitvest kap-é majd a hős, a hatalmas,
Gazdag király, Gunnár, — ne titkold el, Gripir —
Ha mátkája, a szép menyasszony, mellettem
Három éjjel hála?! Hallatlan ilyesmi!
- ⁴³ *Gripir.* Lakomázva együtt lakják lakodalmuk'
Giúki házánál Sigurd s gazdag Gunnár,
Kicsérélik újra a kölcsön vett külsőt,
S mindkettőnek lelke marad a magáé.
- ⁴⁴ *Sigurd.* Segít-e sorsunkon sokat e sógorság,
Hoz-e nekünk hasznót, hadd hallanom, Gripir!
Jó abból Gunnárra jó majd a jövőben,
Szerencsét fog-é az szerezni Sigurdnak?
- ⁴⁵ *Gripir.* Esküd eszedbe jut, ám néma lesz ajkad,
Fakad üdv a frigyből, amely fűz Gudrúnhoz,

⁴¹ Sigurd az ágyon maga és Brynhild közé tette a kardját és érintetlenül hagyta Brynhildet.

- Hanem házasságát rossznak hiszi Brynhild,
S ravaszúl rágódik rettenetes bosszún.
- ⁴⁶ *Sigurd.* Kiengesztelhetné kincs, egyéb kárpótlás
A nőt, kit csalárdul eselt vetve, megcsaltunk?
Szóm', szent esküm' birta, mit szörnyen megszegtem,
Boldogan és békén Brynhild nem is élhet.
- ⁴⁷ *Gripir.* Beszéddel férjének Brynhild bizonygatja,
Neki tett szent esküd' szintén megszegéd te,
Mikor gazdag Gunnár, gótoknak királya
Bízott benned bátran és hitt bizalommal.
- ⁴⁸ *Sigurd.* Hogy' történik mind ez?! Ne titkold el tőlem!
Vádol engem joggal, rám vallva s valóban
Vétkes vagyok abban, mivel engem vádol,
S maga magát szint' úgy?! Mondj el mindent, Gripir!
- ⁴⁹ *Gripir.* Bántott büszkeségből s bódúlt bánatában
Vádol valótlannal, s vesztetre tör ezzel.
Nem szerzél a szépnék szégyent soha, Sigurd,
Megcsaltad bár csalfa csellel a királynét.
- ⁵⁰ *Sigurd.* És a bujtogató beszédre böles Gunnár,
Guthorm s a hős Högni hajolni fog-é majd,
Giúki fiai fegyverök' megfestik
Véremmel valóban?! Válaszolj rá, Gripir!
- ⁵¹ *Gripir.* Gudrúnnak a szíve szomorúan szenved,
Hogy vitéz testvéri végezték el vesztéd',
Örömet éltében nem élvez azontúl
Az az okos asszony. Ezt okozá Grimhild...
- ⁵² *Sigurd.* Váljunk el vidáman! Változtatni nem tud
A végzetten senki. Vágyam' te betöltéd.

⁴⁷ Sigurd esküvel is erősítette Gunnárnak, hogy Brynhildet nem fogja érinteni.

⁴⁹ Sigurd azzal csalta meg Brynhildet, hogy a Gunnár alakjában ment hozzá.

⁵⁰ Guthorm a Gunnár és Högni féltestvére.

Jósoltál vón jobbat jövőendő éltetről,
 Tudom, tudós Gripir, ha tehetted volna.
⁵³ *Gripir.* Vigaszod egy van csak, vitézi vezér te,
 S fejedelmi fejedre fenséges fényt az vet :
 Hogy kiválóbb király a föld kerekségén
 S a nap alatt nálad, nemes Sigurd, nem lesz!

VII.

Reginsmál.

— Regin-ének. —

Sigurd egyszer elment Hialprék méneséhez, és ott kiválasztott egy ménlovat, melyet Gráninak nevezett el. Akkor jött Hialprékhoz Regin, aki minden más embernél ügyesebb, igen okos és a varázslatban is jártas, növéstre azonban törpe volt. Regin elvállalta Sigurd nevelését és tanítását, és igen szerette őt, mesélt neki őseiről és elmondta a következő történetet is :

Egy Hreidmar nevű embernek volt három fia : Fafnir, Regin és Otr. Otr gyakran járt ki a vízpartra vidra alakjában. Egyszer egy lazacot fogott és lassan eszegette azt. Éppen akkor jött oda három áz : Odhin, Hönir és Lóki. Lóki egy kővel megdobta és megölte Otrot, mire az ázok lehúzták a vidra bőrét, és azzal Hreidmárhoz mentek s megmutatták neki hadizsákmányukat. Erre Hreidmár és két fia megragadták az ázokat és életük váltságául azt követelték, hogy töltsék meg a vidra bőrét és kívülről is borítsák be arannyal. Lóki, hogy aranyat szerezzen, elment Ránhoz, megszerezte annak hálóját, elment azzal az Andvari

vízeséshez és megfogta Andvari törpét, aki régóta élt ott csuka alakjában. Akkor Lóki szólt :

¹ Miféle hal az, ki fürdik a folyóban,

Nem félve veszélytől?

Fejednek váltsága fényes arany lesz csak,

Felhozva folyóból.

² *Andvari.* Andvari a nevem, az apám Óin volt,

Sok vízbe' valék már,

Kárhoztata régen egy kegyetlen norna

Kószálnom a vízben.

³ *Loki.* Andvari, mondd meg, ha óhajtasz ezentúl

Élni emberek közt,

Mi féle borzasztó bírsággal büntessük,

Ki szemtelen szót szeg?

⁴ *Andvari.* Borzasztó bírsággal, bolyongjon sokáig

Bös Pokol-folyóban,

Szenvedjen szüntelen', ki szavát nem tartva

Szemtelenül szót szeg.

Loki megsemmisítette mind az aranyat, amije Andvari-nak volt, de mikor ez előhordta az aranyat, egy gyűrűt vissza akart tartani, de Loki azt is elvette tőle. A törpe egy sziklára ugrott, és így szólt :

⁵ A kincs, mely korábban Lehelő kezén volt,

Két fivér fejére a halált hozandja,

Nyolc fejedelemnek nyakára nyomort hoz,

Híres kincsem nem hajt senkinek sem hasznót.

Hialprék a Sigurd nevelőatyja volt. Rán a tenger-isten, Aegir neje. — Hálójával a vízbefúltakat fogdossa össze.

¹ Az arany termőhelyéül főként a folyókat tartották.

⁴ A Pokol-folyó egyik alvilági folyó. A törpe a gyűrűt azért akarta megtartani, mert azzal újabb kincseket lehetett teremteni. A két fivér : Fafnir és Regin, a nyolc fejedelem : Sigurd, Gunnár, Högni, Guthorm, Átli és a Gudrún három fia : Sörli, Erp és Hamdir.

Az ázok most a kincsel megtöltötték a vidra-bőrt, és kívülről is aranyat raktak rá, befödni azzal a bőrt. De ekkor Hreidmár észrevette, hogy egy szál szakáll kiáll, s követelte, hogy azt is fődjék be. Odhin elővette az Andvari gyűrűjét és befödte vele az egy szál szakállat. Loki szólt :

⁶ Vedd a kincset, váltság fejemért fizetve

Fejedelmi módon,

Hanem számotokra nem szerezhetsz szerencsét,

Halált hozand rátok.

⁷ *Hreidmár*. Adtál ajándékot, de nem adád azt te

Békés barátsággal,

Éltetek' elvettem volna, ha előbb is

Ösmérem az átkot.

⁸ *Loki*. Rosszabbat remélek : rokonok rút harcát

Egy ragyogó szűzért,

Világra se jöttek a vitézek még, kik

Versengnek majd érte.

⁹ *Hreidmár*. Gondolom, gond nélkül a garmada kincset

Élvezem, míg élek,

Fenyegetésedtől nem fogok én félni.

Menjetek el most már.

Fafnir és Regin a fivérökért fizetett váltságból részt követeltek Hreidmártól, de ez nem adott. E miatt Fafnir karddal keresztül szúrta atyját, Hreidmárt, mikor aludt. Hreidmár odakiáltott leányainak :

¹⁰ Haraszt! Hires! halnom kell itt, a borzasztó

Boszút rátok bízom.

Haraszt. Illetlen a lányhoz apja elvesztéért

Boszút venni bátyján.

¹¹ *Hreidmár*. Ha fiat foganni farkas-szívű asszony

Nem tudtál te nekünk, neveld föl a lányod',

Szerezz neki férjet, mert szorít a szükség,
S vegyen véres bosszút vitéz fia értem!

Ekkor Hreidmár meghalt és Fafnir magának vette el az összes kincset. Regin ugyan követelte a maga részét, de Fafnir azt megtagadta. Ekkor Regin tanácskozott nővérével, Harasztal, hogy hogyan juthatna atyái örökségéhez. A lány így szólt :

- ¹² Baráti beszéddel, bizalommal kérjed
Bátyádtól a kincset,
Illetlen, hogy éles acéllal akarjad
Elvenni Fafnirtól.

Ezeket a dolgokat beszélte el Regin Sigurdnak. Egy napon Sigurd elment Regin házához, aki nagy örömmel fogadta és így szólt :

- ¹³ Szálla íme hozzám a Sigmund szülötte,
A tündöklő hős tért tágas teremembe,
Hősisége híresb, mint hó-hajúaknak,
Vészt, viadalt várok vér-vágyó farkastól.
- ¹⁴ A félelmetlen hőst föl fogom nevelni,
Yngvi unokáját, ki idejött íme,
Kerek ég alatt lesz legkiválóbb király,
Fonala sorsának befonja a földet.

Sigurd aztán állandóan Reginnél volt, aki elmondta neki, hogy Fafnir sárkány-alakban Gnitahaidban őrzi a kincset, és van neki egy olyan sisakja, mellyel minden élőlényt elrémit. Regin készített Sigurdnak egy kardot, melyet Grámnak (Haragos) nevezett el, és amely olyan éles volt, hogy a vízbe mártva ketté vágta a vízben úszó gyapjú-szálat is. Ezzel a karddal vágta ketté Sigurd a Regin vas üllőjét is. Ezután Regin

bujtogatta Sigurdot, hogy ölje meg Fafnirt. Sigurd azonban így szólt :

- ¹⁵ Kik egykor okozták az Eylimi vesztét,
Hunding minden fia hetykén hahotázna,
Hogy a híres harcos hogy' hajszolja inkább
A vörös gyűrűt, mint vérbosszút atyjáért.

Hialprék király hajóhadat adott Sigurdnak, hogy atyját megbosszulhassa. Nagy vihar érte őket utól, ép' mikor egy hegyfok közelében hajóztak. A hegyen egy ember állt és így szólt :

- ¹⁶ Ki törtet a tenger táltos-paripáin
Zivataros, zajgó, zúgó habók hátán?
A víz vágatatóit kiverte verejték,
A hab hátsai hódolnak a szélnek.
- ¹⁷ *Regin.* Sigurd és én szállunk szép hab-paripákon
Halál-lovaglásban hullámokon hajtva,
Végig a vitorlán vágat a víz árja,
A mély vizek ménje merül már. — Ki kérdez?
- ¹⁸ *Az ismeretlen.* Hívtak Szúrónak, hogy haragos hollók-
Szerze a hős Völsung széles, szilaj kedvet, [nak
Hívhatsz Hegy-embernek, híres zsákmánylónak.
Vagy a Változónak. Veletek hadd menjek.

A parthoz vitorláztak, az idegen beszállt a hajóba, mire a vihar megszűnt. Sigurd szólt :

- ¹⁹ Szólj. Szúró, ha áznak s embernek szolgáló
Jós jeleket jól tudsz,

¹⁴ Yngvi (Frey isten) tulajdonképpen az Ynglingek mondai őse.

^{16, 17} Csupa kenning, a hajó megjelölésére.

¹⁸ Az ismeretlen férfi Odhin volt, aki igazi neve helyett több melléknevét sorolja föl. Völsung a Sigmund atyja és Sigurdnak nagy-
atyja.

Mely előjel kedvez a kard-suhintásnál
Kemény küzdelemben?

²⁰ Szűrő. Van előjel sok jó, jártasnak jót jósol,
Kedvez kard-csapásnál,
Főleg jó, ha feje fölött a vitéznek
Fekete holló száll.

²¹ Másik, ha mikor még, már készen az útra,
A kapun kilépve,
Két kitűnni vágó kardos kerül szembe
Az úton elődbe.

²² Harmadik, ha hallod hangozni a fák közt
Ordas ordítását,
Jót jelent, ha jöttét előbb veszed észre
Ellenednek, mint ő.

²³ Ha húga a holdnak hanyatlani kezd már,
Hasznos, ha a harcban háttal állsz feléje,
Győz, ki gyült hadakon gyorsan tekint széjjel,
S érti ék-formára állítani a had-sort.

²⁴ Veszélyt várj, ha menve viadalra, lábad
Bicsaklik vagy botlik,
Sujtoló sors-lányok sovárgva kísérnek,
Hogy súlyos sebet kapj.

²⁵ Fürtjeit fésülje, förödjék a harcos,
S jól lakják már jókor,
Nem látod előre, hol ér el az este,
Előre-látó légy!

Sigurdnak igen nagy ütközete volt Lyngvivel, Hunding fiával és annak testvéreivel. Lyngvi és három testvére elestek. Az ütközet után Regin szólt:

²³ A hold húga a nap.

²⁴ A sorslányok női démonok, többnyire veszélyt hoztak, de néha segítettek is.

- ²⁶ A széles szablyával Sigmund megölő
 Vérső testéből a véres-sas kivágva.
 Fenségesb hős vérrel nem füsté a földet,
 Mint hős, híres Sigurd, hollók örömére.

Sigurd hazament Hialprékhez, ahol Regin tovább
 is ösztökélte, hogy ölje meg Fafnirt.

VIII.

Fafnismál.

— Fafnir-ének. —

Sigurd és Regin elmentek Gnitahaidba és ott megtalálták Fafnir nyomát, amerre vizért mászott el. Sigurd ezen az úton egy nagy árkot ásott és elbújt abba. Amint Fafnir visszamászott aranyaihoz, tüzet okádott, ami a Sigurd fejére hullt. Mikor azonban Fafnir az árok felett mászott át, Sigurd a kardját a szívébe szúrta. Fafnir megrázkódott és csapkodott a fejével és farkával. Sigurd kiugrott az árokból és ekkor látták meg egymást.

- ¹ *Fafnir*. Fickóknak fickója, mely fickó fia vagy,
 És mi-féle fajzat,
 Hogy Fafnir vérével vörösítéd vasad',
 Mely szívembe szúrva?

Sigurd eltitkolta a nevét, mert régi időben az volt a hit, hogy a haldokló szavai sokat árthatnak, ha ellenségét nevével megnevezve átkozza meg. Sigurd tehát így szólt:

²⁶ A véres-sas kivágása igen kegyetlen kivégzési mód volt.

- ² Szép-Szarvasnak hívnak, széltében kóborlok,
 Anyátalan ember,
 Apám sincs, általán mint van embereknek;
 Én egyedül élek.
- ³ *Fafnir*. Apád sincs, általán mint van embereknek,
 Mi csoda csinált hát?
- ⁴ *Sigurd*. Tündöklő törzsömről nem tudsz te, és engem
 Aligha is ismersz,
 Szóke Sigurd vagyok, az apám Sigmund volt,
 Kardom küld halálba.
- ⁵ *Fafnir*. Ki biztata bátran, ki bújta föl arra,
 Hogy elvegyed éltem?
 Fényes szemű fickó, hős fia vagy, s ifjan
 Vakmerő azért vagy.
- ⁶ *Sigurd*. Bátorság bújtott fel, s biztos kezem karddal
 Keresztül vivé azt.
 Felnőve félelmes nem lesz, ki félénk volt
 Fiatal korában.
- ⁷ *Fafnir*. Nőttél volna nagyra nemes rokonid közt,
 Híres hős lettél vón,
 De hadi-fogoly vagy, hódítva a harcban,
 S a rabok reszketnek.
- ⁸ *Sigurd*. Mért hányod fel hetykén, hogy messze
 Ősi örökömtől, [hányattam
 Születtem fogságban, de szabad, nem szolgál,
 Mint magad megérezéd.
- ⁹ *Fafnir*. Harag hangját hallod haldokló szavamban,
 De szám igazat szól:
 A ragyogó arany, a rőt színű gyűrűk
 Reád romlást hoznak.

³ A versszak második fele elveszett, Fafnir alighanem gyávasággal vádolta Sigurdot neve eltitkolásáért s ez azért mondja meg igazi nevét.

⁷ Sigurd akkor született, mikor anyja az Álf hadifoglya volt.

- ¹⁰ *Sigurd*. Gazdagság gondot hoz, de vágy' gazdálkodni
Mindenki, míg meghal,
Hamarább vagy később minden halandónak
Hélhez kell hajózni.
- ¹¹ *Fafnir*. A végzet végzését semmibe se vészed,
Valóban botor vagy,
Vízbe vész viharban hajózó, s halálra
Hivatott hamar hal.
- ¹² *Sigurd*. Ki tudós s tapasztalt, kit tartanak bölcsnek,
Fafnir, felelj nékem:
Mely norna visz segélyt vészben vivódónak,
Vagy vajúdó nőnek?
- ¹³ *Fafnir*. Nornák nem egyenlők, tudtommal több féle
Törzsből támadának,
Ez ered ázoktól, az ered álfoktól,
Több törpék törzséből.
- ¹⁴ *Sigurd*. Ki tudós s tapasztalt, kit tartanak bölcsnek,
Fafnir, felelj nékem:
Hol kard-verejtéket kever az s kormos Surt,
Mely sziget az? Szólj hát!
- ¹⁵ *Fafnir*. Kikerülhetetlen, — kopját ott vetének
Ős-időn az ázok,
A szivárvány széttört, hogy száguldtak rajt', hát
Úgy úsztattak át ők.
- ¹⁶ Rém-sisakom' hordám rémes rettentésül,
Aranyimon ülve,
Hatalmasbnak hittem magam' halandóknál,
S nem hittem, van hősebb.

^{12, 13} Az egyes emberek sorsát intéző külön nornákról van szó.

¹⁴ Kard-verejték a vér, keverése a harc.

¹⁵ Kikerülhetetlen egyik neve a nagy Harcmezőnek, ahol Surt és a többi óriás megütköztek az istenekkel.

¹⁶ A Rém-sisak a viselőnek elrettentő kifejezést adott.

- 17 *Sigurd*. Rémes Rém-sisakod rettenthetlen ellen
Oltalmat nem adhat ;
Sok látja, kerülván kemény küzdelembe,
Van nála vitézebb.
- 18 *Fafnir*. Fújtam mérget, fekvén kincsem fölött, —
Apámtól öröklém. [azt én
- 19 *Sigurd*. Félelmesen fújtál, fényt szikrázó féreg,
S kebled kő-kemény volt,
Bizony embereknek, ha sisakod' bírják,
Bátorságuk bőszt lesz.
- 20 *Fafnir*. Tanácsolom, Sigurd, s tanácsomat tartsd meg,
Távozz' haza tüstént,
A ragyogó arany, a rőt színű gyűrűk
Reád romlást hoznak.
- 21 *Sigurd*. Tanácsod' megtartom, s hol találom kincsed',
Barlangodba bújok.
Már halál-tusában hörög a hős Fafnir,
Míg Hélhez alá hull.
- 22 *Fafnir*. Regin hoz rám romlást, de téged is rászed,
S mindkettőnket megront.
Hah! elhagy az élet! hamarost halmom kell,
— Hatalmasb te voltál!

Regin félre állt, mi alatt Sigurd Fafnirt leszúrta,
de most visszajött, éppen mikor Sigurd a vért kardjáról
letörölte. Regin szólt :

- 23 Dicsőség, hős! diszes diadalmaid, halva
Fekszik fényes Fafnir,
Világban vándorló valamennyi hős közt
Te vagy legvitézebb!
- 24 *Sigurd*. Hol győztes istenek gyermeki felgyülnek,
Kérdés, ki legbátrabb.

Van vitéz, ki vasát sose vörösíté
Vérével ellennek.

²⁵ *Regin.* Győzelmed gyújt lángra, gyors Grámot a
Tisztára törölve. [gazban]

Bátyámat megölted, de bizony a bűnben
Van valami részem.

²⁶ *Sigurd.* Való, te vettél rá, hogy ide vágassak
Havas hegyek hátán,
Kígyód kincsét s éltét kímélem, ha bennem
Kétkedni nem kezdesz.

Regin ekkor kivágta Fafnir szívét, és a sebből itta
a vért, aztán így szólt :

²⁷ Sigurd, ülj le, amíg szundítok, s a szívét
Tartsd tűzre Fafnirnak,
A friss húst fel fogom falni a friss vére,
Melyet már megittam.

²⁸ *Sigurd.* Félre fordulál, míg én Fafnir vérével
Föstém kemény kardom',
Én feszítém erőm', a féreggel küzdve,
S te a fűben fekvél.

²⁹ *Regin.* Feküdne a fűben élve ma is Fafnir,
Ez az öreg órjas,
Ha én nem készítek neked kemény kardot,
Melylyel ma megölhesd.

³⁰ *Sigurd.* Vitézség többet tesz a villogó vasnál,
Vitézek ha vívnak,
Tompá karddal többször tudott győzni ellent
A hős, a hatalmas.

²⁵ Grám a Sigurd kardja, melyet Regin készített.

²⁶ Regin végre azzal vette rá Sigurdot a Fafnir megölésére, hogy gyávasággal gyanúsította, ha nem meri megölni.

- ³¹ Gyors határozás gyáva, gyöngé kétkedésnél
 Győzelemre hasznosb,
 Mit mogor melázó elhagy, a merész azt
 Kapja hamar kézbe.

Sigurd fogta a Fafnir szívét és sütni kezdte egy fanyárson. Mikor már gondolta, hogy jól megsült és a vér habzott a szíven, megfogta újjaival, hogy megpróbálja, csakugyan jól megsült-e, de az ujját megégette, mire hirtelen a szájába kapta. Amint a Fafnir szívének vére a nyelvéhez ért, azonnal megértette a madarak beszédét, és hallotta, hogy a sasok a fákon beszélgettek. Az egyik sas így szólt :

- ³² Födve vérrel, Fafnir fényes szívét Sigurd
 Pirítja, puhítja a pattogó tűznél,
 Bizony bölcsesé lesz a bőkezű, bátor hős,
 Felfalatozva a fényes élet-izmot.
- ³³ *2-ik sas.* Tépelődik Regin, töpreng és tünődik,
 Hogy a benne bízót bajba hogyan hozza,
 Valótlan vádakkal vétket hogy' vessen rá,
 A bűn-kovács bátyját boszulni akarja.
- ³⁴ *3-ik sas.* A falánk fecsegőt egy fejjel kurtítsa,
 S küldje hamar Hélhez,
 Egyedül övé az összes arany akkor,
 Fafnir melyen fekvék.
- ³⁵ *4-ik sas.* Bizony bölcsen tenné, baráti tanácsunk',
 Testvérül mit adtunk, megtartva, de tüstént,
 Hasznót húzna abból hollók örömére.
 Közel a farkas, ha fényes füle látszik.
- ³⁶ *5-ik sas.* Bizony nem vón benne annyi bölcs belátás,
 Mennyi múlhatlan' kell minden hadvezérnek,

³⁵ A negyedik sor izlandi közmondás = ha közel a gonosz, közel a gaztett is.

Ha élni engedné itt az egyik testvért,
Mikor a másikat megölte merészen.

³⁷ *6-ik sas.* Bizony botor lenne, bánva irgalommal
A bőszt ellenséggel,
Regin bosszú-tervén rágódik, és rá sem
Hederít a hős most.

³⁸ A falánk fagy-órjást fej-hosszal kurtítsa,
S kerítse meg kincsét,
Egyedül az övé összes arany akkor,
Fafnir miken fekvék.

³⁹ *Sigurd.* Oly hatalmas Regin nem lesz, hogy halálom
Hírét szét ő hordja,
Mind két testvér tüstént, tétovázás nélkül
Takarodjék Hélhez.

Sigurd lecsapta Regin fejét, megette a Fafnir szívét
és megitta a Fafnir és Regin véré. Akkor hallotta,
hogy mit mondanak a sasok:

⁴⁰ Gyűjtsd össze, Sigurd, a gyönyörű gyűrűket,
Egy fényes fejdelem nem fél a jövőtől,
Ismerek egy szűzet, szebb, szelídebb ninesen,
Diszítve aranynyal — diadalmad díjja.

⁴¹ Hantos ösvény halad Giúki házához.
— A vitézt magasra vezeti a végzet! —
A királynak lánya kecses, kegyes, kedves,
Kincs s karperec árán Sigurd őt megkapja.

⁴² Szarvaskőnek ormán szép, széles terem van,
Kívül körül fogja kereken tűz lángja,

³⁶ A vérbosszú idejében legjobb volt a megöltnek testvérét sem
hagyni életben.

²⁸ Hogy a törpe Regin óriásnak mondatik, vagy leírási hiba, vagy
irónia.

A 40., 41. versszak alighanem Gudrúnra, ellenben a 42—45. Sig-
drifára (illetve Brynhildre) vonatkozik.

Mesteri művészek munkája ott minden,
Folyók féltve őrzött fényes aranyából.

- ⁴³ A harc-szerető szűz fenn szunyad a sziklán,
Mit nyelvével nyírfát elnyelő láng nyaldos,
Testét Ygg megszúrta tövises tuskével,
Amért más hőst ölt meg, mint Ygg akará azt.

- ⁴⁴ Szemléled majd, Sigurd, a sisakos szűzet,
Kit Vágtató vitt ki vészes viadalból.
Sigdrifát nem lehet szűnyadó szenderből
Kelteni korábban, mint kiszabták nornák.

Sigurd a Fafnir nyoma után ennek barlangjába ment és ott nagyon sok aranyat talált, melyekkel két ládát töltött meg. Azon kívül elvitte a Rém-sisakot, a Fafnir kardját és arany páncélját, és sok egyéb drágaságot is elvitt, és megrakta velük a Gráni lovat, de a ló nem akart addig elindulni, amíg maga Sigurd is fel nem ült a hátára.

IX.

Sigdrifumál.

— Sigdrifa-ének. —

Sigurd fellovagolt Szarvaskőre és útját délre akarta venni, Frakklandba. A hegyen nagy fényt látott, mintha ott tűz égne, és a fény felvilágított az égit. Mikor egészen közel ért, egy várat látott, amely ragyogó pajzsokból volt felépítve és a vár ormán zászló lengett. Sigurd bement a várba és ott egy alvó embert látott teljes hadi-fegyverzetben. Először is a sisakot vette le a

⁴³ Ygg = Odhin, a tuskével megszúrásra lásd: Sigdrifumál 4. versszak utáni próza.

⁴⁴ Vágtató a Sigdrifa lova.

fejéről, s ekkor látta, hogy egy nő. A páncél oly feszesen állt rajta, mint ha a húshoz lenne nőve, mire Sigurd kardjával, a Grámmal, szétvagdosta a páncélt, s mikor lehúzta azt, a nő felébredt, Sigurdra nézett és így szólt :

¹ Ki vágja föl vértem'? Ki viszi el álmom'?

Szürke szorítómtól ki szabadít engem?

Sigurd. Sigmund fia Sigurd kardja szelé által

Tagjaid' és tested' takaró páncéled'.

² *Sigdrifa.* Hosszú volt a szender, a szűnyadás, hosszú
A szerencsétlenség,

Odhin rendelé így, hogy le ne rázhassam

Régi álom-rúnát.

Sigurd leült és tudakozódott tőle a neve után. A nő megtöltött egy szarut méhserrel és abban az emlékezés italát adta neki, és így szólt :

³ Üdv a napnak s fenkölt sok fényes fiának,

Az Égnek s lányának,

Szelíd szemmel nézzen, szolgálva szünetlen'

Daljas diadallal!

⁴ Üdv az isteneknek, üdv az istennőknek

S a termő talajnak,

Észt és ékesszólást adjanak mi nekünk,

S erőt orvoslásra!

Azután megmondta, hogy Sigdrifa a neve és valkür volt. Elmondta, hogyan harcolt két király, az egyik Hialmgunnár volt, és Odhin neki ígérte a győzelmet, a másik pedig Agnár volt, Auda testvére, és ezt senki sem akarta védelmezni. Sigdrifa az ütközetben megölte

² Odhin a tuskére, mellyel a Sigdrifát megszúrta, álom-rúnát karolt, hogy tőle a nő sokáig aludjék.

³ A nap fiai az ázok, vánok és álfok. Az éj lánya a föld.

Hialmgunnárt, amiért bosszúból Odhin megszúrta őt az álom-tövissel és azt rendelte, hogy ezután sohase győzzön a hareban, hanem menjen férjhez, de Sigdrifa kijelentette, hogy nem megy férjhez olyan emberhez, aki félni tud. Sigurd kérte, hogy tanítsa őt bölcseségekre, miután az egész világ bölcseségét tudja. Sigdrifa így szólt :

⁵ Kaptál, király, méhsert, keverve beléje
Délcegség, deliség, diadal, dicsőség,
Jós-igék, jötttevő, jótékony javaslat,
Gyötrelemben gyógyít, és gyűjt gyönyörökre.

⁶ Ha kell dísz, dicsőség : diadal-rúnákat
Karcold kard-kötődre,
Vágj be a kard-gombra, és véss be a vasba,
S kiáltsd kétszer azt : Tyr!

⁷ Méhsér-rúnát ha tudsz, más neje meg nem csal,
Bár botorúl bízzál,
Karcold a kehelyre, körmödre, kezedre
Karcold jegyét L-nek.

⁸ Serleget szentelj meg, segítni szükségben
S hajíts bele hagymát,
Akkor nem aggódom édes italod hogy
Meg leend mérgezve.

⁹ Gyógy-rúnákat ha tudsz, gyakorolsz gyógyítást,
Gyermekek-szülésnél is,

⁶ A rúnák, bűvös jelek : az egyes tárgyakba való bevésés által hatottak. Tyr a háború istene, de egyúttal egy — a mi T betűnknek megfelelő — rúna-jegynek is a neve.

⁷ Az eredetiben : Naud, az N. rúna jegye, de a szó szükségét is jelent, én az eltávolítást jelző L-nek fordítottam.

⁸ Az italt sokszor megmérgezték (lásd : Sinfiötlí halálát), de a mérgezés ellen a varázslat segített. A hagymának különös gyógyerőt tulajdonítottak.

Karcold két kezedre, könyöködre, s kérjed
Sors-lányok segélyét.

- ¹⁰ Vihar-rúnát, ha tudsz, vitorlás-lovaid'
Kiviheted vészből,
Karcold a kormányra, véd vitorla-rúdra,
Égesd evezőkre,
S hánytorgjon a hullám, hányjon haragos hab,
Kijutsz kikötődbe.
- ¹¹ Ág-rúnát ismerj, ha orvoslani óhajtsz,
Sebeken segítni,
Karcold azt kérgébe a kiálló ágnak,
Mely keletre hajlik.
- ¹² Törvény-rúnát tanulj, s nem tud boszút állni
Bátor szódért bárki,
Szedd össze csomóba, sződd össze szorosra,
Szorítsd őket egybe,
Mikor a tanácsba gyűl tulajdon törzsed,
Vitákban végezni.
- ¹³ Bölcsesség-rúnákat tanulj, hogy bölcsőbb légy
Bármelyik bajnoknál,
Odhin fedezé fel, ő faragta fába,
Odhin oktat arra,
Mámorban méhsertől, mit maga merített
Kristályvizet-öntő koponyájából, és
Kincs-osztó kürtjéből.
- ¹⁴ Fenn álla a szirten, szablyát szorongatva,
Fején sisak, fényes,
Mimir feje mormolt elsőbb, s mély tudással
Monda s metsze rúnát.

¹¹ A rúnának az ágba metszéséről azt hitték, hogy azzal a betegség átmegy az illető fába.

¹³ A rúnákról azt tartották, hogy Odhin fedezte fel. Kristályvizet-öntő és Kincsosztó alighanem Mimir.

¹⁴ A szirten álló Odhin volt.

- 15 Tudom — szólt — Tündöklő tárcsájára vésve,
 Serény sörényére, Sebesnek lábára,
 Kerék küllőjére Mozgó kocsiójában,
 Nyolclábú nyergére, szánkó-rúd nyelére.
- 16 A medve mancsára, Bragi böles nyelvére,
 A csikasz csülkére, csórére a sasnak,
 Vértől vörös szárnyra, végére a hídnak,
 Sebgyógyító kézre, segítő sarokra.
- 17 Üvegre, aranyra, áldást-osztó kőre,
 Forró finom borra, a fényes fő-helyre,
 A gerely szárára, a Gráni szügyére,
 Karmára kuviknak, körmére nornának.
- 18 A mi vésve vala, ki is volt vakarva,
 Vegyítve szent sörrel, világba vitettek,
 Ázoknál, álfoknál, böles vánoknál vannak,
 Némelyike néhány nagy, nemes embernél!
- 19 Vannak védő-rúnák, vannak varázrs-rúnák,
 Segítő sör-rúnák, gyors gyógyító-rúnák,
 Sorrendben sértetlen' megtartva segítnek,
 Vésd eszedbe és vedd hasznukat valóban,
 Világok végéig.
- 20 Válassz! te reád van, vitézi vezér te,
 A választás bízva,
 Hallgatás, hangos szó hatalmadban áll most,
 Minden rossz kimérve.
- 21 *Sigurd*. Fenyeged halál bár, nem fogok én futni,
 Félénkség nincs bennem,

¹⁵ Tündöklő a nap, pajzsa az előtte hordott Hűsítő. Serény és Sebes a napot húzó lovak. Mozgó alighanem Thór egyik mellékneve. Nyolclábú az Odhin lova.

¹⁶ Bragi a költészet istene, azért szól oly szépen, mert nyelvére rúnák vannak vésve. A híd alighanem a szivárvány. A segítésre sietőnek sarkára is rúnák vannak vésve. A kivakart rúnák sörrel vegyítve, az istenek és kiváló emberek italává lettek.

- Tanácsoddal élni tovább is törekszem,
Míg tart ez az élet.
- ²² *Sigdrifa*. Tanácslom először: rokoniddal szemben
Ne légy ravasz és rossz,
Bosszúra ne buzdúlj, bár bántanak ők, ez
Holtod után használ.
- ²³ Másodszor azt mondom, hogy megtartsd az esküt,
Mit másnak fogadtál,
Szörnyű szenvedés száll az eskű-szegőre,
Úzik, mint az ordast.
- ²⁴ Tanácslom harmadszor: ne tűzz tudatlannal
A tanácsban össze,
A tudatlan szólni rosszabbat találhat,
Mint talán akarja.
- ²⁵ Bár bajos hallgatni, mert bátortalannak
Vélhetnek sokan, vagy valóval vádlottnak,
Veszve nincs a jó név, ha vitézül védik,
Hamar tedd halottá a hazugot, ezzel
Bírod csak büntetni.
- ²⁶ Bölcs tanács negyedszer: ha bűnös boszorkány
Házánál haladsz el,
Menni messzebb jobb, mint maradni vendégül,
Eljött bár az este.
- ²⁷ Kémléljen körül jól, ki küzdeni indul,
Garázda gonosz nők
Guggolnak az úton, s veszik élet vágó
Vasnak, vitézségnek.
- ²⁸ Tanácslom ötödször, ha találsz tündöklő
Nőket a teremben,
Ragyogásuk álmod' ne rabolja el, s rá
Ne csábítson esókra.
- ²⁹ Bölcs tanács hatodszor: ha bor mellett balga,
Bolond beszéd támad,

- Ittas vitézekkel ne vitázz, ne versengj,
Bódít sokat a bor.
- ³⁰ Bősz harag és bor már sok bátorra bút, bajt,
Bánatot boríta,
Gyalázatot vagy gyászt, gyilkos véget sokszor,
— Számos szenvedés van.
- ³¹ Hetedszer, hallgasd meg, hogy ha vitád volna
Vakmerő vitézzel,
Jobb bízni a kardban, bátran vívni künn, mint
Benn égni a házban.
- ³² Nyolcadszor: ne nyúlj te nyájas csábításhoz,
Csaló csalárdsághoz,
Ne kívánd más nőjét, kedvesét sem kéjes,
Gyöngéd gyönyörökre.
- ³³ Tanácslom továbbá: temesd el, kit halva
Találsz a mezőn te,
Van, kit a kór ölt meg, kit kivetett tenger,
Kit kard, kopja ölt meg.
- ³⁴ Holt-testére halmot hányj, haját fésüld meg
Föröszd kezit, arcát,
Koporsóba úgy tedd, s kérj, könyörögj néki
Édes örök álmot.
- ³⁵ Tanácslom tizedszer, mit tett fia-farkas,
Ne higj te a hitnek,
Atyját, idősb vérét ha elejtéd harcban.
A fiú farkas lesz, bár fölveszi vígan
Váltságul a vérdíjt.
- ³⁶ Szenvedély, gyűlölség nem szokott szűnyadni,
Szint'úgy nem a bosszú,

³¹ A házába menekülő ellenségre rágyújtották a házat, tehát jobb künn maradni és harcolni.

³⁵ A megöltért a rokonság vérbosszút állt, sokszor még akkor is, ha a megöltért felvették a vérdíjat és megesküdték, hogy nem állnak bosszút.

Nem csak kard kell annak, ész is, ki kíválni
Kíván többiek közt.

- ³⁷ Végezetül mondom: vigyázd, merre visz majd
Végzetednek útja, —
Hosszú nem lesz élted, harc, harag ront rád majd,
S rohan rontásodra!

Sigurd szólt: «Nincs nálad okosabb nő, és én esküszöm, hogy csak téged kívánlak bírni!» A leány felelt: «Téged akarlak, és senki mást, még ha az összes férfiak közt kellene is választanom...» És erre magukat esküvel egymáshoz kötötték.

X.

Brót.

— Töredék. —

Az ének fennmaradt töredéke a nagyobbbrészt elveszett régi Sigurd-éneknek.

- ¹ *Högni*. «Mi szörnyűt vétkezett Sigurd, hogy szándékok
A vitéz vezérnek elvenni az éltét?»
² *Gunnár*. «Esküdt nekem Sigurd számos erős esküt,
Szent esküket tett, és szívtelen' megszegte,
Csalfán, csúnyán megcsalt, mikor leghívebben
Tartozott vón hitét tartani s hűségét.»

¹ Högni és Gunnár a Giúki fiai és Gudrún testvérei.

² Az eskü, melyet Gunnár megszegettnek hitt, az volt, hogy Sigurd mikor a Gunnár alakját felvéve, Brynhild mellett fekszik, nem érinti azt. Ezt az esküt Sigurd meg is tartotta és csak azt az esküt szegte meg, hogy az alak-cserélésről nem fog senkinek se szólni, mert ezt feleségének, Gudrúnnak elmondta. Az alakváltoztatás azért volt szükséges, mert mikor Gunnár elment Brynhildet megkérni, a várat körülvevő lángon nem tudott átmenni, mire Sigurddal alakot cserélt, és Sigurd a Gunnár alakjában ment át a lángon a várba, jegyezte el Brynhildet s hált mellette három éjjel, a nélkül, hogy érintette volna. Brynhild a csalást utóbb Gudrúntól

- ³ *Högni*. «Brynhild bírt rá téged bős, bűnös szándékra,
Bujtogatva folyvást borzasztó boszúra,
Az asszony irigyli Gudrún édes üdvét,
Szívéből nem szeret, nem szenvedhet téged.»
- ⁴ Főztek most farkas-húst, férget fölmetéltek,
Falánk farkas húsát falatták Guthormmal,
Míg a vérre vágyót valahogy' rá vették,
Hogy kezét emelje a kegyes királyra.
- ⁵ Délre a dús Ríntől dőlt el deli Sigurd,
Egy holló hallatá hangját hatalmas fán:
«Véretekkel Átli vasát vörösíti,
Tört eskünek átka eléri a gyilkost.»
- ⁶ Giúki-lány Gudrún a gádornál künn állt,
Szónak az első volt, mit szóla a szája:
«Hol késik Sigurdom, a kegyes király ma,
Hogy a rendek élén rokonim robognak?»
- ⁷ Vitéz Högni ott nem várata válaszra:
«Karddal ketté vágtuk király koponyáját,
Hamvas lova fejét hajtá a halottra.»
- ⁸ Bőszen beszélt Brynhild, a Budli leánya:
«Felhasználhattok most fegyvereket, földet.
Szolgálna mind szépen csak Sigurd számára,
Ha élni hagyjátok hosszabb ideig még.
- ⁹ Akkor se illet vón, hogy ő uralkodjék
Giúki örökén, gazdag gótok népén,

megtudva, bosszúra gerjedt és — bár maga is szerette Sigurdot — rávette férjét Gunnárt és sógorát, Högnit a Sigurd megölésére, akik azt féltestvérükkel, Guthormmal, végre is hajtatták, de Brynhild hamar megbánta tettét és megölte magát.

⁴ Azt tartották, hogy vadállatok húsának megevése vadabbá és kegyetlenebbé tesz.

⁵ A Rin a Rajna. Átli, hún király, a történeti Attila, Budli fia és Brynhild fivére, a Gudrún második férje, aki később Gunnárt és Högnit megölette.

⁶ Gudrún, a Giúki lánya Sigurd felesége.

- Habár harera vágyó, had-vezetést értő,
Nagyra növő fiút négyet nemzett volna!»
- ¹⁰ Bósz Brynhild kacagott, hogy búgtak a termek,
Tán teljes életében egyszer tele szívből:
«Hatalom s harcosok haszna tiétek most,
Hogy a hősi király elhulla, halott már!»
- ¹¹ Gondban szóla Gudrún, Giúki leánya:
«Goromba gazságot, gonoszságot mond szád!
Gyalázat Gunnárra, Sigurd gyilkosára,
Borzasztó bűnhődés bosszulja a bűnt meg!»
- ¹² Sötét lett, sört sűrűn és serényen ittak,
Beszélgettek bőven — maguk' bátorítani,
Az után aludni ágyba ment mindenki,
Valahány közt végül csak Gunnár virrasztott.
- ¹³ Teste rángott, rándúlt, riadva beszéle
Magában, és mindig az mozga fejében,
Magas fán mit mondott egy holló a másnak,
Hogy ők haza felé hallgatva haladtak.
- ¹⁴ Bósz Brynhild is ébredt, a Budli leánya,
A hercegi hős hölgy, hűs hajnal előtt még.
«Vége — — Vegyetek rá, vagy tartsatok vissza,
A kint kikiáltni, vagy keblembe zárni!»
- ¹⁵ Bámulva, borzadva hallák e beszédet,
Alig értének ily asszonyi észjárást,
Hogy kesergje kínos, keserves könnyekkel,
Mire nem rég őket nevetve nógatta.
- ¹⁶ *Brynhild.* «Iszonyút álmodtam az éjszaka, Gunnár,
Hideg volt a házban, hideg ágyban hálтам,
S te ott lovagoltál lábaidon lánccal,
Sínylődve az ellen sűrű sorai közt.

⁹ A gótnak nevezett nép tulajdonképpen burgund nép volt.

- Törzsét Niflungoknak tépik ki tövestül,
S eltűntök a földről torz eskű-törők ti!
- ¹⁷ Feledéd, Gunnár, hogy friss, füves lábnyomba
A földre a friss vért együtt folytatátok,
Gonoszúl fizettél, Gunnár, gazúl annak,
Ki téged törekvék tenni meg elsőnek.
- ¹⁸ Megmutatta, mit tud, tűzön át törtetve,
Kérni kezem' néked, kit tűz visszatarta.
Hadverő, hallgasd meg: a hős hitet, eskűt,
Te-néked amit tett — megtartani tudta.
- ¹⁹ A vitéz vészesen villogó vért vesztő
Kardját ott az ágyon kettőnk közé tette,
Iszonyatos tűzben volt edzve az éle,
S maró méregbe volt mártva markolatja...»

XI.

Gudrunarkvidha. Fyrsta.

— Első Gudrún-ének. —

- ¹ Volt idő, hogy Gudrún vágyott vón meghalni,
Szomorún szemlélvén tetemét Sigurdnak,
Kezét nem tördelte, nem tört ki keserve,
Jaj se jött ajkára jámbor asszony-módra.

¹⁶ A Niflungok (a köd fiai) eredetileg a sötétség démonai, és azok voltak, akik az Andvari-féle kincset először birtokolták. A név utóbb átment a kincset megszerző Fafnirra és testvérére, Reginre, majd pedig a kincshez a Sigurd halála után jutó Gunnárra és nemzetségére.

¹⁷ A vérbarátságra nézve lásd: Lokasenna 9. versszak.

¹⁸ Brynhild azzal vette rá a Sigurd megölésére Gunnárt, hogy elhitette vele, hogy Sigurd megszegte azt az eskűt, hogy az ágyon nem érinti őt. Most bevallja, hogy hamisan vádolta Sigurdot.

¹⁹ Azt hitték, hogy a kardmarkolatnak méregbe mártása a kardot különösen erőssé teszi.

- ² Begyűltek a bölcsek bátor daliákkal,
 Könnyíteni kívánván kínját a keservnek,
 De kínja Gudrúnnak könnyekbe ki nem tört,
 Bár szívét szenvedés majd szerte szakította.
- ³ A hősök hölgyei hozzája ülének,
 Derék, deli dámák, diszítve arannyal,
 Beszéle mindnyája borzadalmas búról,
 Legkínosb keservét könnyezve kitárván.
- ⁴ Gondtelt Giaflág szólt, a Giúki húga :
 «Nálam e nagy földön nincsen nyomorultabb,
 Öt férjem esett el, öcsém összesen nyolc,
 Két hajadon lányom, három hugom halva,
 És én mégis élek, magamra maradva.»
- ⁵ De a Gudrún kínja könnyekben ki nem tört,
 Hallgatott haragja hős férje halálán,
 Szóttlan', szomorún ült Sigurd teteménél:
- ⁶ Herborg szólt most hozzá, a hún hercegasszony :
 «Kinosb a keserv, mit könnyezve kesergek.
 Dúló harc dühétől dél-táji vidéken
 Két szép fiam hullt el, s hú férjem, a hős is.
- ⁷ Apámat, anyámat, négy ifjú öcsémet
 Szétszórta a vizen szeszélye a szélnek,
 Úgy hányta ki széttört hajójuk' a hullám.
- ⁸ Magam mostam őket, magam öltöztettem,
 Magam terítém ki, magam is temettem,
 Egyetlen egy évben ért fájdalom ennyi,
 És nem vala senki védni, vigasztalni.
- ⁹ Ez évben ejtett még fogságba az ellen,
 S haragos hitvesét egy hősi hercegnek
 Szolgálva, szorítám szíját sarujának,
 Reggel rendbe szedve, rá adva ruháját.
- ¹⁰ Folyton fenyegetve üldöze féltéssel,
 Vállamat véresre verdeste kegyetlen',

- Találni se tudnék türelmesebb gazdát,
Gondolni se tudnék ily gaz, gonosz úrnőt.»
- ¹¹ De a Gudrún kínja könnyekbe ki nem tört,
Hallgatott haragja hős férje halálán,
Szótlan', szomorún ült Sigurd teteménél.
- ¹² Gazdag Gullrönd szólt most, Giúki leánya :
«Noha böles vagy, néném, nem látod, nem így kell
Az ifjú özvegynék enyhületet adni.»
Tudta, fel kell tární tetem-takaróját.
- ¹³ S láttatni Sigurdot, levonta a leplet,
S a férj fejét Gudrún térdére fektette :
«Szemléld szeretettel, szájára szorítva
Ajkad', öleld őt át, mint élve ölelted!»
- ¹⁴ Fölnéze most Gudrún, s fejedelmi férje
Hős homlokát látta harmatosan vértől,
Egykor szikrát szóró szemét kialudva,
S kardtól keresztüljárt keblét a királynak.
- ¹⁵ Hamar a vánkosra hanyatla a hú nő,
Felbomla a fürtje, fellángola arca,
Zápor-eső képen zúgott zokogása.
- ¹⁶ Giúki-Gudrúnnak könnyei gördültek,
Feltartott folyamuk feltört a felszínre,
S lármázva feleltek lenn rája a lúdak,
Miket maga nevelt szép dísz-madaraknak.
- ¹⁷ Gazdag Gullrönd szólt most, Giúki leánya :
«Erősb nem volt, embert egybe-fűzőbb még, mint
Szívetek szerelme, széltében a földnek.
Egyebütt sehol se, egyedül Sigurdnál
Találtál, testvérem, támaszt s örömet te.»
- ¹⁸ Gondterhelt Gudrún szólt, Giúki leánya :
«Kivált Giúkik közt, kimagasla Sigurd,

¹⁸ A lúdak oly nagyrabecsült háziállatok voltak, hogy még király-
lányok is neveltek maguknak ludakat.

Mint a kevély kardfű kicsinyke füvek közt,
 Mint kard-kötön ékkő. Királyok között is
 Győzelmes Sigurdom gyöngy vala és gyémánt.

¹⁹ Tudom, daliái többre is tartottak,
 Miként a világon valamennyi valkürt,
 S teteménél több már nem vagyok, mint tört ág.
 Mint hulló hervadt lomb, hogy halva a hős már.

²⁰ Asztalnál, ágyamban, ah! nincsen az áldott!
 Gonosz Giúki-faj gáztette tevé ezt,
 Gonosz Giúki-faj gondot hozza én rám,
 Halálíg húzódó bajt hozva hűgukra.

²¹ Úgy vesszen országtok, s véle a vitéz nép,
 Amint megszegétek a szent, szoros esküt.
 Nem örülhetsz, Gunnár, aranyad' élvezve,
 Vörös gyűrűid még véred' veszik egyszer,
 Mikért Sigurdnak tett szent esküd' megszegted.

²² Nagyon nagy volt az nap' öröme a népnek,
 Mikor pattant Sigurd pompás paripára,
 Brynhildet megkérni, a bűvös boszorkányt,
 — Gonosz gondolat volt, és semmi se gátlá!»

²³ Beszéle most Brynhild, a Budli leánya:
 «Férjetlen, fiatlan maradjon a féreg,
 Ki belőled, Gudrún, kín könnyét kicsalta,
 És szólni — ma reggel — szókat adott szádba!»

²⁴ Gazdag Gullrönd szól most, Giúki leánya:
 «Szüntesd szád szavait, széltébe gyűlölt te!
 Rontó rossz szelleme régen vagy hősöknek,
 Szenvedést szerezni születél világra,

²³ Az átok Gullröndnek szól, aki Gudrún kínját enyhítette azzal, hogy könnyekre bírta és Sigurd fejét a Gudrún ölébe tette, ami nagyon ingerelte a Sigurdot szintén szerető Brynhildet.

²⁴ A számok csak általánosságban értendők, mert a Brynhild miatt elvesző királyok egy része csak később fog még elpusztulni, bár sokan már előbb is elpusztulhattak a Brynhild valkür-harcai miatt.

- Hét hősi királyra hozál halálos bajt,
 És ezer asszónynak örömét elvette.»
- ²⁵ Boszúsan szólt Brynhild, a Budli leánya:
 «Szörnyű szenvedések szerzője csak Átli,
 A Budli szülötte, bőszerű bátyám.
- ²⁶ Hogy húnok házában a hercegen láttuk
 A rettentő rémnek kincseit ragyogni,
 Eme szép látványért szenvedek szünetlen',
 Fénye folyton-folyvást fájdalommal fokozza!»
- ²⁷ A roppant oszlopát majd össze-roppantva
 Állt ott a bőszerű Brynhild, a Budli leánya,
 Szájából méreg dőlt, szeme szikrát szóra,
 Szilajon szemlélve Sigurd véres testét.

XII.

Sigurdarkvidha en skamma.

— Rövid Sigurd-ének. —

- ¹ Számos éve Sigurd Giúkihoz szálla,
 A völsumgi véres tettet vive véghez.
 Kemény kötést köte most a két fivérrel,
 A hősök hatalmas hitet fogadának.
- ² Gudrúnt, a galambot, Giúki leányát,
 Gazdag ajándékkal arául ajánlák,
 Sötét, sűrű sörnél sok nap susogának
 Szőke Sigurd és a Giúki-szülöttek.

²⁵ Átli abban volt hibás, hogy Brynhildet akarata ellen kényszeríté Gunnárhoz.

²⁶ A herceg Sigurd, aki e sorok szerint a Fafnirtól elvett kincsekkel díszítve megjelent a hún királynál, Átlinál, és Brynhild ekkor szeretett beléje.

¹ Az ének az elveszett Nagy-Sigurd-énekkel szemben hivatik Rövidnek. Sigurd az atyai nagyatyja után Völsumgi. A véres tettet a Fafnir megölése. A két fivér Gunnár és Högni, akikkel Sigurd vérbarátságot kötött.

- ³ Majd mentek megkérni a merész Brynhildet,
Szintén lóra szálla a szóke Sigurd is,
A völsungi vezér vala vezetőjük,
— Nem adta a sors, hogy néki legyen nője.
- ⁴ Sigurd, a dél-szülte, szép, széles szablyáját,
Mikor mellé fekvék, maguk közé tette,
Csókot csak egyet sem csattanta el ajkán,
Két erős karjával körül se karolta,
Érintetlen' adta által őt Gunnárnak.
- ⁵ Brynhild élteben még bú nem vala, sem bűn,
Szívét sem szorítá szörnyű szenvedés még,
Gyülölség, gyanú se gyalázható még meg,
De kezde közeledni kérlelhetlen sors már.
- ⁶ Egy-magában üle ott künn alkonyatkor,
És szaporán szórta a szilaj szót szája :
«Szívemre szorítnom kell szóke Sigurdot,
A hős, híres ifjút, — s hogy ha nem — — haljon meg!
- ⁷ Bősz beszédem', tudom, bánat követendi,
Gudrún az ő nője, férjem gazdag Gunnár,
Szenvedést szabtak ránk szörnyű, szilaj nornák!»
- ⁸ Bolyonga gyakorta bősz boszúval telve,
Jöttén az estének jég-mezőkön jára,
S forgatja fejében : most fekszik le Gudrún,
Tündöklő testére Sigurd takarót tesz,
És szép, szende nejét szívére szorítja.
- ⁹ «Kedvesem nincs, kedvem sem e kínos léthez,
Gyülölség, gyalázat gyönyöröm csak nekem.»

^{3, 4} Gunnár nem tudván áthatolni a Brynhild várát körülvevő tűzön, alakot cserélt Sigurddal és ez ment be helyette a várba s a Gunnár alakjában jegyezte el Brynhildet, de — Gunnárnak tett esküje szerint — nem akarván őt érinteni, kardját tette az ágyon maguk közé.

⁵ Brynhild nyugodt volt, míg Gudrúntól meg nem tudta, hogy a Gunnár képében Sigurd volt nála, s ekkor megcsalátása miatt és szerelemfáltásból is bősz lett és bosszúra gondolt.

- ¹⁰ A benső bős harag bújtotta boszúra :
 «Gazdagságomban nem gazdálkodol, Gunnár,
 Brynhildet s birtokit bizony nem birandod,
 Kínos nekem itt a király közelében.
- ¹¹ Oda megyek újra, ahol eddig éltem,
 Közeli, közvetlen rokonim körébe,
 Álmodón ott fogom életem átélni,
 Vérét ha nem veszed vitézi Sigurdnak,
 S nem kerülsz a kevély királyok fölébe.
- ¹² Sigurd szülöttjének vesznie kell szintén
 Fölnevelni nem jó a fiatal farkast,
 Bizhatni-é benne, hogy békül a bosszú,
 S fájdalom feledve, amíg a fiú él?!»...
- ¹³ — Gunnár gondolatok gondja alatt görnyedt,
 Töprengve, tusázva a napot töltötte,
 Hosszan hánytorgatta, s határozni még sem
 Tudott, hogy mit tenni s nem tenni tanácsos.
 Mi jobb — mérlegelte, mélyedve magába,
 Elveszti így végkép' a vitéz Völsungit,
 S szíve szörnyen szenvedt a szőke Sigurdért.
- ¹⁴ Hányva ezt s azt halkan, így habozza hosszan,
 Elgondolta, eddig nem volt eset rá, hogy
 Koronát királyné kész legyen elvetni.
 Habozott s hős Högnit hívatta magához
 Bizalmas beszédre, — bátran biza benne.
- ¹⁵ «Koronája nőknek s kedvesebb, kedveltebb
 Bárkinél is Brynhild, a Budli leánya,
 Életemet inkább oda-adnám, mint őt
 Veszteni el s véle valamennyi kincsét.
- ¹⁶ Kész lennél a kincserért a királyt megölni?
 Remek lenne roppant kincse a Rajnának,

¹² A fiatal farkas hasonlatra lásd : Sigdrifumál 35.

- Örülni aranynak, annak ura lenni,
S bántatlanul bírni boldogan és békén.»
- 17 Hamarosan néki felelt s hős Högni :
«Mi-hozzánk méltatlan megtenni ilyesmit,
Karddal ketté vágni eskü-kötés kapcsát,
Hitet és hűséget halomra ledöntve.
- 18 Szerencsében élnénk e szép, széles földön,
Népek nemzetségit négyen ha vezetnők,
S ha hagyjuk a híres, harcos hún hőst élni,
Sehol szebb sógorság ennél sose lenne,
S négyen ha fiaikat nemzenénk s nevelnénk,
Nemes nemzetségünk mily nagyra növelnők.
- 19 Jól tudom, mi mozgat, mind ez hogy miért van :
Borzasztó a Brynhild bősziült boszú-vágya!»
- 20 «Biztassuk, buzdítsuk, bírjuk rá a tetre,
Gondos gondolkodás kiben nincs : Guthormot,
Kit nem köt Sigurdhoz eskü-kötés kapcsa,
S hajthatlan hatalma hűségnek és hitnek.»
- 21 Bösz Guthormot könnyen bűjtötták a bűnre,
S kard szúrta keresztül kebelét Sigurdnak.
- 22 De bíra még bosszút venni a bátor hős,
S a silány Guthormra sebesen sújtott le
A király kezétől kegyetlen erővel
A vést-hozó vas, mely villoga villámként.
- 23 Ketté-szelé a kard a kegyetlen gyilkost,
A koponya s két kar közelbe lehulltak,
Míg messze löködtek lódulva a lábak.
- 24 Gudrúnt gonosz gondok álmában nem gyötrék,
Szeliden szenderge szóke Sigurd mellett,
De riada rögtön üdve rablására,
Fekhelyén férjének vérébe' förödve.

¹⁶ A Rajnát aranyban igen gazdagnak és az Andvari-féle kincset is a Rajnából valónak hitték.

- ²⁵ Kezét összecsapta oly csodás csengéssel,
 Hogy a fejedelem fejét fölemelte :
 «Ne keseregj, Gudrún, kínodban ne könnyezz,
 Fiatal feleség — fivérideid élnek.
- ²⁶ Fájdalom, fiacskám nagyon fiatal még,
 Ellenségi elől hogy elmeneküljön.
 Hamar hajták végre a haragos tettet,
 Alig végezők el, már végbe is vitték.
- ²⁷ Hét fiad ha lenne, hadban se tanácsban
 Nem volna vitézebb, vezérnek valóbb se.
 Tudom, ki tervelte ez isszonyú tettet,
 Bősz Brynhild boszúja oka minden bajnak.
- ²⁸ Szilaj szenvedéllyel szeretett bár Brynhild,
 Gunnárra gonoszúl még nem is gondoltam,
 Rokon-szeretetet, szent hitet nem szegtem,
 S mégis a királyné kedvesének képzelt.»
- ²⁹ Szőke Sigurd megszünt élni, s a szép Gudrún
 Kínban kezit össze oly keményen csapta,
 Hogy a csattanástól csengettek a kelyhek,
 S a lak előtt hangzott lármaja ludaknak.
- ³⁰ Kacagott bősz Brynhild, a Budli leánya,
 Tán először teljes, öröm-tele szívből,
 Hús ágyas-házában hallgatva hogy hallá
 Giúki-lány, Gudrún, göresös zokogását.
- ³¹ Sötétben szólt Gunnár, a sebes solymászó :
 «Mért kacagsz kevélyen, kegyetlen királynő,
 Hogy harsog a ház is, mint hogy ha örülnél?!
 Halott-halvány arcod' mért hagyta a szín el,
 Bűn s boszú szerzője?! Bizony, hamar halsz meg!

²⁵ Kissé különös vigasztalás, mikor épp a Gudrún fivérei vesztek el Sigurdot.

²⁹ A lúdra nézve lásd : Gudr. I., 16.

- 32 Megérdemelnéd még, méltatlan, merész nő,
Szemed előtt szúrjuk Átli szívét által,
Bátyád vérét bőven buzogni hogy lássad,
S halált hozó sebét kötözd halaványan.»
- 33 Bószén beszélt Brynhild, a Budli leánya :
«Gyávának nem hisznek, gyóztél gyakran, mégis
Fenyegetésedtől félni nem fog Átli,
Ti többieket mind, tudom, hogy ő túl-él,
S hírben, hatalomban, hadban az első lesz.
- 34 Halld meg, híres Gunnár, hiszen tudod úgy is,
Mi volt első vétked, mely vonta a többit,
Fivéremnek földjén fiatalon éltem,
Kétség sose kínza, kincsem se kevés volt.
- 35 Nem kértem, kerestem, nem kívántam férjet,
Hogy, három hős Gjúki, hozzánk hozza a sors,
Három hó-fehér ló hátán három hős jött, —
— Sokkal jobb lett volna, ha sohasem jöttek.
- 36 Magamban merengék, mikor mondta Átli,
Nem juttat javamra semmit sem a jusból,
Földből, fényes fémből, férjhez ha nem mennék,
Apai örökünk' nem osztja meg vélem,
Sőt a gyűrűket is, gyöngye gyerek-korban
Vélem mit megosztta, vissza veszi végül.
- 37 Hallgatva haboztam, hogy merre hajoljak,
Harcoljak-é, sok hőst hullatva halomra
Karddal és kopjával, bátyám kedve ellen,
— Elhatott vón hírem, hova csak hang hallik
S vitézek vesztére lett volna vívásom.
- 38 Magamat megadtam, megkötve az alkút,
Mert szemeim előtt szikráztak szünetlen'
Szép színes gyűrűi a szóke Sigurdnak.
Kincsét más királynak nem kértem, kívántam.
- 35 Brynhild Sigurdot is a Giúkiak közé számítja.

- ³⁹ Ama jeles hőssel jegyzém magam' én el,
 Ki jött remek Gránin, ragyogó ruhában,
 Nem tied volt szeme tüzes tündöklése,
 Termet és tekintet nem a tiétek volt,
 Bár kevély királyok vagytok ti különben.
- ⁴⁰ Csupán őt szerettem, csak is rajta csüngtem,
 Nem csapong szívemben csapodár csélesapság.
 Szűzies, szemérmes asszony nem szerethet
 Férfit, aki már más feleségnek férje.
- ⁴¹ Mind ezt még megtudja majdan maga Átli,
 Ha halálom híre el fog hatni hozzá,
 S bánatom, bűm akkor boszúlva leendnek!»
- ⁴² Felugrék most Gunnár, földek fejedelme,
 S kérlelőn karolta körül a királynét,
 Vitézek Brynhildet visszatartni vágyva,
 Szaporán siettek, ki színre ki szívből.
- ⁴³ Király karja közül magát kiszakítá,
 Valamennyin voltak, vissza nem tarthatták.
- ⁴⁴ Hatalmas Gunnár most hős Högnit hívatta:
 «Emberid', emberim' óhajtom azonnal
 Szólítani a házba mert szorít a szükség.
 Vissza-tartani őt véghez vitelétől
 Halálra szánt szíve szörnyű szándékának,
 Míg magát mérsékli s másra határozza.»
- ⁴⁵ Hamarosan felelt néki a hős Högni:
 «Vissza mért vonnók a véres, vészes útról?
 Számunkra szerencse, hogy nem szület újra,
 Már anyja méhében megátalkodott volt,
 Bánatra és búra, bajra jött világra,
 Vitézek vesztére, vészt hozni sokakra.»

³⁹ E szerint Brynhild az alakváltoztatás dacára is abban a hitben volt, hogy Sigurddal jegyezte el magát.

- 46 A király kedvetlen' hogy körül tekinte,
A királynét látta kiosztani kincsét.
- 47 Gazdag garmadában, gúlában a kincsek,
S harcban rabolt rabnők halavány hullái,
Vállára felvette a villogó vértet,
Szomorú volt, szívét mielőtt átszúrta.
- 48 Véres vánkosára visszadőlt, s a karddal
Szívében, szólítá szabad szolgálányit.
- 49 «Ki kincset kívánna, kerek arany-gyűrűt
Csillogót, csillámlót, cselédeim jertek.
Adok én aranyat, értékes ékkövel,
Remek szőnyeget, ragyogó ruhákat.»
- 50 Mindnyájan hallgattak, merengve merően,
Valamennyi végül válaszolt egyformán:
«Eleget öltek meg, mi élni ohajtunk,
Szorgosan, szegényen szolgálni szünetlen!»
- 51 A fejedelmi fényű fiatal királyné
Most merőn merengve, elmélázva monda:
«Nem kérem, kívánom, hogy ki nem kész arra,
Mintegy erőltetve miattam meghaljon.
- 52 De ha majd meghaltok, s megégtek a máglyán,
Nem csillog, nem csillan csontotokon ékszer,
Mintha most mennétek velem a máglyára.
- 53 Figyelj, Gunnár, fényes, fenkölt feleséged
Halála határán hallgasd meg, amit mond:
Hatalmas hajód még horgonyon nincs révben,
Bár kevély keblemből kiszáll ma a lélek.
- 54 Húgoddal kibékülsz hamarább, mint hinnéd,

47 Előkelőek a haláluk előtt rabnőket ölettek meg, hogy a más-világon őket szolgálják.

49 Brynhild a kincsek ígérétevel a szabad szolgálányokat is rá akarta venni, hogy magukat megöletni hagyják.

54 Húgod = Gudrún.

- Bár ez okos asszony édes ura vesztét
 Sűrű könnyek között sokáig siratja.
- ⁵⁵ Szűl majd szenvedés közt szép, szende leánykát,
 Fehérebben fénylőt, mint fénye a napnak,
 Szikrázó napféynél Svanhild szeme szebb lesz,
- ⁵⁶ Fényes fejdelemhez férjhez adod Gudrúnt,
 Sok kevély királyra e kötés káros lesz,
 De szelíd szerencsét számára se szerzend,
 Kevély feleségül Átli király kapja,
 A Budli szülötte, bátor, büszke bátyám.
- ⁵⁷ Többször tűnődöm rajt', hogy' tettetek vélem,
 Csalfa csalárdsággal megcsalva csúnyául.
 Egész életemben örömtelen' éltem.
- ⁵⁸ Oddrúnt akarod majd akkor te arádnak,
 De nem adja Átli arádul az asszonyt.
 Tele vággyal titkon többször találkoztok,
 Téged szeret, mint én tartoztam vón tenni,
 Ha akarta volna valóban a végzet.
- ⁵⁹ Átli király kint hoz s keserveket is rád,
 Vészes viperáknak szűk vermibe vet be.
- ⁶⁰ De nem vár sokáig véres visszatorlás,
 Kevély Átli király kiadja a lelkét,
 Kincseit így veszti, s két kis fia éltét,
 Ágyában öli meg gonosz, gőgös Gudrún,
 Kemény, éles karddal életét kioltva.
- ⁶¹ Ángyunkhoz, Gudrúnhoz, inkább illet volna
 Halott hős hitvesét halálba követni,
 Böles, bátor beszédre ha hallgat, vagy benne,
 Szívében szerelmem szenvedélye égne.

⁵⁵ Svanhild a Sigurd és Gudrún utószülött leánya.

⁵⁶ Gudrún utóbb Átli felesége lett.

⁵⁸ Oddrún az Átli és Brynhild nővére.

- ⁶² Hangom elhalóban — — Halálba nem hajtja
 Bűnünk, sem buzdító, biztató szóm Gudrúnt.
 A habzó hullámok hátukon hordozzák,
 S úgy jut a jómódú Jónakr földjére.
- ⁶³ Szül fiakat, s Svanhild, szőke Sigurd lánya,
 Férjhez fog majd menni messze fekvő földre.
- ⁶⁴ De romlást hoz rája Bikki ravaszsága,
 Mert kárt, kint okozni Jörmunrek király kész,
 Tönkre így megy Sigurd tündökölő törzse,
 S keserve Gudrúnnak keserűbb, kínosb lesz...
- ⁶⁵ Egy komoly kérésem, kívánságom van még,
 Egész életemben ez lesz az utolsó:
 Rettentő nagy máglyát rakass föl a rónán,
 Helyet kapjunk rajta, kik halálba híven
 Szálltunk szeretettel a szőke Sigurddal.
- ⁶⁶ Pompázd föl a máglyát, pajzst, palástot tégy rá
 Halotti lepelnek, s hullák hideg halmát,
 S a halott hún király oldalán hamvassz el.
- ⁶⁷ Hamvaszd el a hún hős halmán velem együtt
 Ragyogó ruhában rabnőimet is még,
 Két kedves sólymomat, két kedvenc kutyámat,
 Mind kettőnkhez méltók maradjunk a máglyán.
- ⁶⁸ Kettőnk közé tétesd Sigurd kemény kardját,
 Válasszon el újra az a villogó vas,

⁶² Gudrún, hogy magát megölje, a tengerbe ugrott, de a hullámok partra vetették Jónakr király földjén, akihez aztán férjhez ment.

^{63, 64} A Jónakr és Gudrún fiai Hamdir és Sörli. A Sigrúntól való leánya, Svanhild Jörmunrek (a történeti Ermanarik) királyhoz ment nőül, aki azonban, Bikki nevű vezére vádjára, Svanhildot megölette, mire Hamdir és Sörli a nővérük megbosszulása végett megtámadták Jörmunreket, de mindketten megölettek.

⁶⁶ Sigurd többször is mondatik hún királynak.

⁶⁷ Megölt rabszolgáknak és kedvenc állatoknak a meghalt fejdelmekkel együtt máglyán elégetése ősi szokás volt.

Mint akkor, hogy együtt, egy ágyban aludtunk,
És hitves-társaknak hitt s hívott a hű nép.

⁶⁹ Nem csapódik még be csikorgva, csöndülve
Utána az ajtó, mikor utól érjük,
Kevély kísérettel a királyt követve.
Díszes és dicső lesz diadalmi útunk.

⁷⁰ Kíséri öt rabnóm a kegyes királyt majd;
Szabad származású szolgám is nyolc számmal,
Csupa oly cseléd, kit még csecsemő-korban
Büszke Budli adott a boldog Brynhildnek.

⁷¹ Mondék már sok mindent, mondanék még többet,
Ha a halál hozzá hagyna időt nekem,
De elakad hangom, és elapad vérem...
Igazat hallátok — — A hű halál hív már...»

XIII.

Helreidh Brynhildar.

— Brynhild útja Hélhez. —

Brynhild halála után két máglyát emeltek, egyiket Sigurdnak, és ezt gyújtották meg előbb, a Brynhild testét pedig azután égették el díszruhákkal felékített kocsin ülve. Úgy mondják, hogy Brynhild ezen a kocsin Hélhez ment le, és egy helyre ért, ahol egy óriásnő lakott. Az óriásnő szólt:

¹ El, messze! ne merjed megtenni az útát
Kövel bekerített kertemen keresztül!

⁶⁹ Az ajtó az alvilág kapúja, mely a bemenő után mindjárt bezárult. Itt talán a Valhalla valamelyik ajtajáról van szó.

⁷⁰ Budli a Brynhild atyja és akkor még — gyermek korában — Brynhild boldog volt.

- Szebb volna te néked szőnyegetek szőni,
Mint merészen másnak férje után menni!
- ² Hogyan jössz Harctérről a mi hajlokunkba,
Áldatlan, állhatlan, hol asszony, hol valkür?!
Ha tudni kívánod, többször törölél te
Gyilkos kezeidről gyöngyöző, gyászos vért.
- ³ *Brynhild*. Ne hányd föl haraggal, hiú hegyi asszony,
Hogy a vitézekkel voltam viadalban,
Náladnál nemesebb, nagyobb leszek ott, hol
Törzsemet tisztelik, s többet tudnak róla.
- ⁴ *Az óriásnő*. Bizony, boszús Brynhild, bőszt Budli leánya,
Csak veszélyt s vészt hozni voltál a világon,
Tönkre tetted tisztet törzsét Giúkiaknak,
Hamvába hullt híres és hatalmas házuk.
- ⁵ *Brynhild*. Kocsimról kiáltom, én, ki különb nálad,
Te-néked, tudatlan, ha tudni kívánod:
Ravasz Giúkiak raboltak meg rútúl
Szerelmemtől s vélem szent esküt szegettek.
- ⁶ Nekem s hét hugomnak hatyú-ingeinket
A kemény király a kőris alá rejté,
Telet tizenkettőt tölték be csak, tudd meg,
Hogy az ifjú hősnek hűség-hitet tettem.
- ⁷ Hadzaj-hangos völgyben hívott engem hajdan
Sok hős a sisakos seregvezetőnek.
- ⁸ Hősi heves harcban a hó-hajú gótot,
Híres Hialmgunnárt Hél házába küldtem,
Auda fiatal fivérének fényes
Győzelmet szerzék s gyúlt Odhin gyűlöletre.

⁶ Brynhildnek és húgainak (kik alatt csak más valkürök érten-
dők) mint valküröknek hatyú-ingeik voltak, miket fördés közben
levetettek. Agnár király az ingeket ellopta s ezzel Brynhildet arra
kényszeríté, hogy neki hűségesküt tegyen és őt a harcban segítse.

⁸ Lásd Sigdrifumál 4. utáni prózát. Ezek szerint Sigdrifa és Bryn-
hild azonos személy.

- ⁹ A Király-berekben keményen körülzárt
Párosan piros és fehér paizsokkal,
S azt rendelé, álmom akkor érjen véget,
Ha fel fog fedezni az, ki sohasem félt.
- ¹⁰ Tágas termem falát táján tüzes délnek
A nyárfát nyeldeső nyaldosta nyelvével,
Törni át e tűzön csak az tud, ki hozza
Ama fényes kincset, melyen Fafnir fekvék.
- ¹¹ Gráni oda hozta a gazdag kincs-osztót,
Hol nevelő atyám volt úr nemes népén,
Kevély kísérete közül is kivála
A vitéz dánoknak vezető vezére.
- ¹² Ártatlanul alvánk ugyanazon ágyban,
Tulajdon testvérem se tehetne másként,
Nyole éjt nyugovánk így, s nyakába a másnak
Karját fonni köztünk egyik se kísérle.
- ¹³ De Giúki lánya Gudrún azzal gúnyolt,
Hogy Sigurd szerető szíven szűnyadék én.
Így jövék rá, óh! jaj! jobb lett vón nem tudnom,
Hogy rettentőn, rútul, ravaszul rászedtek!
- ¹⁴ Szörnyű szenvedésre szülessék még számos
Nő s férfi a földön, s növekedjék nagyra!
Én itt együtt élek örökre Sigurddal,
Sors el sose választ. — Órjásnő, sülyedj el! . . .

⁹ A Sigdrifumál és Fafnismál szerint a vár neve Szarvaskő volt.

¹⁰ A nyárfát nyeldesi a tűz.

¹¹ Brynhild nevelő atyja Heimir. Sigurd csak itt mondatik dánnak.

¹³ Brynhild annyiban volt rászedve, hogy bár Sigurd a Gunnár alakjában jött hozzá, ő magát mégis Sigurddal eljegyzettnek hitte és tartotta, mivel tudta, hogy tulajdonképen Sigurd jött hozzá. —

XIV.

Dráp Niflunga.

— A Niflungok megöletése. —

Sigurd halála után Gunnár és Högni vették birto-
 kukba az összes aranyat, ami egykor Fafniré volt. Ez-
 után ellenségeskedés támadt a Giúkiak és Átli közt,
 aki őket okolta a Brynhild halála miatt. De ezt a viszályt
 kiegyenlítették azzal, hogy Gudrúnt Átlihoz adták fele-
 ségül. Gudrúnnak a feledés italát adták inni, mielőtt
 ez beleegyezett volna, hogy Átlihoz menjen feleségül.
 Átli fiai Erp és Eitil voltak, Svanhild pedig Sigurd és
 Gudrún leánya volt. Átli király meghívta magához
 Gunnárt és Högnit, és elküldte hozzájuk követül Vin-
 git, illetve Knefrödöt. Gudrún tudta, hogy árulás van
 a dologban, és üzenetet küldött bátyjainak rovás-
 írással, hogy ne jőjjenek, és Högninek még egy gyűrűt
 is küldött, melyet farkas-szőrrel kötött körül. Gunnár
 megkérte Oddrúnt, az Átli nővérét, de nem kapta
 meg. Feleségül vette tehát Glaumvárt, Högni pedig
 Kostberát. Amikor a Giúkiak Átlihoz értek, Gudrún
 mondomta az Átlitól született fiainak, hogy könyörög-
 jenek Átlinál a Giúkiak életéért, de ezek nem akartak.
 Az Átli parancsára az Átli emberei a Högni szívét ki-
 vágták, Gunnárt pedig a kígyó-verembe vetették, ahol
 a hárfát verte és elaltatta vele a kígyókat, de mégis egy
 vipera a májába szúrt.

Dráp Niflunga : itt Niflungok alatt csakis a Giúki törzse értendő.

XV.

Gudrunarkvidha önnur.

— Második Gudrún-ének. —

Thiodrek király, miután elvesztette emberei legnagyobb részét, Átlihoz ment. Itt Gudrúnnal egymás közt elpanaszolták fájdalmaikat. Gudrún így szólt:

- ¹ Mint a legszebbik szűz, szüleim szemfénye,
Büszke bátyáim közt boldogan nővék fel,
Dús Giúki drágán díszíte arannyal
S nőül adott nemes, nagy-nevű Sigurdhoz.
- ² Dús Giúkiknál ő délcegebb, delibb volt,
Mint királyi kard-fű fűk közt kimagaslik,
Mint a nyúlánk szarvas nyomorult nyulak közt,
S az arany szebb színű a szürke ezüstnél.
- ³ Tulajdon testvérim nem tűrhették férjem',
Fényes fejdelmek közt fejjel ki kivála,
Nem tudtak aludni, törvényt látni többé,
Míg a vitéz vezért el nem veszejtették.
- ⁴ Hallám paripája patkó-pattogását,
Hanem hős Sigurdot nem hozta a hátán,
Vágtató lovakról véres veríték dőlt,
Bár szokva valának szilaj száguldáshoz.
- ⁵ Gránihoz kimentem gondtelt gondolattal,
Nagy, nedves szemébe néma könnynyel néztem,
Fejét lefüggesztve a fűbe lehajtá,
Érezte az állat, hogy ura nem él már.
- ⁶ Habozva hallgattam, soká halogatva,
Míg a királyokat megkérdeni mertem.

Thiodrek király a történeti keleti-gót Theodorik (Berni vagy szász Detre), aki később Nagy Theodorik név alatt római császár lett.

- ⁷ Homlokát lehajtva hallgatott hős Gunnár,
Högni hozta hírül, hogy Sigurdom halva:
«Túl-parton van teste annak, ki Guthormot
Ádázul ölé meg — ordasoknak étkül.
- ⁸ A délceg, daliás Sigurd délen fekszik,
Hollóknak a hangját meghallhatod ottan,
A sasok sikongnak, zsákmányra sietve,
Átszúrt oldalánál ordasok ordítanak.»
- ⁹ «Óh! te merész Högni, megmondani hogy' mersz
A remény-vesztettnek ily rettentő rossz hírt?!
Szívedet szilajon szaggassák szét hollók,
Oly messze, hogy ottan még embert se ösmerj!»
- ¹⁰ Nyomban rá, elnyomva, szívét ami nyomta,
Komoran, kedvetlen, kelletlen szólt Högni:
«Még gonoszabb lenne, gondot-adóbb, Gudrún,
Ha szívem' szaggatná szárnyaló hollók szét.»
- ¹¹ Hallgatagon mentem hívem holttestéből
Összeszedni, amit ordasok ott hagytak.
Ki nem töre könnyem, kezem' sem tördeltem,
Jaj sem jött ajkamra jámbor asszony módra,
Sigurd mellett ülve, szótalan szemlélve.
- ¹² Sötétebb, sűrűebb az éj soha sem volt,
Mint Sigurd tetemét szomorún szemlélve.
Szebb, szelídebb lett vón, hogy ha széjjel szednek
A falánk farkasok s felfalnak az erdőn,
Vagy hamúvá égek, mint hervatag hársfa.
- ¹³ Indúlva az útnak öt napon át menten,
Míg megláttam híres Hálf hatalmas házát.

⁷ Sigurd, miután Guthorm (a Gunnár és Högni testvére) öt halálosan megsebezte, kardjával még Guthormot kettévágta.

¹³ Hálf alighanem azonos Álf-fal, a Sigurd nevelőatyjával, akinek második felesége Thóra, a Hákon leánya volt.

- ¹⁴ Töltöttem hét telet termében Thórának,
Hákon hú lányának, hős híré Danmörkben.
- ¹⁵ Hozni vigaszt nékem hímze arany-hímmel
Déli palotákat, díszes dán hattyúkat,
Hímeztük arannyal hősök hadi tettét,
Királyok kalandja kedvenc kézi munkánk,
Hatalmas hún hősök, vörös hadi pajzsok,
Sűrű sorban álltak a sisakos sergek.
- ¹⁶ Sigmund szép hajói a habokat szelték
Aranyos ormókkal, ormózott orrokkal,
Hímezve ott harcolt hátán hajójának
Deli Sigar, derék Siggeir, délre Fívtől.
- ¹⁷ De Grimhild megtudta, a gőgös gót asszony,
Magam merre mentem, mint búm martaléka,
Ott hagyta a házát, hős fiait hívta,
Kérdezte, kutatta, közülök melyik kész,
Férjéért hűguknak s fiáért fizetni
Békítő bírságot és bündíjat bőven.
- ¹⁸ Gunnár a gaztettért gazdagon fizetni
Hamar hajlandó volt, Högni hasonlólag.
Kérdé aztán Grimhild kész kicsoda lenne
Kantározni a mént, készíteni kocsit föl,
Nyargalni nyeregben nyerítő mén hátán,
Lebbenteni sólymot, lódítani a lándzsát.
- ¹⁹ Velök vala Valdár, vitéz dán vezér is,
Jarizleif, jó Eymód s a jeles Jarizkár,

¹⁴ Danmörk a mai Dánia.

¹⁵ Férjeik vagy rokonaik haditetteit hímzésben megörökíteni már régen kedvenc foglalkozása volt az előkelő nőknek.

¹⁶ és ¹⁹ versszakban nevezett személyekről egyéb közelebbi biztosan meg nem állapítható.

¹⁶ Fiv vagy a dániai Fíóni, vagy a skót Fife.

¹⁷ Grimhild a Gudrún anyja.

- Menének mindnyájan királyokhoz méltón.
 Longbard leventéin sisak leeresztve,
 Piros a palástjuk, pompáza a páncél,
 Kurta kard felkötve, a hajuk korom-szín.
- ²⁰ Kívánt valamennyi kiváló kincsekkel,
 Kiváló kincsekkel, kedv-kereső szókkal
 Szívem szenvedésén szépen szelídíteni,
 De a bő beszédben én bizony nem bíztam.
- ²¹ Grimhild kelyhet kínált, mely szinte kicsordult,
 Fanyar, fagyasztó volt, — fájdalommal feledni.
 Vegyítve valának vadkan vére abban,
 Fájdalmat földő föld, fagyasztó forrás-víz.
- ²² Rajzolja a kelyhen rőt-színű rováskok
 — Miket meg nem érték — minden-féle metszés,
 Hosszú halál-kígyó a Hadding honából,
 Tört kalász toklászszal, tátogató torkok.
- ²³ Kelyhében keverve sok különös főzet :
 Gyógyító növények gyökere, gyümölcse,
 Kémény-kürtők korma, barmok bele benne,
 Malac mája — miktől minden kín megenyhül.
- ²⁴ Fejem elkábulva fájdalommal felejtém,
 Sigurd szép szavait, mit szólt szerelemmel.
 Három hatalmas hős hajta nekem térdet,
 S a kevély királynő így kezde beszélni :
- ²⁵ «Gondolék rád, Gudrún, gazdag ajándékkal,
 Aranyat adok én apád örökéből,
 Pompás pazar gyűrűt, Hlödver palotáit,
 Színes szőnyeget mind, mit néki szövének.

²¹ A Dráp Niflungában említett feledés-italról van szó.

²² Hadding mondai király egyszer leszállt az alvilágba, melyet ezen látogatás emlékére Haddinghonának is neveztek.

²⁴ A kevély királyné Grimhild.

²⁵ Hlödver frank vagy dán király volt.

- ²⁶ Hún hajadonokat, hímezni tudókat,
Szíved örömére szőnek arany-szálból,
Budlinak birtokit bírhatod békében,
Mint Átli asszonya, ékitve arannyal.»
- ²⁷ «Nem fogok férfíhoz feleségül menni,
Brynhild bátyját férjül bírni nem akarnám,
Illetlen vón nékem itt Átlival élni
Fényes feleségül s fenntartani fajját.»
- ²⁸ «Véreiden ne vágyj venni véres bosszút,
Vedd észbe, magunk is valamit vétkeztünk,
Olyan életed lesz, mint ha ma is élne
Sigurdod és Sigmund. Szép fiaikat szülsz még.»
- ²⁹ «Áltatni, ámítani nem akarom Átlit,
Nem gondolok, Grimhild, örömrre a gond közt,
Mióta Sigurdom szíve vérét szívták
Hulla-éhes holló, falánk fogú farkas.»
- ³⁰ «Kevély királyok közt Átli legkiválóbb,
Kitűnők között is külön kimagaslik,
Kezét ha kínálja, vedd, míg korod enged,
Félre ha fordulnál, férjet sohasem kapsz.»
- ³¹ «Ez átkos, ez ádáz népet ne ajánljad,
Konokul ne kívánj kényszeríteni erre,
Gunnárra e gaz nép gonosz véget gondol,
Högni hős kebléből szívét kihasítja,
S én, nyomorult, nyugtot nem nyerhetek addig,
Míg a kemény király éltét ki nem oltom.»
- ³² Búsan hallá Grimhild e borús beszédet,
Mely hős fiainak hirdette halálát,
S vitéz nemzetsége vészes, véres végét.

²⁶ Budli az Átli atyja, mindketten hún királyok.

²⁸ Sigmund a Sigurd és Gudrún kis fia, akit Brynhild szintén megöletett.

- ³³ «Adok azon kívül elegendő földet,
Kedves, Kiválasztott, ha kell, a tiéd lesz,
Használd őket holtig, s hagyj föl panaszoddal.»
- ³⁴ Így kelle elmennem a kevély királyhoz,
Én-attyafiaim erőltetvén arra,
De számomra a férj nem szerze szerencsét,
Sem fivérim veszte fiaimnak védet.
- ³⁵ Pattantak a hősök pompás paripákra,
A szolgáló nőket szállíták szekéren,
Hét napig haladtunk hegyes, hideg földön,
Hét napig hajóztunk habzó tenger hátán,
Harmadik hét napon holt vidéken mentünk.
- ³⁶ Kapú-őr a kapesos kapút kinyitotta,
Vágtatva vonúltunk vendég-váró várba...
- ³⁷ — — — Átli felébresztett. Forronga fejében
Bánat, bú és bosszú bátyáim vesztéért.
- ³⁸ «Fél-álomból felvert a norna, félelmes
Jóslással jövőmről, vajon mit jelent ez,
Mit gondolsz felőle. Giúki-lány, Gudrún,
Álmomban átdöftél átok-osztó karddal.»
- ³⁹ «Jól-tevő tűz jele a jajt-szerző fegyver,
Diszt és derűt jelez dühe az asszonynak.
Félelmes fekélyed' ki fogom égetni,
Gyöngéden gyógyítlak, bárha gyűlölnélek.»
- ⁴⁰ «Földből kiszakított fiatal fácskákat
— Miknek nagyra nőttét naponta kívántam —

³³ Kedves és Kiválasztott valamely birtokok nevei.

A ³⁶. és ³⁷. versszak közt az énekből valószínűleg sok elveszett, melyben el volt mondva a Gunnár és Högni megöletése is.

³⁸, ⁴⁰, ⁴¹, ⁴² Átli mondja el álmait.

³⁹ Gudrún az első álmot arra magyarázza, hogy Átlinak valamely mérges fekélyét jótékony tűzzel ki fogja égetni.

A ⁴⁰. és ⁴¹. versszakban elmondott álmok magyarázata hihetőleg elveszett.

A ⁴⁰—⁴². al. álom alighanem az Átli fiainak megölését jelzi

- Tövestől kitépve, törten, tele vérrel,
 Rakva ki, hogy rágjam — — rajzolta az álom.
- ⁴¹ Kezemből kiszállni karvalyokat láttam,
 Éhesen elszálltak balsorsuk elébe,
 Szíveiket aztán szörnyen szomorúan,
 Mártva vérbe, mézzel meghintve, megettem.
- ⁴² Két kis kutya aztán kifutott kezemből,
 Vészes vonítással vergődve vágattak,
 De majd láttam duzzadt, dermedt, dagadt dögnek,
 S rám rótták, hogy rothadt, rossz húszakat rágjam!»
- ⁴³ «Friss fiúk fölösen halat fognak fogni,
 S fejét veszik fehér folyami halaknak,
 S pár éjre — pitymalat pirosan pirkadván —
 Fehér halacszkából fürgén falatoznak.»
- ⁴⁴ Fekhelyemen fekvém, álmatlan forogva,
 Tűnődve, tusázva. — — Tudom, mit kell tennem . . .

XVI.

Gudrúnarkvidha thridja.

— Harmadik Gudrún-ének. —

Herkjának hívták Átli egyik cselédlányát, aki azelőtt
 Átli ágyasa volt. Ez azt mondta Átlinak, hogy Thiodre-
 ket és Gudrúnt együtt látta szerelmeskedni, mire Átli
 egészen rossz kedvű lett. Akkor Gudrún szólt:

- ¹ Mi bánt, mi bajod van, Budlifia, Átli,
 Mért vagy oly mogorva, mért nem mosolyogsz már?!

⁴³ Gudrúnnak ez az álomfejtése alig érthető, tán csak azt célozza,
 hogy Átli gyanúját elaltassa.

Gudr. III. Herkja a történeti Kreka. Thiodrék, vagy Detre, gót
 király.

- Jeles, jámbor urak jobb jelnek jósolnák,
Népeddel ha szólnál, s rám nevetve néznél.
- ² *Átli.* Gondokba ejt, Gudrún, Giúki leánya,
Herkjától mit hallék hitvesi házamban,
Thiodréket s téged egy takaró fedvén,
Édes ölelésben együtt aluvátok.
- ³ *Gudrún.* «Erősítem ezer erős esküvéssel,
Fenkölt fogadással a fehér szent-kőre,
Detrével oly dorbéz, duhaj dolgom nem volt,
Embernek, asszonyinak elrejtni mit illő.
- ⁴ Harcok hős vitézét, hadak vezetőjét,
A nagy uralkodót egyszer sem öleltem,
Hogy ha talán néha halk hangon beszéltünk,
Szomorúan szóltunk szenvedésről, gyászról.
- ⁵ Harminc derék dalját hozza hozzánk Detre,
S mindnyája közül ma még egy se maradt meg,
Büszke bátyáimat, bátor daliáik',
Rokonim' rablád el, rakásra öletve!
- ⁶ Daljás Saxit hívasd, dél deli királyát,
Fölszentelni forró füstöt fuvó üstöt!»
- ⁷ Hamarosán hétszáz harcos jött a házba,
Kezét királynénak a katlanban látni.
- ⁸ «Nem jött gazdag Gunnár, sem a hú hős Högni,
Szemem nem szemléli szeretett bátyáim',
Bátor Högni bizony bárd dal boszúlná ezt.
Magam' megmenteni magamnak kell mostan!»
- ⁹ Fenekéig nyúlt be a forró fazékba,
S kincs érő köveket kivette kezével.

⁹ Saxi egyébként ismeretlen. A forró víz-próba szokásos istenítélet volt, aként hajtva végre, hogy a forró vízzel telt üstbe kisebb köveket — esetleg drágaköveket — hajítottak, melyeket a vádlottnak kezével kellett kiszednie, s ha e közben kezét össze nem égette, ártatlannak, ellenesetben bűnösnek bizonyult.

«Vitézek, látjátok, hogy nem vala vétkem,
Kezem ép, a katlan bár forra kegyetlen'!»

- ¹⁰ A király keblében kacagott a szív most,
A kegyes királyné kezét épnek látva.
«Hozzátok Herkját most hőtől habzó üsthöz,
Ki kárt és kint kívánt kegyes királynőmnnek!»
- ¹¹ Szomorúbb szenvedést szem még sose szemlélt,
Mert Herkja kezei merőben megégtek,
Pőrén aztán dobták poshadó posványba,
Fényes Gudrúnra fent foltért fizetett így.

XVII.

Atlakvidha.

— Átli-ének. —

- ¹ Egy ízben egy okos, eszes embert Átli,
Knefrödöt, követül küldötte Gunnárhoz.
Giúkikhoz ért ez, hol gazdag Gunnárnál
Padka körül padok, s pezsga a pompás sör.
- ² Hallgat hamis Knefröd, hún haragot félve,
A népes teremben némán iszik a nép,
De követe délnek, Knefröd, kemény hangon
Magas ülő-helyről most mondani kezdi:
- ³ «Ide én Átlitól izenettel értem,
Páratlan Mély-erdőn jó lovamon jövén,
Hogy hívjalak, Gunnár, házába hunoknak,
Lengő sisak-tollal — Átli lakát látni.
- ⁴ Vértet, vasas lándzsát válasszatok ott ki,
Sillámló sisakot, sok serény rabszolgát,
Arany-csattú csótárt, csillogó ruhákat,
Pajzsot, páncélt, pompás patkós paripákat.

Ős-germán halálbüntetési mód volt a posványba fullasztás.

- ⁵ Számotokra szánta széles Gnitaheidot,
Hajító-dárdákkal, hatalmas hajókkal,
Danp király kastélyit királyi kincsekkel,
S a messze-terjedő mogorva Mélyerdőt.»
- ⁶ Fejét Högni felé fordítva Gunnár szólt :
«Hallád, Högni, halljuk hamar, mit tanácsolsz?»
«Arany nincsen annyi arra Gnitaheidban,
Hogy ne vón házunkban hasonló halommal.
- ⁷ Tudod azt, két tágas termünk tele karddal,
Mindnek markolatja munkálva aranyból,
Pengém a leggyilkosb, paripám leggyorsabb,
Falainkon függ sok fényes paizs, fegyver,
Kiár kastélyából került sok kemény kard,
Hiszem, mind hatalmasb híres hunokénál.»
- ⁸ «S mi gyanúra gyújt, mit Gudrún küld, a gyűrű,
Farkas-szörbe fonva?!» «Félek, figyelmeztet.
Vérről és veszélyről szól a vörös gyűrű,
Farkas-ször, hogy futunk falánk farkasokhoz.»
- ⁹ Nem biztatta Gunnárt barát, se bizalmas,
Vezér se, vitéz se véleményt nem valla,
De méltón királyhoz monda merész Gunnár
A tágas teremben teljes bátorsággal :
- ¹⁰ «Föl, Fürge, fordíts rá figyelmet, hősöknek
Kedvére kínálják a kupákat körben!
- ¹¹ Foglalja el farkas földjét Niflungoknak
Haragos héjjákkal, Gunnár ha hiányzik,

⁵ Gnitaheid, ahol Fafnir a kincset őrizte, itt általában valamely aranytermő helyet jelent. Danp alighanem dán király volt. Mélyerdő a mitológiában a lakott föld és a tűzország, itt a Giúkiak és Átli országa közti ős-vadon.

⁷ Kiár a Völundar-Kvidhában is említett király.

¹⁰ Fürge a Gunnár pohárnoka.

¹¹ Gunnár szavai kétértelműek : ha késik az Átlihoz menetelben, vagy ha ott késik, azaz ott vész.

Morgó medve marjon mindent szét mogorván
Kutyák kedvére, ha Gunnár király késik.»

- ¹² Kiváló leventék könnyezve kísérték
Fennséges főnökjük', fejedelmi fiúk is,
S szólt a Högni-háznak honn-hagyott hős ifja :
«Övjon erő s ész ott, a hová indúltok!»
- ¹³ Hegyek hátán hajtják hamar át a hősök
Zabla-harapóik', zord, zúgó Mélyerdőn,
Húnok hona hangzott, hol ők haladának,
Sötét-zöld sík rónán, hol sehol sincsen fa.
- ¹⁴ Árkok mellett ormók állnak Átli földjén,
Bikki bátor népe belül a bástyákon,
Húnok tágas terme tele támlás paddal,
Falakon függenek fehér fényű pajzsok,
Bajban biztosítók. Bent bort iszik Átli
Fényes fölházában. Figyelnek az örök,
Jelenteni jókor, ha jőne hadával
Gunnár, gerelyekkel csapni a gazdára.
- ¹⁵ Húguk hamar látta, hogy léptek a házba
Bátyjai, nem bántá bornak heve őt még.
«Csaltak törbe, Gunnár, hún csalfa cselétől
Magadat mint mented?! Menj menten e házból!
- ¹⁶ Bölesebb lett vón, bátyám, bodros sisakok helytt
Karddal, kelevésszel keresni föl Átlit,
Nyár-napon nyeregben nyargalva nyilazni,
Halavány hullákat hagyva a nornáknak,
Szégyent hadd szenvedne a hún harci szűz mind,
Vetni vitéz Átlit viperák szemébe.
Kegyetlen kígyókhoz így most ti kerültök.»

¹² Högni legkisebb fia otthonn maradt.

¹³ Zabla-harapó a ló.

¹⁴ Bikki az Átli alvezére.

¹⁶ A nornák itt a halál istennői. A hún harci szűzek hún amazonok vagy valkürök.

- 17 «Nincs idő nógatni népét Niflungoknak,
Hosszú az út, húgom, hadát ide hozni
Dombos Rajna partról délceg daliáknak.»
- 18 Burgund barátokat birkózva lebírták,
S galádúl hős Gunnárt köték gonosz gúzsba.
- 19 Hatalmas kardjával Högni hetet vág le,
Löki nyolcadikat lobogó lángokba.
Védni magát, vívni úgy kell a vitéznek,
Hősileg Gunnárért mint harcola Högni.
- 20 Kérdezők most, kész-e kiváltani éltét
Gótok ura, Gunnár, gazdag arany-kinescesel?
- 21 «Hős Högni szívét ha hozzák ide hozzám.
Vörös vértől ázva, a vitéz vezérnek
Kemény kebeléből karddal kihasítva!»
- 22 Szegény Hiallinak szelték a szívét ki,
S vitték vala tálon véresen Gunnárhoz.
- 23 Szólt Gunnár, gótoknak gazdag fejedelme :
«A hitvány Hialli szíve, amit hoztok,
Hajszált se hasonlít hős Högni szívéhez.
Reng, reszket a tálon, rezegve, remegve,
Mozgott még gyávábban, mellében mikor volt.»
- 24 A kemény kard-kovács Högni kacagott, kés
Járva johát által, jaj se jött ajkára.
Vitéz szívét vitték véresen Gunnárhoz.
- 25 Gerelyes Niflungok gazdája, Gunnár, szólt :

17 Niflungok népe a Gunnár népe.

18 Gunnár népe itt helyesen van burgundnak nevezve.

20 A niflungi kincsről van szó, melyet közben a Rajnába süllyesztettek oly helyen, melyet csak Gunnár és Högni ismert, és Gunnár a Högni halálával arról akart megbizonyosodni, hogy nincs már, aki a kincs helyét elárulja.

22 Hialli az Átli szakácsa.

24 Az előkelőek maguk is készítettek fegyvereket. Joha = belső-része.

- «A szívós Högninek szilárd szíve itt ez,
 Nem hasonlít hitvány Hialli szívéhez,
 Nem remeg rezzenve; nem reszket a tálon,
 Még így se mozdult meg, mellében mikor volt.
- ²⁶ — Ember elől, Átli, egyszeriben eltűnsz,
 Mint a tömérdek kincs tőled tova tűne.
 Magam tudom most már, hogy merre merült el
 A híres Niflung-kincs, hogy Högni halott már.
- ²⁷ Ketten amíg éltünk, kételyek kínoztak,
 Magamra maradva nem mardos a kétség.
 Békén bírja a Rín bút, bajt hozó kincsét,
 Az ázoktól átszállt örökét Niflungnak.
 Rejtse ár a rontó gyűrűk ragyogását
 Hullámozó habokban, mint se hunok hordják!»
- ²⁸ «Kész a kocsi, menjen. A király már kötve.»
 S kemény Gunnár királyt, gazdáját a kincsnek,
 Hurcolja halálra zablát harapó ló.
- ²⁹ Lépkedő lovával Átli lassan léptet,
 Katonák kardok közt rokonát kísérik.
 Veszi észre Gudrún a vitézek vesztét,
 Törli könnyét s tágas termében így tör ki:
- ³⁰ «Fordúljon fejedre fogadalmad átka,
 Átli úgy élj, amint esküdted Gunnárnak
 A szép szelíd napra, Odhin szent szirtjére,
 Új ágyas-házadra, az Ull gyűrűjére!»
- ³¹ Szilaj szívű szolgák sziszegő kígyóknak
 A vitézt még élve vermébe vetették,
 Hol hemzseg kígyó-had, halálra harapni.

²⁷ Rín = Rajna.

²⁷ A kincs a Reginsmál szerint a három áztól jutott Hraidmár birtokába.

²⁸ Átli szavai.

²⁹ Rokona, helyesebben sógora, Gunnár.

³⁰ Az Ullr — Nyilas — gyűrűjére többször esküdtek.

- De haragos Gunnár veri hárfa húrját,
Csapkodva reájok, cseng, esattog a húr mind.
— A vitéz így védje vagyonát vérével.
- ³² Nyerítő mén nyergén nyargal haza Átli
Gyalázata után gyászos gyilkosságnak.
Döng, dübörg az udvar a ló-dobogástól,
Harcosok hangjától, ahogy haza érnek.
- ³³ Közelít most Gudrún a kevésy királyhoz,
Kiengesztelésre kínálva a kelyhet :
«Vedd víg vacsorának, miket én vágtam le
Kedvedért : kicsinyke kezes báránykáim'.»
- ³⁴ Kereng, tele borral, kehely, kupa, kancsó,
Hogy házába Átli hős húnjait hívja,
Sok borzas bátor hős bejő beszélgetni.
- ³⁵ A szörnyű nő szolgál szaporán szín-borral,
Erőlteti urát enni az ételből,
Átli halott-halvány, hogy hallja e szókat :
- ³⁶ «Kard-osztó király te, kedves kölykeidnek
Szét-szeletelt szívét szín-mézzel megetted.
Híres hős, emészt d hát hamar. Hullák húsát
Etted, adva abból az érdemeseknek.
- ³⁷ Hiában hívod már, hevülve italtól,
Öledbe ültetni Erpet s a kis Eitilt,
Termedből ki többé hiában tekintesz,
Az arany-osztókat oda-künn nem látod
Nyíl nyeleit nyesve, nyerítő mént nyirva.»
- ³⁸ Hanges zaj a házban, húnok zokogása,
Zúgás zivatarja, páncélok zörgése,
Csak gonosz Gudrúnnak nem gördül a könnye,

³³ Gudrún közben megölte az Átlitól született fiait : Erpet és Eitilt s azok húsát tálalta föl Átlinak. Bárányok alatt Gudrún a fiaikat értette, de Átli ezt nem vette észre és a húst mint bárányok húsát ette meg. A lovak sörényét maguk az előkelőek nyírták.

- Fejdelmi fivérit, fiait se bánja,
 Ártatlan övéit, kiket Átlinak szült.
- ³⁹ Az aranyat osztja a hó-nyakú asszony,
 Szép színű gyűrűket szolgálai közt szétoszt,
 Sorsot siettetni sár-aranyat sűrűn,
 Kincses kamaráját kissé se kímélve.
- ⁴⁰ Vigyázatlan vala s vadúl ivott Átli,
 Fegyvertelen fekvék, Gudrúnt se figyelte,
 Máskor ez másként ment, mikor melegséggel
 Előkelők előtt egymást ölelgették.
- ⁴¹ Vánkosát a vad nő vérrel vörösíti
 Kezében a késsel; kutyaít eloldja,
 Cselédit felkölti, csóvál tüzes csóvát,
 Borít mindent lángba, bátyjait boszúlni.
- ⁴² Ki a teremben volt, tűz tette azt tönkre,
 Gyilkosít Gunnárnak, gyász-helyről felgyúlva,
 Régi remek oszlop, kincstár romba roppan,
 Háza Budlungoknak, s halott-halaványan
 Fegyver-fogó lányok fojtó füstbe fúlnak...
- ⁴³ Elég az énekből. Ily asszony sosem lesz,
 Viselni a vértet, bátyjait boszúlni,
 Keze három királyt küldött a halálba,
 Mielőtt maga is meghalt a merész nő...

⁴² Gudrún csak a Gunnár megölésében részt vett harcosokat és amazonokat hagyja a palotában benn égni, a többieket kiengedi. Budlungok a Budli (Átli atyja) nemzetsége.

⁴³ A költő zár-szavai. A három király Átli és két fia.

XVIII.

Atlamál in groenlenzka.

— Grönlandi Átli-ének. —

- ¹ Régi rege mondja, rejtőzve hogy' jöttek
Hősök hajdan össze. Haszon nem lett ebből.
Titkon tanácskoztak, többek veszte lett az,
Giúkik rászedve gonoszúl, galádúl.
- ² A vitézek veszte el vala végezve,
Bút, bajt szerze Átli, belátással bírt bár,
Támaszit széttörte, tört saját vesztére.
Követeket küldé rokonit kéretve.
- ³ Böles volt a királyné, bíra belátással,
Tudta, mit tárgyaltak terelve titokban,
Bajban volt a böles nő, bátyjait hogy' mentse.
— Mentek a küldöttek, míg ő maradt otthonn.
- ⁴ Metsze mentő rúnát, Vingi megmásítja,
S változtatva vitte a vést-hozó azt el.
Ág-bogos öblökön utaztak át Átli
Hírnöki a hősök híres hazájába.
- ⁵ Vigan ittak vidám vörös tűz-világnál,
Gonoszt nem gondoltak gazdag követekről,
Átli ajándékot örömmel átvették,
S függeszték a falra, — fortélytól nem féltek.

¹ Átli és emberei titkon azon tanácskoztak, hogy' szerezzék meg a Fafnir-féle kincset (és talán, hogy hogyan álljanak bosszút a Brynhild haláláért) és ezért elvégezték a Giúkiaknak (Gunnár és Högni) magukhoz csalását és megölését.

² Átli azzal, hogy sógorait, akik bajban őt segíthették volna, megölette, a saját támaszait törte szét.

³⁻⁴ A királyné, Gudrún, vesszőre metszett rúna-írással akarta fivéreit figyelmeztetni, de a rúnákat Vingi, Átli egyik követe, megmászította.

- ⁶ Jött Högni figyelmes, fürge felesége,
Kostbera, köszöntni Átli két követjét,
Jött Glaumvár, Gunnár gondos felesége,
Távolról jötteknek tisztességet tenni.
- ⁷ Högnit oda hívták, hogy hasson Gunnárra.
Világos volt a esel, csak vigyáztak volna!
Kész a király menni, ha Högni kíséri,
Kész volt Högni menni, király ha kívánja.
- ⁸ Serlegekben sok sört serényen fölhordtak,
Víg vendég-látás volt, míg végre elég lett.
Házastársak mentek háló-helyeikre.
- ⁹ Ravasz volt Kostbera, rúna-rovást értő,
Betűzte tűz-fénynél a berótt betűket,
De szája nem szóla, mert bárhogy' szemlélte,
Értelmét nem érté összekuszált szóknak.
- ¹⁰ Högni s hű hitvese álmra hajoltak,
Nehéz álmát a nő nem nagyon titkolta,
Fölfödte férjének, amikor fölébredt.
- ¹¹ «Házad' míg elhagynád, Högni, hallgass szómrá,
Rosszat mond a rúna, menned jobb lesz máskor.
Megnéztem a mondást, mit metsze a húgod,
Jöttötöket hozzá jónak nem javalja.
- ¹² Bámulom csak bambán, nem bírva belátni,
Visszas vonalakat mért vése a bölcös nő.
Ha jól értem mégis, jelei azt jelzik,
Halál vár, ha hamar, hirtelenül mentek.
Hiányzik itt holmi — vagy meghamisíták.»
- ¹³ «Gyorsan gyanakodnak s gyakran a nők, én nem,
Bűnnel sem bajlódom, csak ha bosszúlnom kell.
Kincseket, aranyat küldött a király most,
Rettentő, rémítő engem nem remegtet.»
- ¹⁴ «Rosszat sejtek, ha a sógorhoz siettek,
Szelíd szíves-látás számotokra nem lesz.

- Halld, Högni, az álmom', nem hallgatom azt el,
Csapda és csapás vár, hogy ha nem csalódom.
- 15 Vánkosod' világló vörös tűzben láttam,
És lobogó lángban állott a lakásunk.»
- 16 «Van itt sok vég vászon, mire nem vigyázol,
Hamar hamuvá lesz, ha ágyról álmodtál.»
- 17 «Medve a mancsával házunk' megmozgatta,
Termünkbe tört, s tölte titkos félelemmel,
Faldosott falánkan, már futni se bírtunk,
Riadalom riadt, rémítő, rettentő.»
- 18 «Zúgó zivatarnak zaja zúduland ránk,
Jeges-medve jötte keleti szél jósol.»
- 19 «Sebes sas sikonga — sejtet ez sok rosszat —
Végig a vén házon s befröcsköle vérrel,
Álmom ahogy' látta: ádáz Átli árnya.»
- 20 «Vágni visznek ökröt, vért te azért láttál,
Álmunkban sebes sas sokszor jelent ökröt.
Átli nem ármányos, akár mit is álmodsz.»
Ezzel abba maradt, egy szó se volt aztán.
- 21 Felségek felkelvén, folyt köztük is ily szó,
Gonosz álmok gondba Glaumvárt is ejték.
«Gondolom azt, Gunnár, gonosz gazság vár ott.
- 22 Szörnyű bitót láttam, szánva neked, szívem,
Felfaltak a férgek s félig mégis éltél,
Vége volt világnak. Vaj, mi veszélyt mond ez?
- 23 Véres vasat láttam vértedből kivonva,
— Szomorú, ilyenről szólni szeretettnek —
Kebled közepébe kelevész volt döfve,
S oldalt a sok ordas ordítva üvöltött.»
- 24 «Ebeink az őzet üldözve ugatnak,
Kiszálló kelevész kutyák kaffogása.»
- 25 «Vad, vészes víz árja folyt végig a házon,
Paskoló patakja padjaink' ellepte,

- Törtetve eltörte a két testvér lábát
 Vészes, viharos víz, — valamit jelent ez.
- ²⁶ Homályban halott nők hatoltak a házba,
 Rongy volt a ruhájuk, s rád rontva megfogtak,
 S hamarosan hívtak házukba, — hihetném,
 Véd-szellemid eztán védeni nem vágynak.»
- ²⁷ «Későn kérsz, királyném, határozatom kész már,
 Többé nem tart vissza, el levén tökéelve,
 Elhiszem bár, éltünk érend kora véget.»
- ²⁸ Világos lett, s vágyván utazni vitézek,
 Indultak, intésre ím' már mit sem adva,
 Főbbek közül öt ment, kíséret két annyi,
 Bizony botorúl volt s nem bölcsen beosztva.
 Högni szép szülötti Snaevar, Solar mentek,
 Vezérek közül még Orkning vala vélök,
 A Högni sógora, híres és hős harcos.
- ²⁹ Királynők kísérték ki a kikötőig,
 Inték uraik', de azok nem engedtek.
- ³⁰ Gunnár gondos nője, Glaumvár, most monda
 — Vezetve aggálytól — a Vingi vitézhez :
 «Fényes fogadtatást fizetni rosszúl fogsz,
 Rossz vendég ha voltál, rejtve ravaszságot.»
- ³¹ Esküt esküdt Vingi, ön-magát átkozva :
 «Öljön meg az órjas, orvúl ha hazudtam,
 Bitóra jussak, ha bánatba borítlak.»
- ³² Bölcs és bátor Béra buzdítva beszélt most :
 «Vigan vitorlázva, dics, diadal várjon!
 Veszély, vész elkerül, ha valósul vágyam.»
- ³³ Szeretve övéit, szívesen szólt Högni :
 «Bátrak legyetek mind, s bölcssek, bármi érjen.
 Sokszor nem segíthet sorsunkon az áldás,
 Baráti búcsú-szó nem biztosít bajtól.»

³² Béra a Kostbera név rövidítése.

- 34 Egymásra néztek még s az után elváltak,
S vitézek elébe vágtak a végzetnek.
- 35 Szaporán eveztek, szinte szétment minden,
Vonták a lapátot, verték a vizet föl,
Evezők széttörtek, szíjjak szakadoztak,
— Kiszállva, hajójuk' szabadjára hagyták.
- 36 Hamar most a hősök (hogy ne legyenek hosszú)
Vágtatva vonultak a Budlungi várhoz,
S a kaput keményen kongatta meg Högni.
- 37 Szólt Vingi, — szerencsésb, száját ha befogja —
«Várjatok, vitézek, bemenni veszélyes,
Suhogó kard sújt le, sebesen megsúltok,
A rokon hívás ravaszságot rejte,
Békén várjatok hát, míg benn a bitó kész.»
- 38 Ki nem kímélt senkit kemény viadalban,
S harcban sose hátrált, haraggal szólt Högni:
«Fenyegetésetől félni nem fogunk mi,
Szád ha egy szót szól még, szörnyűképen szenvedsz!»
- 39 Vingit ott levágták s veték alvilágra,
Halál-hörgésének hangja hamar elhalt.
- 40 Átli vitézei felvették a vértet,
S vértezettten vártak a vár védő-sáncán.
Folyt a fenyegetés folyam-árként fent, lent:
«Véreteket venni végezve vagyon rég!»
- 41 Högni szólt: «Halált ránk hozni hogyan fogtok,
Harcra kész nem vagytok, s egy hőstök halva,
Hozzátok tartozott s Hélhez hajítók le.»
- 42 Bószültek e bátor beszédre a húnok,

35 Míg az Atlakvidhában a Giúkiak szárazon utaztak Átlihoz, itt vizen át mentek és partra jutva, a hajókat szabadjára eresztették, mint a Nibelung-énekekben is, ami szintén azt mutatja, hogy az Atlamál a Nibelung-mondának más variánsa után készült, mint az Atlakvidha.

- Újjukat ügyesen illesztik az íjra,
 Penge a vas-vessző, védőjük a pajzs volt.
- 43 Hamar híre ment benn a külső hős harenak,
 A szobákban bent is szólt róla egy szolgál.
- 44 Haragos lett Gudrún, mikor a hírt hallá,
 Széttépte, szétszórta szép ezüst nyakláncát,
 Gördülve, görögve gurultak a gyűrűk.
- 45 Rántá föl az ajtót és rohant ki rajta
 — Félés nem fogá el — fogadni fivérít,
 Siet soraikhoz — sose látta többé —
 Megmondotta mindjárt mind ez miként történt.
- 46 «Megmentésül mondtam, maradatok otthonn,
 A sors kényszeríte sebes sietésre!»
 A bölcs békülésre buzdíta még bátran,
 De egyezség nem lett, mert egyik sem enged.
- 47 A királyné látta, mily küzdelem készül,
 Készen a küzdésre, köpenyét ledobta,
 Vitézül vont kardot, hogy véreit védje,
 Küzdés zaja közben a karja kemény volt.
- 48 Derék dalját kettőt dönt le dühös Gudrún,
 — Egyik Átli öccse, azt elvivék onnan,
 Úgy levágta, messze lódultak a lábak, —
 Másik, kit megölt még, mozdulni sosem fog,
 Küldé Hélhez, s keze reszketni se kezd.
- 49 Hirdeti hangos szó hírét eme harcnak,
 Derék Giúkikat dícsérve, dicsőítve,
 Mondják, hogy Niflungok mind addig, míg éltek,
 Villogó vasakkal vérteket átvágtak,
 Törtek sisakokat, törhetlen' tusázva.
- 50 Reggel fogtak hozzá, fél-napig folytatták,
 Küzdöttek még aztán késő komor estig,

49 Niflungok alatt itt csak a Gunnár és Högni vitézei értendők.

- Véres viadal volt, a mező vörös lett,
Hős tizennyolc hullt el, híres húnok győztek,
Béra bátyja halva, s fiai a bátrak.
- ⁵¹ Hatalmas Átli most a harag hangján szólt :
«Bús látvány, s a bűnös benne te vagy, Gudrún,
Harminc hősünk harcolt, híres valamennyi,
S maradt meg tizenegy — mily mérhetlen vesztes!
- ⁵² Apám után fiúk öten maradánk mi,
Hélnél kettő, kettő ma hulla el halva.
- ⁵³ Bizony azt bevallom, hogy sógorim bátrak.
Baj-szerző nő, benned örömet nem bírtam,
Viszály vala köztünk, mióta velem vagy,
Rokonim' megrontád, kincsemet elrablád,
Húgom' Hélhez küldéd, hajh : legnagyobb bűn ez!»
- ⁵⁴ «Gondolj rá — szólt Gudrún — mi gonoszat tettél!
Gyöngyökért, gyűrűkért anyám' meggyilkoltad,
A vészes veremben ángyod' éhen vesztéd.
Kacagok, ha kínod' kitéröd előttem,
Isteneket áldom, ha átkuk elérend.»
- ⁵⁵ Az urakhoz Átli ekkor imígy szóla :
«E kegyetlen nőnek kínját növeljétek,
Gyötörjétek, gyáván hadd sírjon, gyönyörrel
Szemlélem, ha szenved szörnyű szenvedés közt.
- ⁵⁶ Hozzatok csak Högnit, keblét kihalászva,
Szaporán! Szenvedjen! Szeljétek szívét ki!
Gonosz Gunnárt gúzsban föl görbe bitóra!
Kímélni sosem kell! hozzatok kígyókat!»

⁵⁰ Béra (Kostbera) bátyja Orkning, fiai (a Högni fiai is) Snaewar és Solar.

⁵² Az Átli fivéreiről az Edda-dalok egyébként nem emlékeznek, a történelem csak az egy Budáról tud.

⁵³ Az Átli húga Brynhild.

⁵⁴ Hogy Átli a Gudrún anyját, Grimhildet és nővérét megölette volna, arról más források mitsem tudnak.

- 57 «Tégy, mit tetszik, túróm — Högni tüzesen szólt —
Keményen kiállom, kiálltam különbet,
Védjük, míg erőnk volt, magunkat vitézül,
Testünk tele sebbel. Tetszésed szerint tégy!»
- 58 Átli asztalnoka, bölcs Beiti, beszélt most :
«Hagyjuk a hős Högnit! hurcoljuk Hiallit!
Hasznot sose hozott, hízott a halálra,
Napja még nem megy le, nagy naplopó lesz csak!»
- 59 Rémülten a rongyos rohant a helyéről,
Sírt és sietősen a sarokban elbújt.
«Bűnhődöm más bűnös bűneért! óh! bús nap,
Hogy halmom kell, kedvenc kocáim' itt hagyva,
S a királyi kosztot, kedvemre min éltem.»
- 60 Megkapták a kuktát, a kést köszörülték,
Még élet sem érzé, s ész nélkül üvölte,
Kiálta, hogy kész ő kihordani trágját,
Elvégez akármit, csak élni engedjék,
Víg, vidám, vidor lesz, csak veszni ne kelljen.
- 61 Hallá ezt hős Högni, s hogy életben hagyják
A kuktát, azt kérte, — kevés tesz ilyesmit! —
«Jobb lenne, ha járná én-vélem a játék,
Jámborul hallgatni e jajgatást, nem jó.»
- 62 A vitézt elvitték, más választás nem volt,
Halálát nem vágyta a hős halogatni.
Hahotázott a hős Högni, hallották mind,
Jól tudá kint túrni, s nem tört meg a kintól.
- 63 Hős Gunnár a hárfa húrjait csapkodta,
Csengése könnyet csalt csinos nők szemébe,
Hősök is, kik hallák, meghatva hallgatták,
Szép Gudrúnnak szóla — míg szétszakadt húrja.
- 64 Hajnalon a hősök már halva valának,
De a hősi hírnév a halálon túl hat.

- 65 Bősz Átli a hősök hulláira hága,
S gondtelt Gudrúnnak szólt gőgös, gonosz gúnynyal:
«Reggel van. Rokonid' romlásba te vitted,
E hír hozásáért ne haragudj' hát rám.»
- 66 «Gyönyörrel szólsz, Átli, gyászos gyilkos hírről,
Majd megbánsz még mindent, mikor mindent meg-
Megtudod, mi maradt, mint örökség néked, [tudsz,
Álmod nyugodt nem lesz, ameddig én élek.»
- 67 «Gátlani a gonoszt, gondoltam egyébre,
Hibáztunk, helyén van, hogy azt helyre hozzuk,
Kárpótlásul kapsz te kincseket, rabnőket,
Villogó ezüstöt, vágyad amit várhat.»
- 68 «Ne reménykedj', nékem nem kell ajándékok,
Kárpótlást nem kértem kisebb kínokért sem,
Kevély valék eddig, konok leszek eztán.
- 69 Haragom hallgatott, hős Högni míg éle,
Együtt nevedtünk, egyszerre, egy házban,
Bujósdit játszottunk a bokros berekben,
Nyakéket aranyból nyújta nyájas Grimhild.
Véreimnek vesztét sosem vezekled meg,
Szívembe szeretet számodra sosem lesz...
- 70 De gyöngé nő tervét gyors férfi legyőzi,
Gyümölcsöt fa nem hoz, ha gyökere veszve,
Hervad a virág is halva lehullt ágon.
Tetszésedre tehetsz, te is, Átli, mindent.»
- 71 Oktalanul Átli, áztatásnak enged,
Csak kevés kellett vón, csalfa cselt hogy lássa,
Galád tervét Gudrún gonoszul elrejté,
Kedves és kegyes volt s kétszínűen játszott.
Testvérei torát tündöklőn megtartá,
Harcosi emlékét Átli is ünneplé.
- 72 Többet nem beszéltek, hanem a tort tarták,
Hatalmas lármától hangzott az egész ház.

- Büszke Gudrún bőszt volt a Budli fájára,
 Borzadalmas bosszú buzogva forrt benne.
- ⁷³ Fiait becsalta, s fektette fa-padra,
 Szepegtek szegények, de szemük száraz volt,
 Kebelén anyjuknak kérdezve, mit kíván.
- ⁷⁴ «Fiúk, mit faggattok, fejeteket venni,
 Végezni veletek vágyam vala már rég'!»
 «Gázolhatsz vérünkben, gonosz, ki se gátol,
 De gyors bosszút gyűjt rád gyermekeid veszte!»
- ⁷⁵ Vadul végzett velők a vérszomjas asszony,
 S fiatal fiai fejét vevé Gudrún.
 Kérdé Átli király, kedves kicsikéi
 Hol játszanak oly jól, hogy felé se jönnek?
- ⁷⁶ «Ami igaz, azt én elmondom ím' Átli.
 Tettét Grimhild lánya titkolni nem tudja,
 Megtudva azt tőlem, több öröm nem tölt el.
 Bősz bosszúra bírtál, bátyáim' megölvén.
- ⁷⁷ Azok, hogy elestek, én már alig alszom,
 Esküdtem a bosszút, — emlékezel, Átli?!
- Gondolj a reggelre, min gonosz hírt hoztál,
 Leszállt a szelíd est, én szolgállok hírrel.
- ⁷⁸ Vesztéd fiaidat, végük' még nem vártad,
 Két kelyhet készíték a két koponyából,
 S vegyítve a sörrel, ittad vörös vérük'.
- ⁷⁹ Szolga-fán a szívük' szépen megsütöttem,
 Aztán borjúhúsként adtam eléd, Átli,
 Megetted mohóan, mi sem maradt már meg,
 Falánkan fölfaltad, forgatva fogad közt.
- ⁸⁰ Most megmondtam mindent, még ily rossz hír nem
 Döntöttem a sorsról, de még se dicsekszem.» [volt,
- ⁸¹ «Mi galád gáztettet tevél, gonosz Gudrún,
 Gyermekid', gyűlölt nő, gyáván legyilkoltad,

- Vérük' vacsorámhoz vegyítéd a sörbe,
 És számomra szörnyű szenvedést szereztél.»
- 82 «Örömestebb téged ölnék meg, Átli,
 Kín nincs, ily királynak kevés ami lenne,
 Példátlan, páratlan, pokolbeli örült
 Gonosz gaztetteket gondolál előbb ki,
 Újabb aljasságot adott ma azokhoz,
 Tulajdon torodat tündökölőn tartva!»
- 83 «Hamvadj máglyán, ha már halálra köveztek,
 Meglesz akkor minden, mire csak méltó vagy!»
 «Hasonló hírt hirdess holnap, ha hajnallik.
 Fényesebben fogok felmenni a fénybe!»
- 84 Együtt ültek gonosz, gaz gondolatokkal,
 Szitkozó szót szórva szilaj szenvedéllyel.
- 85 Forrt Niflung, fejében forgata bűsz tervet,
 Elmondta Gudrúnnak, hogy utálja Átlit.
- 86 Gudrún gondolt Högni gonosz végzetére,
 Boldognak mondá, ki bűsz bosszút bír állni.
 Gyilkolni meg Átlit, gyorsan ment a gyász-tett,
 Véghez vitte Niflung, s vele vala Gudrún.
- 87 Riasztva álmából riad, rian Átli,
 Sebét látva, segélyt senkitől sem sürget.
 «Szóljatok, ki szúrta szívembe a szablyát?!
 Csúnya, csúf játék volt — — a csapás halálos...»
- 88 Tettét Grimhild lánya titkolni nem tudja:
 «Tudd meg, én terveltem, életedre törve,
 S halált-hozó sebed' Högni fia ejtéd.»
- 89 «Gyűlölet gyújta e gyászos gyilkosságra,
 Bűn volt benned bízó barátod' megcsalni!
- 90 Kedvvel keltem útra kezedet megkérni,
 Delinek dícsérték, dísz- s dicsre vágyónak.

85 Niflung a Högni fia.

Hogy a hír nem hazudt, azt hamar beláttam,
Hódító hősök közt hogy haza hozálak
Fényben és fönségben fejedelmi módon.

- ⁹¹ Díszben, dicsben éltünk derék daliák közt,
Bőségben, mert bőven vala birkánk, barmunk,
Szórva kincsem', szerzék számos jó barátot.
- ⁹² Adtam ékes hitbért, aranyat és ékszeret,
Harminc hősi szolgát, s hét szép hajadon lányt,
Ezen kívül adtam ezrével ezüstöt.
- ⁹³ Mind ezt megvetetted, mint ha mi sem lenne,
Bírni Budli minden birtokát akartad,
Kivitted, a kincsből hogy semmit se kapjak,
Miattad mennyit sírt az anyám minden nap,
Be nem tért házunkba boldogság és béke!»
- ⁹⁴ «Hazudsz, hitlen Átli, de nem hallgatok rá.
Szelíd ritkán voltam, szörnyen szilajítál.
Véreiddel rég volt véres versengésed,
Házatoknak fele Hélhez hamar elment,
S ami áldást adhat, átkod lett az, Átli!
- ⁹⁵ Bátyám vala kettő, — bátrak, büszkék voltunk,
A szőke Sigurddal szállánk a habokra,
Haladánk, hajóink' a hab hátán hajtva,
Követve sorsunkat keletre kerültünk.
- ⁹⁶ Fejdelmük' megfojtók, földjük' elfoglaltuk,
Hatalmunktól félve hódoltak a hősök,
De a bújdosóknak békét biztosítánk,
S a derék szegényből díszes, deli dús lett.
- ⁹⁷ De a hún hős meghalt, s én alá hanyatlám,
Ifiú özvegyként örömtelen éltem,
Nagy és nehéz kín volt Átli neje lennem,
Mert szívem nem szűnt meg szeretni Sigurdot.

^{95, 96} Erről a hadikalandról más helyen nincs szó.

- ⁹⁸ Tanácsban ha voltál, te csak tanakodtál,
Nem hallottuk harcos hőstetteid hírét,
Engedél te egyre, ellent elkerültél,
Kardodat kímélted, királyhoz nem illőn!»
- ⁹⁹ «Hazugságod, Gudrún, hasznot reánk nem hoz,
Kettőnknek keserves kárt kelle szenvednünk.
Kérlek csakis egyre — légy kegyes és kedves,
S illő dísszel indíts utolsó útamra...»
- ¹⁰⁰ «Készítettetek hajót s kifestett koporsót,
Tiszta len-vászonba takargatom tested',
Szépen, mintha szívből szerettük vón egymást.»
- ¹⁰¹ Vége volt Átlinak. Viszálykoda törzse.
Megtartotta mind azt, mit megígért Gudrún.
El akarta magát emésztetni aztán,
De nem tudta, s élte tartott még tovább is...
- ¹⁰² — Szerencsés, akinek számos szép szülőtti,
Mint hős Giúkiak, híven éltek, haltak,
Határáig földnek hősi hírük elhat,
S büszke báróságuk' beszélük a népek.

XIX.

Oddrunargratr.

— Oddrún panasza. —

Heidrek királynak a lánya Borgny volt, s ennek a kedvese Vilmund. A nő nem tudta addig gyermekét megszülni, míg el nem jött Oddrún, az Átli nővére, aki azelőtt Gunnárnak, a Giúki fiának, volt a szerelmese.

Oddr. Heidrek, Borgny és Vilmund egyébként ismeretlen személyek.

¹ Régi korból ránk szállt regékből hallottam,
Mint ment egy merész nő messze Kelet tájra,

¹⁰⁰ A hajóban eltemettetés szokásos volt, kivált a vikingeknél. —

- Mert kerek földön kész s képes senki nem volt,
 Hogy Heidrek lányának hozzon segélyt, hasznót.
- ² Hallá a hú Oddrún, híres Átli húga,
 Hogy szegény nő szenved szörnyű nagy kínok közt,
 Kantáros kancáját kihozta az ólból,
 S nyerítő lovára nyomban nyerget tett rá.
- ³ Sebesen ment a ló síkos síma úton,
 S hamar elérkeztek a hercegi házhoz,
 Itt a lankadt lóról levette a nyerget,
 Tüstént be is tére a tágas terembe,
 Szónak az első volt, mit szóla a szája :
- ⁴ «Kerek földön mi van kedves, kedvező hír,
 Mi hallható híres, hatalmas húnoknál?»
 «Szörnyű szenvedésben szenved szegény Borgny,
 Benned bízok csak, hogy baráti segélyt adsz.»
- ⁵ «Mely herceg hibája hozá rá e szégyent,
 Borgnyra ki hozza bajt és betegséget?»
- ⁶ «Vilmund vitéz volt az, víg, vidám nyolc télen,
 A lányt rá megnyervén, lágy len-takaróval
 Takargatá titkon, nem tudta az atyja.»
- ⁷ A szolgáléánnyal szót nem szaporítván,
 Letérdelt a tudós, a titkokat értő
 Oddrún, s orvos-ige ömlött ügyes ajkán,
 S Borgnyhoz bűvölő bű-bájjal beszéle.
- ⁸ Szép fiú, szelíd lány születtek világra,
 Édes ivadéki a Högni-ölőnek,
 A beteg beszélni bizalommal kezde,
 Szónak az első volt, mit szóla a szája :
- ⁹ «Úgy segítsen néked, ha sújtna a sors tán,
 Frigg, Freyja s a többi fő isteni fölség,
 Mint kezéd kimenté a keserves kínból.»

⁹ Frigg a termékenység istennője, kihez az asszonyok szülési bajokban imádkoztak. Freyja a szerelem istennője.

- ¹⁰ «Nem azért siettem sorsodon segítni,
Mintha mutattad vón magadat méltónak,
De tett hitem tartja, s megtartom az esküt :
Senyvedőn segítni, segítni a sínylőn,
Fejdelmek mióta a földet feloszták.»
- ¹¹ «Örült vagy, óh! Oddrún, eszelős egészen,
Szilaj szenvedélytől szított szókat szólván,
Kísérve a kerek földön követélek,
Tulajdon testvérrel sem tehetni többet.»
- ¹² «Emlékszem — szólt Oddrún — egy este hogy Gunnár
Volt nálam vendégül, mit vetél szememre,
Akkor úgy ítéltél, hogy az ilyen dolgot
Más lány — mondád — mint én, megtenni nem merné».
- ¹³ Örömtelen Oddrún a padra omolt le,
S páratlan, példátlan bűját így panaszlá :
- ¹⁴ «A kegyes királynak kastélyában nőttem,
Köröttem levőknek kedvence, kegyeltje,
Örvendve éltemnek s atyám örökének,
Összesen öt évig — amíg az atyám élt.
- ¹⁵ De mielőtt fáradt fejét lefektette,
Az ősz uralkodó azt mondta utólszor,
Délre menjek díszes és dús hozománynyal
Feleségül Grimhild fejedelmi fiához.
- ¹⁶ A bátor Brynhildet büszke sisak fedje,
S váljék — vélte atyánk — vitézi valkürre,
Mert ha megnő, nem lesz merészebb és méltóbb,
Kevélyebb, keményebb, kiválóbb lány nála.
- ¹⁷ Szobájában Brynhild szép szőnyegetek szőtt,
Emberek és ország az övéi voltak,

¹⁴ A kegyes király Budli.

¹⁵ Grimhild fia Gunnár.

¹⁷ Brynhild mint valkür önálló királynő volt.

- Dörgött az ég, dönge, dübörge a föld is,
 Mikor szemébe tűnt Sigurdnak a szirt-vár.
- ¹⁸ Keményen küzdöttek kivont olasz kardok,
 S Brynhild büszke vára, birtoka bevéve,
 De röviden rájött, ravaszul rászedték
 Csalfa csalárdsággal a csillogó hősök.
- ¹⁹ Bősz boszúság hajtá s borzasztó boszút vett,
 Kínjait éreznünk keservesen kellett,
 Határaig földnek elhatott a híre,
 Hogy' szúrt a szívébe Sigurd teteménél.
- ²⁰ De gazdag Gunnárra úgy gondola szívem,
 Mint szükséges lett vón, hogy Brynhild szeresse.
- ²¹ Bátyámnak Brynhildért bírságul ígértek
 Kincset nem keveset korán a királyok,
 Tizenöt szép telket, tüzes Gráni terhét,
 Nyergét ami nyomta, elnyerni ha vágynék.
- ²² De királyi Átli kereken kimondá,
 Giúkiától nem kell garmada gazdagság.
 De szerelmes szívem szava szilajabb volt,
 S a kincs-osztó királyt keblemre karoltam.
- ²³ Rebesgetni kezdék rokonaim rólunk,
 Köztünk titkos, tiltott találkák történnek,
 De nem hitte Átli, hogy hibás lehessenek,
 S hogy rám gyöngeségem gyalázatot gyűjthet.
- ²⁴ De képes ki lehet kezeskedni másért,
 Hol közbe szenvedély, szív és szerelem szól.
- ²⁵ Kémeket küldött ki Átli komor erdőn,
 Látni, mi lesz velünk, lépteinket lesni,

¹⁸ A lángon áthatolás helyébe itt a vár megostromlása szerepel. A csalárdság az volt, hogy a remélt Sigurd helyett Brynhild Gunnárt kapta férjül.

²¹ Gráni (a Sigurd lova). Terhe a Fafnir-féle kincs.

²² A kincsesztó király Gunnár.

- Jöttek, hova jőni jó nem vala nékik,
 Hol egy takaró volt testünkre terítve.
- 26 Kincseket kínálánk kémeknek, hogy hírt ne
 Hordjanak Átlihoz s hallgassanak híven,
 De gyorsan elmentek, gyűlölve, gyalázva,
 Siettek Átlinak susogva besúgni.
- 27 Tarták Gudrún előtt teljesen titokban,
 Mit megtudni másnál méltóbb neki lett vón...
- 28 Pattogtak paripák aranyos patkói,
 Vitéz Giúkiak vágtattak a várba.
 Hős Högni kebléből szívét kihalásíták,
 Viperák vermébe veték vitéz Gunnárt.
- 29 Mint máskor is, most is menék Geirmundhoz,
 Lakában lakoma-készítéshez látni.
 Hős Gunnár a hárfa húrjait verdeste,
 A hős, a hatalmas engem híva azzal,
 Azt vágyva, azt várva, vigyek segedelmet.
- 30 Habszirtírről hallottam hárfa-húrok hangját,
 Úgy csattoga, csendült csengésük a csendben.
 Cselédimnek szólék: Csolnakra azonnal!
 Éltét minden áron meg akarván óvni.
- 31 A szoroson által szállt szinte naszádunk,
 S végre elénk villant vitéz Átli vára.
- 32 Akkor előbúja Átli aljas anyja,
 A rossz, a ravasz nő — rohadjon el élve! —
 Mérgesen a Gunnár mellébe belé mart,
 — Már nem vala módom megmenteni többé.
- 33 Bámulom, hogy bírtam ennyi bánatot, bút
 Túrni és túl-élni, — te tündöklő asszony —
 Ki a kegyes királyt, a kemény kard-osztót,
 Magam személyénél szentebbül szerettem.
- 29 Geirmund Oddrún valamelyik rokona lehetett.
 32 Az Átli anyja viperává változott s úgy marta meg Gunnárt.

- ³⁴ Itt fekvé figyelted, míg felsorolám mind
 Magam, szeretteim szörnyű szenvedését.
 Mindenkinék megvan, mit a sors rá mére...»
 — Vége van az Oddrún vérző panaszának.

XX.

Gudrúnarhvöt.

— Gudrún bujtogatása. —

Gudrún, miután Átlit megölte, magát a tengerbe vetette, de az ár élve vitte el a Jónakr király földjére, és Jónakr feleségül vette őt. Fiaik voltak Sörli és Hamdir. Itt nevelkedett föl Svanhild is, a Sigurd leánya, akit a hatalmas Jörmunrekhez adtak feleségül. A király egyik vezére, Bikki, azzal vádolta meg Jörmunrek előtt Svanhildot, hogy titkos szerelmi viszonyt folytat Randverrel, Jörmunreknek egy előbbi házasságból való fiával. Erre Jörmunrek felakasztatta Randvert, Svanhildot pedig lovakkal tapostatta szét. Mikor ezt Gudrún megtudta, a fiait bosszúra bujtogatta.

Gudr. Hvöt: Jónakr valószínűleg szláv fejedelem volt. Jörmunrek a történeti Ermanarik király.

- ¹ Szóváltás szilajabb, szenvedélyesebb még
 — Szívrepesztő búnak szomorú szülötte —
 Nem folya, mint akkor, hogy felnőtt fiait
 Bújtotta bosszúra bőszt beszéddel Gudrún.
- ² «Mit ültök, éltetek' így által aludva,
 S van kedvetek vidám, víg, vidor beszédre,
 Míg kevés Jörmunrek ifjú korú, kedves
 Testvéretek testét össze tapodtatta
 Fehér és fekete s foltozott gót-fajta
 Szürke paripákkal széles, poros úton?!

- ³ Hasonlók nem vagytok hős híré Gunnárhoz,
 Belőletek Högni hős szíve hiányzik.
 Biztatni nem kéne bennőtök' boszúra,
 Ha bennetek élne bátor bátyáimnak,
 Vagy a hún királynak hős, hatalmas lelke.»
- ⁴ Felelt neki Hamdir, a fenséges, fenkölt :
 «Durvábban dícsérted Högni derék-voltát,
 Mikor szűnyadás közt szúrá le Sigurdot.
 Fektében ölék meg férjed' ; fehér, finom
 Vánkosodat akkor a vér vörösíté.
- ⁵ Hogy bős bosszút vettél bátyáidért, búdra
 Munkála az is csak, magzatid' megölted.
 Élnének az ifjak, egyesült erővel
 Hoznánk Jörmunrekre halált a hűgunkért.
- ⁶ Hozd hát a hún herceg híres hadi-vértjét,
 Fölszítva szívünkben szörnyű szilaj bosszú!»
- ⁷ Fürgén futa Gudrún a fegyveres-házba,
 Síma sisakokat vett elő serényen,
 Védő vérteket is s fiainak vitte,
 Pattantak azok most pompás paripákra.
- ⁸ A hős Hamdir szólt most, a harcias lelkű:
 «Többé nem tér vissza termébe anyjának,
 A gerely-hős elvész gonosz gótok földjén,
 Te meg termeidben megtarthatod torját
 A szelíd Svanhildnak és szép fiaidnak.»
- ⁹ Gond közt ment be Gudrún, Giúki leánya,
 Pitvarban a padra panaszok közt ült le,
 Képe könnytől ázott, s a kegyes királyné
 Elbeszélte baját, bánatát és bűját :
- ¹⁰ «Láttam három tűzhely lángja lobogását,
 Három hatalmas hős házába vezettek,

³ A hún király = Sigurd.

- De szívem Sigurdot szereté csak, és őt
Tulajdon testvérim tették terítőre.
- ¹¹ Akkor a legszörnyűbb szenvedést szenvedtem,
De még keserűbb kint kiállanom kellett,
Hogy Átlihoz adtak engem erőltetve.
- ¹² Tulajdon fiaim' titkon törbe csaltam,
Nem bírtam a bosszút békíteni csupán csak
Fejökkel fiatal Niflungi fiúknak.
- ¹³ Bolyongék a parton, bős Nornákra bosszús,
Hatalmas haragjuk' hiúsítani hittem.
Halál helyett habok hátukra emeltek
S partra tettek, tovább kelle túrnöm, tengnem.
- ¹⁴ Egy kevély királynak — külömbet kívántam —
Hűs háló-házába mentem harmadikszor,
Fiakat fogantam fényes utódoknak,
Jeles, jó fiakat jámbor Jónakernek.
- ¹⁵ Leültek a lányok lábához Svanhildnak,
Ki kedvesim közt volt keblemnek legkedvesb.
Úgy tündökle Svanhild tágas termeimben,
Mint szétszórja a nap szende szelíd fényét.
- ¹⁶ Ékítém arannyal, ékes öltönyökkel,
Mielőtt ment messze a merész gótokhoz.
Legszörnyűbb szenvedés, ami szállt rám, az volt,
Hogy szép szőke haját szelíd gyermekemnek
Paripák patkói a porba tiporták.
- ¹⁷ Gyötrelmesebb tán még, hogy gyáván gyilkolva,
Szenderét meglopva, Sigurdot leszúrták,
Gonoszabb, galádabb gazzett még, hogy Gunnárt
Szétszedték sziszegve a száz-színű kigyók.
- ¹⁸ Legszörnyebb, szilajabb szenvedés, hogy szívét

¹² Niflungi-fiúk alatt Gudrún az Átlitól született fiait érti, mivel ő maga a Niflungi-nemzetséghez tartozott.

¹⁸ A hős: Högni.

Melléből a hősnek még élve kimetszék...

— Könnyek, kín, kesergés kerülnek előmbe!...

¹⁹ Szerelmes Sigurdom szállj szép paripádra,
A vígan vágatót vezesd ide hozzám,
Nincs menyasszony lányom, már most menyem sem
Gudrúnra gondolni gazdag ajándékkal. [lesz,

²⁰ Sigurd emlékezzél a szókra, mit szánk szólt,
Oldalán egymásnak ott ülve az ágyban,
Fogadtad, hogy feljössz fagyos Héltől hozzám,
Halotti házadba hitvesed' lehozni.

²¹ Méltóan mi hozzánk magas, díszes máglyát
Emeljete, urak, — érjen föl az égig,
Tűz eméssze keblemet és tegye tört, tépett,
Szenvedő szívemet szélben szálló porrá!...»

²² — — Lovagok, leventék lelke lágyabbá lett,
Könnyebb lett nők könyje, keserve és kínja,
Hatalmas panasznak hangjait hallgatva.

XXI.

Hamdismál.

— Hamdir-ének. —

¹ Korán kezdődnek el küzdelmek és gondok,
Érkezve a reggel, az álmot elűző,
Nap kezdete költi kínokra az embert,
Kit súlyos sors sorvaszt és sújt le súlyával.

² Nem tegnap történt az, több ideje tölt már,
Időtlen idők már eltelték azóta,
Kétszerte korább volt korai koroknál,
Hogy a gondtelt Gudrún, Giúki leánya,
Svanhildért bosszúra szép fiait szítá.

³ «Svanhild húgotok volt, a szelíd, szép, szende,
Kit a kevés király kegyetlen Jörmunrek,

- Fehér és fekete s futós gót lovakkal
Széttépete széles, szürke poros úton.
- ⁴ A merész magasból mélyre merülétek,
Utolsó tagjai tündöklő törzsömnek.
- ⁵ Magamra maradtam, mint a magányos fa,
Vesztém véreim' mind, mint virágít vert ág,
Örömöm és üdvöm oda van örökre,
— Nyárfa-lomb, mit megtép nyáron nyargaló szél!»
- ⁶ Felelt fia Hamdir, a fenséges, fenkölt :
«Durvábban dícsérted Högni derék-voltát,
Mikor szenderéből szólíták Sigurdot,
Guggoltál az ágyon, s a gazok gúnyoltak.
- ⁷ Vánkosod vörös lett a vitéz vérétől,
Amely folya folyvást a fehér fekhelyre.
Hideg vala Sigurd, — a holtra hajoltál,
Vesztve vidámságod', — ezt végezé Gunnár.
- ⁸ Átlin bosszút állni öléd te meg Erpet
S Eitilt, de szörnyebben szenvedé ön-szíved.
Szükséges a szablya más szívébe szúrni,
De sebbel ne sújtsa magát a suhintót.»
- ⁹ Szóla, szenvedélytől nem szédítve, Sörli :
«Nem vágyom anyámmal versengve vitázni.
Folyton feleselve, egyet feledétek :
Mit serényen sürgetsz, Gudrún, siratod még.
- ¹⁰ Gyászolod gyemekid', győzelmes testvérid',
Rokonid', akiket romlásba ragadtál,
Kettőnkért is; Gudrún, keserves könnyet sírsz,
Kik megyünk merészen messzire — meghalni.»

A 11. verszaktól kezdve a versszakok elrendezése, sőt maga a szöveg is a különböző kiadásokban nagyon eltérő, én azt a sorrendet és azt a szöveget választottam, amely a cselekmény folyamatának legmegfelelőbbnek és legvilágosabb értelműnek mutatkozott.

- ¹¹ Kezőkbe kelevészt, kemény kardot, kopját,
Vállukra vitézek vasas vértet vettek.
- ¹² Könyöklőről szóla a kevély királynő :
«Szörnyű viadalban szájak ne szóljon,
Hasznót hoz reátok hallgatva harcolni,
Ketten akkor könnyen küzdtek ezer góttal,
S vélők a várukban viadalt vívhattok.»
- ¹³ Elhagyták a házat háborgó haraggal,
Vizes völgyeken át hún lovon vágattak,
Gyáva gyilkosságot gyászosan boszúlni,
- ¹⁴ Hetvenkedő Erp most hozzájuk szegőde,
Hamdir haraggal szólt : «Hogy' hoz ez ránk hasznót?!»
- ¹⁵ Fitymálva felelt Erp, féltestvér fivérük :
«Támogatni tudlak, mint láb teszi lábnak,
Könnyen kisegítlek, mint kéz segít kéznek.»
- ¹⁶ «Támogatni lábat hogy' tudja a társa,
Könnyen kisegíteni kéz kezét hogyan tud?»
- ¹⁷ Rája a ravasz Erp röviden felelt meg,
Hetvenkedve hányva magát lova hátán :
«Mért mutatni útát másnak, aki nem mer!?»
«Fattyú vagy!» felelték féltestvér fivéri.
- ¹⁸ Szablyák hüvelyükből szikrázva kiszálltak,
(Alvilág asszonya örvendhete ennek)
Hadukat fogyaszták hamar harmad-részszel,
Míg a fiatal hőst a földre fektették.
- ¹⁹ Vágtatva értek a véres Vesztő-helyhez,
Félig feloszlásban Randver függ a fán,

¹² Gudrún olyan vértet adott fiainak, melyet kard nem vághatott át, de csakis az esetben, ha a vértben levők hare közben hallgatnak.

¹³ Elhagyták a házat Hamdir, Sörli és kíséretök.

¹⁴ Erp Jónakrnak egy másik asszonytól való, alighanem törvénytelen fia volt.

¹⁸ Az alvilág asszonya Hél.

- Nyirkos, nyers farkas-fán, nyugatra a vártól
 Károgó varjak közt, hogy kín vala látni.
- ²⁰ Vidám zaj a várban, vigadó vitézek
 Nem hallják pattogni paripák patkóit,
 De jelezve kürttel a józan ór jelt ad.
- ²¹ Jörmunreknek jókor jelenték sietve :
 «Sisakos seregek sűrű sorban jönnek.
 Vigyázz, a vitézek viadalra készek,
 Hatalmas hősöknek ölted meg a hűgát!»
- ²² Röhögött Jörmunrek, rángatva rőt bajszát,
 — Vig vala a bortól, vértjét se vevé föl —
 Felborzoló fürtjét, fehér pajzsát nézte,
 Keze aranykelyhét megrázta keményen.
- ²³ «Szörnyű nagy szerencse számomra ma Sörli
 És a hősi Hamdirt házamban láthatni.
 Megkötöm mindkettőt kérgével a hársnak,
 A fiatal fiúk fán függeni fognak.»
- ²⁴ Harc hangza a házban, hulltak le a kelyhek,
 Harcosok heverték hős gótok hulláin.
- ²⁵ Hallatá hős Hamdir, a harcias lelkű :
 «Akarád, Jörmunrek, a Svanhild anyjának
 Két kemény fiát itt közeledben látni,
 Láthatod lábad' most s kezedet levágva,
 S vettette a vígan világló tűzbe!»
- ²⁶ Mint a morgó medve monda most Jörmunrek,
 — Tudva, vitézeket varázsos vért védi —
 «Jónaker fiait nem járja a jó vas,
 Kard, kelevész, kopja, — kövezzétek hát meg!»

¹⁹ A Jörmunrek által felkötött fia — Randver — teste még akkor is a bitófán függött.

²² A fehér paizs kitűzése a béke jele volt, éppúgy, mint a vörös paizs a háború jele.

²⁵ Hamdir és Sörli már levágták a Jörmunrek kezét és lábát, már csak a fejét kellett volna levágni, amit Erp megtehetett volna, ha meg nem ölik.

- ²⁷ Szólt Sörli az anyjuk szájának szavával :
 «Kár volt, kedves bátyám, kinyitni a szánkat,
 Viszályba, veszélybe, vészbe visz a sok szó!
- ²⁸ Bár bátor a szíved, bölcs belátásod nincs,
 Körültekintés kell s kevesebb kevélység!
- ²⁹ Hullna feje, ha Erp holtan nem heverne,
 Vitéz vérünk, akit vívásban levágtunk,
 Bátor bátyánk ; — biz' bős szellemek bújtottak,
 Kit kímélnünk kelle, életét kioltók.
- ³⁰ Nem jó fivéreknek fogaik' egymásra
 Falánk farkasokként fenni, vagy mint nornák
 Szürke-szín' kutyái, sziklák zord szülőtti.
- ³¹ Hősileg harcoltunk, holt gótokon állunk,
 Kikre kardunk sújta, mint ágról sebes sas,
 Hős hírünket hallják, ma halunk vagy holnap,
 Nap végét nem érjük, nornák nem akarván.»
- ³² Szép Sörli a házban halt szörnyű halállal,
 Ház előtt harcolva hős Hamdir is elhullt ...

²⁷ Lásd : ¹². versszak.

³⁰ A nornák itt a valkürök helyett említettnek, akiknek szürke kutyái szintén a farkasok.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ.

— A számok a lapszámokat jelzik. —

- Aegir 13, 14, 15, 66, 166.
 Aggasztó 47.
 Agnár 204, 228.
 alliteráció 29, 30.
 Alvis 86.
Alvissmál 13, 16, 86.
 Ammius 25.
 Andvari 27, 190, 213.
 Angrboda 21.
 anthropomorph istenek 18.
 Arany-asszony 22, 36.
 Atlakvidha 28.
 Atlamál 28.
 Attila 24, 26.
 Auda 204, 228.
 Aurboda 117.
 Aurgelmir 21.
 álfok 14, 16, 204.
 álmok 17, 42, 212, 236, 248.
 Átli 24, 28, 211, 230, 244, 245, 258.
 Átli vezér 153.
 ázok 19, 22, 36, 117, 204.
 Baldr (Baldúr) 12, 20, 22, 30, 37, 38, 42, 117.
 Bátor 21, 51.
 Beiti 253.
 Bera 249, 252.
 berserker. 172.
 Beyla 31.
 Bikki (Jörmunrek vezére) 28, 226, 263.
 Bikki (Átli vezére) 241.
 Borghild 25, 162, 170, 181.
 Borgny 258.
 Bödvild 147.
 Brági 20, 72, 117, 207.
 Brimir 15.
 Brunhild 25.
 Brynhild 27, 28, 185, 210, 216, 218, 227, 228, 252, 261.
 Bryniolf Sveinsson 5.
 Budli 186, 211, 216.
 Budlungok 245.
 Búr 22, 117.
 burgundok 24.
 burgund monda 24.
 Byggvir 21.
 Byleiptr 21.
 Chilperik 25.
 codex regius 6.
 Dag 175.
 Danmörk 233.
 Danp 240.
 dél leánya 148, 164, 179.
 démonok 14.
 Edda 5, 107.
 Edda-dalok jelzése 6, 10.
 Edda-dalok keletkezése 10.
 Edda-dalok nyelve 9.
 eddai költészet 7.
 Egill 147.
 einherir 18.
 Eitil 230, 244.
 Eldir 21.
 Elivagar 21.
 Emlék holló 21, 55.

- Ermanarík 24.
 Ermanarík monda 24, 28.
 Erós 21.
 Erp. (Jónakr fia) 29, 268.
 Erp. (Átli fia) 230, 244.
 Eszme holló. 21, 55.
 Evezős 16, 58.
 Eylími (Sváva atyja) 25, 26, 156, 164.
 Eylími (Hiördis atyja) 116, 182, 184.

 Fafnir 27, 184, 196, 213.
 fagyöngy 37.
 Fakígyó 102.
 Felhőző szarvas 16, 56.
 Fellegező 18, 55.
 Fenja 120.
 Fenrir 21, 22, 50, 77, 118, 167.
 Fenrir hala 18, 55.
 Fentfogú 16, 57.
 Figyelmes 99.
 fimbulvetr 22, 39, 50.
 Finnafengr 21.
 finne 147.
 Fiölsvid 99.
 Fiölsvinsmal 13.
 Fjörgin 19.
 Fojtó farkas 16, 58.
 fornyrdislag 29.
 Forseti 19, 54, 117.
 Fönséges 18.
 För Skirnis 13.
 Frakkland 181.
 Fredegunda 25.
 Frey (Freyr) 19, 20, 30, 40, 77, 91, 92, 117, 159.
 Freyja 20, 54, 76, 81, 113, 259.
 Frigg 18, 20, 52, 75, 85, 146, 259.
 Frija 18, 20.
 Fródi 120.
 Fródi béke 120, 164.
 Furge 21, 71.
 Furge Gunnár pohárnoka 240.
 fylgja 17, 159.

 Gefion 20, 74.
 Geitir 182.
 Gerd (Gerdr) 13, 15, 92, 93, 117.
 Giallár kürt 20.
 ginnungagap 21.
 Giúki 184, 210.
 Giúkiak 24, 117, 230.
 Glaumvár 230, 247.
 Gnitaheid 184, 196, 240.
 gótok 212.
 Grám 132, 193, 200.
 Gráni 183, 190, 261.
 Granmár 164, 173.
 Grimhild 187, 233, 252.
 Grimnir 52.
 Gripir 182.
 Gróa 97.
 grottasöngur 13.
 Grotti malom 120.
 Gudnund 166, 173.
 Guðrún 24, 28, 187, 211, 213, 226, 229, 231, 238, 246, 258, 263, 266.
 Gulveig 22.
 Gundihari 24.
 Gunnár 28, 187, 210, 230, 244, 253, 261, 262.
 Gunnlóð 15, 137.
 Guthorm 117, 189, 211, 220, 232.
 Gymir (Aegir) 15.
 Gymir, tél-óriás 92, 117.
 Győzedelmes 18, 80.
 Gyűrű-törő 164.

 Hadúr 18, 33.
 Hadvédő 147.
 Hagál 170.
 Hajlító 21.
 halálkert 55.
 Halálpárt 17, 38.
 halottak tisztelete 17.
 Hamál 171.
 Hamdir 28, 226, 263, 267, 270.
 Harbárd 18, 60.
 Harcmező 22, 198.
 Harsogó kürt 20, 39.

- Használó 18.
 Háti 156.
 Hattyú fehér
 Havamál 23, 124.
 Hár 18, 124.
 Hedin 153, 159.
 Heidrek 258.
 Heimdall 15, 20, 33, 78,
 83, 106, 117, 118.
 Heimir 185, 229.
 Helgi 25, 26, 114.
 Helgi énekek 25.
 Helgi Hiörvardsson 155.
 Helgi Hundingsbana 162,
 170 és köv. 203.
 Helgi monda 25.
 Heming 171.
 Herkja 237.
 Hermód 113, 117.
 Hól 17, 21.
 Hialli 242, 253.
 Hialgunnár 204, 228.
 Hialprék 25, 182, 190.
 Hildikó 24.
 Hiördis 116, 182.
 Hiörvard 24, 153.
 Hlodyn 19.
 Hnikár 19.
 holtak tartózkodási helye 17.
 Hödbród 164, 173.
 Hödr (Hödúr) 20, 22, 30,
 43, 117.
 Högni 210, 220, 230, 240,
 242, 253, 262.
 Högni (Sigrún atyja) 164, 169.
 Hönir 20, 117, 190.
 Hrafnagaldr Odhins 30.
 Hreidmár 27, 190.
 Hresvelgr 14, 16.
 Hrimgerd 156.
 Hrodmár 155.
 Hrungr 13, 15, 62, 80.
 Hrym 40.
 Hullafaló 14.
 Hunding 163, 170.
 Húsító 16, 58, 207.
 Hymir 14, 15, 67.
 Hymys Kvidha 13.
 Hyndla 113.
 Idamező 22.
 Idún 20, 74.
 Ifjító 138, 143.
 Ijesztő 18, 142.
 Iszákos 15, 38.
 Jónakr 28, 226, 263.
 jóslás 10.
 Jörd 19, 20.
 Jörmunrek 24, 28, 116, 126,
 263.
 jötún 15.
 Julius Caesar 18.
 Kára 181.
 Kára-dal 181.
 Kári 15.
 Kárviz 17, 38.
 Kenning 8, 166, 194.
 Kiár 147, 240.
 Kilenc világ 16.
 Kis Völuspa 113.
 Knefród 239.
 Kocsihajtó 19.
 Kolga 166.
 Kostbera 230, 247.
 Ködhon 17, 49.
 Krimhild 28.
 Kultusz 12.
 Laufey 21.
 Lenóra monda 178.
 Légi kecske 16, 56.
 liódhahattr 29.
 Loddfafnir 138.
 Loddfafnismál 138.
 Lodúr 20, 35.
 Logi 20.
 Loki 13, 20, 22, 38, 40, 71
 és köv. 119, 190 és köv.
 Lombosfa 21, 79
 Lopt (Loptr) 20.
 Magni 21.
 malahattr 29.
 Menglód 20, 97, 99.
 Menja 120.
 méhser 37.
 Mély erdő 239.

- Midgard 16, 58.
 Midgardsormr 14, 21, 22,
 40, 41, 69, 119.
 Mimir 12, 14, 15, 22, 37,
 39, 143, 206.
 Mimir fája 102.
 mistelteinn 37.
 Módi 21.
 monda 14.
 Morzsoló 13, 85.
 Muspell 15, 41.
 mythologia 11.
 mytosz 12.
 mytoszok az Edda-dalok-
 ban 12.
 Nagyszakállú 18, 19.
 Naströnd 17.
 Nárfi 21, 81.
 Nári 21, 81.
 Nerthus 18, 19.
 Nibelung-monda 26. és köv.
 Nibelungok 26.
 Nidhögg 16, 38, 42, 57.
 Nidud 147.
 Niflheim 17.
 Niflung, Högni fia 256.
 Niflungok 23, 27, 213, 230,
 242, 251.
 Niörd 19, 49, 54, 76, 91,
 117.
 nornák 14, 16, 22, 35, 162,
 198, 241.
 Nyilas 19.
 Nyolclábú 21, 42, 119, 183,
 207.
 Ód 119.
 Oddrún 28, 225, 258.
 Odhin 12, 15, 18, 19, 21,
 22, 23, 27, 44, 52, 53,
 60, 75, 117, 124, 142,
 143, 182, 190, 194, 206.
 ó-északi nyelv 9.
 ó-germán költészet 7.
 óriások 14, 15, 21, 22, 48.
 Orkning 249, 252.
 Ottr 27, 190.
 Ottár 113.
 Ödlingek 114, 115.
 Púpozó 21, 71.
 ragnarök 12, 22, 39, 119.
 Rajna 219.
 Randver 28, 263, 268, 269.
 Ratatosk 16.
 Rán 14, 15, 17, 157, 166, 190.
 Regin 27, 184, 190, 213.
 Rémsisak 198.
 Rig 20, 106.
 Rigsthula 14.
 Rin 211, 243.
 Rúnatudó 147.
 rúnák 9, 18, 41, 142, 143,
 205, 206.
 Saemundár Edda 6.
 Saemund Sigfusson 6.
 Saga 20.
 Sarus 25.
 Sebes 58, 207.
 Serény 58, 207.
 Sidgráni 18.
 Sif 13, 20, 65, 79.
 Sigdrifa 28, 185, 202, 204,
 228.
 Sigdrifumál 24.
 Sigfödúr 18.
 Sigfrid 23, 25, 27, 28.
 Sigfrid-mithosz 23, 26.
 Sigibert 25.
 Siglin (Sigrlin) 25, 153.
 Sigmund 25, 26, 113, 116,
 162, 164, 170, 181, 182,
 184.
 Sigmund (Sigurd fia) 235.
 Sigrún 25, 26, 164, 166,
 172, 180.
 Sigurd 23, 25, 26, 27, 116,
 182, 210, 217, 220.
 Sigyn 21, 38, 81.
 Sindri 16.
 Sinfjötli 166, 167, 181.
 Skádi 15, 54, 79, 81, 91, 117.
 Skáld 8.
 Skáld költészet 8.
 Skilfingek 114, 115.
 Skiöldungok 115.
 Skirnir 13, 21, 91. és köv.
 Skuld 16.

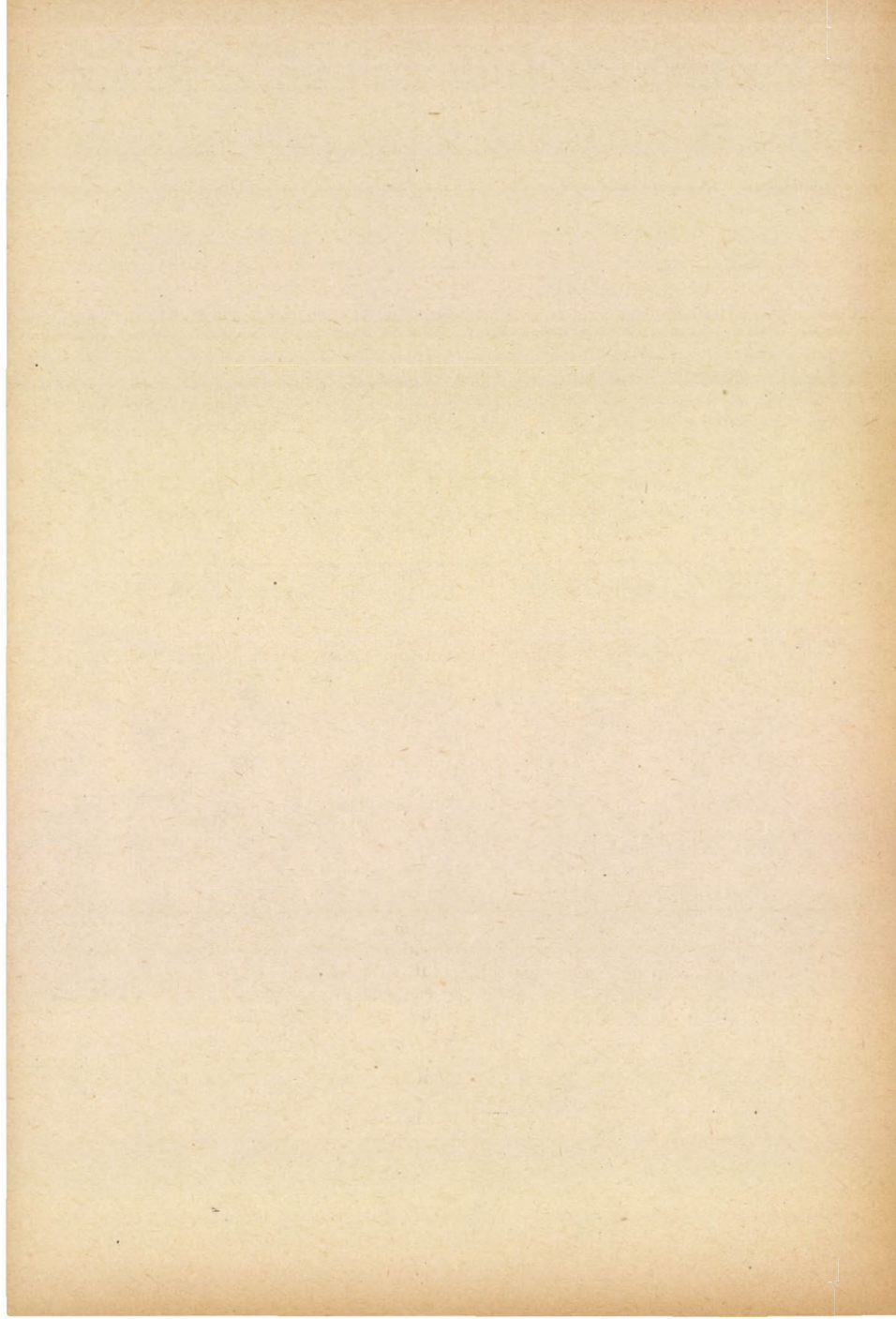
- Slagfid 147.
 Slid 17.
 Snaevan 249, 252.
 Snorra Edda 5.
 Snorri Sturluson 5.
 Solar 249, 252.
 sorsleányok 195.
 Sörli 28, 226, 263, 267, 270.
 Suhintó 19.
 Sunilda 25.
 Surt 15, 40, 46, 50, 103.
 Suttung 15, 137.
 Svafnir 153.
 Svanhild 28, 116, 225, 226, 230, 263, 266.
 Sváva 25, 26, 156, 159, 172.
 Svipdag 97, 99.
 Szentelő 19.
 Szúró 19.
 Szurtos 103.
 Szurtos nő 103.
 Szürke szakáll 18, 61.

 Tacitus 9, 18.
 Theodorik 231.
 Thiálfi 64.
 Thiassi 15, 54, 78, 79, 117.
 Thiodrek 231, 237.
 Thonaráz 18.
 Thór 13, 19, 21, 22, 41, 53, 60, 67, 79, 82, 85, 86, 117.
 Thrym 15, 81 és köv.
 Thryms kvíðha 13.
 thulr 7.
 thurza 15.
 Tiwaz 18.
 törpék 13, 22, 34, 35, 86, és köv.
 Törzskapcsoló törpe 145.
 Tüzes törpe 16, 38.
 Tüzes szolga 21, 71.
 tűzön áthatolás 24, 92, 99.
 Tyr 18, 77, 117, 205.

 Ullr 19, 117, 243.
 Urd 16, 138.
 Vafthrudnir 15, 45. és köv.
 Valhalla 18, 53, 55.
 valkűrök 14, 16, 22, 37, 57, 164, 170, 241.
 varázsigék 7, 98, 144.
 Vágó farkas 16, 58.
 választott vitézek (hősök) 18, 49.
 Váli 20, 38, 43, 51, 117.
 Vándor 18, 43.
 vánok 19, 22, 36, 204.
 Veor 19.
 Verdandi 16.
 Verses Edda 6.
 Vé 21, 75.
 vérbarátság 73, 213.
 Vidár 20, 40, 51, 54, 117.
 Vidrír 18.
 Viharos (Odhin) 18.
 Viharos (Elivagar) 21, 48.
 vikingek 182, 258.
 Vili 21, 75.
 Vilmund 259.
 Vingi 230, 246.
 Vinghtór 19, 81.
 Völsung 116, 170, 194.
 Völsungi 217.
 Völsungok 162, 163, 169, 171.
 Völund 25, 147.
 Völva 14, 15, 122.

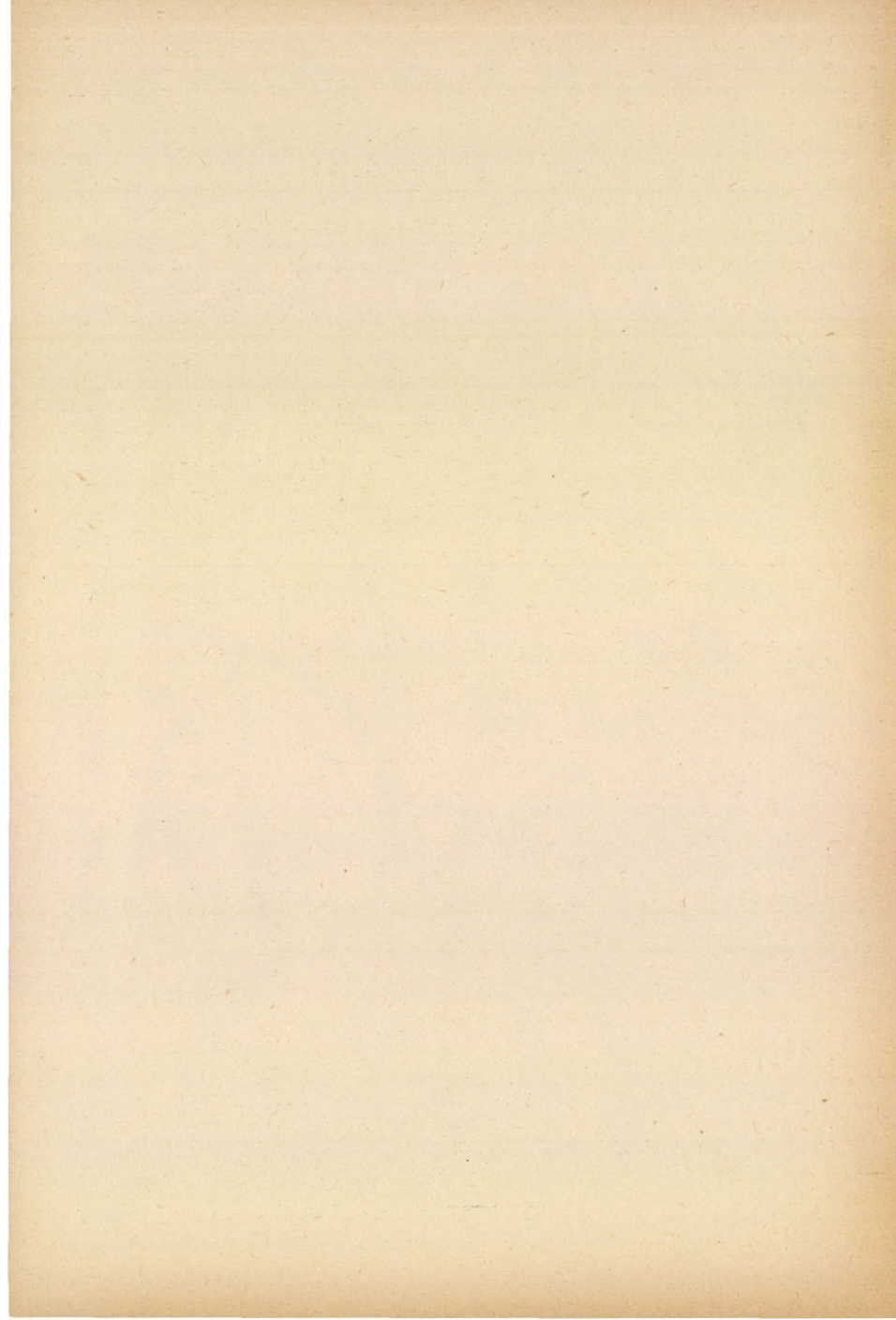
 Wieland 25.
 Wodanaz 18.

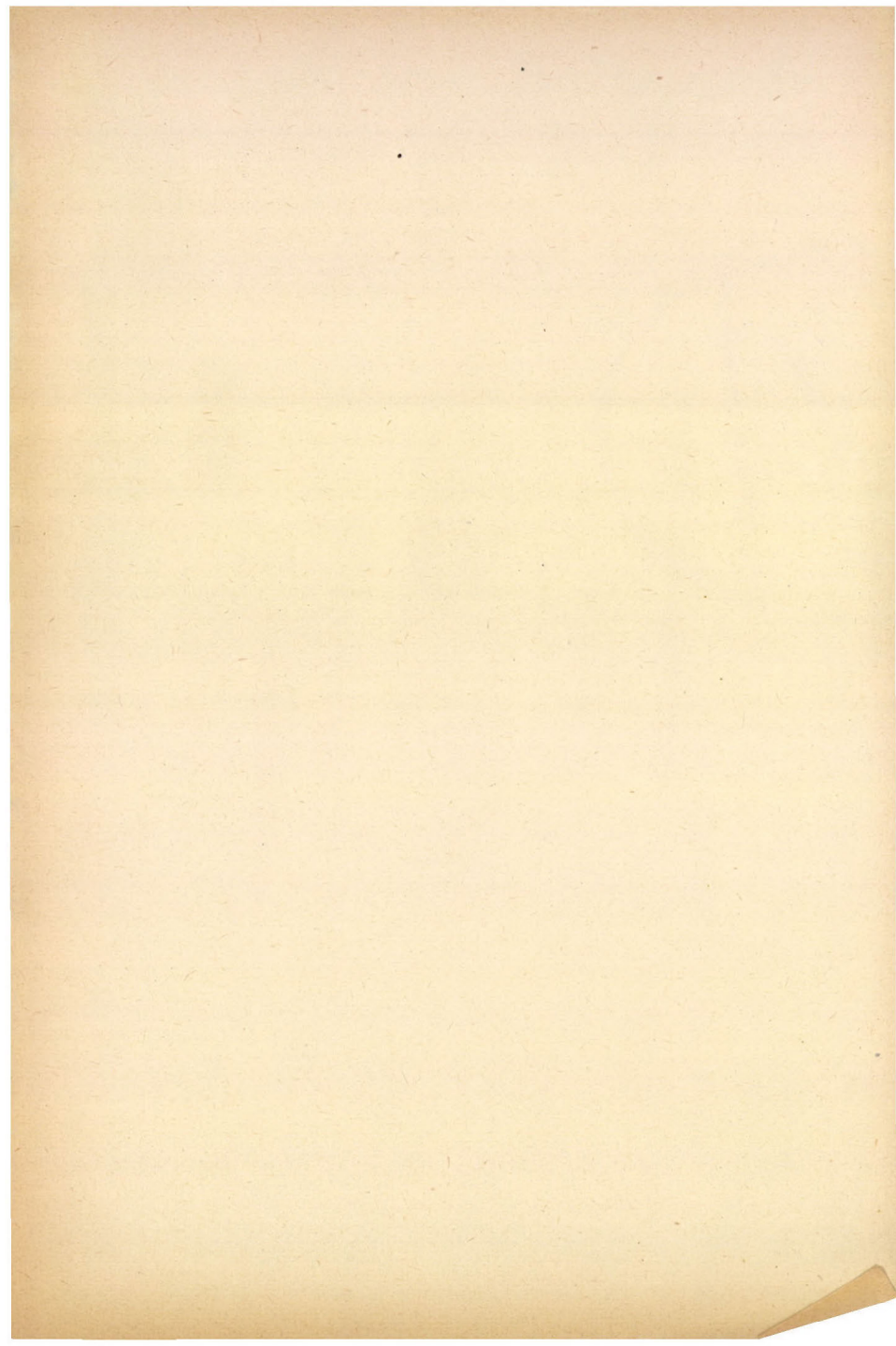
 Ygg 18, 142.
 Yggdrasil 12, 16, 22, 33, 35, 39, 56, 57, 142.
 Ylfíngok 114, 162, 171.
 Ymir 21, 47, 48, 58.
 Ynglingek 115, 170, 194.
 Yngvi 170, 194.

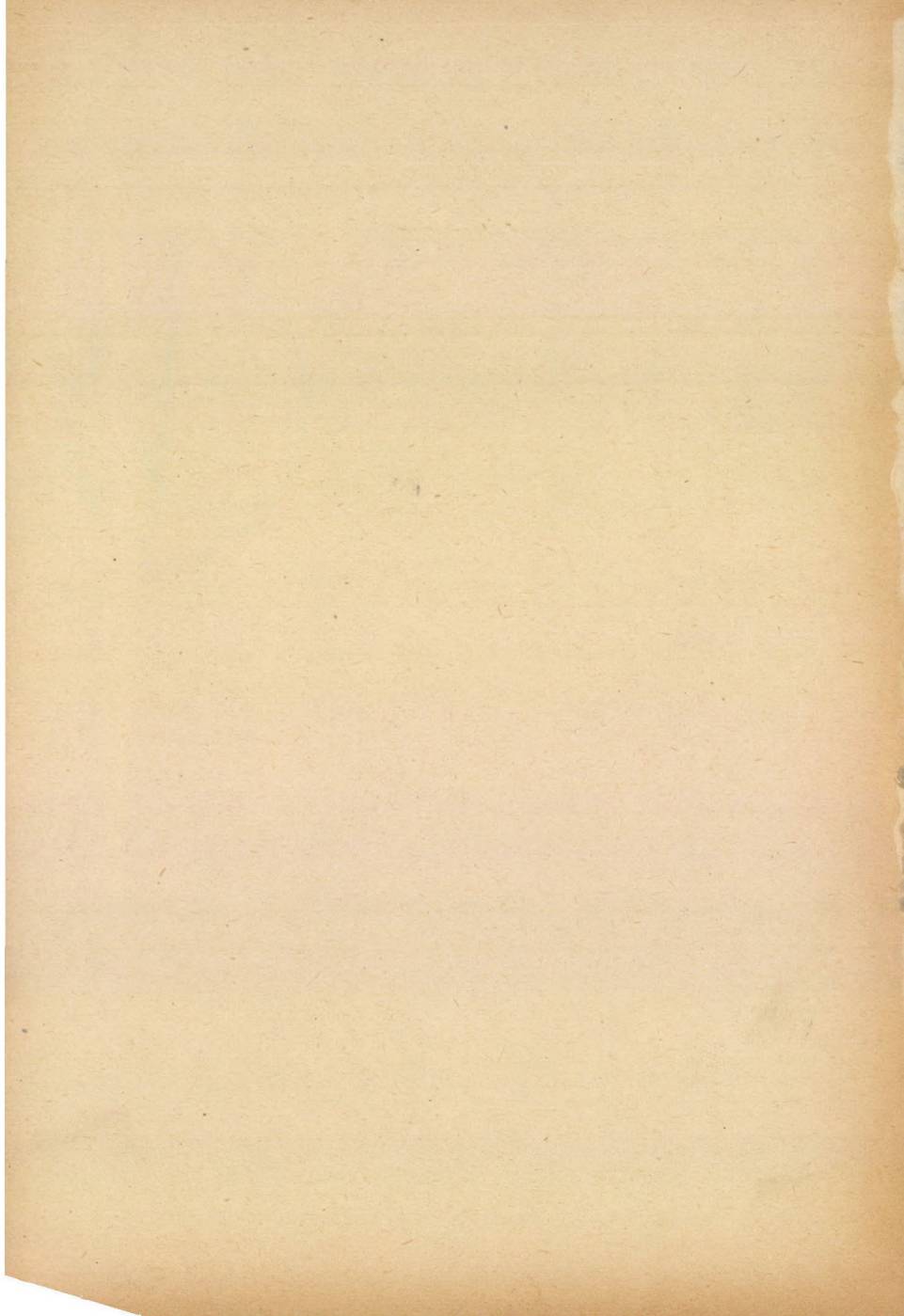

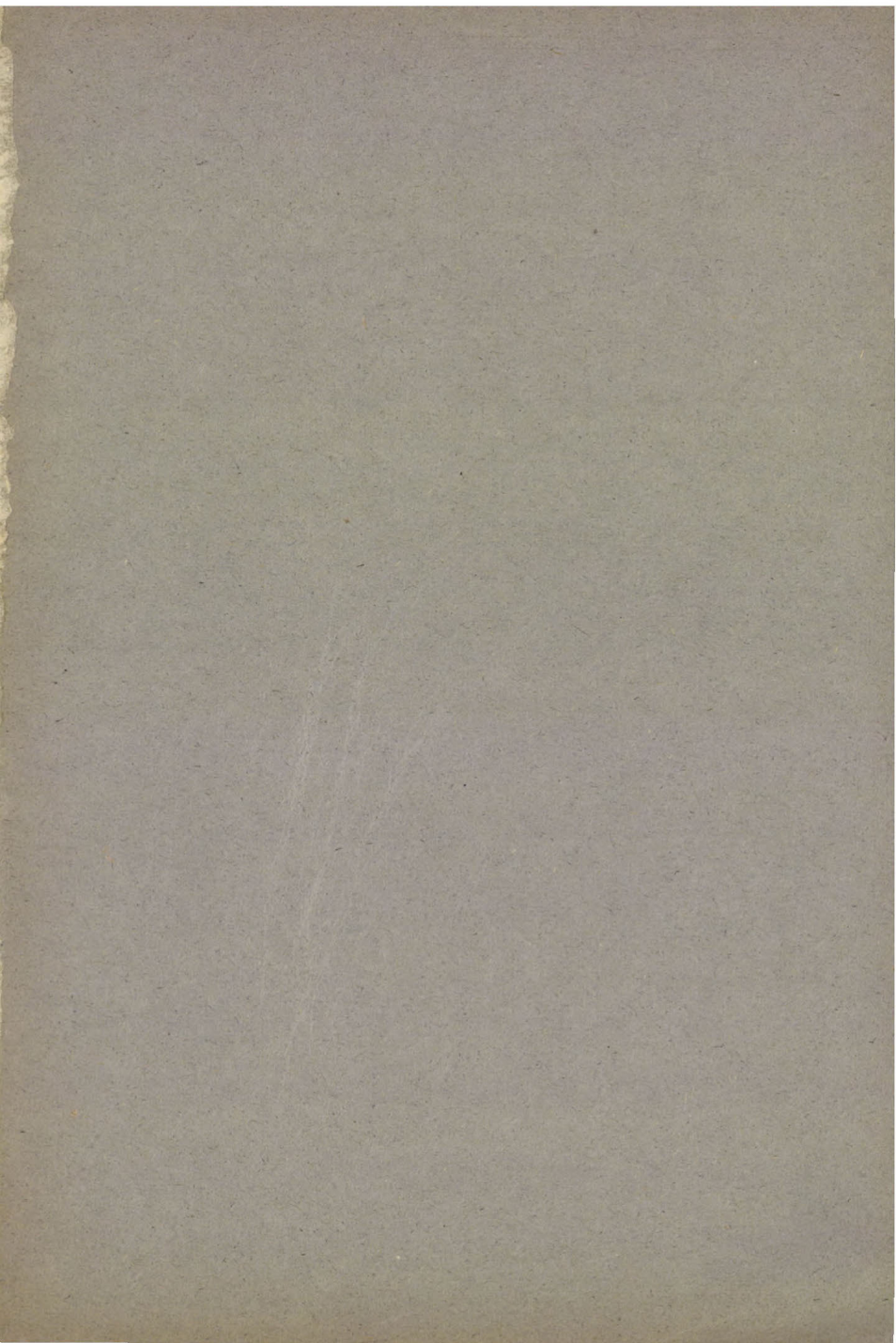
TARTALOMJEGYZÉK:

	Lap- szám
Rövidítések magyarázata	3
Bevezetés	5
Istenmonda-kör.	
I. Völuspá. A látnoknő jövődölése	33
II. Baldrs draumar. Baldúr álmai	42
III. Vafthrudnismál. Vafthrudnir-ének	44
IV. Grimnismál. Grimnir-ének	51
V. Harbardslíódh. Harbard-ének	60
VI. Hymiskvidha. Hymir-ének	66
VII. Lokasenna. Loki veszekedése	71
VIII. Thrymskvidha. Thrym-ének	81
IX. Alvissmál. Alvis-ének	86
X. För Skirnis. Skirnir útja	91
XI. Grógaldr. Gróa varázs-éneke	97
XII. Fiölsvinnsmál. Fiölsvíð-ének	99
XIII. Rígsthula. Ríg-ének	106
XIV. Hyndlulíódh. Hyndla-dal	113
XV. Grottasöngr. Grotti-dal	120
XVI. Havamál. Hár beszédei	124
Hősmonda-kör.	
I. Völundarkvidha. Völund-ének	147
II. Helgakvidha Hiörvardssonar. — A Hiörvard-fia Hel- giről szóló ének	153
III. Helgakvidha Hundingsbana I. — Első ének a Hunding- ölő Helgiről	162
IV. Helgakvidha Hundingsbana II. — Második ének a Hun- ding-ölő Helgiről	170
V. Fra dauda Sinfíötla. Sinfíötli halála	181
VI. Gripisspá. Gripir jövődölése	182
VII. Reginsmál. Regin-ének	190
VIII. Fafnismál. Fafnir-ének	196
IX. Sigdrífumál. Sigdrífa-ének	203
X. Brót. Töredék	210
XI. Gudrunarkvidha I. Első Gudrún-ének	213
XII. Sigurdarkvidha en skamma. Rövid Sigurd-ének	217
XIII. Helreidh Brynhildar. Brynhild útja Hélhez	227
XIV. Dráp Niflunga. A Niflungok megöletése	230
XV. Gudrunarkvidha II. Második Gudrún-ének	231
XVI. Gudrunarkvidha III. Harmadik Gudrún-ének	237
XVII. Atlakvidha. Átli-ének	239
XVIII. Atlamál in groenlenzka. Grönlandi Átli-ének	246
XIX. Oddrunargratr. Oddrún panasza	258
XX. Gudrunarhvöt. Gudrún bujtogatása	263
XXI. Hamdismál. Hamdir-ének	266
Név- és tárgymutató	271

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.